

HEVESI LAJOS
JELKY ANDRÁS KALANDJAI

REGÉNY

Hevesi Lajos regényét az 1879. évi harmadik kiadás alapján átdolgozta

CZIBOR JÁNOS

TARTALOM

ELSŐ FEJEZET

amelyben Jelky András elbúcsúzik szülővárosától, és elindul a nagyvilágba

MÁSODIK FEJEZET

amelyben Jelky András megérkezik Bécs városába, tanul, dolgozik, álmodozik, és végül ismét nagy útra készül

HARMADIK FEJEZET

amelyben hőszünet nagy veszedelem fenyegeti, és végül is meg kell neki tanulnia, milyen utazás esik egy hátputtonyban

NEGYEDIK FEJEZET

amelyben Jelky Andrásnak alkalm van megtudni, hogy ő bizony egy fabatkával sem ér többet negyven tallérnál

ÖTÖDIK FEJEZET

amelyben Jelky András és Portius Péter hideg fürdőt vesz, ami a hesseni gróf ömagasságának kerekén nyolcvan tallérjába kerül

HATODIK FEJEZET

amelyben Jelky András igen szomorú módon ismerkedik meg a tengerjáró hajók feneketlen gyomrával

HETEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András egész beható ismeretséget köt a tengerrel

NYOLCADIK FEJEZET

amelyben Jelky András vízbe merül, nehogy megégjen, és gerendán lovagol, nehogy a vízben végképp elmerüljön

KILENCEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András szeretne visszatérni a mesterségéhez, de inkább a mestersége tér vissza őhozzá

TIZEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András úgy megéhezik, hogy jázminillatot, fokhagymaszagot és tekintélyes titulusokat kénytelen vacsorázn

TIZENEGYEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András ismeretséget köt egy muzulmán hitű ágyúgolyóval

TIZENKETTEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András mint harcos tengerész kezd meg, és mint eladott rabszolga végez be

TIZENHARMADIK FEJEZET

amelyben Jelky András megfeketedik, és egy ideig urasan jár, hogy később póru járjon

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

amelyben András se éhen, se szomjan nem hal, hanem feketéből fehérré változik

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

amelyben egy pávatollas mandarin különös figyelmet tanúsít Jelky András hasa iránt

TIZENHATODIK FEJEZET

amelyben Andrásnak megmenekül a hasa, viszont hosszú időre elmege az étvágya

TIZENHETEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András egyszerre tesz szert egy hatalmas barátira és egy még hatalmasabb ellenségre

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

amelyben Jelky András megismerkedik Jelky Andrásnéval, a helytartóné úrasszony pedig megismerkedik Jelky Andrásné meggyszín ruhájával

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

amelyben egy kis kakas és egy nagy kakas párbajt vívnak egymással - és András lesz a vesztes

HUSZADIK FEJEZET

amelyben Jelky András hallomásból megismerkedik Buddha isten szent fogával

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András elevenné varázsol egy kétszáz éves, de legalábbis húszesztendőszobrot

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

amelyben az oszlopszent nagy hirtelen eltűnik, és a szent fog fekete füstté változik

HUSZONHARMADIK FEJEZET

amelyben két hadsereg békésen hazavonul, csak egy királyátkozódik magában a csatatéren

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András igen furcsákat álmodik és utóbb még furcsább valóságra ébred

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

amely csúfosan majdhogy az utolsó fejezete nem lett Andrásunk hányatott pályafutásának

HUSZONHATODIK FEJEZET

amelyben Jelky András megismerkedik egy mindentudó, mindenható, csodálatos istenséggel, és illő tisztelettel viseltetik iránta

HUSZONHETEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András kedvéért csodát tesz a mindenható nagy fétis

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

amelyben nyolc fekete pont tűnik fel a tengeren

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

amelyben felépül a Reménység szigetének védőműve, és Gondoró felcsap festőművésznek

HARMINCADIK FEJEZET

amelyben nyílzáporok zuhognak, emberevők ordítózása hallatszik, és Sokuma tengernagyi kinevezésben részesül

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

amelyben András kígyót fogad a keblére, bár tudva tudja, hogy a kígyó megmarhatja

HARMINCKETTEDIK FEJEZET

amelyben a kígyó Jelky Andrászt csakugyan megmarja, és a Reménység szigete másodszor is a pusztulás szigetévé változik

HARMINCHARMADIK FEJEZET

amelyben Jelky András megöleli boldog hitvesét, és megismerkedik ifjabb Jelky Andrással - Sokuma és Gondoró pedig Batávia főutcáján sétálnak, a város lakóinak nem csekély rémületére

UTÓSZÓ

amelyben elbúcsúzunk hősünktől, és lezárjuk életének kalandos történetét

ELSŐ FEJEZET

amelyben Jelky András elbúcsúzik szülővárosától, és elindul a nagyvilágba

1754 esztendejének egy szép nyári napján sokan elcsodálkoztak Baja városában, vajon mért füstölög naphosszat olyan bodoran Jelky István szabómester házában a kéménye. Fűtenek talán odabenn? Ilyesmit képzelni se lehetett, hiszen nyaranta Baján is a nap gondoskodik a fűtésről, akárcsak egybűt a széles világon; a kíváncsi szomszédság nem is gondolt hát mást, úgy kell lennie a dolognak, hogy Jelkyéknél nagyban sütnék-föznek.

Igen ám, de miért sütnék-föznek, amikor se ünnep, se névnap, se lakodalom? Néném-asszonyék végig az utcában egymásnak adogatták a kérdést, míg aztán végül nem győzhették tovább, hogy tudatlanságban maradjanak, és délután egypáran beállítottak hírhallani a szabómester házába. Jöttek is a hírek azon nyomban, futottak, keringtek, szaporodtak, hogy Jelkyéknél fenekestül felfordult a világ, hogy a konyha már színültig telis-tele van frissen sült fehér cipóval, töpörtyűs pogácsával, kenyérbe sütött sódarral, a teremtő tudja, mi minden jóval.

Mire leszállt az este, az is kitudódott, hogy az öreg Jelky István második fia, keresztnévén András, elhagyja holnap reggel a szülői házat, el a szülővárosát, és elmegy messze-messze, talán még a tengeren is túlra, világot látni, az a sok malac, liba, sódar, pogácsa pedig nem egyéb, hanem az útravaló.

- Nem lehet az! - hitetlenkedett a hírek hallatára egyik-másik néne. - Világot látni? Hiszen gyerek a kis Andris! Még tizenhat esztendő sincsen!

- Hogyne volna tizenhat! - vágta el a találgatásokat az öreg Mindentudó Dorka néni, rosszálló fejcsoválással a mások kurta emlékezetén. - Több is hárommal! Hiszen a nagy árvízkor született, mikor a Duna vize itt sétált, ni, az utcánkban! Annak pedig éppen most, Mihály-napkor lesz tizenkilenc esztendeje.

Erre aztán senki sem mondhatott egyebet, mert az öreg Dorka néninek az írásnál is többet ért a szava. Az öreg nénék elgondolkoztak az idő múlásán, képzeletben maguk elé állították a szabómester barna hajú, vidám szemű fiát, és eldöntötték magukban megnyugvással, hogy ha már egy híján húszesztendő a fiú, hadd menjen hát világot látni.

A szabómester házában ezalatt összegyűltek és vacsorához ültek a család legjobb barátai. Az öreg Jelky Istvánt mindenki ismerte és becsülte a városban. Tisztelték-becsülték nem holmi kutyabőrért, hanem ami többet ért a nemesi címereknél: emberségéért, szorgalmáért, munkás életéért. Takaros házat, háza körül gyümölcsösét, jól megművelt kis gazdaságát nem az ősök hagyták rá, hogy maga csak pazaroljon a készből. Két kezének a munkájával, műhelyének jó hírnevével Jelky István maga szerezte meg, amire magának és családjának szüksége volt; városának így lett megbecsült polgára.

A dúsan megrakott asztalnál ezen az estén is ott ült a szabómester házában a város öreg tiszteletese, mellette meg a természetes kántor uram, akitől a kis Andris, mikor még tényleg kicsi volt, annyi szép régi magyar dalt megtanult. Az asztal másik oldalán Sovánka uram, a nevéhez méltóan vékony csontú iskolamester emelgette áldomásra a poharat. Az iskolában ő tanította meg Andrást az írás-olvasás tudományára, és mert fiatalabb korában maga is hetedhét országot bejárta, messzi világokról, csodálatos városokról azóta is sokat mesélt egykori tanítványának.

Vígan folyt a vacsora, egyedül a csendes, ősz hajú háziasszony, András édesanyja nem tudott osztozni a jókedvben, és egyszer-egyszer úgy nekibúsulta magát, hogy jóízű mondásaival még a kántor uram is alig tudott mosolyt csalni az arcára. Hogyne búsult volna, mikor a nagyobbik fia után, aki már tíz éve ott ragadt Bécs városában, most a kisebbiket is szárnyára kell engednie?! Ki tudja, a kisebbik visszatalál-e majd a szülői házhoz? Ezen bánkódott az idős mester-asszony, ha egy-egy pillanatra magára maradhatott gondolataival.

Hanem az este hősének, a mi Andrásunknak annál vidámabban ragyogott az arca.

- Sose féltsen engem, kedves édesanyám - karolta át szelíden az édesanyja vállát. - Lehet az a Bécs akármilyen nagy, nem veszek én el benne! Majd vigyáz rám Jóska bátyám, meg aztán... Hiszen magam is vigyázok magamra!

Az öreg Jelky István elégedetten nézett a fiára.

- Úgy van, fiam - mondta komoly, elgondolkodó hangon -, segíts magadon, az isten is úgy segít... Látod, mindig ezt mondtam én is, mióta csak kinőttem a gyereksorból. Ahogy felcseperedtem, nem ültem én sem a kuckóba, de akármennyit hányt-vetett is a sors, nem bántam én azt meg!... Hej, mikor gránátos lettem a nagy Eugénius herceg¹ seregében, az volt csak a világ! Fél Európát bejártuk, Taliánországot,² Franciaországot, még Párizs városa alá is ellátogattunk, Lajos király őfelségének akár tetszett a vizit, akár nem... Aztán Pétervárad, Temesvár, hány meg hány csata, míg a törököt végképp kivertük a haza földjéről, hogy be se tette ide azóta a lábát!

András ismerte már sorra a nagy csaták történetét, édesapja hogy harcolta végig az utolsó török háborúkat, de valahányszor szóba kerültek a régi, hősi harcok, édesapja szavait mindig kigyúlt szemmel hallgatta. Tekintete most egy pillanatra a szoba sarkába tévedt, rézcifrázatú hüvelyben édesapjának ott függött a kardja, már sok-sok éve nyugodalmasan, mert a vitéz szablya becsülettel megszolgált a nyugalmat.

- Bizony - folytatta csendesen a szabómester -, veszedelmes idők jártak akkoriban, volt bennük elegendő részem, de ahogyan tölem telt, megálltam a helyemet. Aztán, hogy visszatérhettem ide, a szülőföldemre, azon voltam mindig, hogy a mesterségemben is jól munkálkodjam. Családomnak gondját viseltem, két fiamat becsülettel felneveltem, és nem is hiába, mert szabómester lesz utánam mind a kettő, olyan szabómester, hogy ne legyen különbség itthon egész Bács megyében!

Az öreg Jelky István elhallgatott egy percre, aztán a fiára fordította tekintetét.

- Jóska bátyád ott ragadt Bécsben a németek között, mert megtették császári ruhatári szabómesternek. Bánkódtam egy kicsit miatta, de hát isten neki, hadd maradjon, legalább Bécsben is megmutatja valaki, mit tud a magyar mesterember. De veled, András fiam, az a szándékom, hogy két-három évig gyarapítsd magad Jóska bátyád mellett a mesterségben, aztán térj haza, vedd át az én műhelyemet, folytasd az én munkámat, mert nagy szükség van ám itthon minden jó mesteremberre.

András megnyugvással fogadta édesapja akaratát, és csendben elmondott ígéretével - hogy visszatér majd a szülői házba - szomorkodó édesanyját is jobb kedvre derítette. A vendégek is helyeselték a szülői szándékot és a fiú komoly ígéretét, aztán elbeszélgettek, és Andrásnak az útra tanácsokat adtak. Közben jócskán eljárt az idő. Az öreg tiszteletes, amikor véletlenül

¹ Savoyai Jenő, akinek nagy része volt abban, hogy a török hódítókat sikerült végképp kiűzni hazánk földjéről

² Az Itáliai-félsziget elnevezése a régi magyar nyelvben; ma Olaszország

eszébe jutott, és megnézte szörnyű nagy, félfontos zsebóráját, vette észre, hogy éjfél is elmúlt és jó lenne hazafelé indulni.

Magához ölelte hát Andrást, és még egyszer a lelkére kötötte, hogy soha, semmiért el ne hagyja a becsület útját, majd kántor uram is megölelte a fiút, és útravaló emlékül egy könyvecskét adott neki, amelybe szép kerek betűkkel maga írta bele a legszebb magyar dalokat. Sovánka uram pedig haza se ment ezen az éjszakán, hanem kedves tanítványa kamrájában heveredett le egy báránybőrös bundára.

Nem sok idő kellett hozzá, és Jelky István házának kihunytak az ablakai.

Hanem azért nem aludt ám mindenki odabenn az elcsöndesült szobákban. Az öreg szabómes-tert nehezen tudta elnyomni az álom, a mesterné asszony pedig egész éjjel le nem hunyta a szemét: kedves, derék fiára, hosszú útjára, jövődjére gondolt szüntelenül.

Eljön mindjárt a reggel, elválnak, elszakadnak egymástól, mikor láthatja, mikor ölelheti újra a szívére?...

Aztán a mi Andrásunk is - pedig máskor ugyancsak mélyen szokott aludni - egész éjszaka furcsábbnál furcsább álmokkal vesződött. Álmodott messze tengerekről, csodálatos nagy hajókról, aztán távoli világrészek jelentek meg előtte, ahogyan hallott, olvasott róluk, félelmetes fenevadakkal viaskodott, és önmagát is látta, hol mint ágrólszakadt vándort, hol mint hatalmas hadvezért, ahogy városok jönnek hozzá követségbe, aztán egyszerre mintha ismét a tengeren volna, úszott, úszott a végtelen vízben, rátámadt egy óriási cápa, kitátotta rettenetes nagy száját, megragadta fogával a vállát, és biztosan be is kapta volna, ha fel nem ébred a legváltóságosabb pillanatban.

- Andris!... Andris!... Felkelt a nap, keljünk fel mi is!

Ahogy a szemét felnyitotta, megkönnyebbülten felnevetett, mert valaki tényleg fogta a vállát, szerencsére nem a rettenetes cápa, hanem a sokkal jobb lelkű Sovánka uram. És igaza is volt Sovánka uramnak, mert a nap már nemcsak hogy felkelt, hanem fel is sétált szépen égi pályájára.

András rögtön talpon termett, és nem telt bele egy fél óra, készen állott az indulásra. Az udvaron is megmozdult az élet, a tehenek akkor ballagtak a legelőre. A nyurga gémeskút mellett lovak szürcsölték a jó hús reggeli vizet, ott állt mellettük András édesapja, akkor gyűjtött rá éppen a legelső pipadohányra.

A ház tornácán édesanyja vizsgálgatta a hátibatyut, vajon a szíjakat jól tartják-e a nagy sárgaréz csatok, és látnivalóan nagy érdeklődéssel nézegette a degesz hátipoggyászt az öreg Lompos is, a ház hűséges komondora.

Nemsokára reggelihez ültek mindannyian, aztán érkezett a búcsúzás nehéz pillanata. Az édesanyjának, bár nem akarta volna, szaporán megeredt a könnye, és mintha valami az öreg Jelky Istvánnak is elfátyolozta volna a szemét, ahogyan kisebbik gyermekét útjára bocsátotta.

- Itt van, fiam, három aranypénz - mondta az öreg szabómester. - Légy takarékos, útravalónak elég lesz Bécsig. Jóska bátyádékat tisztetem, és azt üzenem neki, műhelyéről, munkájáról soha rosszat ne halljak...

Ennyit mondott csendes szóval, és megölelte, megcsókolta a fiát. Aztán az édesanyja ölelte magához Andrást, és egy kis erszénykét csúsztatott a kezébe. András keze kerek, nehéz valamiket érzett az erszénykében - azok is voltak abban, nagy, nehéz ezüsttallérok.

Föltette süvegét, hátára vette poggyászát, vándorbotját jól megszorította, és Sovánka uram kíséretében, könnyes szemmel elhagyta a szülői házat. Szívét olyan nehéznek érezte, hogy ha nem szégyellte volna, eldobja a botját, lerakja a batyuját, és ki sem nyitja maga előtt az udvar fakilincses kapuját.

Amint elérte az utca végét, még egyszer visszafordult. Szülei a kapuból néztek utána, édesanyja fehér kendőjét lobogtatta utolsó üdvözetül, és ez a fehér kendő sokáig ott repkedett még András szeme előtt, hogy néha-néha évek múlva is maga előtt lássa életének nem sejtett útjain...

András és az iskolamester nemsokára már az országúton ballagtak. Ott baktatott utánuk csendesen az öreg Lompos, hadd kísérje el egy darabon ő is a kisebbik gazdáját. Együtt nőttek fel, mindketten a huszadik esztendejükbe fordulnak, Lompost mégis mindenki az öreg Lomposnak hívta, Andrást pedig a fiatal Jelkynek. Hát ilyen igazságtalanok az emberek...

András és a kísérője csendesen haladtak, egy ideig nem esett szó közöttük, mígnem az iskolamester, hogy elterelje a fiú szomorú gondolatait, megtörte a hallgatást.

- No, kedves András öcsém - mondta egy pillanatra megállapodva -, én is szántam ám neked valamit emlékül. Hasznos lehet a számodra, ha már így nekieredtél a világnak.

Négyrét összehajtott, kemény táblájú papírholmit húzott elő a zsebéből, kívülről nézve nem látszott azon semmiféle írás, de azért András ráismert azonnal. Hogyne ismerte volna Sovánka uram nagy Merkátor-térképét, hiszen iskolás korában ő is ebből tanulta meg tanítója ujjmutatása nyomán a legkedvesebb tudományt, a földrajzot. András még azt is jól tudta, hogy a becses jószágot Németalföldről hozta magával az iskolamester, amikor hosszú bolyongás után visszatért Magyarországra.

Nagy volt hát András öröme, hogy ilyen tudós kalauzt vihet magával az útra, nyakába borult kedves tanítómesterének, és meghatottan tett ígéretet, hogy bárhová vetődjék vándorlásában, a térképet nem veszti el soha.

Így haladtak még egy jó darabon tovább: csendes beszélgetésben a két ember, hallgatagon az öreg Lompos, míg végül elérkeztek egy régi, mohával lepett négyszögletű kőhöz, amely Baja város földjeinek határát jelezte.

- András öcsém - állt meg a határkőnél az iskolamester -, itt most már el kell válnunk. Az idő is lejárt, ha vissza nem fordulok, még engem rónak fel hiányzónak a gyerekeim... Isten áldjon meg, fiam!

András fiatal szeme nem állta meg sírás nélkül a búcsút, szerette volna méltóan megköszönni tanítója sok jószágát, de nem jött szó a nyelvére.

- Nono, fiam... - szorította meg az iskolamester András jobbját, aztán gyorsan megfordult, és hogy ne szomorítsa tovább magát s a fiút, hosszú lépteivel megindult egyenest vissza a városba. András ott állt még egy pillanatig a mohos határkőnél, aztán nekieredt ő is sebesen az országútnak.

Szegény öreg Lompos, csak ő maradt egy helyben, és váltig azon töprenkedett: most már mitévő legyen? Kisebbik gazdáját kövesse-e, vagy a hazafelé iparkodó iskolamestert? Tétovázásában szomorúan tekintett András után, de aztán okosan számba vette hajlott korának csekély erejét, és nehézkes baktatással az iskolamester után szabta az útját.

MÁSODIK FEJEZET

*amelyben Jelky András megérkezik Bécs városába, tanul,
dolgozik, álmodozik, és végül ismét nagy útra készül*

Három hétig gyalogolt András erdőkön-mezőkön, hegyeken-völgyeken keresztül, egyenesen északnyugatnak. Szülővárosának beláthatatlan rónaságát lassanként a Dunántúl szelíd dombjai váltották fel. Sokáig vándorolt a Balaton hatalmas, csodálatos kék tükre szélén, aztán zöldellő hegyhátak, sziklás hegysüvegek között vezetett az útja, amilyeneket sose látott eddig; így haladt nap nap után a messzi nagyváros felé.

Vándorlásában nem sokat bolygatta sem az édesapjától kapott három aranyat, sem pedig édesanyjának kerék nagyságú ezüstitallérait. Három hét alatt alig költött többet egyetlen húszasnál, azt sem egyébre, hanem egy kiskosárnyi aransárga körtére a dombóvári piacon meg batyuja szíjának megvarratására Sopron városában. Nem is költhetett volna többet, hiszen nem kívánczolt sem vendégfogadóba, sem rézkürtös postakocsiba, meg aztán nem is szorult rá egyikre sem.

A munkásemberek mindenütt jó szívvel segítettek egymást, Andrásban meg különösen megbecsülték a tudása gyarapításán fáradozó iparost. Ha estéknént betért egy-egy paraszti vagy iparosházba, mindig szorítottak neki helyet a búbos kemence padkáján, vagy a ház tornácában vetették meg friss illatú szénából az ágját. Útközben meg bátran felülhetett akármelyik szekérre, és amíg egy irányban tartott vendéglátó gazdájával, elbeszélgettek csendesen, ki-ki a maga városáról, falujáról, családjáról.

Hanem a harmadik hét vége felé egyszer csak azon vette magát észre, hogy útjában az emberek idegen nyelven kezdenek beszélni. Ebből megérthette rögtön, hogy immár elhagyta hazája földjét. Most látta hasznát, hogy Sovánka uramtól otthon egy kis német tudományt szedett a fejébe - bár hiszen meg kell hagyni, többet beszélt ő ezután a kezével, mint a ropogtatós német szavakkal.

Harmadnapra, hogy a határt elhagyta, valami karcsú, magas jegenyeforma tárgy jelent meg előtte a messzi láthatáron.

„No, ilyen égbe nyúló jegenyefát sem láttam még életemben!” - álmélkodott András, és szaporábban vette a lépéseit, hogy közelebből is megismerkedjék a csodálatos tüneménnyel.

Amint aztán továbbhaladt az útján, a jegenyefa körül egy hatalmas város látképe bontakozott ki a távolban, az óriási jegenyefa pedig mindinkább egy templomtorony formáját öltötte magára. Mi más lehetett volna ez a torony, mint Bécs városában az István-templom világhírű tornya: szertelen magasan, évszázados komorsággal és ezernyi kőcsipkézettel, ahogyan Sovánka uram is leírta otthon Andrásnak.

„Itt vagyok hát Bécs városában!” - állt meg András megilletődötten, ahogy elérte az első házakat az országút mentén. Aztán a kíváncsiságtól hajtva - hogy amit a városból legelőször megpillantott, közlről is azt szemlélje legelőbb - beljebb-beljebb haladt az emberektől, kocsiktól nyüzsgő utcákon a templomtorony irányában.

Órák is beleteltek, lassan leszállt az alkonyat, András végül ott állt a templom tövében, a hatalmas város kellős közepén. Amikor aztán érdeme szerint minden oldalról megbámulta az óriási építményt - szinte a nyaka is belefájdult -, akkor kezdett csak rágondolni, hogy ideje lesz hozzálátania bátyja műhelyének felkutatásához.

Igen ám, de hogyan kezdje egy ilyen irdatlan nagy városban?!

Összeszedte csekélyke német tudományát, nagy gonddal összerakosgatott magában egy szuszra való német mondatot: „Hol lakik Jelky József bajai szabómester ebben a városban?” És mert a mi Andrásunk alapos ember volt, tízszer egymás után fel is mondta félhangosan a tudománya szerint megformált kérdést.

Na, most nézzük, ki tudná megadni az érdeemes feleletet?

Legelőbb egy kürtőkalapos, sétapálcás uraságot szemelt ki magának. Az ilyen finom uraság - így okoskodott magában - biztosan jó ismerőse a város valamennyi szabómesterének. A számításban talán nem is volt hiba, hanem amikor udvarias süvegemeléssel előadta a kérdését, a bécsi uraság furcsálkodva végignézett rajta, aztán szó nélkül faképnél hagyta, mintha gorombán megsértették volna.

„Nem kell az ilyen nagykalaposokkal kezdeni” - szűrte le András józanul a tanulságot, és át is váltotta mindjárt gyakorlatra, kiszemelve a járókelők közül egy zekés, taplósapkás, jámboran közeledő atyafit.

Hanem most érte aztán az igazi meglepetés! Mert amint feltette a begyakorolt kérdést, a kedélyes ábrázatú bécsi polgár előbb végigmustrálta tűnődve András csízmáját, sujtásos, combhoz simuló nadrágját, aztán önmagára bökődve így szólt:

- Én nem tud matyar...

András elhülten bámult a taplósapkásra, annyira, hogy a hangja is csak akkor jött meg, amikor amaz már tovalépkedett jóakarató mosolygással a képén.

- De hiszen nem is magyarul beszélek! - tört ki Andrásból a keserűség, és már igazán kedvetlen felfogása kezdett támadni a bécsiek vendégszeretetéről, amikor olyan csodálatos felfedezése támadt, hogy örömeiben alig hitt a szemének.

Mert amint süvegét hátratulva, tehetetlenül körültekingetett a nagy téren, hogy most aztán mitévő legyen, az egyik sarokház kapubejárata fölött saját családi nevét pillantotta meg egy aranyos betűkkel festett jókora táblán.

„Joseph Jelky” - hirdette nagy büszkén a felirat, és alatta kisebb betűkkel, hogy a név tulajdonosa „császári és királyi ruhatári szabómester”.

Egy perc, és András ott termett a kapu előtt, szemtől szembe megcsodálta a táblát, aztán követve egy falra festett mutatóujj irányítását, már nyargalt is felfelé a fából ácsolt lépcsőházban, hogy odafent a tágas szabóműhelyben csak a bátyja karjai között állapodjék meg.

Jelky József, András harmincéves, derék termetű, mosolygós arcú bátyja nagy boldogsággal ölelte magához a fiút. Hosszú esztendőök teltek el azóta, hogy utoljára otthon járt Magyarországon - látogatóban, amiből bizony házasság lett egy szép szemű bajai kislánnyal -, azóta senkit sem látott az övéik közül. Nagy volt hát a meglepetés, és még nagyobb az öröme, hogy az öccsét (aki akkor még csak „a kis Andris” volt) ilyen vállas, erőteljes, derék fiatalember képében szoríthatta magához.

Előkerült a nagy újságra Jelky József kedves, fiatal felesége, hogy aztán nyomban vissza is siessen a konyhába, és idejében hozzálasson egy igazi „hazai” vacsora elkészítéséhez.

Aznap vége-hossza nem volt a kérdegetéseknek. András majd belé nem rekedt a sok feleletésbe, amíg befejezték az ünnepi vacsorát, s elfogyasztottak egy palack tokajit. András végül elfoglalta a takaros kis szobát, amelyet a bátyja kijelölt számára a lakásban. Hosszú

vándorútja után így érkezett meg Bécsbe, annyi vendégszállás után így hajtotta álomra a fejét új otthonának jó puha ágyában.

Másnap, harmadnap, de még a negyediken, ötödiken is, András szakadatlanul járta a császárváros utcáit és tereit.

Nem fáradt bele, hogy sorra felkutassa, ami nevezetességét csak hallotta a városnak; megnézte, megcsodálta a híresebb épületeket, megismerte a múzeum hatalmas könyvtárát, képtárát, csodálatos régiségeit, és figyelte a nagyváros lakosait is: milyen emberek élnek itten, hogyan éreznek, hogyan gondolkoznak? Azt is elérte nemsokára - és büszke is volt rá -, hogy ha összerakott német nyelven egy-egy mondatot, a bécsiek most már nem hitték róla, hogy a magyar nyelv muzsikájával akarja őket megörvendeztetni.

Egyheti kószálás után aztán eljött a munka ideje, András elfoglalta helyét bátyja műhelyében, asztala éppen szemben állott a csodálatos nagy templomtoronnyal - ujjára húzta a gyűszűt, kezébe vette a tűt, az ollót, és bátyja irányítása alatt szorgalmasan ismerkedni kezdett a nagyvárosi divat sokféle tudnivalójával.

És mennyi tudnivaló várakozott rá! A katonai uniformisok különleges formái, hajtókái, gallérai, a polgári öltözékek sokféle szabása, amilyeneket otthon sose rendeltek édesapja műhelyében - András bizony sokszor nem állta meg nevetés nélkül a bécsi viselet sokféle furcsaságát.

Teltek-múltak a hetek, a hónapok, az idő lassan ősze hajlott, hideg szelek kergetőztek a bécsi utcákon, a műhelyben pedig melegebb kelmék kerültek a tű alá.

András szép előmenetelt tett mesterségében, bátyja is megdicsérte finom ujjait, ügyes munkáit, mégis valami nyugtalanság támadt fel benne, ami lassanként egészen eltöltötte érzéseit. Amióta elindult hazuról, amióta végigjárta vándorútját Bajától Bécsig, nagyon megszerette a vándorlás, a világgal való barátkozás szép szabadságát. Éjszakánként álmában újra és újra végigjárta hosszú útjának állomásait, máskor meg olyan tájakon látta magát, amilyenekről csak olvasmányáiból vagy Sovánka uram előadásaiból tudott.

Amilyen nagy örömmel tanulgatta otthon, Sovánka uram szárnyai alatt a földrajz tudományát, most olyan türelmetlen érzésekkel gondolt vissza megtett útjára, és vágyai messze túljártak a szabóműhely falain. Az égbe nyúló templomtorony is mintha csak azt mondta volna Andrásnak: nagy ám a világ, sok csodája van, és milyen szép volna mindet megismerni!

András gondolatai messzi országokban, csodálatos nagyvárosokban kalandoztak, képzeletét lenyűgözte a világ határtalan nagysága; igazán csodának lehetett tekinteni, hogy nem rontotta el sorra a keze alá került drága ruhadarabokat. Esténként kis szobájában, a mécses borongó fénye mellett vágyakozva teregette ki Sovánka uram nagy mappáját, és órákig elnézegette a nagy tengereket, a világrészek kanyargós szegélyű formáit, és képzeletében egyik nagyvárosból a másikba utazott, hosszas számításokat végezve magában, hány nap alatt tehetné meg az utat, mondjuk, Bécestől Párizsig vagy London városáig.

Nem kellett hozzá sok idő, Jelky József is észrevette öccsének nyugtalanságát, és amikor kérdéseire András őszintén elmondta, miféle utakon kalandozik képzelete, meglepődött.

- Hová gondolsz. András?! - kiáltott fel megdöbben. - A mi mesterségünkhöz nyugodalmas természet való, türelem és megállapodottság, de még mennyi! Ha valakivel nem, hát velünk aztán nem fér össze a kóborlás!

Elnézte egy pillanatra öccsének szomorkásra forduló tekintetét, aztán higgadtan, vigasztalóan folytatta:

- Mondj le az ilyen álmodozásról, öcsém, nem vezet ez jóra... Tanulj hivatásod szerint, hogy megállhass majd becsülettel a magad lábán, ahogy édesapánk kívánja. Gondold csak el, mit szólna, ha tudomást szerezne róla, milyen kalandozáson jár az eszed. És a mi kedves, jó édesanyánk! Ugyancsak bánkódna, ha megneszelné!

András csendesen hallgatta a dorgáló szavakat, hanem azért neki is megvolt a maga mondanivalója, mihez még kapóra is jött, hogy bátyja az édesapjukat említette.

- Hiszen édesapánk is megjárta a fél világot - vetette ellen határozott hangon -, mégse lett semmi baja! De még milyen jó mester lett!

András érvelése, amilyen kurtán hangzott, olyan váratlanul érte az idősebb Jelky fiút. Hirtelesen nem is tudott rá mit válaszolni.

- Nono... - mormogta fejcsóválva, és szerencse, hogy belépett a műhelybe az egyik magas rangú katonai uraság, így aztán megszabadult szorongatott helyzetéből, és jó ideig nem is hozta szóba András kalandos terveit.

Hanem András, ha eddig csak el-elkalandoztak gondolatai, e beszélgetés után most már bánkódni is kezdett, szótlanná, zárkózottá változott. Igaz, munkáját most sem hanyagolta el, bátyjának azonban látnia kellett, hogy a fiú természetében sokkal mélyebben gyökeret vert a „kőborlás” vágya, semhogy azt könnyű volna onnan kiirtani.

Mit kellene hát tenni? - tűnődött magában Jelky József, és végül is arra a belátásra jutott, legjobb lesz Andrást tényleg kiküldeni egy kicsit a nagyvilágba, hadd csillapítsa le nyughatatlan véré, hogy aztán tapasztalatokkal megrakodva térjen vissza édesapjuk műhelyébe, ahogyan megállapodott mesteremberhez illik.

Így történt aztán, hogy Jelky József titokban levelet küldött egy híres és általa jól ismert párizsi szabómesterhez, a kitűnő Dupont-műhely főnökéhez, és amikor levelére néhány hét múlva megérkezett a kedvező válasz, ebéd közben egyszer csak így szólott Andrásához:

- No, András, akarsz-e Párizsba menni?

Andrásnak csaknem a torkán akadt a falat a meglepetéstől.

- Hogy akarok-e?!... De hiszen szaladok! Bátyám! Kedves Jóska bátyám! Szaladok, száguldok egyenest Párizsba!... Mehetek? Mikor mehetek? Igazán elengedsz?

Párizsba menni, Párizsba! Andrást olyan boldog izgalom fogta el, hogy az ebédet már a leves-sel abba akarta hagyni, sógorasszonya úgy nógatta nevetve, szedjen csak gyorsan a töltött káposztából, mert elfogy az ereje, mire indulnia kell.

- Nocsak, no! - csendesítette végül a bátyja is. - Te világ vándora, de jó kedved lett egyszerre! Hanem várjunk egy kicsit, itt van a tél, most nem eresztelek. Tanulgassál még egy kicsit, mert nem akárhová mégy ám Párizsban... De ha kitavasodik, hát akkor nem bánom, mehetsz isten hírével. Édesapánkat is megkérdezzük addig ám, bár nem kételkedem benne, hogy neki is örömet szerez, ha a híres Dupont-cégnél tanulhatsz egy esztendő.

András mindent megígért: szorgalmat a munkában, türelmet a tanulásban, és hogy a híres párizsi műhelyben nem hoz majd szégyent családjuk nevére. Már csak az okozott neki szomorúságot, hogy az ablak előtt nagy, puha pelyhekben olyan lustán szálldosott a hó, mintha így akarna hullani a világ végeztéig.

HARMADIK FEJEZET

*amelyben hősiünket nagy veszedelem fenyegeti, és végül is
meg kell neki tanulnia, milyen utazás esik egy hátiputtyban*

Csillogó napsütéssel, csípősen friss szelekkel köszöntött be a március. Andrásnak is tavaszodni kezdett a kedve. Hány napon át leste-várta, múltjék már a tél, süssön fel már a nap azon a szürke bécsi égen, és most, hogy betelt a kívánsága, azzal feküdt, azzal kelt, indulhat-e már Párizs városába - mintha csak a szomszéd faluba készülődne otthon.

Március közepén, egy szép, enyhe reggelen végre elérkezett az indulás ideje, András testvéri öleléssel megköszönte bátyjának a jóságát, majd ujjasa belső zsebébe dugta, éppen Sovánka uram mappája mellé, a párizsi Dupont úrhoz intézett ajánlólevelet, és dobogó szívvel felmászott a postakocsi bakjára. Mert Bécsbe ugyan gyalogosan érkezett, hanem Párizsig a háromszáz mérföldnyi út sok lett volna még az ő fiatal lábának is. Ez az út különben sem hazai földön vezetett, hanem ismeretlen, idegen országokon át, így hát bátyja gondoskodásából András postakocsin vágott neki a világnak.

De még milyen postakocsin! Ahogy megindultak, úgy zörgött, ropogott, csikorgott annak minden alkatrésze, hogy András csak azt nézte, mikor omlik szét alatta a keserves alkotmány. Sovány, nagy csontú lovak baktattak szomorúan a kocsi előtt, lónak éppolyan viharvertek, mint az ósdi batár postakocsinak.

- Úgy bizony - jegyezte meg uraskodva a szeplős képű postakocsis, amikor észrevette András érdeklődését a postalovak iránt. - A mi kegyelmes gazdánk, herceg Thurn-Taxis császári és királyi főpostamester ökegyelmessége nem szereti a kényelmeskedést! Ember, állat dolgozzék meg az abrakért! Az az ő elve, és úgy is van az jól...

„No hiszen - gondolta András -, süsd meg a tudományodat a kegyelmes gazdáddal együtt! Munkában, úgy látom, nincs hiány, hanem abrakban annál jobban!” Nem nagyon válaszolt az ügybuzgó hercegi kocsisnak, inkább az előtáruló hegyvidéki tájakat szemlélte nagy áhítattal. A tavaszi nap éles fényében pompázatosan ragyogtak a hegyek hófödte csúcsai.

Bármilyen rozogán baktatott azonban az ócska batár, bármilyen keservesen szedték is a lovak a lábukat, néhány nap alatt az utasok mégiscsak átdöcögtek Alsó- és Felső-Ausztria városain, falvain, majd áthaladtak a bajor határszél kék-fehér sorompói alatt, és akkor már Németország földjén vezetett tovább az útjuk.

Tizednapra egy Aschaffenburg nevű városkába érkeztek.

Jócskán beesteledett, mire begördültek a főtérré. Az utcák már üresek voltak, legfeljebb egy-egy kései járókelő léptei verték fel a csendet, és a házak ablakaiból csillogott elő nyájasan a mécsvilág.

Hanem a posta vendégfogadóját, ahol András éjszakára megszállt, annál jobban felverte a láрма. A nagyteremből pattogós muzikaszó, zajos rikoltozás hallatszott fel András szűkös kis padlásszobájába, úgyhogy miután lemosta magáról az út porát, kedve támadt széjjelnézni odalenn, vajon kik mulatoznak ilyen nekitüzesedve. Úgysem tudott volna aludni, és egy kis meleg vacsorára is megéhezett.

Hosszú, mázolatlan tölgyfa asztal terjeszkedett a vendégterem közepén, a körül ültek a mulatozók: három egyenruhás ember és vagy harminc iszogató, kurjongató legény. Az egyenruhá-

sok porosz katonák voltak, egy közülük strázsamester, kettő pedig káplár, de markos, vállas, marcona alakok mindnyájan.

András egy magános asztalnál telepedett le, onnan szemlélte gyanútlan érdeklődéssel a hangoskodó társaságot. Különösen az idegen katonák viselete keltette fel a kíváncsiságát, elnézegette rizsporral behintett, copfos parókájukat, háromszögletű kalapjukat, fényes gombos, színes hajtókás, szürke kabátjukat, combhoz simuló, fehér bőrnadrágjukat, ahogy az asztalfőn áldomásra emelték éppen a poharaikat.

De nemcsak András nézegette a porosz katonákat, hanem azoknak is megakadt rajta a szemük. Ahogy a poharat letették, a strázsamester összesúgott a két káplárral, aztán felállt a helyéről, és kissé ingadozó lépésekkel megindult feléje. Megállt az asztalnál, két öklét a csípőjére támasztotta, és rekedtes hangon megszólította Andrást:

- Ha jól látom, neked is tetszik az egyenruha, öcsém!

András nem is tudta hamarjában, mit feleljen, inkább nem mondott hát semmit, csak megbólintotta a fejét, hogy azt akár igennek, akár nemnek is lehetett érteni.

- Hogy is ne tetszenék - folytatta zavartalanul a strázsamester -, hiszen magad is olyan derék, keménykötésű legény vagy, olyan jól illenek az terád is, mint akármelyikünkre!

„Hohó! Mit akar ez tőlem?” - riadt meg András hirtelen, és bezzeg már nem bólogatott, hanem azt kereste, hogyan térjen ki a megtisztelő dicséret elől.

- Már csak jobban szeretem az én békés ruházatomat - szabadkozott szelíden, de a szerény mentegetőzéstől azonnal ráncba szaladt a strázsamester bozontos szemöldöke, és úgy felcsattant a hangja, hogy betöltötte az egész vendégtermet.

- Micsoda?!... Tán nem szeretnél porosz gárdista lenni, ha én felfogadnálak?! Mi?!

De hiába hangoskodott a strázsamester, hiába jött közelebb és közelebb mind a két káplár, hogy jószereivel már körülfogták az asztalt, András nem vesztette el a fejét. Olyan természete volt, úgy tanulta édesapjától is, hogy ha veszélyt érzett maga körül, annál bátrabb, annál keményebb lett.

- Nem akarok semmilyen gárdista lenni - válaszolta határozottan -, mert én iparos vagyok, szabó a mesterségem, és abban is maradok.

Olyan hahotázás támadt, hogy az ablaktáblák is megrendültek belé. Legelőbb a strázsamester kurjantotta el magát nevetve, őt követte kötelességtudóan a két káplár, amire aztán a legények is bömbölni kezdtek torkukszakadtából.

- Mit mondasz? Szabó vagy? - harsogta lenézően a strázsamester. - És még csak nem is szégyelled előttünk kimondani?!

- Cseppet se szégyellem! - válaszolta szilárdan András. - Mesterember vagyok, és aki ezért kinevet, az csak azt bizonyítja, hogy nincs benne egy szemernyi tisztesség!

Egy pillanatra hökkent csend követte a kemény szavakat, aztán felzúdult rá az egész vendégterem. A két káplár azonnal közrekapta András székét, a legények egymást gázolva rontottak az asztalához - harminc ököl készült rá lecsapni minden oldalról.

- Harmincan egy ellen! Ez aztán a nagy dicsőség, mondhatom! - kiáltotta, és helyéről felugorva, erősen megmarkolta a székét: lesz, ami lesz, nem adja meg magát egyikőnkönnyen!

Igaz, a védekezésre nem sok kilátása volt, hanem a strázsamester kiáltása kettévágta a támadók éktelen zsviváját.

- Megálljatok! - ordította tele torokból a porosz, és kézbe kapva irdatlan nagy pisztolyát, váratlanul védelmére kelt Andrásnak. - Hozzá ne merjen nyúlni senki, mert mindjárt föbe kólintom!

András fellélegzett egy percre, pedig bizony nem történt vele egyéb, mint hogy cseberből vederbe esett.

- Ez a fiatalember most megmutatta, hogy nem ijed meg senkitől-semmitől - jelentette ki a strázsamester, és hatalmaskodva végighordozta tekintetét a morgolódo társaságon. - Ő most már az én oltalmam alatt áll! Aki nem hiszi, tegyen egy próbát, hadd lássam!

A próbáról azonban mindenki lemondott. A káplárok, elől járva a példával, azonnal vissza-telepedtek a nagy asztalhoz, amire aztán a legények is a helyükre sereglettek, a strázsamester meg vállon veregette, basáskodó barátsággal magához karolta Andrást.

- Derék ember vagy, öcsém! Megérdemled, hogy egy asztalnál ülj velünk!

Hiába szabódott, hiába próbált volna fáradtságára hivatkozni, a strázsamester már vitte is a nagy asztalhoz, maga mellé ültette a lócára, és elébe rakott menten egy jó pohárnyi bort.

- Éljen a katonaelet! - kiáltotta akkor harsogva, hogy az egész társaság rikoltozni kezdett a gyönyörűségtől, és Andrásnak, ha akarta, ha nem, velük együtt le kellett hajtania a színültig töltött poharat.

„Az ellenséget csak leszereltem valahogy - futottak közben a gondolatai -, hanem hogy menekülök meg ettől a nagy barátságtól?” Utazására, fáradtságára akart hivatkozni újra, de amint letette a poharat, a strázsamester rögtön átölelte a vállát, hogy szóhoz sem jutott.

- Így la! Így már aztán kedvemre való legény vagy! - vonta magához közelebb a lócán, részegen borongó pillantással. - No, most nézz csak körül itten... Látod ezeket a derék legényeket? Hát ez mind a porosz király katonája lesz. Mindnek lesz ilyen szép copfja, mint nekem, ilyen szép háromszögletű kalapja, mint az enyém...

András akaratlanul is körülpillantott a társaságon, a legények nagyobb része már kókadozott a részegségtől, mások meg áhítózza nézték a strázsamester feléjük lengetett kalapját.

- Jó verbung volt máma ebben a nyomorúságos kis fészekben, még Würzburgban sem tudtam ennyi fickót összeszedni - folytatta a strázsamester, megfélekedve róla, hogy mások is hallgatják. Aztán hirtelen feleszmélt, és ismét Andrásához intézte a szavait: - Éppen huszonkilencen vagyunk, mind egészséges, mint a makk, mind erős, mint a szálfa!... No, öcsém, szánd el magad, lépj közénk gyorsan, hadd legyen meg a kerek harminc. Hát csak nem akarsz, hogy huszonkilenc regrutával menjek el innen? Az már aztán szégyen, gyalázat volna, ugye, legények?

- Úgy van! Úgy van! - kiáltozták mindenfelől az újoncok. - Legyünk harmincan, az kerek szám! - és ismét emelgetni kezdték a poharakat.

A strázsamester gyorsan teletöltötte András poharát, az egyik káplár pedig, mintha csak be volna tanítva, rögtön elordította magát:

- Éljen őfelsége, a porosz király! Igyál, öcsém, a királyunk egészségére!

András kétségbeesetten kapálózott, de a strázsamester erőszakkal a markába nyomta a poharat. Nem volt menekülés, hacsak meg nem próbálja ismét magára haragítani a katonákat. „Várjatok csak - gondolta szorongatottan -, mindjárt megfordítom én ezt a nagy barátságot!”

- Megbocsásson, strázsamester úr - tette vissza poharát az asztalra -, de én nem ihatom a porosz király egészségére, nekem nem királyom, mert én magyar polgár vagyok.

Az első szavakra a strázsamester tényleg összerántotta a szemöldökét, de már sokkal jobban kiszemelte magának Andrást, semhogy el lehetett volna téríteni akármivel is a szándékától.

- Magyar vagy, öcsém? Az aztán a nagyszerű! - kiáltott fel minden látható harag nélkül. - Nincs a magyarnál jobb katona, tudom én azt, ne félj!... Gyerünk, emberek, fogjátok a poharat, éljen a dicső magyar nemzet!

A társaság akkora éljenzést csapott, bele lehetett volna süketülni. A strázsamester újra András kezébe nyomta a poharat, és a maga italát gyorsan felhörpintve, fenyegető szemmel figyelte, merészkedik-e ellenkezni a fiú.

- No, kiittad? - kérdezte sűrgetően. - Helyesen van, már látom, hogy lesz belőled valami... Hanem várj csak, te azt mondd, hogy mert magyar vagy, hát nem ihat sz a porosz királyra. Na, jól van, elfogadom... De azért, ha nem is ihatol, azért még lehetsz a katonája, igaz-e?

András szólni se tudott az újabb támadásra, fejét már hasogatta az éhomra lehajtott erős ital, csak annyit látott, hogy a strázsamester eléje tartja lapátnyi nagy tenyerét.

- Csapj bele, öcsém! Holnap reggel már ezekkel a derék fickókkal masírozol, amerre én vezetlek!

András inkább hátrafelé húzta volna a karját, hanem az egyik káplár odalopakodott észrevétlenül a háta mögé, és úgy meglökte a könyökét, hogy a keze egyszeribe belecsusszant a strázsamester tenyerébe. A vaskos tenyér pedig menten összecukódott, mint valami vaskapocs, András mozdítani se tudta többé a karját, csak ült a helyén megdermedten.

- Na, csakhogy végre pacsit adsz! - kiáltott fel diadalmasan a strázsamester, aztán körülnézett a társaságon. - Láthatjátok, szent az alku köztünk, ki vagytok most már harmincan...

A részegségtől ültében is dülöngező társaság vad ujjongással kapta fel a poharakat, és nagyot ivott a harmincadik regruta egészségére, András meg hiába igyekezett kiszabadítani magát, a keze szinte belegyökerezett a strázsamester hatalmas markába, mint egy öt éves szilvafa a földbe.

András helyzete nagyon is veszedelmesnek mutatkozott.

Németország területét akkoriban kisebb-nagyobb hercegségek, grófságok parcellázták fel, ezeknek a kiskirályságoknak a toborzói szüntelenül járták az országot, és csellel vagy erőszakkal összefogdoszták az erős, fiatal legényeket uralkodóik számára. Akit aztán egyszer a kezük közé kaparintottak, az nem szabadult meg egyhamar, hanem évekre, évtizedre a káplárok mogyorópálcája alá jutott.

Némelyik kis zsarnok, mint a hesseni grófság akkoriban hírhedt uralkodója, ennél is többre vetemedett. Valóságos embervadászatokat rendezett országa területén, hogy aztán az összefogdosott áldozatokat jó pénzen eladja az angol vagy a holland kormánynak. Ezekre a szerencsétlenekre még szörnyűbb sors várt, mint az összeverbuvált katonákra, mert az angolok, a hollandok távoli gyarmatokra hurcolták a megvásárolt embereket, és ott az őserdők irtására, a bennszülött népek elleni hadakozásra használták.

András, ha nem is sokat, de annyit már hallott ezekről az üzelmekről, hogy a csellel megejtett parola pillanatától fogva ne létezzék benne más gondolat, más akarat, mint szabadulni, szabadulni mindenképpen az ilyen borzalmas sorstól. Látszólag megadta magát a strázsamester akaratának, gondolatai azonban villámsebessen váltogatták egymást, és a nagy veszélyben még a bor okozta szédelgés is kitisztult a fejéből.

Amikor elcsitult a zajongó éljenzés, amellyel az újoncok megünnepelték kényszerű egyezségét, Andrásban ismét éledezni kezdett a reménység. A strázsamester copfos fejét néhány perc múlva előrebillentette a részegség, harminc ember összeverbuválása után átadta magát a pihenésnek. Andrásnak a kezét ugyan most sem engedte el, hanem a tenyere alá lapította az asztalra, és a fejét tette rá mázsányi nehezéknek, de egy részegen alvó strázsamester - így gondolkozott András - mégiscsak kisebb veszedelem, mint amelyik ébren van.

A strázsamester példáját aztán sorra követték az újoncok is, egyik erre dőlt, a másik amarra, néhányan meg éppenséggel a padlón nyújtóztak el horkolva. Hamarosan mindenki mélyen aludt, csupán a két káplár maradt még talpon, nekik az örködés volt most a tisztjük, nehogy valaki megugorják az éjszaka jótékony védelme alatt.

András is bóbiskolást színlelt, úgy figyelte szempillája alól a káplárok tanácskozását, hogyan osztják be maguk között az időt. Az egyik végül kiment az utcára, és megállott odakinn az ajtó előtt, a másik meg körüljárta a termet, a kocsmárossal eloltatta a lámpákat, majd köpenyét a feje alá rendezgetve leheveredett a lócára, és horkolásával néhány pillanat múlva ő is csatlakozott az újoncok hangversenyéhez.

Sötétség borult a teremre, egyedül a hold sütött be gyenge fénnel az ablakon.

„Szabadulni, szabadulni, de hogyan? - tekintett szét András éles szemmel a teremben. - Legelőbb is a kezemet kell kiszabadítanom” - állapította meg helyes mérlegeléssel. Zsibbadt csuklóját lassan megmozdította, fogvatartója azonban rögtön felhorkant álmában. Kisvártatva tett még egy kísérletet, de azzal is csak úgy járt. Akkor gyors és merész elhatározással a lóca lábának feszítette a talpát, és egyetlen lökéssel kiteszította kettőjük alól az alacsony padot.

Zuhanás, csattanás követte a gyors mozdulatot amíg a porosz önkéntelenül a levegőbe kapott, Andrásnak könnyedén megszabadult a keze.

Igyekezett minél távolabb hengergetni magát, úgy leste megfeszített figyelemmel - mi lesz? Nem történt semmi, a csattanásra egy kis nyugtalanság futott végig az alvókon, maga a strázsamester egy pillanatra magához is tért, de a kábultság azon nyomban lenyomta a padlóra, ott még bődült egyet részegségében, aztán elnyúlva tovább aludt.

Néhány pillanat múlva András feltápáskodott fektéből, és előregörnyedve, óvatosan lépegetve megindult a teremben. Az utcai ajtót nem vehette számításba, az előtt ott sétált az örködő káplár. A belső ajtó felé igyekezett tehát, amely az emeleti vendégszobákba vezetett.

De mekkora volt a csalódása, amikor ezt az ajtót meg zárva találta!

Most mit tegyen? Lássuk az ablakokat! Vastag vasrács zárta el őket, azokon át nincs menekülés.

Kutassa át a lócán alvó káplár zsebeit, hátha nála van az emeleti ajtó kulcsa? Az nagyon is veszélyes kísérlet volna: ha a káplárt felébreszti, örökre elvágta maga előtt a menekülés útját.

Ahogy ott állt az egyik ablak mellett, és már-már kétségbeesve végighordozta tekintetét a terem minden zugán, egyszerre mégis felvillant előtte a menekülés lehetősége. A terem legtávolabbi sarkában hatalmas kandalló terpeszkedett, valóságos épület, égetett fénymázú cseréptáblákból összerakva, amelyeken most sápadtan csillogott a holdfény.

András nesztelenül surrant a kályhához. Kinyitotta széles ajtaját, megtapogatta odabenn a hamut, az egészen hideg volt, már jó ideje nem fűthettek a teremben. Akkor hasra feküdt, két karjával betolta magát a kályha tágas gyomrába, aztán - isten hozzád, strázsamester, isten hozzád, porosz király! - belülről becsukta maga után az ajtót.

A kályha embermagasságú tűzteréből széles, kényelmes kéménynyílás vezetett felfelé. A kémény falából mindkét oldalon téglák állottak ki lépcsőszerűen a kéményseprő számára. András nem sokáig habozott, megindult felfelé sebesen a kürtőben, és egy nagy lélegzettel - mint a bűvár a víz alól, csakhogy mindenféle bűvárnál kormosabban - előbukkant a holdsütötte háztetőn.

Odafenn egy fekete kandúr végezte éppen éjszakai sétáját, amint azonban meglátta a kéményből előbukkanó Andrást, ijedtében nagy ugrásokkal menekült a magasból, csak a tető széléről fújt vissza prüszkölve. Talán egy kéményseprő hazajáró lelkének nézte a mi hősünket - nem lehet tudni.

Andrást azonban ez nem is érdekelte, hanem ennél sokkal fontosabb kérdés: hová tűnt el a megrémült kandúr? Mert az ódon német ház teteje sehol sem érintkezett más tetőkkel, márpedig ha ide felmászott - nem a kandúr, hanem ő maga -, akkor valamiképpen le is kell másznia. Semmi kedve sokáig gyönyörködni a holdfényes panorámában.

„Gyerünk a cica után!” - adta ki magának a jelszót, és lelépkedett óvatosan a tető széléig.

És valóban a macska jó utat mutatott. A tető széléből apró ablakok emelkedtek ki, egy-egy szegényes padlásszobának az ablaka mind, némelyik nem is üveggel, csak papírlappal beragasztva.

András könnyedén átbökte az egyik papírral beragasztott ablakszemet, a résen benyúlva benyitotta az ablakot, aztán hajlékonyan előrecsúszott, és habozás nélkül beugrott a padlásszobába.

- Jesszusom! - riadt fel valaki odabent. Aztán világosság lobbant, kigyúlt remegve egy méces, és András ott találta magát szemközt egy nagy dunyhájú ágygal és az ágyban egy elszántan szembenéző, kontyos hajú, pozsgás arcú mosóasszonnyal.

Most mit mondjon gyorsan, nehogy az asszony felverje a házat?!

Legjobbna látna, ha nem szól egy szót se. Hirtelen a zsebébe nyúlt, előhalászta édesanyjának egyik nagy ezüsttallérját, és gyorsan odatette az asszony elé a dunyhára. És a tallér valóban szebben beszélt, mint a legszebb szájú szónok, az asszony mindenesetre eltette a pénzt, és már nyugodtabban vizsgálgatta Andrásban az égből pottyant jötevőt.

András is megnyugodva telepedett le az egyik rozoga székre, és pár szóval gyorsan elmondta, hogyan került ő ide. Aztán elővett még egy tallért, és azt is felajánlotta, ha az asszony ki-csempézi a házból.

- Hát bizony, az nem lesz könnyű dolog - töprengett a mosónő. - Egy kijárat van csak, az előtt meg ott járka a strázsa... Hanem azért majd csak csinálunk valamit. Magam is örülök, ha megszabadíthatok egy derék fiatalembert ezeknek a galádoknak a körmei közül...

- Mit csináljunk hát? - kérdezte András türelmetlenül, és felállt a székről, hogy akár rögtön hozzákezdjenek a meneküléshez.

- Egpár órát még nyugton kell maradnia - csendesítette az asszony -, hajnal előtt nem mehetek ki a házból, az nagyon feltűnő lenne a strázsának... Hanem hajnalban hazaviszem a nagyságos polgármesterné asszony fehérneműit, abban a nagy hátiputtyban, ni! Hát majd csak bújjon bele a puttyba, és én meg a tetejébe rakok egypár ruhafélét, úgy aztán kísétálunk valahogy... Fél mázsánál nem sokkal lesz nehezebb, annyit meg elbírok.

A terv tehát megvolt, és hajnalban meg is valósult a derék mosónő jóvoltából. András a puttyban kuporogva tette meg az utat lefelé a lépcsőkön, és a nagyságos polgármesterné

asszony fehér szoknyái alatt igyekezett magát oly csendesen viselni, mintha fehéreneműnél ő se volna egyéb. A kapuban az egyik káplár megállította egy pillanatra a mosóasszonyt, de mert látta, hogy idősebb asszonnal van dolga, nem sokat tréfálkozott, hanem az útjára engedte.

Így ballagtak be az egyik keresztutcába, hátán a puttonnyal a mosóasszony és a puttonyban András. Az utca egy rejtett szögletében aztán a puttony lekerült a földre, András frissen kiugrott a mélyéből, és akkorát nyújtózott örömeiben, hogy az ujjasa majd szétrepedt a hátán.

Megköszönte hálásan az asszony jó szolgálatát, megadta neki a második tallért, aztán már csak azt tudakolta, melyik út vezet kifelé leggyorsabban a városból.

NEGYEDIK FEJEZET

*amelyben Jelky Andrásnak alkalma van megtudni, hogy
ő bizony egy fabatkával sem ér többet negyven tallérnál*

Nem lehet mondani, hogy András nagyon bánkódott volna, amiért Aschaffenburgból gyalog kellett folytatnia az útját. Amikor kalandos, módon elhagyta a vendégfogadót, a postakocsijától is el kellett szakadnia, a közeli városkában pedig nem látta tanácsosnak, hogy napokig várakozzék a legközelebbi párizsi járatra, hátha az ördög utána hozza a faképnél hagyott strázsamestert, az egy híján harminc főnyi csapattal.

Ezért hát szerzett egy jó kis botot útitársul, és nekieredt két lábán az országútnak a szép, verőfényes tavaszi időben. Egy-egy faluban, városban kiteregette maga elé Sovánka uram térképét, gondosan kijelölte magának a további utat, így ballagott Párizs felé, közelebbről és jobb kedvvel ismerkedve közben a világgal, mintha postakocsin utaznék.

Tizednapra a hesseni grófság területére érkezett, és azzal a nagy megnyugvással lépkedett be a grófság székhelyére, Hanau városába, hogy most már végképp megszabadult a porosz katonaság fenyegető csapdáitól. Nagy nyugalomban az sem zavarta, hogy Hanau városkapujának a strázsái átvizsgálták minden írását, kifaggatták hazájáról, családjáról, mesterségéről, és csak azután bocsátották be a városba.

„Nagyon alapos atyafiak ezek” - gondolta András mosolyogva, úgy vonult be a kisdud szék város főutcájára. Pedig ha tudta volna, hogy a katonafogdosásnál sokkal veszedelmesebb csapdába lépett, bezzeg nem mosolyog olyan barátságosan!

Aznap déltájban éppen ebédnél ült egy csendes kis fogadóban, és derekasan nekilátott az elébe tált ételnek, amikor valaki igen erélyesen benyitotta a vendéglő ajtaját, és botját a padlóhoz koppantva, belépkedett a terembe. András sokkal odaadóbban elmélyedt egy darab sült hús felszeletelésében, semhogy különös figyelmet szentelt volna az érkezőnek. Mindössze szikár termetét, sovány ábrázatát illetve egy pillantással.

Az idegen feszesen kimért léptekkel haladt végig az asztalok között. Méltóságteljes mozgása, ezüstgombos pálcája, zsinóros kalapja akkor is elárulta volna hivatalos minőségét, ha a vendéglős nem ugrik fel rögtön a helyéről, és nem köszönti mélyes hajlongással a „nagyságos főbiztos urat”.

A főbiztos kurta bólintással viszonzta az alázatos hajlongást, és anélkül, hogy a vendéglőshöz egy szót is szólt volna, hosszú, vékony lábaival egyenesen András asztalához pályázott. Oldalról került az asztalhoz, és amikor a közelébe érkezett, botjának ezüstgombjával egyszerűen megbökte a derekát.

- Önnek Jelky András a neve! - szólalt meg aztán vontatott orrhangon, amint András elképedten felnézett.

- Úgy hívnak, Jelky András a nevem! - felelte András kis szünet után, tőle telhetően leküzdve megdöbbenését.

- Ön Magyarországból jött! - folytatta a sovány képű, nem annyira az érdeklődés, hanem a biztos tudás hangján.

András eltolta kissé maga elől a tányérját, és ültében az idegen felé fordult. Nem szeretne elveszteni a nyugalma, nem akart most sem haragosnak mutatkozni, de az arcát kipirította a visszafojtott indulat.

- Igenis, Magyarországról jöttem, de hát az úrnak mi köze van hozzá?!

A főbiztos nem sokat hederített a felcsattanó hangra. Szárazon vetette oda Andrásnak:

- Jelky András, keljen fel, aztán indulás!

András most már hüledezve bámult az idegenre. Ebből a hangból, ebből a basáskodó magatartásból könnyen megérthette, hogy valami helybeli hatalmasságnak akadt az útjába, akivel ő, a magányos idegen nemigen szegülhet szembe. De hát mit akarnak tőle tulajdonképpen, és miért ez a szégyenletes bánásmód?! Öntudata és ifjúsága fellázadt a kényúri erőszakosság ellen, ülve maradt a széken, és határozott hangon felelt az iménti felszólításra:

- Én bizony innen el nem mozdulok, amíg az úr tudtomra nem adja, mi jogon akar engem így kommandírozni. Nem vagyok cselédje az úrnak, és az urat nem ismerem, nincs is közöm az úrhoz!

- De van énnekem önhöz! - viszonzta a főbiztos, és gúnyos nevetéssel összecsapta a tenyerét.

A csattintásra rögtön kinyílt az ajtó, három katona vonult be fegyveresen az asztalok közé.

- A hesseni országos gróf ömagassága nevében, Jelky András, foglyom vagy! - emelte fel a hangját komoran a főbiztos.

A három katona előlépett, közrefogták a meglepetésében felemelkedő Andrást, és durva lökdöséssel kezdték kifelé igazgatni a teremből. A főbiztos hivatalos méltósággal lépegetett utánuk.

Amíg mindez lejátszódott, az egész teremben senki se mert megmozdulni. Némelyik vendég dermedt figyelemmel kísérte az eseményeket, mások úgy a tányérjukba dugták az orrukat, mintha az ebéden kívül semmi sem léteznék a világon. Amint András kifelé botorkált megszégyenülten, annyit hallott mindössze, hogy az egyik vendég ezt a szót suttogta valamelyik asztalnál: „Amerika!...” - de nem értette a szó jelentőségét.

Kint az utcán a főbiztos lépett a menet élére, utána András haladt tehetetlenül, kétoldalt a két katona, míg leghátul a harmadiknak az volt a feladata, hogy a puskatussal időnként hátbabökje a foglyot, valamiképpen el ne maradjon.

András észrevehette volna - ha méltatlanul szenvedett szégyenében és keserű felháborodásában fel tudta volna emelni a tekintetét -, hogy amíg az utcákon haladnak, a járókelők milyen sietve térnek ki előlük, milyen gyűlölködő félelemmel húzódnak a falhoz, és hogy néhányan ismét csak azt a szót suttogják: „Amerika!”

Az út nem tartott sokáig, néhány perc múlva egy fenyegetően komor, kétszárnyú épülethez érkeztek. A kapu minden jelzés nélkül kitarult előttük, egy borvirágosan vörösülő, hatalmas orr és egy torzonborz bajusz fogadta őket, mindkettő a mogorva kapuőr tulajdona.

András még egyszer megkísérelte, hogy szembeszálljon a goromba erőszakkal. A kapuban megvetette a lábát, és felháborodottan kiáltotta a hidegen mosolygó főbiztos szemébe:

- Nem fogok addig belépni, amíg... - Nem fejezhette be, mert a háta mögött a katona úgy meglökte a puskatussal, hogy belül esett a kapun, amely aztán abban a pillanatban becsapódott mögötte.

Mintha koporsó fedelét csapták volna rá elevenen, András olyan megrendüléssel hallotta a kapu csattanását. Ellenállása összeroppant az érthetetlen durvaságon. Lehorgasztott fejvel haladt át a kopár udvaron, maga mögött a katonákkal.

Vaspántos ajtó nyílt meg előtte az egyik fal tövében. Aztán egy hosszú, homályos folyosó következett, amely kísértetiesen kongott a lépéseik zajától. Végül ismét egy keresztvasakkal felszerelt ajtóhoz érkeztek, itt a főbiztos némán oldalt lépett, az egyik katona gyorsan felnyitotta az ajtót, a másik kettő pedig egyetlen lökéssel bedobta a foglyot egy sötét, fülledt levegőjű, alagútszerűen hosszú helyiségbe.

András tántorogva, szédülő fejjel, fájdalomtól káprázó szemmel állt meg odabent. Határtalan csüggedtség, levertség járta át testét-lelkét, öntudata szinte elszibbadt, mintha részeg lenne, csak a kérdések légiója keringett a fejében.

Mit vétett ő? Miért fogták el? Kinek a hatalmába került? Mi lesz a sorsa ezen a rettenetes helyen?...

Hirtelen durva marok ragadta meg a vállát, goromba hang rázta fel szédüléséből:

- Hohó! Mit álmolygunk itt a szoba közepén?! Ha részeg, heverjen le valamelyik sarokba, aztán csak aludja ki magát, mert estére indulunk!

Ez a szíves biztatás a nagy darab börtönőrtől származott, aki - miután így meggyőződött róla, hogy az újonnan érkezett fogoly nem süket és nem alvajáró - morgolódva kiment a teremből, és odakint kétszer is megfordította a zárban a kulcsot.

Bármilyen durván hangzott a börtönőr felszólítása, Andrásra mégis jótékonyan hatott. Különös, fojtogató szédülése elmúlt, erős, fiatal természete legyőzte a határtalan csüggedést, máris józanabban tekintett szét a hosszan elnyúló helyiségben.

„Majd meglátjuk, mi következik - biztatta magát ököbe szorított kézzel -, és aztán... majd a szeme közé nézünk a dolognak!”

A kopár falú teremben ötven-hatvan fiatal férfi tanyázott. Egyformán izmosaknak, erőteljeseknek látszottak, különbség csak az öltözködésükben mutatkozott: egyszerűbb és úriasabb ruházatok váltogatták egymást, de a ruha, úgy látszott, itt igazán nem sokat számít.

Az egyik keskeny, sűrűn rácsozott ablak közelében magas termetű, hosszú arcú fiatalember üldögélt a roskadozó, vén lócán, és keresztbe font karokkal, egykedvű nyugalommal szemlélte a többieket. András megtetszhetett neki, mert intett neki a szemével.

Andrásban is érdeklődést keltett az ismeretlen fiatalember látható nyugalma, odatelepedett hát mellé a lócára, és hamarosan ismeretséget kötöttek.

András elmondta kilétét-milétét, és a fiatalember is megismertette magát Andrással. Elmondta jótékonyan ható, szabatos mondatokban, hogy őt Portius Péternek hívják, Bonnban laknak a szülei, míg ő maga bölcsészettel foglalkozott a göttingeni egyetemen, és végül, hogy hazautaztában éppúgy hurcolták ide, akárcsak András.

- De hát miért fogtak el bennünket? És mi lesz belőlünk?! - kiáltott fel András türelmetlenül.

- Ó, ez igen egyszerű - felelte Portius Péter egykedvű nyugalommal. - Nézze csak, uram és sorstársam! A hesseni gróf ömagasságának sok pénzre van szüksége, minthogy azonban tisztességes úton nem tud eleget szerezni, ezért összefogdosztatja a grófság területére tévedt fiatalembereket, és azokat eladja az angol király öfelségének, akivel különben a szomszédi viszony is összeköti, hiszen az angol király egyben hannoveri választófejedelem.

- Mit csinál? Eladja?! - kiáltott fel András elképedve.

- Úgy bizony, uram és sorstársam. Éspedig negyven talléron kelünk el darabonként. Száz meg száz embert fogdosztatott már össze a gróf úr ömagassága, és (ahogyan majd velünk is történni fog) azok valamennyien átvitorláztak az amerikai gyarmatokra. Ott őserdőket irtanak, benn-

szülöttek ellen hadakoznak, amíg szépen be nem fejezik e világi pályafutásukat, de hát mindezzel a mi grófunk ömagassága már nem sokat törődik.

András az első pillanatban úgy hallgatta Portius Péter szavait, mint valami rémmesét. Csak aztán nyilallt át rajta a megdöbbenés, hogy amit a társa elbeszélt, az nagyon is elképzelhető magyarázata érthetetlen elfogatásának.

Nem akarták-e csak tíz nappal ezelőtt is erőszakkal katonának fogni, és talán akkor sem katonának vitték volna, hanem ahogy most akarják, erdőt irtani, bennszülöttekkel háborúzni a gyarmatokra...

- És hát... - András nem is tudta hirtelenében, mit kérdezzen még - mikor jönnek vissza onnan azok az emberek?

- Mondom, hogy nem jönnek vissza. Nincs módjukban.

- És minket is oda akarnak szállítani?

- Oda is fognak szállítani.

Még szerencse, hogy eszébe jutott elcsodálkozni társa nyugalmán, mert egy kis időre legalább megszabadult kínzó kétségbeesésétől.

- És ön ilyen nyugalommal tud erről beszélni?

- Ugyan - nézett Andrásra szelíd szemmel a bonni fiatalember. - Én Göttingenben filozófiát tanultam, és már Zénón, a sztoikus görög bölcsek legkiválóbbja megmondta, hogy sohasem kell kétségbeesni... Mert nézze csak, uram és sorstársam! Minden baj vagy eltűrhető, vagy el nem tűrhető. Ha eltűrhető, akkor az ember kibírja, ha pedig nem tűrhető el, akkor szintén semmi ok a kétségbeesésre, mert hiszen akkor úgysem éli túl.

Portius Péter, miután ezt ilyen velősen kifejtette, elégedett büszkeséggel várta szavai hatását, András azonban, úgy látszott, nem rendelkezik kellő fogékonysággal az ókori filozófia mély-séges igazságai iránt.

- Okosabbnak tartanám - válaszolta egy kis meghökkent szünet után -, ha inkább arról gondolkoznánk, hogyan segítsünk magunkon.

- Segíts magadon, az isten is megsegít, mondja a paraszti bölcselkedés - jegyezte meg tudományosan Portius Péter -, én tehát hajlandó vagyok ezt az oldalát is megvizsgálni a kérdésnek.

- Az itt az egyetlen kérdés, és az az egyetlen oldala - igyekezett András kizökkenteni a beszélgetést a puszta filozófia kerékvágásából -: hogyan tudnánk megszökni?

Az igyekezet azonban nem látszott gyümölcsözőnek. Az ifjú filozófus nem akart tágítani a tudománytól.

- Megszökni?! - kiáltotta álmélkodva. - Hiszen a törökök Alkoránja világosan megmondja, hogy senki sem szökhethet meg a maga sorsa elől, tehát...

Most már aztán elfogyott András türelme.

- A törökök Alkoránjának igaza lehet a törökökre nézve - vágott elébe gyorsan a hosszúra szánt fejtegetésnek -, de mi szerencsére nem vagyunk törökök, így hát semmi közünk az Alkoránhoz!

- Ez igaz - hagyta helyben kis tünődés után Portius Péter. Azon tünődött, hogyan is vehetné fel újra a bölcselkedés hirtelen elmetszett fonalát.

- Meg fogunk szökni, mihelyt megtehetjük - jelentette ki András határozottan, és biztató szemmel sürgette társának a helyeslését.

A beszélgetést azonban nem folytathatták. Fülhasogató csikorgással kinyíltak az ajtó zárjai, és megjelent a teremben a szikár termetű főbiztos, maga mögött egy hadnaggyal, a börtönőrrel és jó néhány katonával.

A főbiztos hosszú listát húzott elő kabátja szárnyából, és éles hangon sorban felolvasta a foglyok neveit. Miután mindenki jelentkezett, megnyugodva fordult oda a hadnagyhoz.

- Együtt van a hatvan darab! Hadnagy úr, ezennel átadom önnek a lajstromot, és ettől a pillanattól fogva ön a felelős a továbbiakért!

- Rendben van - igazított egyet kardszóján a hadnagy, aztán rákiáltott az egy csomóba verődött emberekre! - Sorakozó! Gyerünk!

A foglyok némán sorba álltak. Nagyobb részük nem is sejtette, hová viszik őket, de senki sem tartotta érdemesnek a katonákat kérdezgetni, úgysem kaptak volna választ.

- Indulj! - kiáltott hátra a hadnagy, és megindult kifelé a teremből, maga után húzva a csapatot és a csapat két oldalán a kísérő katonákat.

Katonák álltak sorfalat a hosszú folyosó két oldalán. Valahol pattogva megpördült egy dob, és a szomorú menet kivonult az épület kopár udvarára.

ÖTÖDIK FEJEZET

amelyben Jelky András és Portius Péter hideg fürdőt vesz, ami a hesseni gróf őmagasságának kereken nyolcvan tallérjába kerül

A hesseni gróf leginkább éjszaka szerette útnak indítani eleven portékáját. Ami nappal felháborította volna a tisztességes embereket, az az éj sötétjében nem szúrt szemet.

Szép holdvilágos éjszaka volt, a foglyok menete mély csendben vonult végig a kihalt utcákon, aztán elhagyta hosszú, kígyózó sorban a várost. Ugyanazon a kapun haladtak át, amelyiknél András írásait érkezésekor elkérték a strázsák, és András most már értette bezzeg, miért voltak ezek a kapuőrök „olyan alapos atyafiak”!

Túl a vaskapun szelíd termőföldek között vezetett az útjuk, a hold csillogó aranyfényrel borította be a zöldellő gabonatóblákat, enyhe szél járt a mezők felett, és édes tavaszi illatokat hordozott magával.

Néhány órai menetelés után sűrű erdőbe futott az út. Mély sötétség uralkodott a fák között, a hold imitt-amott tudta csak átütni sugarával a lombok sátorát, hogy aztán egy-egy tenyéryní foltban aláhulljon az ösvényre.

A foglyok őrsege megkettőzött éberséggel fogta közre a menetet, nehogy valaki kereket oldjon.

- Tetszik nekem ez az erdő - suttogta András felcsillanó jókedvvel a mellette lépkedő Portius Péter fülébe.

Társán azonban erőt vett a filozofikus mélabú.

- Bizony - válaszolta csüggedten -, az a sorsa az embernek, hogy sötétben botorkáljon. Ezt már Szent Ágoston megmondta...

- Most kellene megszöknünk - húzta közelebb András a búsongó filozófust -, Szent Ágostonnak legfeljebb nem volna igaza... A mi helyzetünkben Szent Ágoston is azt mondta volna: az embernek az a sorsa, hogy sötétben megszökjék.

Portius Péter csendesen hümmögött magában a bölcsészet ilyen önkényes átformálásán, és bizonyára csóválta a fejét, azt azonban a sötétség miatt nem lehetett látni.

- És ha megfognak és agyonlőnek? - szólalt meg suttogva, de végre anélkül, hogy mondókáját valami hajdani bölcs okoskodásával akarta volna alátámasztani.

- Dehogy lőnek agyon - bizonykodott András felvidulva, hogy társát végre kicsalogatta a filozófia sűrűjéből. - Fejenként negyven tallér az árunk! A hesseni gróf nem lesz olyan könnyelmű, hogy nyolcvan tallért agyonlövessen!

Portius Péter olyan elismeréssel tekintett Andrásra, mintha új filozófust fedezett volna fel benne.

- Az igaz! Nyolcvan tallér igen szép pénz, kár volna a másvilágra küldeni... De hát hogyan szökjünk meg? Melyik elemet hívjuk segítségül, a földet, a levegőt, a tüzet vagy a vizet?

A csapat eleje kibukkant az erdő túlsó szélén, és ott egy magas kőhídhöz érkezett. Széles folyó két partját kötötte össze az a híd, csak tompán, halkán dobbant az átvonuló emberek lépései alatt.

- Melyiket hívjuk segítségül? - kérdezte András most már igazán nagy jókedvvel. - A vizet!... Itt jön elénk egyenest!

- Ez is igaz - hagyta helyben Portius, és egyben nem mulasztotta el, hogy klasszikus műveltségének újabb tanújelét adja. - Már Pindaros, a dicsőséges tébai költő is megírta egyik ódájában: „Legjobb azonban a víz...”

- Az a kérdés, tud-e ön úszni - kérdezte András.

- Hogyne tudnék, bonni fiú létemre! Hisz a Rajna partján születtem!

- Én meg a Duna partján, a bajai fiúk mind úgy úsznak, mint a hal...

Néhány pillanat, és már ők is a hídon voltak.

Amint felléptek rá, András gyorsan Portius fülébe súgta:

- Majd ha oldalba bököm, ugorjunk ezen az oldalon a korláthoz, aztán egy darabig igyekezzünk a víz alatt úszni.

Megvárta, amíg a híd közepére értek, akkor hirtelen meglökte Portius Péter karját, és a következő pillanatban mindketten átvették magukat a híd alacsony korlátján.

Hatalmas loccsanás hallatszott, az őrség fejvesztetten kapkodta a fegyvereit, a hadnagy pogányul káromkodott, aztán néhány katona sűrű lövöldözésbe kezdett, de mindez már nem használt semmit. Odalenn a víz tükre egészen kisimult, a menekülőket mintha teljesen elnyelte volna a folyó, és a hesseni gróf őmagassága szegényebb lett nyolcvan tallérral.

Amikor azzal a példásan szép fejesugrással átvették magukat a korláton, Andrást olyan boldogság fogta el, hogy kissé talán kérkedésből még ugrás közben megkérdezte társától, hogyan hívják ezt a folyót. A válasza azonban várnia kellett, mindkettőjüket elnyelte a víz, és maguk is azon igyekeztek, ameddig csak tüdővel bírták, hogy a víz alatt maradjanak. Jó ideig később is csak egy-egy pillanatra buktak fel a víz alól, amíg olyan messzire értek, hogy visszatekintve már alig látták az üres hidat.

- Kinzig - szólalt meg hirtelen Portius Péter, amint megnyugodva felemelkedtek a víz tükrére.

- Mi az, hogy Kinzig? - kérdezte András megdöbbenve, és egy pillanatra azt hitte, a nagy öröm talán összezavarta társának az elméjét.

- Ennek a folyónak a neve - válaszolta Portius határtalan nyugalommal, és kivételesen most nem filozófiából, hanem a földrajz tudományából tette le a vizsgát. - Schlüchterntől keletre ered, érinti Salmünster, Wächsterbach, Gelnhausen városokat, és tizenegy mérföldnyi pályafutás után, nem messze innen, Hanau mellett a Majnába ömlik.

András nem tudta, álmélkodják vagy kacagjon a német alapos tudásán, mindenesetre örömben átölelte egy pillanatra társa vállát, úgy úsztak tovább az ezüstösen ragyogó habokban.

Később ismét Portius szólalt meg, nem állhatván, hogy még egy klasszikus idézettel meg ne világítsa helyzetüket:

- „Csöppnyi úszók vagyunk a hatalmas örvényekben”, ahogyan Vergilius mondja Aeneas embereiről...

- De hát hová úszunk tulajdonképpen?

Kis tünődés után Portius úgy felelt, mintha a szabadulás vágya megszázsorozta volna tudományos kedvét.

- Ha a Kinzig torkolatáig elúszunk, úgy a Majnába jutunk, ha aztán a Majnában is továbbúszunk, elérjük a Rajnát, azon át pedig az Északi-tengert, és ha ezen, valamint az Atlanti-óceánon is keresztül úszunk, végül is Amerikába érkezünk, ahol beléphetünk az angol gyarmati hadseregbe, amely elöl éppen az imént szöktünk meg, ilyen nedves módon.

- Az már igaz - kacagott András felszabadultan -, hogy ez a Kinzig nagyon nedves folyó. Ideje volna, hogy partra szálljunk. - Néhány erőteljes karcsapás, és a két úszó, a Rajna és a Duna kitűnő fiai csontig ázva ismét partra léptek.

- „A tenger savától elrútítva”, mint Homérosznál a nemes Odüsszeusz - jegyezte meg Portius, ruhájából lapogatva kifelé a vizet.

A partot itt is erdő szegélyezte. Az idő éjfélre járhatott, és olyan langyos volt az éjszaka, hogy a két szökevény levetette felsőruháit, és a fákra aggatta száradni.

- A holdfényben ugyan nem száradnak olyan gyorsan, mint a napon, de hiszen mi várhatunk - jegyezte meg András, hogy filozófiai érzékéről némileg ő is bizonyosságot tegyen.

Leheveredtek a bokrok sűrűjébe, avarral, lombos ágakkal takarták be magukat, és a hideg fürdő hatására csakhamar édesded álomba merültek.

A nap már jócskán fent járt az égen, és ragyogó nyilakkal ütötte át a lombok sátrát, amikor felébredtek. Testük teleragadt falevéllal, úgyhogy újra meg kellett fürödniük a folyóban, aztán mihelyt ruháik is megszáradtak, déltájban együttesen útnak indultak.

- Gyerünk haza - indítványozta Portius -, most majd olyan utakon járunk, ahol nem találkozunk a hesseni gróf embereivel...

Két hétig vándoroltak rejtett utakon, keskeny erdei ösvényeken, követve a német fiú csodálatos földrajzi ismereteit, mígnem megérkeztek Bonn városába, és ott is egyenest Portius Péter szüleinek házába. András újabb hét alatt kipihente fáradalmait a vendégszerető családnál, és bár tovább is jó szívvvel marasztalták, folytatni készült az útját, hogy most már meg se álljon Párizs városáig, a híres Dupont-cég műhelyéig.

A Portius-ház egyik ismerőse éppen ezekben a napokban készült útra kelni szintén, hogy áruval megrakott hajóján Hollandiába, Rotterdam városába utazzék. Portius Péter rábeszélte hát Andrást - és nem is volt nehéz rábeszélnie -, hogy hajózzon ő is Hollandiába, legalább többet megismer a világból, és Rotterdamból közelebb is találja Párizst.

HATODIK FEJEZET

*amelyben Jelky András igen szomorú módon ismerkedik
meg a tengerjáró hajók feneketlen gyomrával*

Amint partra lépett Rotterdamban, amint kissé körülnézett a gazdag kereskedővárosban, András nem tudott betelni a száz- és százféle látnivalóval. Az első napot, amelyet a város megtekintésére szánt, követte a második, a harmadik, és már a negyediket is megszavazta magának, hogy majd aztán folytassa útját Párizsba, hiszen ilyen hatalmas tengeri kikötőt ritkán láthat életében.

Minden, amit látott, csodálatos újságot jelentett számára.

A keskeny, magas, háromszögű homlokzattal felnyúló házak, mindegyiken öt-hat apró emelet, és minden következő emeletsor előrébb ugrik az alatta meghúzódónál, annyira, hogy végül maga a ház, mint valami fordított lépcsősor tornyosodik az utca fölé, aztán a végtelenül kigyózó, keskeny, kiismerhetetlen utcák, amelyek százszor is keresztezik könnyű kis hidakkal a tenger felé futó csatornákat, és a város közepén, a tágas főtéren az ódon tanácspalota, amelynek földszintje egyetlen, minden oldalán nyitott oszlopcsarnokból áll, hogy a polgárok bármikor szabadon járhasanak-kelhessenek benne, aztán az ősrégi, csúcsíves székesegyház, amelynek százezer csipkézetű tornya fönnszürküllik felmérhetetlenül a tengeri levegő ködében - a sok látnivalót alig győzte számba venni András. Hát még a város nyüzsgő, kavargó, szédítő élete!

A hatalmas vagyonú kereskedők, akik tucatszámra járatják áruval terhes hajóikat Európa és a két India³ között, maga a végtelen hosszan elnyúló tengerpart, az érkező vagy indulásra készülődő hajósnepek, a vidám matrózok ezrei és ezrei, és a hajók beláthatatlan légiója a vízen, kezdve a büszke háromárbocosoktól egész a szerény kis bárkákig, amelyek lóvontatással haladnak a Hollandiát át- és átszelő csatornákon a tengeri kikötőig, hogy ott aztán átadják áruikat a hatalmasabb tengerjáróknak - Andrást először érintette itt meg a világkereskedelem hatalmas hullámzása, nem lehet hát csodálni, hogy maga iránt engedékenyen meghosszabbította a város megtekintésére szánt időt. A harmadik nap délutánján, amikor elgondolkozva szemlélődött a tengerparton, szemben a lármás, föllobogózt hajóseregekkel, egy előkelő urat pillantott meg.

Alacsony termetű férfi volt, napsütötte arcú, tekintélyes pocakú ember, szemében valami szúrós, nyugtalan fénnel. Erős szövésű, világos vászonruhát viselt, arcát hatalmas szalmakalap ernyőzte be, amely kalap félrőfös karimája révén akár a napernyő, akár az esernyő tisztét is betölthette.

Amint András a köpcös úrra pillantott, amaz oly hevesen kezdte csóválni a fejét, hogy a hatalmas kalap karimája valóságos hullámzásba kezdett a koponyája körül. Az uraság aztán tenyerével ernyőzte be tekintetét, és a távolba nézett, ahol a kikötő legtávolabbi hajói horgonyoztak. Vizsgálódását mérges hümmögéssel kísérte, dörmögött valamit, végül, mintha már ki nem állná a hallgatást, haragosan felkiáltott:

- Pfuj! Szégyen és gyalázat!

³ Azaz Elő-India és Hátsó-India. Az egyik maga az Indiai-félsziget, a másik Thaiföld és a Maláj-félsziget

András most már nem is titkolt érdeklődéssel figyelte a tekintélyes férfit, annál is inkább, mert mintha úgy érezte volna, amaz számít az ő megértő érdeklődésére.

- Látni se bírom az ilyesmit! - rázta meg a fejét viharosan a köpcös, hogy óriási szalmakalapja újabb hegy-völgyeket vetett, és egy pillanatra Andrásra emelte a tekintetét. - Ezeket az angolokat mind fel kellene akasztani a saját árbocaikra! Ezek akarnak tengerésznép lenni!... Ezek?! Hát tengerészek ezek?! Hahahaha!

Közben egy lépéssel közelebb is férközött Andráshoz, és míg tovább mondotta mérgesedő mondókáját, ismét rápillantott, szinte sürgetve és elvárva a helyeslését.

- Hogy áll az a középső árboc! Nevetséges és gyalázatos! És azok a vitorlarudak! Egy aranydukátot annak aki csak egyetlen vízszintesen álló vitorlarudat mutat! Istenemre, az ilyen hajó építője megérdemelné, hogy...

Nem mondta meg, hogy mit érdemelne a hajó szegény építője, de magyarázat gyanánt hatalmasat kanyarított a levegőbe valami kurta nyelvű ostonnal, amit sétapálca helyett forgatott a kezében. És mert a suhintás hegye meglegyintette András cipőjének az orrát, a köpcös úr most már egyenesen megszólította a némán csodálkozó fiatalembert, és túlzott kérelléssel engesztelni kezdte.

- Ó, ezer bocsánat, ezer bocsánat, uram! - hadarta zavarba ejtő iparkodással. - Higgye el, nem szándékosan történt, de valahányszor meglátok egy ilyen haszontalan angol hajót, annyira méregbe jövök, alig tartóztathatom magamat.

Megvolt hát az ismeretség, és a szalmakalapos most már valóban végeláthatatlanul kezdte becsmérelni az angol hajókat, az angol hajóépítőket, és a becsmérlést végül csak azért hagyta abba, hogy rátérhessen a hollandusok annál határtalanabb dicséretére, akik bezzeg a világ legelső hajóépítői és tengerészei, amióta Ruyter admirálisuk felhajózott a Temzén egészen Londonig.

- Nézze meg akár az én hajómat is! - kiáltott fel büszkén a szalmakalapos. - Láttá ön odalenn azt a délceg, karcsú, fekete brigget? *Plutónak* hívják, nagy betűkkel van ráírva a neve.

- Nem, nem láttam - jutott végre szóhoz András, de most sem tartósan, mert ahogy kimondta a nevet, a köpcös úr szinte sértve kiáltott fel:

- Nem látta?! Akkor azonnal velem kell jönnie! Ön bizonyára idegen a mi földünkön, ismerkedjék hát meg egy igazi hollandi hajóval... És milyen hajóval, uram! Az én *Plutó*mnak nincs párja a hollandi hét egyesült tartomány területén, sem a gyarmatokon, ezt én mondom önnek, Boonekamp Richárd, a *Plutó* tulajdonosa!

„Jobban elhinném, ha inkább valaki más mondaná” - gondolta András mosolyogva, de azért a meghívásnak engedett, hiszen nem lettek volna teljesek rotterdami tapasztalatai, ha nem ismerkedik meg közelebbről egy igazi tengerjáró hajóval.

Végighaladtak a nyüzsgő, kavargó rakparton, és ahol már gyérülni kezdett a matrózok, a parti népek sokasága, a kikötő legszélén valóban megtalálták *Plutót*, egy karcsú építésű brigget. Éppen a legutolsó hajó volt a többiek sorában, feketén ringott a víz sima tükrén, és magas árbocaival szinte fenyegetni látszott az eget. Élőlény nem mutatkozott a fedélzeten, nem számítva egy megtermett fekete macskát, az viszont oly felelősségteljes tartással ült az orrábocon, mintha csak ő lenne a kormányos.

A hajó feketén tornyosodó tömege valamiképp nyomasztóan hatott Andrásra, mégis azt meg kell hagynia, a *Plutó* valóban kitűnő hajónak látszott.

A többihez mérten szembeötlően karcsú testét, élesen, merészen emelkedő orrát szemlélve András elképzelte, milyen gyorsan hasíthatja az a vizet, Boonekamp Richárd úr pedig azt is sietett megjegyezni róla, hogy a legsekélyebb vízben is könnyen elboldogul, oly keveset merül a hajótest.

- És a fedélzete és a belső berendezése, uram! - kiáltott fel a köpcös ember, ostorával áradózan csapkodva. - Ott van ám látnivaló! És amellet rend és tisztaság, valódi holland tisztaság!... Lehet szerencsém, hogy önt a saját deszkáimon tisztelhessem?

Nyájas, vendégszerető erőszakkal tuszkolta Andrást a keskeny pallóra, amely a partról a hajóra vezetett, és alig léptek a fedélzetre, azonnal határtalan buzgalommal kezdte mutogatni, magyarázni és égis dicsérni a berendezést.

A fedélzet látnivalóival csakhamar végeztek, András nagy figyelemmel megnézte a kormánykereket és a finom hajómszereket, akkor aztán a hajó belseje következett. Igaz, a hollandus nagy buzgalomban alig adott időt Andrásnak, hogy alaposabban megnézzé a látnivalókat, sokszor éppen csak egy-egy pillantást vethetett maga körül, máris továbbhaladtak. Így aztán elég gyorsan átfutottak az alsó osztályokon.

András végül is azt hitte, hogy most már mindent megtekintettek. Éppen köszönetet készült mondani a hollandus szívességéért, amikor az lehajolt a padlóra, egy kulcsot megforgatva erőteljes mozdulattal felrántott egy csapóajtót.

- Ez itt a hajó legalsó ürege - mutatott alá a mélybe -, itt vannak beraktározva az áruim...

András előrehajolt a szélesen ásító, sötét mélység szélén, hogy az áruraktárba is bepillantson, de abban a pillanatban Boonekamp Richárd olyat taszított rajta, hogy a széles nyíláson hanyatt-homlok a mélybe zuhant, és a súlyos vasajtó azonnal döngve rácsapódott...

A váratlan zuhanásban néhány percre elvesztette az eszméletét.

Ahogy magához tért kábultságából, először körültaogatta magát, s mert komolyabb sérülést nem szenvedett, még mindig zúgó fejjel tájékozódni akart.

Körös-körül koromfekete sötétség uralkodott. Sehol egy szikrányi fény, sehol egy ujjnyi rés. Ez a koromsötétség borzasztó volt. András nem tudhatta, nem mérhette fel, miféle helyre jutott, szűkre vagy tágasra, tisztára vagy szennyesre, biztosra vagy veszedelmesre.

Kábult csodálkozása eltartott néhány percig, akkor villámgyorsan talpon termett, arrafelé akart kapaszkodni, amerre fenn a csapóajtót sejtette. Vad erőt érzett a tagjaiban, hogy bezúzza, széttörje az ajtót, vagy legalábbis verje, döngesse az öklével, hogy meghallja egész Rotterdam, és előcsődüljön a segítségére.

Ahogy felugrott, és önmaga körül forogva méregette, merre rohanjon, tőle pár lépésre megszólalt egy tompa hang a sötétben. Mindössze ennyit mondott:

- Nyolcvanöt.

András összerezzen. Álmodik vagy ébren van? Mire vélje ezt a számot. És ki van itt még rajta kívül? Ember-e vagy kísértet? Vagy talán nem is mondott senki semmit, csak felzaklatott idegzete üzött vele tréfát? Mozdulatlanra dermedt, és visszafojtott lélegzettel hallgatózott.

Ekkor egy másik hang szólalt meg más oldalról, keserves fájdalommal:

- Ki vagy, szerencsétlen embertársunk, aki nyolcvanötödik lettél a mi közös sírunkban?

András elborzadt, jéghideg futott végig a hátán.

„Teremtő isten - szorult össze fagyosra a torka -, hova jutottam?!” Kellett hozzá néhány pillanat, hogy összeszedje magát, akkor dadogva választ adott a láthatatlan kérdezőnek. Töredezett mondatokban mesélni kezdte, Boonekamp Richárd hogyan hozta a hajóra, hogyan jártak végig mindent, és a hollandus hogyan taszította be végül ebbe a mélységbe.

Időnként közbekiáltások szakították meg elbeszélését.

- Éppen mint engem! - kiáltotta valaki a háta mögül.

- Velem is így bánt el - sóhajtott valaki.

- Átkozott lélekcsiszár! - szitkozódott egy harmadik hang.

- Jóságos ég, hát ilyenek történhetnek fényes nappal egy nagyvárosban? - fohászkodott kétségbeesetten a negyedik.

A közbekiáltások közül a lélekcsiszár szó ragadta meg legjobban András figyelmét.

- Lélekcsiszár? - kérdezte szorongó félelemmel láthatatlan társait. - Mit jelent az, hogy lélekcsiszár?

- Úgy látszik, ön nem tengerparti ember - hangzott a válasz jóakarátú sajnálkozással -, különben nagyon is tudná, mi az a lélekcsiszár.

- Valóban, idegen vagyok itt - válaszolta András, és akaratlanul is egy lépést tett a hang irányába, de aztán tehetetlenül megállt. - Magyarországból jöttem...

- A lélekcsiszár - folytatta az ismeretlen - olyan kereskedő, akinek a lélek, az ember az árucikke... Jöjjön csak közelebb, fiam, mert úgy veszem ki a hangjából, hogy fiatalabb ember. Tájékozódjék a hangom után, erre, erre...

András tétován lépegetni kezdett a sötétben. Fekvő, üldögélő testek között botorkált előre, míg aztán néhány lépés után valaki megfogta a karját, és maga mellé ültette a száraz hajópadlóra.

- A lélekcsiszár - folytatta az ismeretlen pártfogó - csellel vagy erőszakkal összefogdossa az embereket, összegyűjti őket a hajó gyomrában, aztán ha elegendően vannak, vitorlát feszít, és hajrá!... Hetek, hónapok múlnak, a hajó gyomrában összezsúfolt áldozatok nem látnak soha napfényt, nem jutnak soha friss levegőhöz, nem tudják, hová szállítják őket, mi lesz belőlük, mert nem tudhatják, kinek a megbízásából dolgozik éppen a lélekcsiszár... Ez vár miránk is! Mindennap leeresztenek hozzánk egy kis száraz kenyeret, valami poshadt vizet, így utazunk majd valahova.

- Irtózatos! - kiáltott fel András, de az ismeretlen a karjára tette a kezét, és újabakkal tetézte amit eddig mondott.

- Ez még nem minden, barátom. Jobb lesz, ha idejében megtud mindent, fel kell készülnie a nehéz próbákra... Mert megtörténik majd útközben, hogy egyikünk-másikunknak nem mozdul a szomszédja. A betegek száma mindig igen nagy ideleln, a fény, a mozgás, a levegő hiánya meg aztán a silány táplálkozás gyorsan felőrli a szervezetet, és ha a szomszéd nem mozdul, akkor alkalmasint meghalt. Olyankor elkezdődik a kétségbeesett zörgetés, tombolás, míg odafenn a porkolábok nagy nehezen megértik a történeteket, de amíg a kapitány intézkedik, abba bizony néha napok is beletelnek. Így múlik el a hosszú tengeri út. A földgömb másik oldalán végül partot ér a hajó, és ott újra meglátják a napot, akik még életben vannak, amikor majd átadják őket a vevőnek.

András nem tudott egyhamar megszólalni ez után a szörnyű előadás után. Mintha látása mellett a hangját is elvesztette volna, magába süllyedve ült a hajópadlón, csak a gondolatai

kergették egymást. Milyen boldogan, milyen jókedvűen indult el a világba, és egyik veszedelem a másik után akarja elnyelni! És ez a fekete hajó most már el is nyelte végképp, hiába vágta ki magát előbb a porosz strázsamester, majd a hesseni gróf csapdájából.

- Ez éppoly aljasság - tört ki végül keserűen -, mint a hesseni gróf embervadászata!

- Ó, annál sokkal rosszabb! - jegyezte meg mellette az ismeretlen, nem valami vigasztalóan. - A gróf áldozatai Amerikába vándorolnak. Ott legalább egészséges az éghajlat. De a mi lélekcsiszárunk valahová Kelet-Ázsiába szállítja az áruját, a holland gyarmatok mérges levegőjű szigeteire, ahol a dzsungel, a mocsarak sárgalázzal pusztítják az embert.

- Hát nincs ebben a városban törvény? Nincs rendőrség?! - tört fel Andrásból a keserűség.

- Van, persze hogy van - nevetett hasonló keserűséggel az ismeretlen -, de ne felejtse el, hogy a gyarmatokat be kell népesíteni, és a rendőrség éppúgy az államé, mint a gyarmatok.

András ökölbe szorított kézzel ugrott fel helyéről.

- Ki kell törnünk - és a hajósokat lefegyveroznünk!

Az idegen szelíden visszahúzta maga mellé.

- Kímélje magát! Nem szabad az erőnket feleslegesen vesztegetni... Igaz, a legénység mindössze tizenöt ember lehet, de ők tetőtől talpig fegyverben járnak, mi pedig a pusztá kezünkkel a ránk csapott vasajtót sem tudjuk felfeszíteni.

A düh és a csüggedés egymást váltogatták eddig Andrásban. Most már maga is megtörtén hanyatlott le a hajópadlóra, és átadta magát az észrevétlenül múló időnek. Múltak a percek, a percekből órák lettek, az órákból napok, de minden összefolyt, nappal és éjszaka, a határtalan sötétségben.

Talán két nap telhetett el azóta, hogy a hajó mélyébe zuhant. Lehet, hogy kevesebb volt, lehet, hogy több, de odalenn nem létezett idő.

Egyszerre csak különös lárma hallatszott, mintha valami lánc csavarodnék csörögve-csikorgva a hajótest másik oldalán. A foglyok megfeszített figyelemmel kezdtek hallgatózni. Aki sötétben él, annak különben is végtelenül élesedik a hallása, mintha a szem érzékelőképességét is a fül ragadná magához.

- Emelik a horgonyt! - mondta ki végül valaki.

A szerencsétlen emberek szívét összeszorította a fájdalom. Amíg úgy tudták, hogy börtönük a nagyváros partján vesztegel, titkon mégiscsak reménykedtek a szabadulásban. Talán valaki mégis észreveszi Boonekamp Richárd üzelmeit, talán a rendőrség mégis átvizsgálja a gyanús hajókat, vagy történik akármi véletlen, hiszen annyi minden történhetik, és nincs olyan véletlen, ami nekik most a javukra ne válnék.

A horgonylánc csörgését már tisztán hallották, a hajópadló is inogni kezdett alattuk. Elszakadnak hát a várostól, az emberektől, elszakadnak minden reménytől, mert a határtalan tengeren semmi sem zavarhatja meg a lélekcsiszár számításait.

Rettenetesekek voltak a horgonyemelés percei!

A foglyok előbb önkéntelenül kiáltozni, ordítani kezdtek, mintha az utolsó pillanatban valaki mégis meghallhatná hangjukat odafenn a napvilágon, aztán kétségbeesett némaságba süllyedtek, amikor felhangzott a hullámok morajlása, ahogy a hajófenék alatt, közvetlenül a lábuk alatt locsogott, csapkodott a víz...

A hajó hintázó mozgása megerősödött, nem volt kétséges, hogy útnak indultak, és hamarosan kiúsznak a tenger végtelen vizére.

HETEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András egész beható ismeretséget köt a tengerrel

Néhány nap múlhatott el - bizonyára három, mert az indulás óta háromszor bocsátottak le a foglyokhoz enivalót és vizet -, amikor a hajó hintázása észrevehetően erősödni kezdett. Vihar készülődött odakint: a szabályos hintamozgás rendtelenné, szakadozottá vált, aztán érezhetőleg ki is tört a vihar, mert a brigg tántorogni, dülöngélni kezdett, a padló síkja hol jobbra, hol balra csapódott ferdén, és mint a labdát, úgy dobálta a szerencsétlen foglyokat. Kívülről a hullámok kísértetiesen döngették a hajófalat, mintha a halál ujjja kopogtatna a deszkákon, és sürgetné, követelné a bebocsátást...

A foglyok helyzete egyre fenyegetőbb, egyre kegyetlenebb lett. A szerencsétlenek tántorogva kapaszkodtak a gerendákba vagy akár a padló repedéseibe, és ha az ujjuk, a körmük nem győzte tovább, ide-oda görgette, falhoz lapította vagy a padlóra terítette őket az elemek vad játéka.

A hajó sötét gyomrában egyéb sem hallatszott fájdalmas nyögésnél, és a tenger egyre dörömbölt kintről, most már haragosan, türelmetlenül. A hullámok mintha száz és száz hatalmas kalapáccsal verték volna a deszkafalat, amely nyolcvanöt ember életét védelte a mélyseges örvényektől, de a deszkafal is meg-megroppant néha, mintha a hullámok ostroma alatt nem akarná vállalni tovább ezt a védelmet.

András ismeretlen pártfogója, aki mellett indulásuk óta folyton kitartott, öreg, tapasztalt tengerész volt. Boonekamp nem is csellel, hanem erőszakkal hurcoltatta el egy éjszakán.

- Most a calais-i csatornában járhatunk - magyarázta a tengerész -, itt mindig nyugtalanabb a víz, bár ez most már nem is nyugtalanság, hanem valóságos vihar.

- És mi lesz ebből? Mi bajunk eshet? - kérdezte András szárazföldi együgyűséggel.

- Csak annyi, hogy elsüllyedünk - válaszolta keserűen a tengerész.

Ekkor, mintha csak a tenger igazolni akarta volna ezt a bejelentést, a hajótest aljából tompa, baljóslatú morajlás hallatszott fel hozzájuk. Valami súrlódás, amibe beleroppant az egész hajótest, és amit ők olyan közletről hallottak, hogy a testük megremegett tőle.

- Végünk van! - kiáltotta valaki. - Sziklába ütödtünk!

Egyelőre azonban nem történt semmi. A súrlódás zaja is elmúlt, a brigg tovább hanykódott-vergődött a vízen, mint eddig.

- Mégsem! - sóhajtott fel András szomszédja. - Jól hozzásúrlódtunk a szirthez! Még egy perc, és úgy kettévágta volna a hajót, mint egy szelet vajjas kenyeret a kés...

Előbbi halálos ijedelmükben mind kiáltozni kezdtek, most újra megnyugodtak, de ezt a rettegő nyugalmat is csak néhány percig élvezhették.

- Mi ez?! Hiszen itt víz van! - kiáltott fel valaki rémulten, és kiáltását mások is ismételni kezdték mindenfelől.

Valóban, a padló bordázatán víz szivárgott fel.

A foglyok kétségbeesetten kerestek szárazabb helyet maguknak, a tócsák azonban szaporodtak, növekedtek. Most már mind többen kezdtek kiáltozni, és összevissza rohanó lépteik alatt egyre hangosabban cuppogott, tocsogott a padló.

A tenger hát addig kopogtatott odakünn, amíg végre ajtót nyitott magának!

Egy ideig senki se merete kimondani, ami pedig mindnyájukat borzalommal töltötte el, hogy a víz lassanként emelkedik, és előtéssel fenyegeti börtönüket.

- Amikor a sziklához súrlódtunk - mondta a tengerész Andrásnak -, megsérülhetett a hajófenék, azért szivárog felfelé a víz.

Nem is szivárgott, hanem érezhetően növekedett. Andrásnak már a bokáját, majd hamarosan a lába szárát is elborította.

A hajó sérülése ugyan nem lehetett nagy, mert akkor a víz azonnal bezúdult volna, fenn a fedélzeten a hajósok bizonyára még nem is tudtak róla semmit, de odalenn a foglyok már az étellel kezdtek számot vetni.

Rettenetes percek következtek. Olyan percek, amelyeknek mindegyike egy esztendővel teszi öregebbé az embert, és amelyek mégis gyorsan elröppennek, bár a halálraítéltek kétségbeesett erővel tartanak vissza az időt.

A hajófenék foglyait egy csoportba terelte a víz, amely egyre sebesebben növekedett, és hamarosan már térdig ért. A betegek, akiknek annyi erejük sem volt, hogy felálljanak, legálább feltérdeltek, hogy még pár percet megmentsenek az életből, mielőtt a könyörtelen elem végképp elborítja őket.

És az áthatolhatatlan sötétség százszor borzalmasabbá tette a helyzetüket. Nem láthatták a halálos veszedelmet, nem nézhettek vele szembe, csak annyit éreztek tehetetlenül, hogyan kúszik feljebb és feljebb a testükön, hogyan kulcsolja át őket fagyos öleléssel a tenger könyörtelen karja.

Még egy negyedóra, és a víz derékig ért.

A hajó mélyében rettenetes indulatok kavarogtak.

A foglyok egy része szörnyű szitkozódásban tört ki, mások tompa kétségbeesésbe zuhanva támaszkodtak társaikra. Néhányan a falakat döngették erejüknek végső megfeszítésével, amíg mások egymás vállára állva a csapóajtót verték ököllel, de minden eredmény nélkül, hiszen a vihar lármája, csattogása sokkal nagyobb volt odakint, semhogy a legénység észrevehette volna a dörömbölést.

Ekkor néhány tompa dörrenés hallatszott a fedélzetről. A dörrenések megrázták a hajót, és riadtan reménykedő csöndet teremtettek a vacogó emberek között.

- Vagy úgy! - kiáltott a tengerész keserű kárörömmel. - Derék rablóinknak is szorul a kapcájuk!... Ágyukat sütögetnek, hátha észreveszik őket valami más hajóról. Remélem, nem sikerül nekik. Inkább süllyedjünk el együtt, mint hogy megmentsék a bőrüket.

A víz ekkor már a foglyok melléig ért.

Újabb negyedóra, és a tenger vize kérlelhetetlenül betölti a foglyok börtönét, hogyha a másik hatalmas elem, a tűz nem siet a szerencsétlenek segítségére.

Alig hangzott el odafenn az ágyúk dörrenése, hirtelen százszorta hatalmasabb csattanás rázta meg a hajót, szörnyű ropogás futott végig rajta, mintha ízzé-porrá akarna szétmállani az egész gerendázat. A csapóajtó súlyos vaslemeze úgy felpattant, mintha sose látott volna kulcsot, és a nyíláson vörös lángnyelv csapott alá rémületes fénnel, de mégis kimondhatatlan boldogságára a foglyoknak.

- Villám ütött a hajóba! - kiáltott a tengerész, és abban a pillanatban izmos karjával szinte feldobta Andrást, hogy ragadja meg a lejárati peremét, aztán maga is felfelé indult, ami a víz segítségével most már nem került sok nehézségbe.

Az első menekülők példáját követték a többiek. Fel-feldobták magukat a vízből, és akinek sikerült megkapaszkodnia az ajtóresz szélében, eszeveszett erőlködéssel ugrott ki a fedélzetre.

A cikázó villámok világosságától és a friss levegőtől tántorogva lepték el a fedélzetet, kiáltozva, ordítózva rohantak szét a hajón, és vad boldogságukat egy-két percig az sem tudta elvenni, hogy az egyik halálveszedelemből valójában a másikba estek.

Mert a hajó közepén már hatalmas tűz lángolt. A villámcsapás, amelynek a foglyok pillanatnyi megszabadulásukat köszönhatték, a főárbocba csapott bele, amely hosszában végigzuhant a hajótesten, és zuhantában mindent összetört maga alatt.

A villám különben is nagy pusztítást vitt végbe a hajón. Tátongó réseket szakított a fedélzeten, egyik ércdarágot a másik után olvasztotta össze, szeszélyes cikázással mindent szétmorzsolva, úgy akadt rá végül a foglyok vasajtására.

Amint jobban körülnéztek, a szabadulás örömét ismét a halálveszedelem szorongása váltotta fel a foglyokban. A négy elem közül három: a víz, a tűz és a viharzó levegő mind összefogott a hajó pusztulására, a negyedik elem pedig, a föld, csak a tenger fenekén volt jelen...

Amikor András a tengerész segítségével legelsőnek tört ki a szabad levegőre, éppen egy házmagasságú hullám csapott át a fedélzeten, és az rögtön maga alá temette. Utolsó pillanatban azonban megragadott valami vastag kötelet, így menekülhetett meg attól, hogy a hullám le ne sodorja a hánytorgó örvényekbe. Sokan nem voltak ilyen szerencsések; András a közelből néhány vad jajkiáltást hallott, a mélyből feltódulóknak közül néhányat azonnal elsodort az ár, hogy az egyik sírből rögtön a másikba temesse őket.

Az égbolt feketén nehezedett a zúgó, ordító vizekre, csak a villámcsapások világították meg egy-két pillanatra a pusztulás rettenetes képét.

A vihar üvöltve nyargalt a tenger színén, a hajóval úgy játszott, mint gyermek a labdájával; hol a mélybe lökte, hol a magasba lendítette a szétroncsolódó alkotmányt. Időközönként egy-egy hullám elkapott valakit vagy valamit, és menthetetlenül lesodorta a határtalan vízözönbe.

András nem merte elengedni a kötelet, mert a hajón átsapó habok egymást követték. A fedélzet deszkáihoz tapadva szemlélte megsüketülten a katasztrófát, és egy-egy villám fényénél a tenger beláthatatlan síkjára vetette pillantását - a határtalan víztömeg körös-körül forrt, habzott, sustorgott a viharban.

A villámsújtotta főárbock lángot fogott, és úgy lobogott, mint valami özönvíz előtti, óriási fáklya. A tűz ijesztő sebességgel harapózott tovább, a fedélzet középső része csupa izzó parázssá változott, és áthatolhatatlan mezsgyével két részre osztotta keresztben a hajót.

A brigg legénysége között már régen felbomlott a rend. Akiket a víz el nem sodort, részegen tántorogtak a fedélzeten, mert a végveszély idején csapra ütöttek néhány pálinkáshordót, és most kurjongattak, ordítottak, mint az eszevesztettek.

Boonekamp kapitány a hajó legvégében állt, a hátsó árbocba fogódzkodva. Fehér vászonruháját testéhez tapasztotta a víz, komor arccal osztogatta volna dörgő parancsait, de senki sem hederített rá, és az elótóduló foglyokkal sem törődött senki.

A hajó már észrevehetően süllyedt, fedélzetét nem sok választotta el a tenger szintjétől. Boonekamp ekkor elengedte az árbot, s tájékozva az emberei közé vetette magát.

- Gazemberek! - ordította tele torokból. - Vízre a mentőcsónakot, vagy itt süllyedünk el valamennyien!

Néhány matróz valóban a mentőcsónakok irányába kezdett botorkálni, de a legénység nagyobb része csak részegen vigyorgott. Boonekamp akkor előrántotta pisztolyát, és közéjük akart löni, de az átázott fegyver csütörtököt mondott, amire aztán a részegek még jobban nevettek.

Ekkor következett a végső katasztrófa.

A hajó derekából félelmes recsegés-ropogás hallatszott. Rémületes lángoszlop lövellt fel hirtelen a magasba, lángolóbb és fenyegetőbb minden villámcsapásnál, és millió és millió izzó vörös szikra pattogott szét belőle. Akkor szétvált a fedélzet, izzó katlan tűnt fel a mélyben, majd a következő pillanatban a hajótest kettészakadt, és sziszegve, sustorogva külön-külön bukkott le a tenger alá.

Száz torokból egyetlen irtózatoss kiáltás tört fel. Aztán néma csend szakadt le arra a helyre, ahol az előbb még a hajó lángolt, mélységes sötétség ömlött végig a vízen, csak a győztes elemek járták vad táncukat a nagy sír felett.

NYOLCADIK FEJEZET

*amelyben Jelky András vízbe merül, nehogy megégjen,
és gerendán lovagol, nehogy a vízben végképp elmerüljön*

Ha elsüllyed egy hajó, a víz nem záródik össze simán, hanem hatalmas, tölcsérszerű örvény keletkezik az alámerülés helyén. Ez a tölcsér mindent, ami beléhull, embert, állatot, gerendát, árbocot szörnyű sebességgel körbe-körbe forgat, zsákmányait határtalan erővel húzza le a mélységbe, hogy csak hosszú percek múltán bocsássa fel őket ismét, amikor a fojtogató örvénylés már minden életet elpusztított.

Néhány pillanattal azelőtt, hogy a fekete brigg kettészakadt volna, egy erős kéz megragadta, és a hajó orrába lendítette Andrást.

- Előre! Be a vízbe! - kiáltotta valaki a fülébe. - Minél tovább úszni!

András tétovázott, nem merte magát alávetni a tajtékzó mélységbe, de az öreg tengerész - mert az sietett ismét a segítségére - egy gyors mozdulattal átlendítette a fedélzet korlátján, és maga is nyomban utána ugrott. Elnyelte őket a háborgó víztömeg, fölöttük siketítően ordított a vihar, vadul hánykódtak a hullámok, mint fel- s alábukkanó hegyek.

Néhány pillanat múlva, hatalmasat lökve magán a lábával, András a felszínre bukkant. Éppen egy hatalmas vízhegy tetején találta magát, és az egy szempillantás alatt százméternyire röpítette a lángoló hajótól. Akkor irtózatos ropogást, sustorgást hallott a háta mögött, égre törő tűzfény világította meg kápráztatóan a hullámok habzó hátát, aztán csönd lett újra, csak az örvény zúgása hallatszott.

A hullámhegy nemsokára megcsendesedett, sodrása lassanként elhalt. András most már tétován lebegett, bukdácsolt a vízen, és igyekezett széttekinteni az ismét beálló sűrű sötétségben.

Hirtelen vakító villám hasított át az égen, és ahogy akkor hátratekintett, a hajót már nem találta sehol.

- Halihó! - hallotta egyszer csak a hosszan elnyújtott matrózkiáltást, és boldogan ismerte fel benne pártfogója hangját.

- Halihó! - kiáltozta ő is többször egymás után, miközben a tengerész kiáltásai is közeledtek.

András a sötétségbe fürta tekintetét, erőteljes rúgásokkal lökte magát a hang irányába, és néhány perc múlva egy halványan tükröző hullám hátán valóban megpillantotta a tengerész csapzott fejét.

- Most vissza! - ordított a tengerész, és a vállánál fogva magához rántotta Andrást.

Egy felcsapódó hullám varázslatos erővel visszaröpítette őket. A hatalmas sodrásban András ismét elszakadt a társától, de abban a percben szilárd testbe ütközött, amelyet azonnal átkulcsolt a karjával, és olyan szorosan hozzátapadt, hogy a víz sodra többé nem tudta leszakítani róla.

Szerencsecsillaga a hajó félig elégett főárbocát vetette az útjába, amelynek megmaradt felerésze még mindig több méteres, derékvastagságú szálfaként bukdosott a vízen. András néhány percig átkarolva tartotta, aztán felült rá, mint a nyerges paripára, csak hogy alul még a lábait is egymásba fonta, fönt pedig megkapaszkodott a hajdani árboc egyik kiálló létra-fokában.

Amikor egy újabb villám fénye lobbant, már nyugodtabban tekintett szét a vízen. A hajó helyén deszkák, rudak, gerendák kavargtak, itt-ott mintha egy segélykiáltás is birkózott volna a viharral, amikor egy padlódeszkán lovagolva harmadszor is felbukkant András közelében a tengerész, hogy aztán átnyergeljen a sokkal biztosabb árbocgerendára.

- Örülök, hogy ismét ilyen szépen összekerültünk - nyújtotta András felé a kezét, és már olyan magabiztosan nevetett, mintha valahol a szárazföldön akadtak volna össze.

András boldogan szorította meg a derék ember jobbját. Most volt alkalma első ízben, hogy pártfogóját a hajó börtönében és életmentőjét a szörnyű katasztrófában szemügyre vegye. Vállas, magas, hatalmas erejű embert látott maga előtt, akinek tekintete, bár az arca idősebbnek mutatta, fiatalos életkedvvel csillogott.

- Jó volt, hogy előre leugrottunk! - örvendezett.

- Persze hogy jó! - mosolygott a tengerész. - Ha nem tesszük, és az utolsó percig maradunk, ahogy a többiek tették, akkor magával rántott volna a hajó, és most nemigen lovagolnánk ilyen nemes faparıpán, mint ez a derék árbocszál.

- Csak azt csodálom - álmélkodott András -, hogy az ugrás után nem veszítettük el egymást.

A másik elnevette magát.

- Pedig nem nagy csoda. Gyakorlatom van már az ilyen dolgokban, ez a tizenhetedik hajótörésem... Amikor a hajóról menekültünk, azt a percet választottam, amelyben éppen elrobogott előttünk egy óriási hullám. Abba ugrottunk bele mindketten. Ha nem akartuk volna, akkor is együtt maradunk, mert az ilyen nagy hullám nem engedi elkalandozni az embert.

- Valóban - kiáltott fel András -, hiszen visszafelé is így jöttünk!

- Úgy van - hagyta helyben a tengerész. - Egy hullámmal jöttünk vissza mind a ketten, így aztán megint nem féltem, hogy elveszítjük egymást.

András most már mindent értett, csak éppenséggel azt nem, miért jöttek vissza egyáltalán.

- Haj, haj - tekintett szét a társa -, nagy víznek vagyunk ám a közepén!... Innen ugyan nem tudok tájékozódni, de az bizonyos, hogy sokkal messzebb vagyunk bármiféle szárazföldtől, semhogy pusztá kézzel úszva partot érhessünk. Az okosság tehát azt kívánta, és a tapasztalat azt tanácsolta, hogy az elmerülés pillanatában legyünk minél távolabb a hajótól, az elmerülés után azonban térjünk gyorsan vissza a helyszínre, és igyekezzünk kihalászni magunknak valami nagyobb, alkalmasabb gerendát, ami most már meg is történt... Őszintén ajánlom, kövesse ezt az eljárást a jövődöbeli hajótöréseinél is.

A tengerész, amilyen keserűség uralkodott rajta, amíg a hajó börtönében raboskodtak, most olyan derűsen tartotta meg ezt a rövid előadását, mint aki igazán elemében érzi magát.

- Követni fogom a tanácsát, ha legközelebb sor kerül rá - jelentette ki András, és mindezt most már maga sem állta meg mosolygás nélkül.

- Nyugodtan követheti, így menekültem meg, amint mondtam, tizenhat hajótörésből. El is neveztek érte az angol matrözök „John Shipwrecknek, ami annyit tesz, hogy Hajótörés Jancsi.

Amíg az árbocfa két lovasa így beszélgetett a csendesülő viharban, nem messze tőlük egy küszködő ember bukkant fel a vízből. Vergődése, kiáltozása elhallatszott hozzájuk, az ismeretlen különben is már ötven méterről nyújtogatni kezdte a kezét az árboc után.

A fuldoklót András vette észre először, és kezével-lábával rögtön arrafelé kezdte kormányozni a gerendát.

- Nem tudom - mondta a tengerész -, elbír-e majd hármunkat ez a szálfa. Hiszen a nagyobb része elégett... No de mindegy! Nem hagyhatjuk elveszni egy embertársunkat, próbáljuk meg kimenteni.

Kézze-lábbal evezve most már mindketten a fuldokló felé irányították a gerendát, de amikor néhány méterre megközelítették, annál döbbenetebben kiáltottak fel. Akit megmenteni iparkodtak, nem volt más, mint Boonekamp, a lélekcsiszár, a *Plutó* hajdani tulajdonosa.

- Ohó! - kiáltott fel John Shipwreck kitörő haraggal. - Ilyen emberért nem kockáztatjuk az életünket!

Boonekamp szeme halálos rettegéssel függött rajtuk.

- Segítség! - hörögte fulladozva, és utolsó erejét összeszedve követni kezdte az árbocot. Andrásék láthatták, hogy szinte emberfeletti erő szállta meg ebben a küzdelemben. Noha előbb már a fuldoklás szélén járt, most mintha acéllá változtak volna izmai, úgy törtetett utánuk.

Néhány percnyi élethalál-küzdelem, és a kapitány ismét az árboc közelébe jutott, és már nyújtotta mindkét kezét, hogy ő is megragadja, a tengerész azonban pisztolyt rántott elő, és a fegyver agyával könnyörtelenül a kapitány kezére sújtott, hogy annak az ujjai élettelenül visszacsúsztak.

- Könyörüljete! - visított a lélekcsiszár, és noha az árbocot nem tudta elérni, kifogyhatatlan erővel még mindig a víz felszínén tartotta magát, és a közelükben maradt.

Ahhoz is volt ereje, hogy amikor könyörgését hasztalannak látta, hirtelen alkudozásra fordítsa a dolgot.

- Ember! - kiáltott. - Mi hasznod van belőle, ha itt a vízbe fullasztasz, mint valami patkányt? Ments meg, és neked adom a fél vagyonomat!... Neked adom az egészséget!... Igen, igen, legyen a tiéd mindenem, csak engedj fel az árbocra...

A tengerész nem válaszolt, hanem néma igyekezettel tovább- és továbbtaszította a kapitány elől a gerendát, míg András tehetetlenül kuporgott, és nem tudott közbelépni sem egyik, sem másik pártján.

- Ember, süket vagy?! - rikácsolta Boonekamp, és újra utánuk lökte magát. - Esküszöm az istenre, mindenem a tied lesz!... Gazdag vagyok ám, szörnyen gazdag, ötvenezer aranydukátom fekszik az amszterdami bankban, az mind a tied!... Kevés? Még többet akarsz? Harmincezer aranydukátot helyeztem el tavaly a londoni bankban, azt is neked adom! És Rotterdamban kétemeletes házam van, megér tízezer hollandi forintot, az is a tied!...

Egy közlgő hullám ebben a pillanatban visszafelé lökte őket, valósággal összeütköztek Boonekamppal, aki egy percre ismét megragadta a szálfa végét. És mivel látta, hogy a tengerésztől nem remélhet irgalmat, most Andráshoz fordult.

- Könyörülj hát rajtam te!... Te még fiatal vagy, neked van szíved, nem mint ennek a vén, tengeri bitangnak!

- És nem mint neked, ugye?! - kiáltotta gyűlölettel John Shipwreck.

A kapitány azonban most már csak Andráshoz intézte könyörgését.

- Neked biztosan édesanyád is életben van még, az ő nevére kérlek, segíts rajtam... Igaz, rosszat tettem veled, de ha megmentesz, százszor, ezerszer jóváteszem!

András nem hallgathatta tovább a könyörgést, édesanyjának említése valóban meglágyította a szívét.

- Mentsük meg - szólt csendesen a tengerészhez.

- Soha! - kiáltotta az gyűlölettel. - Ezt az ezerszeres gyilkost, ezt a könyörületet nem ismerő, lelketlen emberrablót?... Szakadjon le inkább a karom, semhogy kinyújtsam utána!

A hullámverés ismét összehozta őket a lélekcsiszárral. A szerencsétlen most végleg belekapott az árbocba. Shipwreck mindkét kezével vissza akarta lökni, de Boonekamp görcsös erővel a tengerész karjába csimpaszkodott.

- Akkor halj meg velem együtt! - ordította tajtékozó szájjal, és hirtelen hanyatt dobva magát a vízben, teste súlyával a tengerészt is magával rántotta. A víz tarajos habokat vetett körülöttük, aztán összezapott a fejük fölött, és mindkettő nyomtalanul eltűnt.

András határtalan rémülettel szemlélte a szörnyű jelenetet.

Oly villámgyorsan követték egymást az események, és a vízbe fúló lélekcsiszár olyan erővel rántotta le a tengerészt, hogy mire ő egy mozdulatot is tenni tudott, a két halálos ellenség már végképp eltűnt a mélyben. Hiába vizsgálta kimeresztett szemmel a víz tükrét, hiába kiáltozta torkaszakadtáig a tengerész nevét; szegény Hajótörés Jancsit, ki tizenhatszor kimenekült a tenger halálos öleléséből, tizenhetedszerre elnyelte a mélység.

KILENCEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András szeretne visszatérni a mesterségéhez, de inkább a mestersége tér vissza őhöz

András egyedül maradt a mérhetetlen vízsivatag közepén, oly egyedül, mintha a sötétlő égboltozat alatt nem lenne több élőlény e földgolyón. Minden, ami az emberi világból megmaradt számára, nem volt több annál a pár méternyi elszenesedett gerendánál, amellyel életét mentette.

Ámde a gerenda is, amíg ketten lovagoltak a hátán, sokkal barátságosabban viselkedett. Amióta András egyedül maradt rajta, ha oldalba kapták a hullámok, egykettőre felfordult, ilyenkor aztán nem annyira András lovagolt az árbocfán, hanem az lovagolt őrajta.

És mennyi keserves küszködésbe került, amíg a szegény ledobott lovas visszamászott paripájára! Ha a vihar nem kezd lecsillapodni, ha a hullámok nem kezdenek elülni, bizony végképp alulmaradt volna e folytonos küzdelemben. A vihar szerencsére túljutott a tetőpontján, megszelídült a szélvész, és már a gerenda sem hánykódott annyira.

Az utolsó órák élethalál-küzdelmébe, megrendítő eseményeibe András egészen belekábult. Túlfeszített idegzetét csak az örökös életveszély óvta meg az összeroskadástól - valóban az emberi szervezet ereje csodákat tud művelni! -, a végső kimerültség azonban kezdett most már úrrá lenni rajta.

Minden érzékszervével a víz tükrét figyelte. Túlcsigázott idegei időnként gonosz játékot űztek vele. Néha úgy rémlett neki, mintha emberalakok bukkannának fel a hullámokból, hogy a következő pillanatban az egész tünemény hullámtarajjá változzék, aztán emberi hangokat vélt hallani a sötét vízfodrok közül, segélykiáltást vagy hívó szót, és ilyenkor dobogó szívvel hallgatózott, hogy aztán csalódottan győződjék meg róla: csak az elhaló vihar hangjai incselkednek vele.

Később ijesztő változást vett észre magában. A kimerültség valami mámoros érzéssel töltötte el szervezetét, valami ellenállhatatlan és boldognak tetsző vágyakozáson kapta magát - eressze el a szálfát, eressze el azonnal, és engedje át testét a mélység vonzásának!

Mégis, amikor felismerte gyöngeségét, életerejét e felismerés újra felszította. Gyorsan leoldozta derekáról a nadrágszíjat, és a combjait szorosán odakötötte a gerendához; ha le találna bukni a mélységbe, akkor se szakadjon el életmentő szálfájától, és térjen majd magához újra.

Ameddig így mesterkedett, legalább elfoglalta magát valamivel, azonban ez is elmúlt, és a háttartalan magányosság terhe ismét reászakadt. Akkor egyetlen forró, lázongó kívánság hatotta át egész lényét: virradna már meg, lenne már reggel! És minél tovább tartott a végtelen éjszaka, annál lázasabban, türelmetlenebbül hordozta magában ezt a sóvárgó várakozást.

Hiszen számára az első napsugár az első reménysugarat jelentené! Ha felkél a nap, valami hajóról észrevehetik, megmenthetik!

Százszor ámította magát, hogy dereng már a láthatár valamelyik széle. Néha azt hitte, jobb felé szürkül az ég, máskor bal felé vélte felfedezni a hajnali derengést, aztán maga előtt, majd ismét a háta mögött hitte, remélte, képzelte a hajnalt. De éppen ez a bizonytalanság ejtette aztán mindjobban kétségbe, hiszen a nap csak keleten kelhet föl - de merre van kelet, honnan lehetne megtudni?

Amikor már azt hitte, sose lesz vége az éjszakának, sose látja meg többé a fényes napot, éppen vele szemben az égbolt elkezdett szétválni a tengertől. Nem folyt többé össze egyetlen sötétségbe az ég és a víz, éles határvonal képződött közöttük, amelyen alul minden fekete maradt, de fölötte hamvasan derengő árnyalat nyílt szét legyező formában az ég alján.

Milyen határtalan boldogsággal köszöntötte András a közeledő hajnalt! Hangos ujjongásba tört ki, aztán sírni kezdett szorongatott szívvel. Néha percekre becsukta a szemét, hogy ha majd ismét kinyitja, nagyobb fényét láthassa már a hajnalnak, mintha pillanatról pillanatra figyelné a világosság lassú növekedését.

Ilyen fájdalmas izgalomban múlt el ismét egy órányi idő. Semmiképpen sem lehetett több, ám bár András úgy érezte, hogy ez az óra nem hatvan, hanem hatezer percből áll. Akkor már pompázatos narancsszínű sugárzás ömlött el a láthatáron, majd a narancsszín bíborra változott, a felhők szélei tüzesen megpirosodtak, és gyöngyszürke világosság borította el a tenger beláthatatlan síkságát, amelyből csak a hullámtarajok ütöztek ki élénkebb csillogással.

Aztán egyszerre csak égővörös szikrák pattantak elő a tenger széle alól. Lassan, hatalmasan kiemelkedett az óriási napgolyó, és szikrázó aranydárdákat lövellt az égre és a vízre. Ragyogott minden, az ég, a víz, a felhők, megszületett a reggel, megszületett az élet!

András lenyűgözve bámulta a természet gyönyörű színjátékát. Amíg a nap meg nem tette útjának első lépéseit, nem tudta tőle elszakítani a tekintetét, csak aztán csendesült le annyira lelkének izgalma, hogy körüljártassa szemét a láthatáron.

Mintha varázserő érintette volna meg a tengert, a hullámok elsimultak, a vihar teljesen elült, az éjszakai égiháborúra gyönyörű nappal következett. Oly szelíd, oly nyugodalmas volt a természet, oly ünnepélyes csönd terült el a messzeségeken, hogy András önkéntelenül úgy érezte, mintha vasárnap volna.

Ó, mit nem adott volna e pillanatban egy távoli harangszóért!

Mert akárhányszor körbejártatta szemét a láthatáron, tengert és tengert látott mindenütt, sehol egy parányi pontját a szárazföldnek vagy egy közeledő hajónak. Még a lélekcsiszár elmerült járművéből sem maradt egyéb, csak az a szálfa, amelyen lovagolt.

Ez a tiszta, csendes, ártatlanul mosolygó tenger vajon ugyanaz volna-e - álmétkodott András -, mely pár órával ezelőtt száz ember életét elnyelte? És ez a langyos reggeli szellő? Csakugyan ez volt-e, amely az éjszaka még oly rémítő viharzással száguldott a tengeren? Milyen óriási ellentéteket hordoz magában a természet!

András rebbenést hallott a feje fölött. Néhány tengeri sirály szálldosott körülötte, szárnyuk hegyével meg-meglegyintve a habokat. Az egyik madár vele szemben a szálfa végére telepedett.

A tenger szép madara szinte csodálkozva nézett a föld fiára, mintha kérdezni akarná: „Mit keresel itt, te földi ember, egymagad a mi végtelen birodalmunkban?”

Andrást végtelen örömmel töltötte el ez a hallgatag társaság. Boldog gyönyörűséggel nézte, a vihardár hogyan igazgatja, simogatja fekete-fehér tollzatát a csőrével, néha-néha átpillantva őhöz, oly háziasan, oly bizalmasan, ahogyan csak a falusi galambok szokták.

A nap eközben mind magasabbra hágott ragyogó pályáján. Csupa fény, csupa tündöklés ömlött el körös-körül a vízen, és ekkor, mintha a sirály a váratlan boldogság előhírnöke lett volna, András egy fehér vitorla kicsiny foltját pillantotta meg a messze távolban.

Ujjongó öröm és aggasztó félelem egyszerre szakadtak fel benne, öröm, hogy emberek vannak a közelében, és aggodalom, vajon észreveszik-e, vajon a vitorlás egyáltalán feléje közeledik-e, vagy pedig továbsiet majd a láthatáron. Aggodalma annál nagyobb volt, mert hiszen ronggyá szakadt ingén kívül semmi egyébbel nem rendelkezett, amivel felhívhatná magára a hajósok figyelmét. Pedig ő nagyon picinyke pont a vízen, és akkor is nehéz lenne észrevenni, ha feléje tartana a hajó.

De a könnyű reggeli szél kedvezett Andrásnak, éppen a hajó felől fúj, és a csöpp vitorla szemmel láthatóan növekedni kezdett. Szorongó szívvel várakozott hát, majd lerángatta magáról szakadozott ingét, és felnyújtott karral lobogtatni kezdte. Nem tudta, meddig tarthatott ez a küzdelem az életért, nem érezte karjának rettenetes fáradtságát, csak lengette, lobogtatta az inget, és akkor is alig merte abbahagyni, amikor a halászbárka már egyenesen feléje fordult, és amikor már a mentőcsónakot is oldozni kezdték a fedélzeten.

Hogyan érkezett el hozzá a mentőcsónak, hogyan emelték át a szálfáról a halászok, hogyan kúszott fel egy kötélhágcsón a halászbárka fedélzetére, mindezt András sose tudta volna elmondani, olyan fájdalmas boldogságban múltak el ezek a percek. Annyi ereje maradt, hogy a bárkára még a saját lábán lépjen fel, aztán összerogyott eszméletlenül, az öreg, jószívű halászok között.

Amikor a szemét felnyitotta, hanyatt fekvé találta magát egy daróccal letakart ágyon, feje fölött füstös gerendázatot látott, a helyiségben nyugalmas félhomály borongott.

- Hol vagyok? - kérdezte önkéntelenül, bár embert nem látott maga körül.

Mégis, amint megszólalt, szép, nyájas arc hajolt föléje, két nagy, fényes szem tekintett rá. Csengő hangon kedves, fiatal, szőke hajú leány szólott hozzá valamit, de egészen érthetetlen nyelven.

András felült az ágyon, és csodálkozva körültekintett. Tiszta kis szobában találta magát, durva faragott bútorok között. Két kicsiny ablak tiszta üvegtáblácskáján keresztül világoskéken mosolygott be az alkonyi ég. A szoba sarkában néhány kéziháló csüngött alá a gerendázatról, száradni akasztották őket oda, a tűzhely szabadon lobogó lángjai közelébe.

András el sem tudta képzelni, hol lehet, és miként jutott erre a helyre. Érezte, hogy nagyon hosszan alhatott, de mindazok az események, amelyek elalvása előtt történtek vele, csak töredezetten jelentek meg emlékezetében, és azt sem tudta volna most megmondani hirtelesen, vajon igazán megtörténtek-e, vagy csak álmodta őket.

A szobában hárman tartózkodtak rajta kívül. A szép fiatal lány felgyűrt ujjú rékliben, tiszta köténykében forgolódott a tűzhelynél, aztán két pufók arcú, szöszhajú kisfiú. Ezek ott álltak az ágya előtt, és nevető szemmel figyelték ébredését. És mindhárman beszéltek hozzá, egymás szájából kapták ki nevetve a szót, de András nem értett meg belőle semmit.

Hanem azt annál jobban megértette, amikor a szőke lány odaperdült a tűzhelytől ismét az ágyához, és egy nagy csupor forró tejet nyújtott neki. Mohón hörpölgette az édesen ízletes italt, hiszen végtelen idők óta nem ivott, nem evett semmit, nem számítva a tenger sós vizét, ami bizony nem valami laktató.

Ekkor tért haza a kunyhó öreg gazdája, egy derék, jólelkű halászsember. Ő húzta ki Andrást a tengerből, és itthon a családja gondjaira bízta. Az öreg halász szívből örült, hogy egészségben és jó étvágyal látja viszont Andrást. Kérges markával jól megropogtatta a fiú jobb kezét, és német nyelven - mert tengeri halász létére sokszor megfordult a német tengerpartokon - elmondta Andrásnak, hogy ő bizony most Anglia déli partjára került, és több mint két nap mú-

lott már el azóta, hogy a bárka fedélzetén kimerültségében összerogyott. Aludt is attól fogva folyton, mint valami hétalvó.

András frissen, kipihenten kelt fel az ágyból. Elmesélte történetét a kis családnak, ami kissé töredékesen sikerült, mert már vacsora közben történt, és a hatalmas étvágy elvágta az ékes-szólás fonálát. Elmondott sorjában mindent, ami Bécstől Rotterdamig, Rotterdamtól a hajótörésig megtörtént vele, hogy végül még neki kellett megvigasztalnia az öreg halász lánykáját, aki sírni kezdett ennyi szenvedés hallatára.

Néhány napot töltött András a derék családnál, és bár azok szívesen marasztalták, nem akart sokáig a terhükre lenni.

Hogyan vegye azonban ismét a nyakába a világot? A tengerpartnak ezen a részén csak néhány halászkunyhó állott, itt tehát nemigen folytathatta volna a mesterségét. A szomszéd városka is csak annyiban volt szomszéd, hogy tíz mérföldnyi körzetben az volt a legközelebbi lakott pontja a világnak, és az öreg halász tájékoztatása szerint oly szegény kis fészek volt, hogy sok reménnyel az sem kecsegtetett volna. Végül elhatározta, hogy a part mentén gyakran feltűnő vitorlás hajók egyikével elhagyja a halásztelepet, és visszatér az európai partokra, ahonnan egyenest, megállás nélkül Párizsba siet.

Éppen kapóra jött hát, amikor a következő nap reggelén egy háromárbcos vitorlái tűntek fel a tengeren. Az öreg halász kunyhója magas, sziklás hegyfok tövében húzódott meg, maga a hegyfok mélyen benyúlt a tengerbe, előre látni való volt, hogy a közeledő hajó csekély távolságban halad majd el a hegyfok körül.

András elbúcsúzott a halász családjától, aztán az öreggel bárkába szállottak, és elébe indultak a közeledő vitorlásnak.

Alig haladtak azonban valamicskét, csodálkozva látták, hogy a hajó horgonyt vetett. Igaz, András gyakorlatlan szeme jóformán még csak a hajó külső formáját tudta nagyjában kivenni, amikor az öreg halász már sokkal többet is észrevett, és különös arckifejezéssel csóválni kezdte a fejét.

- Mi történt? - kérdezte aggódva András.

- Temetnek - felelte kis vizsgálódás után az öreg.

Ez rossz előjelnek látszott, de András nem sokat adott a babonára, az öreg halász is csendesen folytatta az utat.

Amint közelebb értek, András is tisztán kivehette, mi történik a hajón. Az egyik árbocon fekete lobogó sötétlett, a fedélzet feléjük eső részén a legénység sorakozott, s akkor két ember valami hosszú, nehézkes tárgyat hozott előre a hajó széléhez. Egy deszkaszál volt ez, vitorlába varrva, azon feküdt a holttest.

Az öreg halász megállította a csónakot, úgy várták be a tengeri temetés végét.

Sötét arcú, mogorva tekintetű ember jelent meg a fedélzet szélén. Láthatólag ő volt a kapitány.

- A golyó a helyén van? - kérdezte kemény, türelmetlen hangon, és valami olyasmit is meg jegyzett, hogy kár azért a jó ágyúgolyóért, ezután mindig visz majd magával köveket is a hajón, ne kelljen az ágyúgolyókat berakni a halottak zsákjába.

András szomorúan figyelte a rideg tengeri szertartást. A matrózok levették sapkájukat, amit az öreg halász és ő is megtettek idelent a bárkában, és elmondtak egy imát az elhunytért.

Ismét a kapitány parancsa hallatszott:

- Emeljétek!

Két matróz megragadta a deszkát, és a nehezebb végét - ahová az ágyúgolyót helyezték - fölrakta a fődélzet karfájára.

- Egy, kettő, három! - hangzott a kapitány vezényszava.

A két matróz magasba emelte a deszka belülső végét, aztán engedték, hogy az ágyúgolyó súlya a tengerbe rántsa a terhet. Meredeken hullott vízbe a koporsó, a víz megcsobbant, majd némán összezárult. A kapitány máris kiadta a parancsot:

- Dologra! Egy-kettő! Gyerünk!

A matrózok felrakták sapkájukat, és gyorsan szét is széledtek volna, de az öreg halász felkiáltott hozzájuk:

- Hahó! Emberek! Engedjétek le a hágcsót!

A matrózoknak jólesett az imént, hogy az öreg halász velük együtt adta meg az utolsó tiszteletet elhunyt bajtársuknak: a kapitány engedelmével tehát sietve leengedték a hágcsót.

András megölelte az öreg halászt, aztán néhány szökéssel fönntermett a fedélzeten.

- Mit kíván? - kérdezte meglehetősen kurtán a kapitány.

- Hogy elvigyen magával - válaszolta András hasonló kurtasággal.

A kapitány türelmetlenül vonta össze szemöldökét.

- Nem szállítok utasokat.

- Annál jobb - magyarázta András vidám kedéllyel -, úgyszincs pénzem, hogy az útiköltséget megfizethetném.

- Hm! - hökkent meg a tengerész ennyi vidám merészség láttán. - De könnyen beszél uraságod!

Andrásban is megcsendesedett kissé a kötekedő vidámság, komolyabb hangon adta elő most már a kérését:

- Fogadjon szolgálatába, kapitány úr! Hajótörést szenvedtem, csak a puszta étetemmel menekültem meg. Ha magával visz, megszolgálom a szívességét.

- Mi a mestersége? - kérdezte a kapitány.

- Mesterségemre szabó vagyok, tudok szabni-varrni, bár azt hiszem...

A kapitánynak kissé felderült az arca, és közbevágott:

- Ne higgyen semmit!... Éppen kapóra jön a mestersége. Most temettük el a vitorlaszabónkat. Ha kedve tartja, lépjen a helyébe, fizetek annyit, mint az elődjének.

- Rendben van, helyébe állok - felelte András, és most azzal sem törődött, mennyi lehet egy vitorlaszabó fizetése. Igaz, nem is nagyon kérdezhette volna, mert a kapitány biccentett egyet a fejével, és faképnél hagyta.

A matrózok horgonyt emeltek, a hajó lassan megindult, Andrásnak csak akkor jutott eszébe, azt sem tudja, hová mennek. Mindegy. Áthajolt még egyszer a fedélzet korlátján, és lekiáltott a bárkában várakozó halásznak, hogy minden rendben van, felfogadták.

Az öreg kíváncsi lett volna rá, hová hajózik András tulajdonképpen, de mert a fiú nem tudta megmondani, az utolsó pillanatban ő maga kérdezte meg egy matróztól, felkiáltva a már távolodó hajóra.

- Surinamba!... Dél-Amerikába! - kiáltott vissza amaz.

A hajó gyorsan távolodott, vitorlái kisebbedtek az öreg halász előtt, míg végre egészen elvesztek a láthatáron.

TIZEDIK FEJEZET

*amelyben Jelky András úgy megéhezik, hogy jázminillatot,
fokhagymaszagot és tekintélyes titulusokat kénytelen vacsoráztatni*

András tehát nemcsak hogy Párizsba nem ment, ahol pedig minden titkát kitanulhatta volna a szabás művészetének, hanem a végtelen óceánon vitorlázott, sose hallott kikötővárosokkal ismerkedett, és finom kelmék helyett vastag vitorlavásznakon gyakorolta a mesterségét. Hét hónapja hajózott már a tengeren, megjárta Dél-Amerikát oda és vissza, és a hosszú kóborlásban meg is szerette volna a tengerészetet, de annál inkább hadilábon állott a hajó kapitányával.

Onnan eredtek a bajok, hogy a kapitánynak igen szűk volt a marka, nem szerette belőle kiszalasztgatni azokat az áldott garaskákat. Pénz dolgában nem alkudozott, nem egyezkedett, hanem kerek perccel kimondta a maga legfőbb, ámde igen egyszerű életelvét: „Nem fizetek!”

Hét hónapon át András hiába foltozta hűségesen a vitorlákat, munkájáért egyetlen krajcár sem ütötte a markát. Látni való volt, hogy a szűkszavú, szűkmarkú kapitány végképp a nagyharangra akarja bízni a fizetéseket, és ez Andrásnak már csak azért sem tetszhetett, mert az óceánon nem létezett harang egyáltalán, se kicsi, se nagy.

Akkoriban a portugál partok közelében vitorlázott, és András, mintha erőt merített volna belőle, hogy közelednek elhagyott hazája felé, nem állhatta tovább szó nélkül az ingyen munkát.

- Kapitány uram - lépett egy reggel a mogorva ábrázatú, peckesen sétáló ember elé. Keményen elhatározta, lesz, ami lesz, számon kéri a fizetését, nem kertelt hát sokáig: - Hét hónapja szolgálok, kérem a fizetésemet.

- Fizetés! Micsoda fizetés?! - döbönt fel az, amint aki sose hallott fogalommal találkozik.

- Az a fizetés - magyarázta András jószándékúlag -, amit a két kezemmel kerestem, de kapitány uramnak még a ládjában várakozik rám...

A kapitány felduzzasztotta arcát, és András most már szóra se méltatta véghetetlen szemtelensége miatt. Tekintetét ehelyett a körülállókon jártatta végig, aztán esküre emelte a kezét.

- Esküszöm Szent Kristófra - mondta ünnepélyes hanghordozással -, hogy ezt az előttem álló rendbontót, ezt a hálátlan gazembert három napon belül partra teszem!

Megesküdött, és meg is tette. Három nap se kellett hozzá, a vitorlás lehorgonyzott a lisszaboni kikötőben, és András - passzust kapott, de pénzt nem. Mire jóformán összeszedhette magát, máris ott állt az idegen nagyváros partján, otthon nélkül, támasz nélkül, és semmi másról nem volt biztos tudomása, csak arról az egyetlenegről, hogy a zsebei tökéletesen üresek.

Abban az időben Portugália még a gazdag kereskedőállamok sorába tartozott. Hajói gazdagon megrakodva járták a tengereket, vállalkozásai behálózta a messzi gyarmatvilágot, Lisszabon azonban, az ország fővárosa, siralmas látvánnyal, pusztulással és éhínséggel fogadta az érkezőket. Egy éve múlt a borzalmas földrengésnek⁴, amely egyetlen éjszaka elpusztította a fényes, tekintélyes várost, és romba döntötte a palotákat, kastélyokat, templomokat éppúgy,

⁴ Lisszabont 1755. november 1-én romba döntötte az emlékezetes földrengés

mint a szegények házait és viskóit. Igaz, egy év alatt a paloták már épülni kezdtek újra, de a szegény emberek ezreit még hosszú időre hajléktalan koldusokká tette a szörnyű katasztrófa.

András eddig nem hallotta hírét a város pusztulásának. Megrendült szívvel járta végig a romba dőlt, gazzal felvert utcákat, és részvételében a szerencsétlen emberek iránt már-már a maga nyomorúságáról is megfeledkezett.

Az elpusztult házak között fészerekben, fabódékban élt a város népe. Néhol egy-egy család rongyos sátrak alatt tanyázott, mások valamely ház épen maradt szögletében vagy dűledező tornácán húzták meg magukat. És mindenfelé, bárhová tekintett a szem, az éhség gyötrő képei látszottak: ételért síró kisgyerekek, tehetetlenül szomorkodó asszonyok és csoportosan almizsnáért könyörgő koldusok...

András egyszerre csak azon kapta magát, hogy nagyon megéhezett, az éhségtől pedig úgy megijedt, mintha valami súlyos betegséget tapasztalna magán. Mert csakugyan, az éhség a legszörnyűbb betegség, mihelyt nincs kilátás lecsillapítani. Valamit mégis kezdeni kellett, és András kezdett is: mindenekelőtt átkutatta lelkiismeretesen ruhájának valamennyi zsebét - bár ezt akár el se kezdte volna.

„Ahol nincs, ott ne keress! - jutott eszébe a hazai közmondás, amíg a zsebeit búvárlotta. - De a Biblia meg azt mondja: keressetek és találni fogtok!” - biztatta magát ismét, és sorra vette a következő zsebeket, de végül arra a tapasztalatra jutott, bármilyen szent írás legyen is a szentírás, itt most igencsak a régi mondásnak lesz igaza.

Csüggedten érkezett a Tajo partjára, de jóformán végig se pillanthatott a méltósággal hömpölygő folyón és a két parton már újjáépülő úriházak során, töméntelen sokaságú koldus rohanta meg, és minden oldalról ostrom alá vette az ínség végtelen alázatával.

András már értett valamicskét portugál nyelven, a vitorlás matrózai között sok volt a spanyol és a portugál, s talán el is mondta volna ostromlóinak, hogy maga is földönfutó, hogy hét hónapja nem látott egy krajcárt se, ha egyáltalán szóhoz jut a száz hangon éneklő kavargásban. Nem tehetett azonban egyebet, keserű mosollyal bemenekült az első mellékutcába, és megkönnyebbülten fellélegzett, amikor a háta mögött elhalkult a panaszos hangvihar.

Elhagyott romok között baktatott tovább.

Arra eszmélt fel szárnyaszegett töprengéséből, hogy ismét a tengerpartra érkezett. Hatalmas sziklafok emelkedett a vizek fölé ridegen és fenségesen, ahol a Tajo hullámai összezsapnak, aztán megszelídülve összeolvadnak a tengerrel.

Milyen pompája, lenyűgöző nagysága a természetnek! Milyen erő és milyen kérlelhetetlenség veszi körül az elpusztult várost!

Alkonyodott, amikor András nekivágott a hegyfoknak. Nagy, tüzes rózsák égtek a tengeren, magasztos csend ölelte a tájat. Az emberi hangyaboly ezerhangú lármája csak halk zsongás-bongással hatolt fel a hegyfokra, és elszenderítette az érzékeket. Virágzó jázminbokrok, karsú narancsfák itatták át édes illattal az estét, olyan volt minden lélegzet, mintha mámort lehelt volna magába az ember.

A hegyfok magasán rongyos kolduscsoport térdelt. Hajadonfőtt imádkoztak, a tengerparti szél elhozta hozzájuk az estharang távoli csengését. András megállt a közelükben, és ott is maradt némán, olyan vágyakozás fogta el az emberi közösség iránt.

A harangszó elnémult a messzeségben. A koldusok vacsorához láttak, darab kenyereket, maroknyi hagymákat szedtek elő iszákjaikból, és letelepedve falatozni kezdtek.

„Illendő volna továbbállni” - gondolta András, de a mardosó éhség ott fogta, mint a pányva. Nem állhatta meg, bár szégyenkezett miatta, hogy tekintete oda ne tévedjen a ropogós hagymalakomára.

Kevés idő múltán az egyik falatozó a tenyerébe vett egy hatalmasan fejlett vöröshagymát, és inkább tréfálkozó nevetéssel - mert arra gondolni sem mert, hogy a tisztességesen öltözött idegent vendégül láthassa -, hívogatóan András felé nyújtotta. Ámulatában aztán majd leesett az álla, mert az idegen, akiről az ilyesmit feltenni is hihetetlennek látszott, mohón utánakapott a testes hagymának, és azon nyomban harapni kezdte, hogy az csak úgy harsogott a foga alatt.

- Úgy látszik, méltóságod kedveli a vöröshagymát - állapította meg örömmel a koldus és egyben azzal a mesés udvariassággal, amelyet a portugálok nemcsak idegenekkel szemben, hanem maguk között is alkalmazni szoktak.

- Az életemet mentette meg - nyelte le András az utolsó falatot, és hálásan átvette azt a nagy fehér fokhagymát is, amelyet egy ráncos arcú, barátságos mosolyú anyóka nyújtott feléje. Aztán egy perc nem sok, annyi sem kellett hozzá, a gerezdes fokhagyma is követte vörös héjú rokonának sorsát.

- Inez anyó! - szólalt meg lelkesen a vöröshagyma volt tulajdonosa. - Méltóztassék csak a legkegyelmesebben kigöngyölni a kenyeret! Az idegen uraság talán hajlandó lesz bennünket annyira megtisztelni, hogy szegényes kenyereink ízéről is kegyeskedik fogalmat alkotni magának.

Inez anyó sietve halászta elő a batyuját, aztán, hogy a nagykendő titokteljes ráncait sikerült kibonyolítania, tiszteletteljes és nem kevésbé kecses mozdulattal András felé nyújtott egy darab kenyeret. Mondani se kell, hogy „az idegen uraság” ezzel se sokat kínáltatta magát, hanem sugárzó arccal egykettőre befalatozta az egészet.

Még felével sem végzett a vaskos kenyérszeletnek, szíves vendéglátói között máris újabb előkészületek indultak meg.

Szükség is volt rá, hogy az előkészületek idejekorán meginduljanak, mert a választékos formák betartása során, mire a szándékból megszületett a tett, meglehetősen idő múlt el. És lám, Inez anyó kitűnő bizonyosságát adta, hogy van érzéke az idő helyes beosztásához, mert noha jóval korábban kezdett itálról gondoskodni, mint ahogyan Andrásnak szüksége lett volna rá, mire az ital valóban előkerült, Inez anyó csodálatos kiszámítása révén éppen az utolsó falattal egy időben érkezett el Andrásához.

- Felipe! - szólított meg az anyóka egy vállas ifjút, először azzal a rövidezséggel, amelyet talán hajlott korának a jogán engedhetett meg magának. - Jeles Felipe úröcsém! Engedd, hogy szerény kérést intézzek hozzád.

- Kitüntetésnek fogom tartani - válaszolta rongyos felleghajtójából az ifjú -, kitüntetésemnek és szerencsémnek, ha nagytekintélyességed engem megszólításra érdemesít.

- Vajon abban a kulacsban akadna-e még egy csöppecske abból a jófajta nedűből, mely az imént Hernandez nagybátyád őjelességének oly hízelgő tetszését volt boldog kiérdemelhetni?

- Kitűnőséged készsége szolgálatára - válaszolta Felipe helyett maga Hernandez. - Bátor voltam egyetlen kortyintás után a többi a nagytekintélyű társaság netaláni későbbi kívánságainak kielégítésére fenntartani.

Ezzel Andrásnak nyújtva a kulacsot, aki éppen most nyelte le a kenyér utolsó falatját, így folytatta:

- Fogadja érdemességed megkülönböztetett tisztelem jeléül ezt az igénytelen ivóedényt, melynek öble ugyan nem tartalmazza sem Alicante⁵ vérvörös nedűjét, sem Madeira⁶ vulkanikus tűzfolyamát, de tartalmaz mindenesetre oly egészséges borocskát, amely talán nem lesz teljességgel méltatlan érdemességed csak tisztelettel említhető szájpaddlásának megnedvesíthetésére...

András felvidámult arccal, boldog nevetéssel vette át a kulacsot, mert senhor Hernandez, aki társai között nagy tiszteletben állott, mint az udvariasak legudvariasabbika, még oly bókokat kanyarított az előzőekhez, amelyeknek hűséges feljegyzésére a mi durvább hegyű tollunk nem is vállalkozhat.

A bor igazán megfelelt senhor Hernandez öjelessége szónoki talentumának, néhány becsületes korty éltető melegével egészen helyreállította András életkedvét.

- Hála istennek, éhség és szomjúság megszűnt bennem dühöngeni - adta vissza őszinte hálával a kulacsot senhor Hernandeznek.

- Vájlék nagytekintélyességed becses egészségére! - kívánta egyhangúlag az egész társaság, és már-már úgy látszott, befejeződik a nagyszerű lakoma, amikor egy félénk arcú, elrongyolt ruhájú fiúcska került elő a homályból. Kezében szépen mosolygó narancsot hozott, illedelmes meghajlások között úgy járult András elé.

- Vajha merészkedhetném én is - szólott elfogódottan, de mégis költőileg -, vajha merészkedhetném nagytekintélyűségednek átnyújtani e narancsot, amely csemege gyanánt talán számot tarthat egy csekélyke érdemre...

- Nini! Ennek a lángeszű ifjúnak narancsa van! - kiáltott fel meglepetten Inez anyóka.

- Tengerész Henrikre mondom, egészen érett narancs! - álméltkodott senhor Hernandez is. - Az idén még nem láttam érett narancsot, és együgyűségem azt gondolta, hogy legfőljebb két hét múlva fogunk érett narancsot lophatni az apácák kertjéből... Érett narancs! Ej, ej! Szent Kristóf glóriájára mondom, hogy halhatatlan költőnk, Don Luiz de Camoes⁷ sem énekelt meg soha szebb narancsot, mint amilyen szép a tied, társaságunk közkedvelt gyermeke.

- Elhiszem én azt! - felelt öntudattal a közkedvelt gyermek, és András szabadkozó kezébe tette a narancsot. - Amint ma reggel odaát sétáltam a szent Ildefonzó kolostor körül, hát egyszerre a kertfal fölött egy nagy narancsfá ágát látom átnyúlni, és róla ugyanez a dicső narancs kacsingat le rám...

Egy pillanatra megakadt elbeszélésében, mert hirtelen nem tudta eldönteni, nem követ-e el szörnyű udvariatlanságot, ha dicsőnek nevezi a saját ajándékát, de mert a narancs már András kezében volt, végül is úgy gondolta, most már megengedhető a „dicső” jelző használata.

- Az első érett narancs, amit az idén láthattam! - folytatta aztán beszámolóját lelkesülten. - Nem haboztam, azonnal felmásztam a kertfalra, és leszakítottam a tüneményt, bár a kertész csaknem megvasvillázott miatta... Azóta, megvallom, valami különösen örvendetes alkalomra tartogattam, amilyen éppen ez a perc, melyben ily kitűnő idegen nevezetességet lehet tisztelgetni, sőt megvendégelhetni...

⁵ Bortermeléséről híres spanyol tartomány

⁶ Szintén boráról híres, Észak-Afrikától nyugatra az Atlanti-óceánban

⁷ A portugálok egyik legnagyobb költője (1524-1580)

- Helyesen cselekedett közkedveltséged - veregette meg a fiúcska vállát senhor Hernandez. - Már látom, hogy ősi, híres családja fájának legifjabbik ága idővel nem értéktelen gyümölcsöt fog teremni. Szent Ildefonzó éltesse közkedveltségedet!

Szerfölött megörvendeztetve senhor Hernandez dicséretétől, a közkedvelt gyermek büszkén vonult vissza, háromszori meghajlással búcsúzván el Andrástól, és eltűnt a társaság tagjai között.

Közeledett az éjszaka, kövér holdvilág szállott fel az égre, a narancsfák sejtelmesen susogtak a fényben.

Amikor a koldusok megtudták, hogy Andrásnak nincs hová lehajtania a fejét, felszólították végtelen ceremóniák között, de őszinte barátsággal, osztaná meg velük éjszakai nyughelyüket.

- Tulajdonképpen mi sem lakunk sehol - mondta végül senhor Hernandez -, nem kerül hát nagy áldozatunkba az osztozás.

A hegyfok hátán hajdan fényes zárda állott. A koldusok ennek omladékához vezették „nagy tekintélyű” vendégüket.

Beroskadt kőkapun jutottak be a hajdani zárdába, aztán végeláthatatlan omladékokon kellett átgázolniuk, töredezett pillérek, oszlopok, kettéhasadt boltívek, kezetlen, lábatlan, fejetlen szobrok heverték mindenfelé.

Az egész romhalmazt felverte már a gyom, dúsan burjánzott mindenfelé a sokféle dudva, tövises indák futottak kuszán a halott kövek között.

Az udvart régen nagyszerű, oszlopos folyosó kerítette körül, és bár ezt is alaposan megdöngette a földrengés, egy része mégis ép állapotban maradt. Itt szokta magát meghúzni éjszákánként a koldusok csapata. Az oszlopcsarnok kőpadlóját szalma, falevél borította vastagon, ez volt a derékalj, a lepedő, a párna és a takaró egyszerre.

- A vendégé a legelső hely - fordult Andrásához senhor Hernandez szívesen invitáló kézmozdulattal, és az oszlopcsarnok sarkába mutatott, ahol egy alacsony lépcsőfok állt ki a falból. - Ez a lépcső a párna, és hadd figyelmeztessem nagyméltóságodat, hogy ez a lépcső a legfinomabb vörös márványból készült. Kevesen hajthatják ilyen párnára fejüket!

András ezt készséggel el is hitte senhor Hernandeznek, mert amint a szíves felhívásra a lépcsőt megtapogatta, azonnal tapasztalhatta az ősi márvány hihetetlen keménységét.

Inez anyó ezalatt nyalábnyi szalmát, falevelet hordott a lépcsőhöz, és gondosan megvetette a vendégágyat.

- Mármost, ha nagytekintélyűséged ide szépen le méltóztatik heveredni - buzdította Andrást -, oly nyugalmasan és édesdeden fog aludni, mintha őfelsége kastélyának legpuhább ágyában feküdne.

Hamarosan az egész csapat álomra hajtotta a fejét, András is elhelyezkedett az oszlopcsarnok sarkában, és ha nem is olyan puhán, mint a király őfelsége ágyában, de valóban nyugalmasan aludta végig az éjszakát.

Másnap reggel aztán az lett a legelső dolga, vajon mit fog most reggelizni, hiszen már tegnap este is szörnyen restellte, hogy kényszerült elfogadni a jószívű szegény emberek ajándékait. Most előre megfogadta magában, hogy semmiképpen sem terheli őket tovább a maga nyomorúságával. Nagy öröme azonban a reggelije semmibe se került a koldusoknak, mindössze csak egy példamutatásba, amelyet ő szíves örömet követett.

- Méltóztassék velünk tartani - szólt Inez anyó -, most reggelizni fogunk, és mondhatom, igen kitűnően!

Mindnyájan lesétáltak a tengerpartra. Éppen apály órája volt, a hegyfok aljáról messze visszahúzódtak a hullámok, és széles, hófehér fővenysávot hagytak maguk után, amelynek felső kérge a nap sugaraitól már-már szikkadni kezdett.

- Íme, ez lesz reggelizőasztalunk - mondta senhor Hernandez, széles mozdulattal szertemutva a parton. - Mi osztrigát szoktunk reggelizni vagy legalábbis tengeri csigát, durvább élelmekkel így reggelenként nem táplálkozunk...

Erre lehajolt a reggelizőasztalhoz, és egy faággal turkálni kezdett a nedves fővényben. Azonnal rá is akadt egypár tengeri csigára, ezeket, mint a mai halászat első zsákmányait, udvariasan átnyújtotta a vendégnek, aztán azokba a rejtelmekbe is bevezették Andrást, hogyan kell az egyik csigahéj élével a másikat szétfeszíteni, és aztán a csigahéj tartalmát jóízűen kiszűrölgöztetni.

A reggeli és utána a friss tengeri fürdő legalább két óra hosszat eltartott, a jóllakott és felüdült társaság aztán visszatért a városba. András azonban most már nem követte a csapatot, helyet és munkát akart találni magának, és lehetőleg azonnal. Lement tehát a kikötőbe, és sorba kérdezgette a bent állomásozó hajók gazdáit, nincs-e hely a számára, legyen az matrózé, vitorlaszabóé vagy bárki másé.

A szerencse kedvezett neki. Nem sokáig kellett keresgélnie, máris talált egy kis goélette-et,⁸ amely másnap készült Málta szigetére egy nagyobb kereskedelmi hajó kísérőjeként. A *Sirály* - így nevezték a goélette-et - kicsiny, de jól épült, fürge hajócskának látszott, fedélzetén büszkén fényeskedett egy tömzsi kis rézágyú. A hajó gazdája, Florio kapitány még jobban megtetszett Andrásnak, mert nyílt arcával, egyenes, barátságos beszédével kellemesen különbözött addigi hajóskapitány ismerőseitől.

Amint Florio kapitány megismerte András helyzetét és azt, hogy annyi kalandozás után hazájába igyekszik, készségesen felajánlotta, hogy elviszi Máltáig, sőt még fizet is neki egy kisebb összeget, hogyha részt vesz a legénység munkájában.

András örömmel ráállott az ajánlatra, amikor pedig a kapitány némi előleget is adott neki, alig tudta, hogyan köszönje meg a derék hajós jóságát és bizalmát.

Aznap este aztán a kikötőben ételmezt szerzett a kapott pénz egy részéből, és újra felkapaszkodott a hegyfokra. Felkereste a koldusok jószívű csapatát, megvendégelte és megajándékozta őket, amazok pedig végtelen hálálkodással búcsúztak el tőle. Körülményes szerencsekívánatokkal halmozták el, Inez anyó könnyet törült ki jóságos szeméből, senhor Hernandez pedig legválogatottabb titulusaival övezte, és minden különösebb fontolgatás nélkül előléptette „hercegség”-dé.

Aztán testületileg lekísérték a kikötőbe, miközben senhor Hernandez három lépéssel folyton előtte lépdegélt a népes utcákon, és szakadatlanul, torkaszakadtából ordított:

- Helyet! Helyet! Térjetez ki őnagyméltósága elől! Félre őnagyhercegsége dicsőséges útjából!

Rövid ismeretség után így vált meg András „őnagyhercegsége” Lisszabon városától, aznap este már a máltai goélette fedélzetén hajtott a álomra a fejét.

⁸ Kétárbocos kis vitorlás

TIZENEGYEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András ismeretséget köt egy muzulmán hitű ágyúgolyóbissal

Mire a nap felkelt, a *Sirály* elhagyta a lisszaboni kikötőt, és fehér vitorláinak szárnyán kecsesen szelte a hullámokat a szabad tenger vizén.

Félmérföldnyi távolságból az *Atlantiszt*, egy áruval megrakott kereskedelmi hajót követett, hogy bármikor a segítségére siethessen, ha valami veszedelem támadna. Az északi szél kedvezéséből gyorsan haladt a két hajó, eleinte délnyugatnak tartottak, aztán kelet felé kanyarodva átvitorláztak a híres Gibraltári-szoroson.

András boldog izgalommal szemlélte, csodálta Gibraltár hatalmas hegyfokát. Alig várta a percet, hogy átlépjék a természetnek ezt a hatalmas kőkapuját, és amint elvonultak a komor sziklahátak alatt, tekintetét gyönyörködve jártatta most már a Földközi-tenger szelíden kék vizein. Igen, most már minden perc, minden óra közelebb viszi elhagyott hazájához.

És milyen különös az emberi természet, akkor érzi legforróbbnak a vágyat, mikor a legközelebbinek ígérkezik a beteljesedés! András szívét is, amint közelebb került hazája földjéhez, mint bármikor az elmúlt esztendő alatt, oly fájdalmas erővel ragadta meg a honvágy, hogy a könnyek újra és újra elborították a szemét.

Ha ilyen kedvező marad a szél - mert András ezt is megtudta Florio kapitánytól -, a *Sirály* tíz nap alatt elérkezik Málta szigetére, onnan pedig pár nap alatt át lehet hajózni az Adriai-tengert, partra lehet szállni a fiúmei kikötőben, és meg se állni Baja városáig, Baja városában is egy tornácos, zsindelyes, virágos ablakú házig.

„Hazamegyek!” - ismételte el András százszor is magában.

Nem törődött többé Párizssal, az a világhírű Dupont-cég is csak maradjon meg magának, járta ő már eleget a világot, eleget látott, eleget tapasztalt, jobb lesz most már otthon... Így tűnődött, így fogadkozott egész nap a *Sirályon*, és végezte mindazokat a teendőket, amelyeket Florio kapitány szárnysegéde, egy zömök testű, barátságosan kerek képű tengerész hadnagy kijelölt a számára.

Estefelé rossz idő támadt a goélette-re.

Ahogy a nap alámerült messze a tenger vizébe, a szél hűvösen, csípősen kezdett fújdogálni, és hamarosan úgy nekimegésedett, hogy Florio kapitány nyakig begombolkozva járta végig esti szemleútján a fedélzetet.

- Nehéz éjszakánk lesz - nézegette a láthatárt komoly arccal, és maga mellé intette a tömzsi hadnagyot. Valóban, a szél nőttön-nőtt, a *Sirály* küszködve haladt a felkorbácsolt hullámokon, és el-eltévedt útjának helyes irányától.

Igaz, nagyobb veszélytől nem kellett tartani. A *Sirály* kitűnően megépített hajó volt, és a tengernek ezen a részén sem zátonyok, sem alattomos tengerfenéki szirtek nem fenyegették. Éjfél táján a kapitány vissza is vonult hálókabinjába, miután meghagyta a hadnagnak, költsék fel nyomban, ha a vihar ostroma veszedelmesebbé válnék.

De nem történt semmi baj. Virradatra a szélvész jóformán le is csendesedett, és amikor a kapitány ismét megjelent a fedélzeten, a hadnagy csak annyi újságot jelenthetett, hogy az éjszaka folyamán elvesztették szem elől az *Atlantiszt*.

- Nem baj - mondta a kapitány -, az *Atlantisz* erősebb nálunk, ha mi kihúztuk az éjszakát, neki sem lehetett nehéz... Estig majd csak utolérjük.

A főárboc leghegyéből éppen lekiáltott az örökös matróz:

- Hajó jobbra! Hajó jobbra!...

- No lám - derült fel a kapitány -, már meg is találtuk! - És hatalmas messzelátójával rögtön tapogatni kezdte jobb felé a távoli láthatárt.

Jókedvűen vizsgálódott, hanem minél tovább fürkészte a messzeséget, arcának kifejezése annál komorabbra fordult.

- Ez nem az *Atlantisz* - szólalt meg néhány perc múltán. - Attól tartok, hogy sokkal kellemetlenebb találkozásra kell felkészülnünk.

Átnyújtotta a hadnagynak a távcsövet - mert akkoriban legfeljebb egyetlen ilyen ritka szerszám akadt egy kisebb hajón -, és a hadnagy is belenézett. Aztán egyetértő fejbólintással visszaadta parancsnokának.

A legénység soraiban szétfutott a kapitány iménti megjegyzése, a matrózok fürkészni kezdték az ég alját, és hamarosan szabad szemmel is megpillantották a jelzett hajót. Éles orrú, keskeny derekú, rengeteg vitorlával felszerelt schooner⁹ bontakozott ki a tenger reggeli páráiból, fekete tére festett teste élesen kivált a láthatárból. Egész felépítése, felszerelése azt mutatta, ennek a hajónak egyetlen és legfőbb célja a gyorsaság.

Egyenest felénk közeledett.

- Milyen hajó ez? - kérdezte András egy cserzett arcú, komoran szemlélődő matróztól. Láthatta, hogy a legénység között izgalom támad, és hogy mindenki ismeri ennek a különös hajónak a titkát, csak ő nem tudja mire vélni a fekete tüneményt.

- Milyen hajó? - ismételte a kérdést a matróz anélkül, hogy a schoonerról levette volna pillantását, aztán egyetlen szóval megoldotta András számára is a rejtélyt. - Kalózhajó.

Florio kapitány a főárbocnál állva vizsgálgatta a közeledő ellenséget.

- Az egyenes szél a mienk, ez a javunkra szolgál - mondta higgadtan a hadnagynak. - Egyelőre legalább négy mérföldnyi előnyünk van, csak aztán jól gazdálkodjunk vele!

A hadnagy a csoportba verődött legénységhez sietett, és messze hangzó kiáltással kiadta a parancsot:

- Vitorlákat fel!

Néhány perc kellett hozzá, és mint hatalmas fákon a levelek, a goélette összes árbocán szétnyíltak a vitorlák. A nyugati szél hevesen belénk kapott, és erejének oly gyorsan meglátszott a hatása, hogy a goélette szinte előreugrott a vízen, úgy lendült tovább az útján, most már kétszeres sebességgel.

Valóságos verseny kezdődött.

Florio kapitány le nem vette szemét a fekete schoonerról, amelyet a szél kevésbé támogatott, minthogy rézsút dél felől törtetett utánuk. Hamarosan azonban a kalózhajó is kifeszítette a tartalék vitorlákat - szabad szemmel is látható volt, hogy sűrűsödnek árbocain a vásznak, és mint az agár a nyulat, megkétszerezett erővel vette üzöbe kiszemelt zsákmányát.

⁹ Kétárbocos, sok vitorlával felszerelt, gyors járatú hajó

András szorongó érzésekkel, rossz sejtelmekkel figyelte a közeledő ellenséget. Ahogy ott állt az egyik árboc tövében, a vitorlakötél kezelésében segédkezve, legszívesebben nekivetette volna vállát az árbocnak, hogy a maga erejét is hozzáadja a *Sirály* igyekezetéhez. Bizott benne, hogy elfuthatnak a veszedelem elől, mert pusztá szemmel úgy látta, hogy a kalózhajó, ha nem is szakad el tőlük, de nem is tud közelebb férközni az eddigi távolságnál. Pedig a kalózhajó, ha lassan is, de közeledett.

Florio kapitány nem is ámitotta magát, éles figyelemmel méregette a két hajó közti távolságot, és hamarosan közölte számításait a hadnaggyal.

- Három óra múlva utolér bennünket.

A hajsza vadabbá, a menekülés kétségbeesettebbé változott.

Florio kapitány igazgatása alatt a *Sirály* összeszedte minden erejét, hogy egérutat nyerjen. Fehér vitorláival már oly gyorsan repült a tengeren, mint az a gyors szárnyú madár, amelynek a nevét viselte. Nyomában volt azonban a kegyetlen héja, amelynek szárnyai erősebbek, gyorsabbak a sirályénál is.

Egy óra elteltével a kalózhajó kétmérföldnyire megközelítette a goélette-et.

Florio kapitány új és új vitorlákat rögtönzött, amennyi vászon csak ráfért az árbocra és a vitorlarudakra, azt mind kifeszítette. Az igyekezet azonban már csak az időt nyújtotta - újabb óra múltán a kalózhajó ismét egy mérfölddel közelebb jutott.

András keserűen, csüggedten figyelt a távolba. Félelmetes volt a pillanat, ahogy az éles napfényben kibontakozott előtte a schooner fedélzete, fenyegető felszerelése. A fekete hajó fedélzetét zsúfolásig megtöltötték a sötét arcú, keletiesen tarka ruhájú kalózok, fegyvereiken megmegcsillant a napsugár. Mozdulatlanul, mohón figyelték a menekülő *Sirályt*.

A kapitány legalább száz főre becsülte a schooner legénységét. Nyilvánvaló volt, hogy az észak-afrikai kalózállamok valamelyik hajója üldözi őket, noha az ellenség eddig semmiféle lobogót nem húzott fel az árbocára.

- Fel kell készülnünk - mondta Florio kapitány elszánt nyugalommal. - Ez a legvadabb kalózfajta! Ezekkel csak fegyverrel lehet beszélni.

A kapitány éppen össze akarta hívni a legénységet, egy pillanatra azonban megtorpant, és a hadnaggyal együtt a schooner főárbocára meresztette a szemét.

Odaát fekete lobogó kúszott a magasba, különös, kétágú zászló, mint a mérges kígyók nyelve. A fekete mezőben ezüst félhold fehérlett, de nem a szokásos török csillagot fogta körül, hanem egy fenyegetően fehérülő emberi koponyát.

- A kalózlobogó! - kiáltottak fel önkéntelenül a *Sirály* matrózai, és ámbár eddig sem volt kétségük, hogy miféle hajó vette őket üzőbe, a borzasztó jelvény láttára néhányan sápadtan tekintettek egymásra.

Messze hangzó kiáltás szólította őket:

- Legénység a főárbochoz!

A *Sirály* legénysége, szám szerint összesen tizenkét ember, némán sorakozott fel a főárboccal szemben.

- Emberek! - szólott hozzájuk Florio kapitány. - Gyorsaságban a *Sirály* nem veheti fel a versenyt ezzel a schoonerrel. Nyakunkon a kalózhajó, a martalócok hamarosan utolérnek bennünket. Álljunk helyt keményen, és ha úgy fordul a sorsunk, ne adjuk olcsón az életünket!

A *Sirály* legénysége szerette és becsülte Florio kapitányt. Szavait hangos csatakiáltással fogadták, a keserű meglepetés első, csüggesztő percei után most már rendíthetetlen elszántság tükröződött kemény vonású arcukon.

- Fegyverre!

A legénység a fegyverraktár előtt sorakozott. Kardot kötöttek, övükbe pisztolyokat, egy-egy görbe kést dugtak.

Amikor András is a hadnagy elé lépett, és átvett tőle egy jókora szablyát meg egy vaskos ágyú pisztolyt, a hadnagy egy pillanatra tétovázva nézett rá, aztán megkérdezte:

- Akar nekem segíteni az ágyúnál?

- Akarok - válaszolta András, örömeiben felcsillant a szeme, hogy a leghathatósabb fegyver mellett teljesíthet szolgálatot az orvtámadók elleni harcban.

- Siessen a hajó orrába, nyissa fel az ágyú melletti ládákat. Mindjárt ott leszek magam is - rendelkezett a hadnagy, és átadta Andrásnak a ládák nagy darab kulcsát.

A fedélzeten mindenféle faholmiból, a hajókötelek összegomolyított halmaiból rögtönzött sáncok épültek. A matrózok löszert halmoztak fel a sáncok mögött, maguk is odakuporodtak, készen a tengeri ütközetre, csak Florio kapitány maradt állva a főárboc tövében, és keményen szembenézett a fenyegetően közelgő veszedelemmel.

András és a hadnagy a takaros kis rézágyút helyezte készenlétbe a hajó orrán. András kirakott a hajóládából néhány súlyos ágyúgolyóbist, és megtanulta gyorsan a hadnagytól, hogyan kell elhelyezni azokat az ágyúcsőben.

A kalózhajót már csak néhány száz méter választotta el a *Sirály*tól.

Florio kapitány gyors rendelkezéssel bevonatta a goélette legtöbb vitorláját, csak annyit hagyott meg a szélnek, amennyire szükség volt, hogy a hajót gyorsan, biztosan lehessen igazgatni. Akkor a *Sirály* hirtelen szembefordult üldözőjével, hogy hősiezen harcba szálljon a kétszer akkora schoonerrel és a tízszeres túlerővel.

Hirtelen vörös láng csapott elő a kalózhajó orrából, fehér füstgomoly löködött szét a vízen, és a következő pillanatban a kalózhajó dörrenése is áthallatszott a *Sirály*ra.

- Rosszul céloznak - jegyezte meg András mellett hidegvérrel a tömzsi hadnagy -, majd mi jobban fogunk...

Csakugyan, a kalózágyú első golyója nem háborgatta őket. András látta is, ahogyan a vaskos ágyúgolyó rácsapódott odalenn a vízre, és mint mikor a bajai gyerekek kavicsal dobálóznak a Duna partján, szökdécselni kezdett a víztükrön, hogy aztán ártalmatlanul a mélybe merüljön.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

*amelyet Jelky András mint harcos tengerész kezd meg,
és mint eladott rabszolga végez be*

A goélette és a kalózhajó között elkezdődött a csata.

A *Sirály* közelebb engedte magához a fekete schoonert, mert kicsiny ágyújával csak így remélhetett eredményes tűzharcot. Mielőtt azonban ágyúja megszólalhatott volna, a kalózhajó hirtelen keresztbe fordult, és oldalágyúival sortüzet bocsátott rá. Szerencse, hogy Florio kapitány számított a támadás ilyen módjára, mert a *Sirály* mindig orral fordult a kalózhajó felé, hogy a legcsekélyebb célpontot mutassa.

- Végünk van! - kiáltott fel András önkéntelenül, amikor a sortüz először rájuk zúdult, és recsegni-ropogni hallotta a hajó gerendázatát. Először vett részt tengeri ütközetben, nem lehet hát csodálni, hogy egy pillanatra megrettent a rájuk zuhogó golyóktól.

A hadnagy nagy gonddal célzott, majd Andrára pillantott.

- Dehogyan van végünk! Nem megy az olyan könnyen! Különböző is vigyáznak a hajónkra, mert meg akarják szerezni. Annyira nem fogják megrongálni, hogy elsüllyedjen.

Alapos célzás után a hadnagy elsütötte a kiságyút, András újra és újra töltött. A harcnak ez a módja azonban egészen egyenlőtlennek mutatkozott, mert amíg a kalózhajó sortüzei már valósággal kicsipkítették a goélette orrát, és réseket törtek a fedélzeten, addig a *Sirály* ágyúja alig tudott egy-egy lyukat ütni a schooner bordái között.

András látta, hogy a hadnagy a kapitánynak integet, a kapitány gyors parancsait is hallotta, a szavakat azonban nem értette a csatazajban, csak azt vette észre, hogy a *Sirály* hirtelen előrelendül, és merészen a kalózhajó közelébe tör.

Szerette volna megkérdezni, milyen támadásra készülnek, de a hadnagy fel se pillantott sietségében.

- Gyorsan! Lőport! - kiáltotta, és az ágyúgolyókkal nem törődött többé. Kartácsra töltötte az ágyút, és ahogy a schooner közelébe jutottak, elsütötte.

A szétrobbanó kartácstűz utcát vágott a kalózhajó zsúfolt fedélzetén. András látta, hogy nyolcan-tizen is lebuknak, s hallotta a többiek dühödt ordítását.

- Ez kell nekik, sepergetünk egy kicsit a fedélzeten! - igazgatta a hadnagy az ágyút, és András segédkezésével ismét kartácsra töltötte a rézcsövet.

A kartácstűz nagy veszteséget okozott a kalózoknak, és ugyanakkor fellelkesítette a goélette legénységét. A kalózhajó hiába válaszolt kartácstűzzel a támadásra, nem sokra ment vele, mert a *Sirály* fedélzetén a kisszámú legénység szétszórta, fedezék mögül lövöldözött. Florio kapitány még örült is a kartácsnak, mert ez kevesebb kárt tett a hajójában.

Hirtelen a harc új fordulatot vett.

- Golyóra tölts! Gyorsan! - hallotta András a hadnagy rendelkezését, és bár nagyon meglepődött, hogy a sikeres kartácstűz után miért térnek vissza a lusta ágyúgolyókhöz, azonnal engedelmeskedett.

Miután a golyóbist a csőbe görgetve széttekintett, azonnal megértette a parancs értelmét. Kalózzokkal megrakott dereglye bukkant elő a schooner mögül, és nagy iramban közeledett feléjük.

- Meg akarnak bennünket csákyázni - magyarázta a hadnagy, miközben az ágyú csövét a vízre irányította. - Tudják, hogy kevesen vagyunk. Ha átjöhetnének, könnyen elbánnának velünk... Csakhogy nem megy az olyan könnyen.

A hadnagy sokáig és pontosan célzott, de meg is volt a látszata, mert ahogy elhúzódott a lövés füstje, a dereglyének már nyoma sem volt többé, csak néhány csapzott fej bukkant ki a vízből, és néhány kapkodó kéz igyekezett megragadni a schoonerról lebocsátott köteleket.

Odaát dühödtt zsvajgás támadt. A sötét csapat ördögi üvöltéssel rázta, csörgette fegyvereit, a *Sirály* kis csapata azonban annál nagyobb örömmel fogadta a dereglye eltüntetését, és maga Florio kapitány is vivátozott a sikeres lövésre.

A kalózhajó ekkor a végső lépésre szánta el magát. Hirtelen ismét az orrával fordult a *Sirály* felé, hogy kétszer akkora testével egyenest rátörjön, és ha megadásra kényszeríteni nem tudta, akkor most egy szörnyű összeütközéssel összezúzza.

András dermedten figyelte a fenyegető fordulatot, hogyan magaslik fel előttük a vaslemezekkel borított hajó orra, hogyan készül halálos csapással rájuk törni - A látvány valóban rémületes volt.

- Jobbra! Azonnal jobbra! - kiáltott Florio kapitány, és maga ugrott a kormányos mellé, hogy kezébe kapja a *Sirály* kormánykereket.

A goélette teste megremegett a kormány gyors mozdulatától, a hajótest megdőlvén jobbra hajlott.

András visszafojtott lélegzettel figyelte a most már néma küzdelmet. A *Sirálynak* majdnem sikerült elsiklania, de a szél által erősebben támogatott schooner oly hirtelen tört előre, hogy hatalmas súrlódással elkapta a goélette tatjának legvégét.

Vad ordítás harsant a kalózhajón, András hallotta a kalózzok kapitányának kiáltásait, látta a hatalmas vaskampókat, amelyek kinyúltak a schooner orráról, és megragadták a *Sirály* korlátját.

A kalózhajó legyőzte és rabul ejtette zsákmányát.

Néhány perc múlva a két hajó már oldalával összesimulva lebegett a megcsöndesült vízen.

A bosszút lihegő kalózcsoport ádáz ordítással rohant át a zsákmányul ejtett hajóra...

Florio kapitány a főárbc tövében állt, maga körül a hajó egész legénységével, a kis csapat így minden oldalról szembefordult az ellenséggel. Az összeütközéskor, mint mindenki a hajón, András is odarohant, ott állt most ő is a maroknyi csapatban, kezében az öreg, széles pengéjű szablyával, amelyet a veszély első pillanatában kapott a hadnagytól.

A kalózzok annyira elvakulva rohantak a *Sirály* védőire, hogy valósággal a kardjukba szaladtak. Hárman-négyen máris ott heverték átdőlvén előttük. A kis csapat mégsem remélhetett sikert. A túlerő oly hatalmas, a roham oly elsőprő volt, hogy védekezésük alig tarthatott tovább néhány percnél.

Hátát az árbcnak vetve, kardját sebesen forgatva, András is számot vételt az étellel. Keserűségében már csak arra vágyott, hogy minél drágábban adhassa az életét. Karja kimerült a nehéz szablya forgatásában, amikor a támadók rajának közepén öles termetű, sötét arcú alakot

pillantott meg. Aransujtásos öltözetéről és arról, ahogyan a parancsokat osztogatta, a kalózok kapitányát gyanította benne.

„Még csak ezt az egyet!” - biztatta magát. Hirtelen pisztolyt rántott, és célba vette a sötét arcú parancsnokot.

Fegyverét azonban már nem süthette el.

Egy pányva kötele tekeredett a nyakára, vad rántás szorította össze a torkát, szeme előtt vérvörös színbe borult a világ, aztán csak annyit érzett, hogy tehetetlenül elvágódik a padlón, és a kötéllel sebesen húzni kezdik a testét...

Arra tért magához, hogy valaki többször egymás után a nevéen szólítja.

- Hol vagyunk? - suttogta, és kezével le akarta törölni a homlokán gyöngyöző verejtéket.

Kezét azonban nem mozdíthatta, lánc csörrent meg a csuklóján. Ekkor vette észre, hogy hanyatt fekszik valami nyirkos padlón, és a kezét odaláncolták egy hosszan, vízszintesen húzódó vasrúdhoz.

Felült fektéből, és ahogy körültekintett a félhomályos helyiségben, megpillantotta Florio kapitányt, majd a *Sirály* négy matrózát. Valamennyiüket ugyanahhoz a vasrúdhoz bilincseltek.

- A kalózok fogságában vagyunk - válaszolta a kapitány.

- És a többiek?

- Ennyien maradtunk.

Egy ideig csend volt a helyiségben.

- És minket miért nem öltek meg? - szólalt meg ismét András.

A kapitány feléje fordította fáradt, szomorú arcát.

- A halálunknak semmi hasznát sem vennék... A társainkat sem ölték meg, ők a harcban estek el.

Andrást szörnyű sejtés kerítette hatalmába.

- És az életünknek mi hasznát veszik? - kérdezte izgalomtól remegő hangon.

- Pénzzé teszik! Ezeknek a fekete ördögöknek nagyobb a nyereszkeségi vágyuk, mint a dühük. Nem jószívűségből nem metszették el a nyakunkat, hanem mert eladnak bennünket, s annak több hasznát látják.

Andrást mérhetetlenül lesújtották ezek a szavak. Annyi kaland, annyi veszedelem után, amikor már-már hazája küszöbén állott, ismét fogságba ejtették, ismét elhurcolták! Isten tudja, hová!

Nem kérdezett többet a kapitánytól, ültében ráborult a vastag vasrúdra, arcát elöntötték a könnyek.

Tíz napig vitorlázott a kalózhajó, maga után vontatva a zsákmányul ejtett goélette-et, aztán horgonyt vetett egy afrikai kikötőben.

A kalózok feloldozták a foglyokat. A szerencsétlenek már alig tudták használni bilincsből szabadult végtagjaikat, egymást támogatva botorkáltak fel a hajó gyomrából.

Amint a kis csapat partra szállott, András szeme előtt egy mozgalmas, zajos világ tárult fel. A sötéten kéklő égen egyetlen felhő sem látszott, az ég és a tenger egyforma azúrkék fényben égett. A tengerparton perzselt a hőség, a nap vakító sugarai szinte szikráztak a forró homokon.

A jövevények előtt szűk utcákkal, kanyargó sikátorokkal nyílt meg egy nyüzsgő, zsivajgó mohamedán város. Az alacsony, vékony falú házak fölé néhány mór kupola magasodott a város belsejéből, és karcsú minaretek tekintettek alá a lent nyüzsgő világra. Mindenféle tarkabarka sokaság járkált, kavargott és kiabált érthetetlen nyelven, rikító színű öltözékek kápráztatták el a szemet, és terhes, kábítóan fűszeres illat töltötte meg a levegőt.

- Ez tehát Afrika - nézett körül András, és mert kíváncsisága mindig nagyobb volt, mint a szomorúsága, azonnal megkérdezte a kapitánytól: - Vajon miféle város lehet ez?

- Ha azt veszem, hogy tíz napig utaztunk, meg hogy mi a kalózok szokása, úgy gondolom, hogy Bona kikötőjében vagyunk - válaszolta a kapitány, és még egyszer visszanézett a kikötő sima víztükrére, ahol az apró-cseprő, törökös hajók közül magasan kiemelkedett a schooner fekete teste, és mögötte ott ringott a hullámokon a szegény, zsákmányul ejtett *Sirály*.

A város közepét hatalmas térség foglalta el. Ez volt a város bazára, mindenféle árusok sátraival és bódéival és a vásárlók tömegtelen sokaságával, roskadásig megrakott, pihenő tevékkel. Itt halmozódott az afrikai partvidék minden kincse, terménye: Marokkó selymei, Algéria mézédés datolyái, Tunisz narancsai vagy az Atlasz-hegység oroszlánbőrei, a Nílus óriási marabutollai. Itt volt a Fokföld aranypora éppúgy, mint ahogy itt voltak Núbia rabul ejtett, rabszolgává tett fekete fiai.

A változó, tarka kép lenyűgözte András ifjú képzeletét. Annyi újat, szokatlant, meglepőt látott lépten-nyomon, hogy szinte teljesen megfeledkezett a maga nyomorúságos helyzetéről. Megfeledkezett arról, hogy e percben ő sem egyéb, mint ennek a kavargó piacnak az egyik szomorú árucikke.

Ez a magamegfeledkezés azonban nem tartott sokáig. A kalózok a bazar közepére kísérték foglyaikat, ahol a rabszolgakereskedők tágasabb, tornácos bódéi sorakoztak. Andrásékat is bevezették az egyik ilyen épületbe. A bódé tulajdonosa bizonyára állandó kapcsolatban állott a kalózokkal, mert a zsákmányt rögtön átvette tőlük. Nem is folyt semmi alkudozás, a kalózok szó nélkül elhagyták az épületet.

A tornácos fabódé belsejében a kereskedőnek valóságos raktára volt az eleven árucikkekből. Ámde hogyha új holmit kapott, azokat ősi kalmárszokás szerint azon frissiben a kirakatba tette, hogy a vevők szemügyre vehessék, mi újdonság érkezett.

A szakállas kereskedő a *Sirály* embereit is rögtön kiültette a tornácon egy földre terített gyékényszőnyegre. És valóban nem kellett hozzá sok idő, a kezdetben inkább bámészkodó, mint érdeklődő vásárlók egész csoportja vette körül őket.

Később egy kávébarna képű, kék kaftános, fehér turbános férfi lépett ki a bámészkodók közül, valami gazdag bennszülött uraság udvarmestere lehetett - ahogyan Florio kapitány találgatta. Amannak viszont éppen a kapitányon akadt meg a szeme, hiszen valóban ő volt a legszálasabb, legerőteljesebb termetű valamennyiük között.

A vevő nem szólt egy szót sem, hanem a kereskedő buzgó hajlongásától kísérve megtapogatta Florio kapitány karját és lábikráit, aztán két ujjal megfogta a kapitány állat, és a fogait is megnézte, ahogy a csikóét szokás. Végül elégedetten a vizsgálat eredményével, valami rövid kérdést intézett a kereskedőhöz.

A kereskedő hasonló kurtasággal válaszolt, nyilván a kapitány árát közölte.

A tarka ruhás most sem szólt semmit, csak ráncba húzta bozontos szemöldökét, hitetlenkedve a kereskedőre meresztette a szemét, aztán nagyvártatva kiejtett egy szót, ami bizonyára annyit jelentett, hogy - sok.

A kereskedő erre összecsapta a kezét.

- Sok? - ismételte ugyanazt a szót, amit az előbb a török használt, és kifogyhatatlanul áradozó, magasztaló mondókába kezdett. A mondókát közben azzal tette szemléletessé, hogy felrángatta a kapitány karján az inget, mutogatta izmait, aztán fel is állította a helyéről, és a fehér turbános vevő előtt sétáltatta. Öklével a kapitány mellkasát is megdöngette, végül keresztbe tette karját a mellén, és mély hajlongások közt erősítette, hogy egy fabatkával sem adhatja olcsóbban.

Úgy látszik, utóbb mégiscsak engedett valamicskét az árból, mert a vevő arcáról eltűntek a redők, viszont a zsebéből előkerült egy testes bőrzacskó, abból pedig egymás után a sárga aranypénzek. Florio kapitány tehát elkelt. A kaftános kifizette az árát, aztán intett a szolgálainak, hogy vezessék utána.

A foglyok szeméből kicsordult a könny, miközben egy-egy szóval elbúcsúztak szeretett kapitányuktól. Nem tehettek azonban semmit, minden ellenkezés kilátástalan lett volna ebben a helyzetben.

- Jó szerencsét! - búcsúzott Florio kapitány, és jelentőségteljesen a kikötő irányába pillantott, mintha azt akarná mondani, hogy mihelyt szerét ejtheti, megszökik rabságából, és a többieknek is ezt ajánlja. Ezzel megfordult, és a szolgálaktól közrefogva eltűnt a bazár sokaságában.

Be sem esteledett, András is hasonló sors érte.

A város nagyon előkelő polgára, egy fehér szakállú, szelíd arcú aggastyán jelent meg a rab-szolga-kereskedő csarnokában. Amíg a bazáron keresztül közelgett, a nép mindenütt kitért az útjából, és tisztelettel hajlongott előtte, mert aki nem ismerte személyesen, zöld kaftánjáról (a legelőkelőbbek öltözékének színéről) az is láthatta, hogy a fehér szakállú öreg a város hatalmasságai közé tartozik.

András nyílt arca, izmos alakja láthatólag azonnal megtetszett az aggastyánnak. Megkérdezte az árát, és minden alkudozás nélkül azonnal ki is fizette az alázatosságtól szinte hasra boruló kereskedőnek. Andrásához aztán egy szót sem szólt, csak intett neki egy szelíd mozdulattal, hogy álljon a kísérői közé. András fölkel a gyékényről, gyorsan búcsút vett társaitól, és követte méltóságosan lépdelő új gazdáját.

TIZENHARMADIK FEJEZET

amelyben Jelky András megfeketedik, és egy ideig urasan jár, hogy később pórul járjon

Az előkelő aggastyánt, aki Andrást megvásárolta, Ali Husszeinek hívták.

Ali Husszein nyári rezidenciája a tenger partján állott, a város keleti kapujának közelében. Tetszetős, fehér falú, szellősen szerkesztett épület volt, tágas, négyszögletes ablakok sorakoztak a falain, üvegtábla helyett mindegyiket fehér farácszat fedte. Udvara felé eső részén oszlopos tornác húzódott, az oszlopokat árnyékos függönnyel szőtte be a repkény, körülötte izmos törzsű borostyánfák sorakoztak haragoszöld lombjaikkal.

A nyári lakot gyönyörű kert övezte. Dúsan virágzó rózsalugasok húzódtak benne, márvány-medencékben kristályvizű szökőkutak csobogtak.

Ennél a hófehér épületnél, ennél a hűvös, illatos udvarnál alkalmasabb nyaralóhelyet senki se kívánhatott magának.

Andrást a rózsalugasok csöndes szépsége, a levelek között susogó tengeri szellő egészen elbűvölte. Sorsának szomorúságát nem feledte el, de a szelíd arcú, fehér szakállú aggastyán iránt bizalmat érzett, és ez a pompás kert a háttérben fehérülő takaros épülettel még inkább növelte megnyugvását.

E békés, csöndes környezetben talán összeszedheti magát, aztán majd megtalálja a nyitját, hogy jusson ismét tengerre.

A ház hazatérő urát a fekete szolgák egész serege köszöntötte. Mély hajlongással sorakoztak a tornác előtt kétoldalt, és kíváncsiskodó pillantással méregették az újonnan vásárolt szolgát. Az aggastyán intett egy Andrással egyívású szerecsen fiúnak, az intés értelmét a fiú rögtön felfogta, barátságosan odalépett Andrásához, és egy kis rejtett ajtón keresztül parányi udvarba vezette fehér bőrű társát.

András kíváncsi várakozással lépett be az ajtón. A kisdud udvar közepén jókora kád terpeszkedett, telve valami sűrű, sötétlő folyadékkal. A szerecsen fiú egyenest a kádhoz vezette, és mosolygós arccal, buzdító kézmozdulatokkal igyekezett vele megértetni, vetkezzék csak le gyorsan, aztán uzsgyi, bele a sötét fürdőbe.

- Értem én, csak ne mutogass annyit - kezdett András egy merőben egyoldalú párbeszédet. - De minek fürödjek én meg ebben a szuroklében?

A szerecsen fiú elnevette magát, és mintha tökéletesen megértette volna András húzódozását, buzgó magyarázatba kezdett. Ujjával először az épület felé bökdösött, nyilván a ház urára figyelmeztetve, majd András arcára mutatott, végül pedig saját fekete képére. Aztán újabbat gondolt, megfogta András csuklóját, és a maga fekete karját odasimította András karja mellé, a színek feltűnő különbségét mutogatva. Utoljára aztán tréfás kötekedéssel becsmérelni kezdte András sápadt bőrszínét, a magát pedig annál jobban magasztalni.

Mindebből András világosan megértette, milyen célt szolgál a sötét fürdő, és mert a fürdés nyilvánvalóan gazdája parancsa volt, nem látta értelmét, hogy tovább vonakodjék. Ledobálta ruháit, belépett a kádba, nyakig elmerült a sűrű, langyos, fekete lében, és közben maga is nevetett a furcsa komédián, miközben a szerecsen fiú biztatására szorgalmasan lubickolt.

- Hej, hej - nevetett rá a szerecsen fiúra, nem mintha azt hitte volna, hogy amaz érti a beszédét, de mulattatta a beszélgetés -, látod, pajtás, szegény édesanyám sem álmodta volna, hogy a fiából valaha még szerecsen legyen. Hogy összecsapnák otthon a kezüket, még Sovánka uramnak is leesne az álla, ha most meglátnának... Még tán az öreg Lompos is megugatna, vele pedig együtt nőttünk fel!

A szerecsen fiú figyelmesen végighallgatta András kesergését, aztán, hogy ő is mondjon valamit, vidáman magára bökött, és a nevét ismételte:

- Zanga... Zanga... Zanga...

- No, jól van, Zanga - nevetett András.

A maga nevét is elmondta néhányszor, de Zanga erre már csak a fejét rázta, és újra a nyári lakra mutogatott, mintha azt akarná mondani, hogy András egyelőre csak várjon a nevével.

A sötétbarna folyadék, amely a leghathatósabb festőanyagok sűrű oldatából állott, ugyancsak megtette a magáét. Amikor András az arcát, fülét, a tarkóját is megmosta, és kilépett a kádból, a bőre egészen megbarnult. A festék a napsugarak hatásától pár perc alatt egész sötét árnyalatba ment át, úgyhogy András most már alig volt világosabb jókedvű társánál.

Zanga ujjongva körülugrálta Andrást, aztán kifutott a kis udvarból, és színes, bő bugyogóval, könnyű kis keleti zekével tért vissza.

András felöltötte új ruházatát, és együtt bevonultak a nyári lak udvarába.

A csoportokban álló fekete szolgák vidám vigyorgással fogadták mesterségesen gyártott szerecsen társukat. András maga is visszanevetett rájuk, hanem bezzeg elment a nevetetnékje, amikor az egyik márványmedence vizében meglátta önmagát. Majd hanyatt esett meglepetésében, olyan megfeketült ábrázat bámult vissza rá!

Zanga szerencsére nem sok időt hagyott neki az álmélkodásra. Karjánál fogva a tengerre nyíló tornácra vezette, és mély meghajlásokkal közös gazdájuk elé lépett vele.

A tornác főhelyén, dagadó selyemvánkosokon, ott ült Ali Husszein, nyugalmasan keresztbe rakott lábakkal. Magas alakját bő redőjű, hófehér köpeny fogta körül, hosszú, hófehér szakállát meg-meglebbentette a tengerről fújdogáló enyhe szél. Néha szájához emelte a nargilé kacsaringós csövének szopókáját, hogy aztán körülfújdogálja magát a vízipipa illatos, kék füstjével.

Első pillanatban nem látszott észrevenni Andrást, tekintete a szelíd tenger messzeségein kalandozott, csak percek múltán vetette szemét új rabszolgájára.

- Abdallah! - mondta akkor kis tünődés után, majd András felé bökve az ujjával még egyszer ismételte: - Abdallah! - és elégedetten bólintott a fejével.

András Zanga figyelmeztetésére gondolt, amikor az előbb bemutatkoztak egymásnak, és megértette azonnal, hogy őt most már Abdallahnak fogják hívni, ha akarja, ha nem.

Az öreg muzulmán elégedett volt a festékfürdő hatásával. Intett, hogy András telepedjék le a tornác padlóját borító gyékényszőnyegre, amit ő azonnal meg is tett, és követve a szerecsen fiú példáját, törökös módon keresztbe rakta lábait.

Alighogy elhelyezkedtek, olyan esemény történt, ami - legalábbis egyelőre - nagyon szerencsésen szabta ki András sorsát.

Egy hatalmas, hófehér kandúr, amely eddig ott szunyókált Ali Husszein ölében, most megmozdította fülét, nagyot ásított, aztán talpra állt, kényesen nyújtózkodott, és fölemelt farkát

jobbra-balra csóválva leugrott a gyékényszőnyegre. Odalenn szemügyre vette a csendben üldögélő Andrást, aztán tétovázás nélkül odasétált hozzá, és barátságos dorombolással a térdéhez dörgölődött.

A fehér kandúr érdeklődő barátsága menten kijelölte András szolgálatát. Mert a jókora macska Ali Husszein kedvence volt - Mohamed próféta is a macskát szerette legjobban minden teremtett állatok között -, és minthogy Andrásnak már az első percben ilyen szerencsésen sikerült megnyernie a négylábú uraság magas kegyeit, Ali Husszein rögtön a legszorosabb környezetébe osztotta be az új rabszolgát, mint Gambiának, a fehér kandúrnak hivatalos udvarmesterét.

A ház urának közvetlen környezete így három tagból állott, mindenekelőtt Gambia őkandúrságából, aztán Zangából, aki a vízipipa gondozójaként sürgölődött, végül pedig Andrásból, azaz most már Abdallahból, mint Gambia szerencsés udvarmesteréből.

„Felvitte isten a dolgomat” - nevetett András magában, amikor Zanga megmutatta neki hivatala helyiségét.

A messzire nyúló kert mélyében, közvetlenül a tenger partján csinos külsejű kis ház állott a virágbokrok között. Aki csak kívülről szemlélte volna, azt hihette, hogy egy másik, kisebb nyaralót lát, holott ez csak egy kisebbfajta gabonahombár volt. Odabenn a falak mentén búzával és rozssal töltött zsákok heverték, míg a helyiség közepén, arasznyi magasságú négyszögletes padon egy arany bojtokkal díszített bársonypárna piroslott.

Ez a hombár volt a kandúr székhelye. Nem mintha őkandúrsága búzán és rozson hízott volna, hanem azon híztak az egerek, amelyeknek soraiban véghezvitte vérengző vadászatait. Ezer és ezer eger nyüzsgött a hombárban, Gambiának valóban pompás vadászatai eshettek, hogy aztán egy-egy egerészés után végigfeküdjék a bársonyvánkoson, és addig játszadozzék az aranyos bojtokkal, míg végül szerencsésen álomba szenderedik.

Nem lehet azonban mondani, hogy András magas hivatala nem állott volna másból a semmittevésnél. Az udvarmester úrnak mindenesetre tisztán kellett tartania a hombár bútorzatát, azaz mindennap kihozni a napra a bársonyvánkost, és jól kiporolni, kikefélteni, megszellőztetni. Aztán illatszereket kellett naponként égetnie a hombárban, és megöntözgetni az ablakokban sorakozó virágokat, noha András bizonyos volt benne, hogy sem az ő négylábú ura, sem az egerek nem sokat törődnek akár az illatszerrel, akár a virágokkal.

Volt azonban ennél fáradtságosabb kötelessége is. Minden reggel meg kellett mosdatnia a kövér kandúrt, a bundáját jól megfésülnie, megkefélennie. Ez már aztán keserves szolgálatnak bizonyult, mivel a kandúr a tisztogatás céljaira nem vetette le a bundáját, hanem csak úgy a testén kellett azzal elbánni. Márpedig a jeles állat határozott ellenszenvet tanúsított a fürdetés és mindenfajta tisztálkodás iránt.

Amint András reggelenként eleget akart tenni tisztének. Gambia azon kezdte, hogy megszőkött, és hosszú időbe telt, amíg egyáltalán el lehetett csípni valahol a zsákok között. És ha végül mégis megfogta, a fürdetés, a kefélni se sose múlt el András számára néhány karmolás nélkül.

Végül András kötelességei közé tartozott, hogy a legnagyobb gonddal ügyeljen a kandúr egészségi állapotára. Szigorú parancsot kapott, hogy ha a legcsekélyebb szabálytalanságot is észreveszi, azonnal jelentse Ali Husszein orvosának, hogy az haladéktalanul megtehesse a szükséges intézkedéseket. Hála a teremtőnek, Gambia a legteljesebb egészségnek örvendett, később pedig oly váratlan módon múlt ki az árnyékvilágból, hogy Andrásnak sose volt alkalma az egészségügyi felügyeletet ellátnia.

Meg kell hagyni, hogy rabszolga létére sokkal jobban ment a sora, mintsem remélhette volna. Igaz ugyan, hogy Gambia igen éles körmökkel rendelkezett, és hogy a fekete fürdő, amelyet hetenként meg kellett ismételnie, nehogy a bőre visszafehéredjék, szintén nem volt ínyére való mulatság, mégis sokkal kellemesebben teltek a napjai, mint amilyen sors a *Sirály* többi emberének osztályrészül juthatott.

Nem is lett volna semmi baja, ha nem támad egy hatalmas ellensége Ali Husszein házában, még hozzá nem más, mint maga a rabszolgák felügyelője, Juszuf - így hívták a felügyelőt - hajdan maga is vásárolt rabszolga volt, amíg ravaszsággal és hízelgéssel annyira vitte, hogy Ali Husszein rábízta egész szolgaseregének és gazdaságának a felügyeletét.

Juszuf gonosz és kegyetlen parancsnok lett a rabszolgáknak. Sose lehetett másként látni, csak egy borzasztó korbáccsal a kezében, amely az orrszarvú vastag bőréből készült, és amelyet valamennyi rabszolga ismert és rettegett. A korbács különben Juszufnak csak az enyhébb fenytési eszköze volt, alig múlt el nap, hogy bambusznád pálcával meg ne csapatta volna valamelyik áldozatát, vagy hogy valakit étlen-szomjan be ne záratott volna a földbe ásott, mélységes tömlőcökbe.

Hogy ez a kegyetlen hajcsár esküdt ellensége lett Andrásnak, annál fenyegetőbb csapás alig is érhetne volna hősünket.

Ellensége lett - és ugyan miért? András meg se tudta volna mondani. Talán csak szeszélyből, talán azért, mert Andrásnak hivatala folytán jobb dolga volt a többi rabszolgánál, és talán leginkább azért, mert András, szintén hivatalánál fogva, nem volt közvetlenül alávetve a felügyelő hatalmának.

Elég az hozzá, amíg András Gambia körül udvarmesterkedett, Juszuf keményen elhatározta, hogy csapdába ejti és hatalmába keríti az új rabszolgát. Céljának elérésére ördögi tervet eszelt ki.

Egyik délután erős sirokkószél kerekedett.

A sirokkó közeledtekor vörösesbarna gőzök töltik meg a távoli láthatárt, aztán forró ködbe merül minden a föld színén, és amikor végül megérkezik maga a sivatagi szél, nemhogy enyhítené, hanem a végsőkig fokozza a hőséget.

Elváltozik az egész természet, a fák levelei összezsugorodnak, a virág fonnyadtan elalél, a fű megsárgul, az állatok riadtan keresnek maguknak búvóhelyet, az oroszlán nem ordít, a farkas nem bántja a bárányt, az pedig nem fél tőle, még a tücskök sem ciripelnek.

Ha fúj a sirokkó, elkábul az egész természet. Az embernek is teste-lelke elzsibbad, elvesz minden akarateréje, határtalan tunyaság nehezedik ólomsúllyal a testére, az izmok elvesztik ruganyosságukat, érzés és gondolkodás egyaránt megszűnnek, mindenki mélységes kábultságba zuhan.

Juszuf egy ilyen sirokkós délutánt választott ki tervének végrehajtására. A házban, a tornácon, a kertben nem lehetett eleven lényt találni, maga Ali Husszein pedig bezárkózott a nyári lak legbelsőbb termébe.

Ilyen időben, legyen az akár a legfényesebb nappal, látatlanul el lehet követni minden gonosztettet, biztosabban, mint a legsötétebb éjszakán, ha valakinek a szervezete meg tudott birkózni a sirokkó kábító erejével - márpedig a Juszuf szervezete meg tudott vele birkózni.

Amikor tehát ezen a délutánon a tetőpontjára hágott a szél dühöngése, Juszuf nyugodtan kilépett szobájából, miután magához vett egy erős zsinórt, és hurkot csinált a végére. Lement a kertbe, és egy rózsafa ágából két hegyes pecket faragott.

Amikor mindezzel elkészült, farkasléptekkel végigsietett a tengerparton, egyenest Gambia szentélye felé. A hombárnak nem volt ajtaja, a bejáratot csak egy függöny fedte. Juszuf könnyedén besiklott a belső helyiségbe, és elégedetten tekintett szét odabenn.

András-Abdallah ott feküdt elterülve egypár zsákdarabon. Az ő természete számára különösen szokatlan volt a sirokkó, eszméletét veszítve nyúlt el a zsákokon, keze ökölbe szorult, fogát néha megcsikorgatta, és oly küszködve kapkodta a levegőt, mintha menten megfulladna.

Juszuf vigyorgó arccal szemlélte a fiú szenvedését. Játszadó kézzel ide-oda lóbálta a hurkot András feje körül, mintha élvezetet szerezne a számára, hogy csak akarnia kellene, azonnal megfojthatná a gyűlölt rabszolgát.

De nem ezt akarta. Sokkal súlyosabb sorsot szánt Andrásnak.

Nesztelen léptekkel odasétált a bársonypárnához, amelyen Gambia aludt hosszan elnyúlva. A hatalmas kandúr mind a négy lábát messze elrúgta magától, és oroszlánforma fejét szinte élettelenül lógatta alá a párna széléről.

Juszuf most már egy percig sem késlekedett. Gyorsan Gambia nyakába vetette a hurkot, és megrántotta oly erővel, hogy a szegény pára azonnal megfulladt. Ekkor a felügyelő nyugodtan zsebre dugta a zsinórt, övéből előszedett egy görbe kést, és gyakorlott kézzel lehúzta Gambia fehér bundáját. A tetemet otthagya a bársonypárnán, a bőrt viszont annak rendje és módja szerint kipeckelte a két rózsafaággal, és elvitte magával.

Néhány perc, és a kipeckelt macskabőr ott lógott a nyári lak tornácának ereszén. A már elülő sirokkó búsan himbálgatta utolsó leheleteivel a jeles állat hosszan lelógó farkát.

A házban, az udvaron nem mozdult senki, semmi.

András még folyvást aludt, és nem is álmodott a borzasztó merényletről. Juszuf gyorsan visszazökött lakásába, és dolgát jól végezve leheveredett, hogy majd csak utolsónak ébredjen fel a kert valamennyi lakója közül.

Estefelé az emberek és az állatok szédelő fejjel jöttek elő rejtekeikből.

Ali Husszein is kilépett a tornácra, hogy izzó homlokát felfrissítse kissé a tengeri szélben, és hogy jégbe hűtött serbetet szürcsölgetve átadja magát a vízipipa esti örömeinek.

S akkor, amint körül akarta jártatni szemét a kerten, tekintete megakadt a kandúr fehér bundáján. Eleinte nem akart hinni a szemének, a sirokkó okozta káprázatnak gondolta csupán a látványt, hanem amint közelebb lépett, és a bőrt meg is tapogatta, rádöbrent a szörnyű gyilkosság valóságos voltára. A macska lehúzott irhája még lágy volt és hajlékony. Ali Husszein azt is látta hát rögtön, hogy a merénylet csak az imént történhetett.

Az aggastyán mintha kővé vált volna. Arca halálsápadt lett, fehér szakállá viharosan hullámzott, aztán kitört belőle a féktelen indulat. Első mozdulatával felragadta a szőnyegen várakozó vízpipát, ruganyos csövénél fogva megcsóválta a feje körül, és egyenest az ártatlan Zanga fejéhez vágta. A fiú éppen az izzó parazsat és az aranysárga török dohányt akarta ura elé tálalni.

- Ki tette ezt?! - ordított tombolva Ali Husszein. - Hozzátok élembe Abdallaht! Halál és kárhozat a hitetlen kutyára!

A kiáltozásra összecsendült szolgasereg a hombárba rohant.

András éppen értetlen kétségbeeséssel szemlélte Gambia szomorú maradványait. Első kábultságában még az a gondolat is megfordult a fejében, hátha fölhasználva a sirokkót, véres bosszúállással talán éppen az egerek rántották le a kandúr bundáját...

Aztán maga is átlátta, hogy az egerek ilyesmit aligha tehettek. Hanem akkor kicsoda tehetete?!

Hiába törte rémülten a fejét, el sem tudta gondolni, ki gyűlölhette ennyire a macskát, az meg eszébe sem jutott, hogy talán nem is a macska, hanem az őiránta való gyűlöletből történt a gyilkosság.

Ekkor rontott be a kiáltozó szolgasereg.

Néhányan Andrást ragadták meg, mások a macska tetemét emelték fel párnástul. Nagy szörnyűkódések között így vonultak Ali Husszein elé. Ott aztán egyesek egymástól kapdosva a szót, elmondták uruknak, hogy Abdallaht úgy találták a hombárban, amint éppen örvendezve szemlélgette Gambia kihült tetemét.

Ez a hamis állítás végképp megpecsételte András sorsát. Csakis ő lehetett Gambia gyilkosa, senki más! Különben ha más lett volna is, neki meg kellett volna védelmeznie urának kedvenc állatát, hiszen azért kapta a kitüntető udvarmesteri hivatalt.

- Hallgass, hitetlen kutya! - förmedt rá Ali Husszein, alighogy meg akart szólalni. - Vessétek a legmélyebb tömlöcbe! Majd kiszabom a méltó büntetését!

Jóformán magához sem tért, András már ott raboskodott egy mélységes, kúthoz hasonló, föld alatti lyukban. Két napon át sínylődött étlen-szomjan a sötét tömlöcben, úgyhogy az éhség és a szomjúság megtörte minden testi-lelki erejét. Tán éhhalálra ítélték? - gondolta elborzadva, és jogosnak is látszott a rémülete, mert már a második nap estéje is elérkezett, és senki sem tekintett le hozzá...

A második nap estéjén aztán - miközben a keskeny nyíláson át vágyódva nézegette az ég néhány csillagát - egyszerre csak eltűntek a csillagok, elsötétült a börtön felső nyílása, és kemény kis tárgyak potyogtak le hozzá.

Tapintásával is ráismert a datolya édes gyümölcsére. Mohó torokkal nyeldesni kezdte a gyümölcsöt, és várta az újabb és újabb adományt.

Aztán valami nagyobb tárgy ereszkedett lefelé: zsinegen egy korsó víz. András lázasan megragadta, és nyomban fenéig ürítette. A nyílást valaki még mindig elsötétítette odafönn.

- Akárki vagy - kiáltotta András -, köszönöm a jóságodat!

- Csak egyél-igyál! - suttogott egy hang, és András azonnal Zangára ismert.

- Nem lehetek itt sokáig - folytatta a fiú -, ha észrevennék, hogy itt jártam, én is a sorsodra jutnék... Urunk szigorúan megparancsolta, hogy addig koplalnod kell, amíg Gambiát el nem temetjük.

- Mikor temetitek el azt a szerencsétlen kandúrt? - tört ki a keserűség Andrásból.

- Holnap naplementekor... Nagyszerű előkészületek folynak - újságolta Zanga hirtelen támadt mesélő kedvvel -, mindnyájan gyászruhában leszünk, úgy vonulunk fel a temetésre... De az úr folyvást dühöng, megesküdtött a próféta szakállára, hogy méltó bosszút fog állni rajtad.

András, ha egy pillanatra az előbb kicsiségnek érezte a maga bűnét, Zanga utolsó szavaiból annál fájdalmasabban eszmélt rá szerencsétlen helyzetére.

- De hiszen én ártatlan vagyok!

- Az úr azt mondja, te voltál Gambia udvarmestere, neked kell felelned a macska haláláért.

- Hidd el - kezdett András magyarázkodni -, csak a sirokkó hatása, életemben először találkoztam ezzel a rettenetes széllel...

- Az mindegy, urunk engesztelhetetlen. Azt hiszem, Gambia sírjában akar téged megöletni.

Andrásnak elfulladt a hangja. Meg kell halnia egy nyomorult macskáért? Ez nem lehet, ez lehetetlen!

- Szegény Abdallah! - hallatszott ismét Zanga őszintén részvevő hangja. - Milyen szívesen tennék érted valamit...

András éppen azon volt, hogy sebtiben valami kötélféle leeresztésére próbálja rávenni Zangát, ekkor azonban a fiú sikoltása hallatszott odafenn, aztán egy durva hang szidalmi és suhogó, csattogó korbácsütések. Végül ismét csend lett, olyan nagy csend, mintha Zanga sose járt volna erre.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

*amelyben András se éhen, se szomjan nem hal,
hanem feketéből fehérré változik*

Másnap reggel Andrást felhúzták börtönéből. Néhány felfegyverzett rabszolga közrefogta, és elvezette anélkül, hogy kérdéseire választ kapott volna.

„Visznek megölni - gondolta András tehetetlenül. - Itt kell meghalnom, ezen az idegen földön... És miért? Egy nyomorult macskáért!”

Keserű fájdalommal tekintett szét a kerten, a tengeren, az égen. A nap fényesen ragyogott odafönn, a tengeren százezer napsugár táncolt, a növények levelein gyémántként csillogott a reggeli harmat, és a madarak oly vidáman zengtek éneküket, mint talán soha, amióta fennáll a világ.

- Világ, de szép vagy! - sóhajtott fel András, és kísérőire nézett: hol lesz hát a vesztőhelye, milyen halálra szánták?

De nem megölni vitték Andrást, hanem messze a rózsakert mögé, a rabszolgák szállására, és ott átadták Juszufnak. Ali Husszein megkegyelmezett Andrásnak, és Juszufra bízta a büntetést. Ez a büntetés rosszabbnak ígérkezett a halálnál.

Juszuf ördögi vigyorgással fogadta áldozatát.

- Kezembe kerültél hát végre, te hitetlen kutya! Lám, lám, sokáig kellett rád várnom, de ne félj, gyorsan kipótold, amit eddig mulasztottál.

Megsuhogtatta rettenetes korbácsát, és vad indulattal végigvágott András meztelen vállán. Az ütéstől felhasadt a bőr, véres csík vöröslött a nyomában, András azonban összeszorította fogát, erőt vett fájdalmán, és keményen a felügyelőre szegezte tekintetét. Ez a pillantás mintha megfékezte volna Juszuf indulatát. A felügyelő leengedte a korbácsot, és ráordított:

- Lódulj a durraföldre¹⁰!... És jaj neked, ha henyélni látlak! Allah nekem úgy kegyelmezzen, hogy én neked sose fogok kegyelmezni!

Ezzel kezdődött el András életének második fejezete Ali Husszein gazdaságában.

A durraföldek messze a nyári lak kertje mögött húzódtak végeláthatatlanul.

Öröme és szomorúságára, András Zangát is ott találta a rabszolgák között - szomorúságára, mert a szerencsen fiút őmiatta száműzték a vízipipa felügyelői hivatalából, amiért segített a sorsán börtönében. De a jószívű szerencsen fiú nemhogy haragot mutatott volna András iránt, hanem még ő vigasztalta esténként.

- Ne szomorkodj, Abdallah! Majd megengesztelődik az úr, ha elfelejti Gambiát. Akkor aztán visszamegyünk a rózsakertbe.

A bűnbocsánat azonban elmaradt, macskájának hűtlen udvarmestere és cinkosa iránt Ali Husszein nem érzett könyörületet. A két száműzöttre súlyos napok vártak, Juszuf mindenképp iparkodott megkeseríteni különben is keserves életüket. Napközben hajnaltól estig kinn robotoltak a földeken, éjszakára pedig megbilincseltek mindkettőjüket, úgyhogy reggel máris zsibbadt karral, erőtlen lábakkal álltak munkába.

¹⁰ Durra: cirokfajta. Afrikában kenyérgabonaként termesztik

Szenvedésüket még tetézte az a százféle kínzás, amelyet Juszuf egyedül az ő számukra eszelt ki. Bármily buzgón végezték is munkájukat, a korbácsot egyetlen napra sem kerülhették el. A külön büntetésül elrendelt éhezés és szomjazás megkésztette gyötrelmeiket. Néha napokig tartó erdőirtásra rendelte őket a felügyelő - szúrós kaktuszok között kellett ösvényt törniük a vadonban, kitéve a vadállatok támadásainak -, máskor meg éjszakai munkára fogta be őket: egész napi robotolás után estétől reggelig halászniuk kellett a tengerparton, és ha nem fogtak ki elegendő halat, újabb büntetés várt rájuk.

Ebből a borzasztó helyzetből mindenáron menekülni kellett. A halál is jobb az ilyen életnél - mondogatta magában András, és elhatározta, hogy akár az élete árán is megkísérli a szökést.

Néhány hét múlva szerencsésnek látszó alkalom adódott.

Egy különösen forró nap estéjén Juszuf előszólította őket, és dölyfösen rájuk parancsolt:

- Bocsássátok tengerre a sétahajómat! Kimegyünk a tengerre, levegőzni akarok egy kicsit.

András és Zanga gyorsan engedelmeskedtek.

A könnyű kis dereglye megindult a tenger sima vizén. A két halálosan fáradt rabszolganak megfeszített erővel kellett forgatnia a lapátokat, miközben Juszuf hanyatt dőlt puha vánkosain, legyeztette magát a könnyű esti széllel, és azzal mulatott - valahányszor lankadást észlelt az egyik vagy a másik evezőn -, hogy szíjostorával végigvágott görnyedő matrózain.

- Hé, Abdallah - adta ki a rendelkezést -, feszíts vitorlát, haladjunk gyorsabban!

András azonnal fölkelte az evezőpadról, és a felső keresztrúdról legöngyölgette a vitorlát, de sehogy sem tudta hozzáerősíteni az alsó keresztrúdhoz. Kezéből a szél minduntalan kikapta a vitorla lepedőjét, és ide-oda csapkodta.

- Nyomorult kutya! - ordított Juszuf, és tüstént lecsapott az ostorával, de mert András az ütéstől hátratántorodott, maga ugrott föl a párnákról, hogy a vitorlavásznat megrögzítse. Mérgesen kapkodott a szélből cibált vászon után, és hogy végül megragadhassa, kihajolt a víz fölé.

András a kis árboc tövében térdelt, és ahogy meglátta a bárkából kihajoló felügyelőt, merészen felcsillant előtte a menekülés útja.

Most vagy soha! Az elhatározás gyors volt, kivitele még gyorsabb.

Megragadta a felügyelő két bokáját, és hatalmas erővel felbillentette a nehézkes testet. Juszuf kapkodva, hadonászva bukott a tengerbe, és hangos loccsanással elmerült.

- Evezz, Zanga, ha kedves az életed! - kiáltott András. Maga is villámgyorsan megragadta a másik evezőt. Néhány erős csapás, s a dereglye vagy ötven méterre siklott, mire Juszuf ismét felmerült a vízből.

A hajcsár dühödt szitkozódása, fenyegetései, kapálózó karjának csobbanásai egyre távolabbról hallatszottak. András és Zanga izomszakasztó igyekezettel húzták az evezőt, de mire megcsendesedtek és visszatekintettek, Juszufnak már nyoma se látszott a víz sima tükren.

András akkor kifeszítette a szabadon csapkodó vitorlát, mert a szél most a part felől fúj. Szótlatlanul eveztek tovább, mind beljebb-beljebb a nyílt tengerre. Féltek tőle, hogy Juszuf elmaradása gyanút kelt, és üldözésükre indulnak, de aztán beállt az éjszaka, mögöttük semmi jel nem mutatta, hogy bárki is utánuk eredt volna. A mérhetetlen tengeren csak a csillagos égbolt fogta őket körül hatalmas szárnyaival.

A csendesen vitorlázó kis dereglye mélyén fáradtságtól, izgalomtól kábultan töltötték el az éjszakát a szökevények. Reggel derűsen, tisztán ragyogott fel előttük a végtelen láthatár, és hogy közeledő hajót semerre sem láttak, egyszer ujjongó boldogság, máskor nyomasztó aggodalom töltötte el őket. Boldogság, hogy megszabadultak, igazán megszabadultak a keserves rabszolgaságból, és súlyos aggodalom, mert életük most már a vak véletlentől függött.

Alig telt el néhány óra, máris két iszonyú ellenség jelentkezett: az éhség és a szomjúság. Vacsora előtt hagyták el a szárazföldet, a dereglyén egy falat étel, egy csepp ital nem sok, annyi sem akadt. Alaposan átkutatták a rekeszeket, hátha lelnének valamit, de kudarcot vallottak. Szomorú töprengésbe merülten telepedtek le a dereglye fenekén, békén hagyták az evezőket is, vigye a szél a hajójukat, amerre kedve tartja. Úgyse tudnának irányt szabni.

András később megint nekilátott, hogy még egyszer átvizsgáljon minden zeget-zugot.

- Ide nézz! - kiáltott egyszerre. - Itt a menekülésünk!

Zanga felcsillanó szemmel ugrott fel helyéről, de amit társa mutatott, az nem volt egyéb az árbocrúdból kiálló vasszőgnél. Értetlenül és szomorúan szemlélte a felfedezést, hanem amikor András nagy nehezen kivájta a fából a rozsdás szöveget, és ügyel-bajjal horoggá kezdte hajlítgatni, ő is nekividámult.

- Csinálok hozzá zsineget - ajánlkozott buzgólkodva, és amúgy is rongyos ingét hosszú csikokra hasogatta. A vászoncsikokat két ujja közt végigsodorgatta, aztán sorban összebogozta: kész volt a horgászbot zsinege.

Hanem mi legyen a horgászbot?

Ez már nem volt nehéz kérdés. András az evezőlapát vékonyabb csuklójára kötözte a zsineget, aztán a zsineg végére nagy gonddal rácsomózta a horgot, és - akkor újra csalódottan tekingettek egymásra. Nincs olyan hal a világon, amelyik a pusztá vashorgot bekapja. Csalétek kell mindenképpen, de hát azt honnan vegyék?

Újra elkezdődött a dereglye lázas átkutatása, de nem találtak ott egy fia bogarat, darazsat vagy bármi rovarfélét sem. Végül a bárka aljáról kapargatták fel a nedvességtől képződött zöld moszatokat. Azt rakták a horogra, hátha megtetszik valami kisebb halnak.

- Csak egyet fogjunk ki, a többinek akkor már lesz csalétek! - biztatta András Zangát, és együttes buzgalommal kivetették a keservesen felszerelt horgászszeres számot.

Együtt fogták az evezőlapát végét, együtt lesték a zsinór rezdülését, míg órák hosszat tartó türelmes leskelődés után tényleg horogra akadt egy sovány kis halacska.

Nagy izgalommal kirántották, félreraktak belőle további csaléteknek, aztán a többi részt igazságosan felosztották egymás között. Bizony, sovány kis lakoma volt a nyers hal, de valahogy mégis csillapította éhségüket: jobb kedvvel folytatták a keserves halászatot.

Három álló napig ilyen nyomorúságosan tengődtek a végtelen vízben.

Ha az éhezés kínját csillapították is valahogy, a szomjúság halálosan eltikkasztotta őket. A perzselő napsütésben, amelynek hőségét a sima víztükör megsokszorozta, most már cserepes szájjal, lihegő tüdővel heverték a dereglye fenekén. Lázról felsebzett torkukból ziháló hangok törtek fel. Az evezőből lett horgászbot gazdátlanul lógatta zsinegét a vízbe.

András kevésbé tudta elviselni a hőséget, a szomjúság gyötrelmét, mint Zanga. A harmadik napon eszméletétől is megfosztotta a láz, és a megzavart képzelet hol kedves, hol borzalmas képeket varázsolt a szeme elé. Egyszer-egyszer szülőföldjét, édesapját, édesanyját látta, vagy otthoni pajtásai között hancúrozott gyermekkorában a Duna partján, máskor meg Boonekamp

úr hajójának tömlőcében találta magát - vagy Juszuf kegyetlenkedései töltötték el szívét-lelkét rettegő rémülettel.

Néha-néha feleszmélt lázából, ilyenkor bágyadtan felemelte a fejét, és tekintetét körüljártatta a tenger végtelen rónáján. De nem látott rajta semmit, semmit...

Egyszer aztán - nem tudhatta, mennyi idő múlt el közben - valami melegséget érzett, mintha forró áram futott volna végig testének minden ízén. Ájult szervezete éledni kezdett, pillái felnyíltak, de értelme az első percben nem tudta még felfogni, amit maga körül látott.

- Juszuf! - suttogta rémülettől elcsukló hangon, mert az volt az első gondolata, hogy lefogták, és visszahurcolták a rabszolgaságba.

A fekete arc azonban, amely ráhajolt, a vidám nevetés, amely a fülébe csengett, nem Juszufé volt. Zanga állott mellette már oly frissen, oly vidáman, mintha sose feküdtek volna félholtan a dereglyében. És körös-körül csupa jólelkű, biztató szemű hajósemer nógatta, igyék csak még a kulacsból, amit egy kéz a szájához tartott.

András egy kicsiny portugál vitorlás fedélzetén tért magához menekülésük ötödik reggelén. Az elhagyottan vitorlázó kis dereglye hajnalban került a hajó útjába, és a tengerészek megmentették a két tetszhalott feketét. Feketét - mert hiszen Andrást is annak tartották a bőre után ítélve. Annál nagyobb volt aztán az álmélkodásuk, amikor András egy alapos fürdő után szerezcsenből ismét visszafehéredett.

A hajósok nagy gonddal ápolták mindkettőjüket. Néhány nap múlva Zanga után András is visszanyerte teljes életerejét. Cuenha kapitány - így hívták a vitorlás parancsnokát -, amikor András és Zanga elbeszélte neki viszontagságaikat, azonnal felfogadta mindkettőjüket a hajó szolgálatába, és ellátta őket tisztességes ruházattal.

A hajó Kínába igyekezett. Egy Makao nevű kínai városba szállított európai iparcikkeket. András tehát nem panaszkodhatott, hogy nem lát eleget a világból. Cuenha hajóján átvitorlázott az Atlanti- és az Indiai-óceánon, megkerülte Afrika déli csúcsát, a híres Jóreménység fokát, átutazott a maláji szigettengeren, Ázsia délkeleti partjai mellett, hogy a hosszú út után már mint tapasztalt tengerész lépjen partra Kína ősi földjén.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

*amelyben egy pávatollas mandarin különös figyelmet
tanúsít Jelky András hasa iránt*

Három évvel azután, hogy szülőföldjét elhagyta, egy májusi reggelen Makao város kikötőjében lépett partra.

Amint Cuenha kapitány hajója horgonyt vetett a kikötőben, András alig győzte kivárni, hogy újra szárazföldet érezhessen a talpa alatt. Az ilyen sokhónapos tengeri út még a született matrónak is megviseli a lábát. Jó ideig még a szárazföldön is billegve, támolyogva járnak a hajósemberek, és rendszerint nincs is idejük megszokni a biztonságos talajt, mert mire a lábuk megszokná, máris továbbindul velük a hajó.

András tehát nagy örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy amíg a vitorlás a kikötőben vesztegel, felújítsa ismeretségét az áldott anyafölddel. Zangával és egy portugál matrózzal hármásban lesétáltak a hajóról. Az idősebb matróz jól ismerte a kínai várost ő vállalta magára a kis társaság vezérlését, hogy majd sorra megmutogat mindent, amit a városból meglátni, megismerni érdemes.

A portugál áruraktárak előtt léptek ki a partra, egyenest a kikötő kavargó sokadalmának közepébe. Keskeny szemű, sárga arcú, kiálló arccsontú emberek zshivajogtak, futkostak, cipekedtek mindenfelé a parton, nagyobb részük elrongyolt ruházatban vagy derékig meztelenül. A jobb ruhájúak az áruraktárak mellett tárgyaltak, alkudoztak. Simára borotvált fejüknek csak a búbján maradt haj, amely aztán hosszú copfban csüngött a tarkójukra.

András és társai keresztültörtettek a kikötő hullámozó tömegén, és egy széles, forgalmas utcán megindultak a városba. András nem tudta, hová nézzen, mit bámuljon elébb. Minden, amit megpillantott, amire csak rávetette a szemét, sose látott, sose hallott újdonság volt a számára, hiszen a kínai nép életének akkoriban még a híre is alig jutott el Európába.

Tarkabarka színekkel kifestett, emeletes faházikók között haladtak, a házak felfelé görbülő ereszének párkányán vidáman csilingelő apró csengettyűk sorakoztak. Az üzletek felett feketére lakkozott fatáblákat himbált a tengeri szellő, a táblákon furcsábbnál furcsább aranybetűk ragyogtak. A kereskedők az üzletek ajtajában álltak, és torkukszakadtából kiáltozták világgá áruiknak lajstromát, csodálatos minőségét és hihetetlenül olcsó árát.

A házak között egyetlen tömeget alkotva nyüzsgött, kavargott, hullámozott a sokaság. Ilyen sürgés-forgást András sehol se látott Európában. Görnyedt hátú kulik törtettek előre a tömegben, riksák robogtak el sebbel-lobbal az utcán, máskor meg egy-egy paripán lépegető mandarin tűnt fel, megelőzve a lelkendező, hujogató kengyelfutóktól, akik a közönséges halandókat nem is szóval figyelmeztették hatalmas gazdájuk közeledtére, hanem a rövidség okáért rögtön korbáccsal.

András látta is, néhányan hogy hajlonganak a közelben, s nyilván valami méltóság tiszteletére, de nem sokat törődött a dologgal, mert éppen egy márványfalú, csillogó porcelán tetejű kínai templom kötötte le érdeklődését. Amíg aztán ámuldozva forgatta a fejét, hogy, hogy nem, egyszerre csak azon vette magát észre, hogy egy izmos kéz hirtelen galléron ragadja, további izmos öklök pedig hatalmasan kezdik döngetni az oldalbordáját.

András soha tisztábbnak nem érezte a lelkiismeretét, mint ezen a májusi délelőttön. Fel sem foghatta hát, miért bánnak vele ilyen különös vendégszeretettel. Mielőtt azonban egy szót is

szólhatott volna, máris messze ragadták báméskodó társaitól, aztán se szó, se beszéd, rángatva, taszigálva hurcolni kezdték a sikátorokon keresztül.

Jó félóra múlva egy palotához érkezett a menet. Andrást betuszkolták az udvar közepére, és minden magyarázat nélkül - amit különben sem értett volna - egy pálmafához kötözték. Két, pallossal felfegyverzett poroszló pedig rögtön odaugrott melléje, mintha csak éppen őrá várakoztak volna.

- Hát ez elég gyorsan ment! - hüledezett András, és fejét jobbra-balra csavargatva, szemügyre vette a két poroszlót. - Mit akarnak tőlem a tisztelt uraságok? - kérdezte tőlük elfogódottan, de a két strázsa, nyilván mert nem értették az európai nyelvet, kurtán csak úgy válaszoltak a kérdésre, hogy az egyik jobbról, a másik pedig balról jól megbökte András oldalát a pallos fényesen megvasalt nyelével. Az ilyen választ aztán igen gyorsan megérti az ember - ő is rögtön tudta, jobb lesz, ha elhallgat.

Tehát hallgatott. Hallgatott és töprengett, tudtán kívül vajon mi az ördögöt követhetett el, de hiába kutatott emlékezetében, mindössze annyira emlékezett, hogy a legtisztább álmétkodással éppen csak nézegette a templomot, amikor elkapták a gallérját. Meg volt azért szeppenve, hiszen itt, a földgolyó másik felén, akár a fejét is levehetik ezek a nagy pallosú vitézek, a kakas se fog kukorékolni utána.

Idő múltával néhány fegyveres szolga jelent meg az udvaron, szótlanul eloldozták András a pálmafától, és bevezették a palotába. Kanyargós folyosókon át egy tágas, világos, aranycirádákkal díszített terembe léptek, a terem belső fele emelvénytől kiemelkedett a padozatból, és ezen a magaslaton egy tekintélyes férfi járkált föl s alá hosszú léptekkel.

András káprázó szemmel nézte a gögösen sétáló férfit.

Igen tekintélyes úrnak kellett lennie, mert hosszú, fényes fekete bajsza kétoldalt arasznyira lelógott, és hátul lenyúló, hasonlóan fényes copfja szinte a sarkát verte. Öltözetét nehéz selyemből készült, hosszú zekéjének mellén sugárzó nap, a hátán pedig tűzokádó sárkány volt kihímezve csillogó aranyszálakkal. Nyakából kétsoroson gyöngyök vastag füzére csüngött alá, fején szakajtó alakú hímzett kalap magaslott, melynek csúcsos tetejét vörös karneol kristálygomb díszítette; a kristálygombból pedig egyméternyi hosszú, pompázatos színekben játszó pávatoll libegett hátrafelé.

A hatalmas ember előrejött az emelvény szélére, és Andrásra villantotta mérges tekintetét.

Nem tudni, honnan, mély hajlongásokkal ekkor egy tolmács is előfutott, és amint a pávatollas hatalmasság megszólalt, fordítani kezdte portugál nyelvre gazdájának szavait.

- Fu-Kong, a Mennyei Birodalom fenséges császáranak és Ég fiának, a Nap és a Hold testvéreinek valóságos tanácsnoka és legkedveltebb szolgája, első fokozatú mandarin, a kristálygomb tulajdonosa, a legmagasabb császári jóakarát leghosszabb pávatollának birtokosa, az arany nap polgári és az arany sárkány katonai rendjének nagytisztje, kit a világ ura magasztaljon föl, és tartson meg számtalan évekig, hitvány szájam által kérdeztem téged, te porbeli csúszkálásra teremtett féreg, vajon mi jogon és mi szándékkal merészkedtél, amidőn őnagyhatalmassága a hajósok utcáján keresztüllovagolni kegyeskedett, a homlokával illendően földet érintő népek között egymagad fennen megállni, és hátat mutatva még a fejedet is fölfelé nyújtogatni a sokaság közül?

- Innen fúj hát a szél?! - kiáltott fel András a véghetetlen mondóka végén, és rögtön eszébe villant, hogy körülötte az utcán hogyan hajladoztak az emberek, amíg ő a csipkézett tetejű templomot csodálta.

„Mindegy, meg kell engesztelni ezt a hatalmasságot, legfeljebb majd most fogom »homlokossal a földet érinteni«” - határozta el gyorsan, és a tolmácséhoz hasonló ékesszólással, egyben töredelmes szívvel bevallotta, hogy mindenképp sajnálja szörnyű bűnét, de idegen létére még nem ismerheti a kínai szokásokat, ez a magyarázata a rettenetes sérelemnek. Végül azt is megfogadta, hogy soha többé nem mulasztja el megadni az illendő tiszteletet, csak öngy hatalmassága most az egyszer bocsássa meg hibáját.

A tolmács a mandarin elé terjesztette András védekezését és könyörgését, mire a mandarin néma töprengésbe merült, majd néhány szóval válaszolt.

- Öngy hatalmassága - fordította sebesen a tolmács -, megengesztelve őszinte bűnbánatod töredelmes bevallása, nemkülönben jövőbeli alázatosságodra tett ígéreted, továbbá, idegen léted, végül oktan ifjúságod zsenge éretlensége által, megfoghatatlan és bámulatos kegyelmességében annyira lecsillapította méltó haragját, hogy az általad elkövetett hallatlan bűnért csupán száz bambuszcsapásra ítélte, amelyet a hasadon tartozol elfogadni. Öngy hatalmassága egyszersmind abban a meg nem érdemelt kitüntetésben részesít, hogy a bambuszcsapások kiszolgáltatását személyesen ellenőrzi, nehogy akár hanyagság, akár rosszakarat által rövidséget szenvedj.

Andrásban ennek a „megfoghatatlan és bámulatos kegyelmességnek” a hallatára elhűlt a vér. Önkéntelen kiáltás tört fel a torkából, úgy nézett elszörnyedve a mandarinra.

Fu-Kong, a mandarin, erre csaknem hasonló meglepetéssel bámult vissza rá. Ez a barbár idegen elégedetlen a rája pazarolt kegyelemmel?

Így bámultak egymásra néhány pillanatig, aztán a mandarin meg is kérdezte Andrástól, talán csak nem sokallja a büntetést. A tolmács magyarázólag tette hozzá, hogy András bűne Kínában a legsúlyosabbak közé tartozik, mert a szent formákat sértette, a büntetést viszont, mint a „legfelső kegyelmesség” megnyilatkozását, boldogan s hálásan kell fogadni.

- Márpedig az én hasam nem dob, hogy csak úgy ráverjenek! - tört ki belőle kurtán a keserű méltatlankodás, szavait azonban a tolmács már le se merde fordítani, nehogy neki is kijusson a bambuszcsapásból egy második százas sorozat. Csak jártatta hát ide-oda a tekintetét, nem tudva, végül is mi legyen. András viszont a mandarint nézte állhatatos tiltakozással, és a maga részéről semmi hajlandóságot nem mutatott, hogy lelkesedjék a „legfelső kegyelmesség” megnyilatkozása iránt.

Alaposabb tiltakozásra azonban nem maradt ideje. Amint a pávatollas mandarin látta, hogy az idegen nem képes felfogni a kegyelmességét, hirtelen látható haragra lobbant, és a háláról lemondva kijelentette - András kapja meg azonnal a száz bambuszcsapást!

András tehetetlen kétségbeeséssel hallgatta a végleges ítéletet.

A mandarin intett, a fegyveresek ismét közrefogták, és visszavitték az udvarra. Odakinn már készen várta a kínai deres, és néhány pillanat múlva az udvarra szolgáló ablakok egyikében a mandarin feje is megjelent.

Előállt négy markos poroszló, négy bambusznád próbálkozó suhogása hallatszott a levegőben - a kínai hajdúk kínai mogyorópálcája.

Ekkor váratlan esemény történt.

A palota számtalan ajtóinak egyikén cicomás vénasszony perdült ki az udvarra. András soha életében nem látott ilyen csúnya vénasszonyt. Más körülmények között tán boszorkánynak nézi - Szegeden akkoriban biztosan meg is indították volna ellene a boszorkánypört.

A vénasszony egy pillanat alatt felmérte, mi készül az udvaron. Andrást látható elégedettség-gel szemlélte, mint aki megtalálta, akit keresett, aztán parancsoló hangon odakiáltott valamit a meglepett poroszlóknak, aminek mindenesetre meglett a foganatja, mert a négy bambuszpálca azonnal lehanyatlott, mintha sose készültek volna bemutatkozni András ártatlan hasának.

A vénasszony ekkor sarkon fordult, és fölsietett a lépcsőkön. Láttára a szolgák jobbról-balról földig hajladoztak, előtte az ajtók sorra föltárultak, amíg végül besietett a mandarin termébe.

A mandarinhoz lépett, és nem szólt egyebet, csak egyetlenegy szót:

- Cserebogár-pástétom!

Ennek az egy szónak azonban varázsos hatása lett András további sorsára.

TIZENHATODIK FEJEZET

*amelyben Andrásnak megmenekül a hasa,
viszont hosszú időre elmegy az étvágya*

Fu-Kong mandarin saját hasát sokkal jobban szerette, mint amilyen szeretetet a mások hasa iránt tanúsított. Az asztal mellett kereste életének minden gyönyörűségét, ő volt a legínyencebb, legfinnyásabb étkező az egész Mennyei Birodalomban, és még a császár asztalára is alig tálaltak fel olyan körmönfontan kieszelt és furfangosan elkészített ételeket, mint az övére.

De honnan is lettek volna a császárnak olyan ételei?

A császári főszakácsné ugyan maga is mandarin volt, de konyhai tudományokban mégsem mérkőzhetett Fu-Kong szakácsnéjával, a hírneves Ju-Csivel.

Az is természetes ezek után, hogy Fu-Kong őnagyhatalmassága házában az érdekes Ju-Csi asszonyság számított csak igazán hatalomnak. Őelőtte mindenki meghajolt, még a ház ura is igyekezett a kedvében járni, hiszen tőle függött asztalának minden élvezete, életének legdrágább gyönyörűsége: az evés.

Ez a Ju-Csi asszonyság pedig nem más volt, hanem az az ijesztő vénasszony, aki András életének válságos percében éppen az udvarra perdült, hogy aztán sebbel-lobbal a mandarinhoz siessen.

- Cserebogár-pástétom - mondta jelentőségteljesen.

Fu-Kongnak ettől a szótól pára ült a szemére, szájában összefutott a nyál, aztán nyelvével nagyot csettintve kérdezte sóvárgó izgalommal:

- Lesz ma délben? Lesz?!

Ju-Csi rövid szünetet tartott, hogy annál jobban felcsigázza a várakozást, majd suttogó hangon ecsetelni kezdte a felülmúlhatatlan csemege csodálatos finomságait.

- Lesz bizony! És olyan finom lesz, amelyet földi ember még a szemével se látott!... A héja ropogós, mint a gyenge mogyoróhéj, a tölteléke omlós, porhanyós, akár a hangyaboly, és édes, zamatos, mint a mandula!

A mandarin áhítatos gyönyörrel sóhajtott, és talán köszönetet is rebegett volna, de a vénasszony hirtelen közelebb lépett, és keményen felemelte a hangját:

- Igen, de nekem segítségre van szükségem! És nekem erre az idegen fiúra van szükségem. Erre, itt az udvaron!

A mandarint meglepettette a kérdés, homlokát összeráncolta, és - bár szelíd hangon, nehogy kockára vesse a cserebogár-pástétomot - tiltakozni kezdett a kérdés ellen.

- Miért nem veszel magad mellé, csodálatra méltó Ju-Csi anyó, miért nem veszel valakit magad mellé a mi embereink közül? Kívánj bárkit, máris a tiéd, csak egy szavadba kerül.

- Hogyne! Majd innen választok! - replikázott a vénasszony. - Hogy aztán széthordják a konyhánk titkait!

Ez az érvelés azonnal hatott. A mandarin maga is belátta rögtön, hogy ámbár az idegen fiatalember ostoba értetlenséget tanúsít a büntetés nagyszerűsége iránt, nála alkalmasabb segítsé-

get mégse lehetne találni a konyhai munkákra, mert nála megmaradnak a konyha féltve őrzött titkai.

- Oldoztasd fel, és azonnal vidd magaddal! - adta meg az engedélyt sietve. - Egészen hatalmasra adom, ínyeimnek te bölcs zsarnoka, te dicsőségteljes Ju-Csi!

- Köszönöm, te ragyogó visszfénye a mennyek visszfényének - bókkolt vissza a vénasszony hajlongva, és gyorsan, elégedetten elsietett.

Az udvaron aztán csak egy szavába került, András kötelékei rögtön lehulltak, és a pallossal, bambuszpálcával felszerelt poroszlók úgy eltűntek, mintha ott se lettek volna.

András követte megmentőjét, akit - mondani se kell - már cseppet sem talált olyan csúfságosnak, mint tíz perccel is korábban.

A tolmács is velük ment, hármásban vonultak be Ju-Csi asszonyság birodalmába, a hatalmas tűzhellyel és ezerféle sütő-főző eszközökkel felszerelt, óriási konyhaterembe.

- Nekem mindig csak a hasakkal kell törődnöm - morfondírozott a vénasszony, amikor odabenn jobban megszemlélte Andrást. - Nem elég, hogy mindennap meg kell töltenem önagyhatalmassága hasát, most meg a te hasadat kellett megmentenem a bambusztól... Csak aztán rászolgálj a jószágomra!

András tisztelettel megköszönte Ju-Csi asszonyság közbenjárását, és kíváncsian várta, minek köszönheti hát a szerencsés menekülést.

- Tudsz-e főzni, gyermekem? - kérdezte a vénasszony. - Mert nekem segítség kell a főzéshez, azért hoztalak ide.

András savanyú helyzetében is jókedvre kerekedett. Hiszen ismét újabb mesterséggel köthet ismeretséget, még hozzá egy ilyen hatalmas konyhabirodalom titokzatos szentélyében.

- Szabó, matróz, hajótűzér, rabszolga és macskaudvarmester már voltam - sorolta fel egy szuszra pályájának kalandos állomásait -, jó leszek tán szakácsnak is!

Nem ijedt meg cseppet sem az új munkától. Eszébe jutott gyerekkora, amikor otthon a földiken legtöbbször ráhagyták a felnőttek, hogy a fortyogó bográcsra felügyeljen. Már gyerekkorában megfőzte maga is a jóféle mezei ételeket, még a fordított kását is elkészítette, pedig az igen nagy szakácsi ügyességet kíván, mert a zsíros bogrács tartalmát a levegőbe felröpítve kell megfordítani.

Bizakodott hát szakácsi tehetségében, hanem aztán annál jobban csalódott. Már az első napon be kellett látnia, hogy a gulyáshús, halászlé vagy fordított kása nagyszerű tudományával nem sokra megy a mandarin konyháján. A mandarin egész másfajta gulyásokat kedvelt, mint amilyeneket ő ismert.

- Gyere csak, gyermekem - fogta kézen a vénasszony, miután a konyhában szétnéztek egy kicsit - Lássunk mindjárt az ebédhez, mert adósok vagyunk a hasacskáért.

Valami hátsó ajtón keresztül egy külön kis kertbe jutottak. A kertecskét sűrű szövésű háló zárta el a külvilágtól. Felülről is ráborult ez a háló, mint valami szálakból szőtt kupola, úgyhogy a szél, az eső, a napsütés akadály nélkül behatolhatott a dúsan zöldellő növényzet közé, a kis kertből azonban egyetlen katicabogár se tudott volna kimászni.

András örömmel jártatta tekintetét a pompás növényzeten, de egyszerre olyan undor fogta el, hogy a háta is beleborsózott. Fűvön, leveleken, virágokon ezer és százezer cserebogár hemzsegett, és lenn a nedves talajon mindenféle kifejlett földigiliszták gyűrűztek, tekergőztek, mint kisebbfajta kígyók légiója.

Ju-Csi egy pillanatig büszke elégedettséggel szemlélte ezt a különös „vadaskertet”, Andrásra is rápillantott elismerést váróan, aztán munkára kapva, átnyújtott neki egy gyékényből font, fedeles kis kosarat.

- Szedd tele cserebogárral - bizonyára ezt mondhatta, de mert a tolmács már nem volt ott, meg is mutatta Andrásnak a teendőjét, kezével egy levélről beleseperve a kosárba egy maroknyi zsiszegő cserebogarat.

András kénytelen-kelletlen hozzálátott a cserebogárszedéshez. Közben azt is látta fél szemmel, hogy a vénasszony a testesebb giliszták között válogat a földön, azokat gyűjtögeti egy másik kosárba. Így mentek vissza a konyhába, gondosan becsukva maguk mögött a kert hálóval borított kapuját. Odabenn aztán már az első ebéd elkészülte elég volt, hogy Andrásnak legalább egy hétre elmenjen az étvágya mindenféle mandarini lakomától.

Legelőbb is a mandarin legkedvesebb ételéhez, a cserebogár-pástétomhoz láttak hozzá, de azt le se lehet írni, milyen fertelmes mesterkedéssel készült ez az étel. Azonkívül a vénasszony, úgy látszik, külön csemegéről is gondoskodni akart, mert a szerencsétlen bogarak felét nem pástétomnak örölte meg, hanem, mint nálunk a kukoricát, szabad tűzön, drótrostélyon kipattogtatta őket. Egy nagy tálra valót készített a csodálatos ínycsengésből.

András ebédig azt is megtudta, hogy mi lesz a sorsa a testes földigilisztáknak. A vénasszony hatalmas, tepsiszerű alkalmatosságot szedett elő, és András kényszerű kuktálkodása mellett először olajat forrosított fel benne, aztán a sístergő olajba behengergette a szerencsétlen gilisztákat, úgy pirította meg őket a mandarin dicsőséges ínyei számára.

- Na hiszen, ilyen szakács se sok volt még a világon! - mérte fel saját jövőbeli pályáját András. - Mert én úgy látom, itt a konyhán fogok éhen halni...

Sosem evett egyebet a mandarin konyháján, hiába biztatta, kínálgatta a vénasszony, csak gyümölcsfélét. Illatos teákat kortyolt hozzá, és még azután is, amikor elkerült a fertelmes konyháról, hosszú ideig rá se tudott nézni az olajos, zsíros ételekre.

Hanem az még messze volt, hogy a mandarin konyháját otthagyhassa. Egyelőre végeznie kellett szorgalmasan a segédszakácsi teendőket, és tanulnia figyelmesen az ételek elkészítését, hogy könnyíteni tudjon az öregasszony sokféle fáradozásán.

Ha vakondokat hoztak a mezőről, neki kellett szétvagdalni a bársonyos bundájú állatokat, kifejteni és gondosan megpácolni a gyöngé bordákat, hogy aztán a mandarin és vendégei csontostul beropogtassák kedvelt csemegéjüket. Neki kellett kihámozni óvatos kézzel az ízletes vakondmájakat is, ami szintén ínycsengésnek szerepelt a mandarin asztalán.

Aztán a sokra becsült cápauszonyok tisztogatása, amikkel a halászok látták el a konyhát, s a szalangan-fecske nyálkás állományú fészkek előkészítése, amiből a világ legdrágább leveze, a híres „fecskefészkeleves” készül - ez mind az új segédszakácsra várt. András leggonoszabb óráit mégsem az ilyesfajta teendők okozták, hanem az a minden képzeleten túlvő barbárság, ami a mandarin konyháján uralkodott.

Volt a vénasszonynak egy féltve őrzött szakácsi elgondolása, ami abból állt, hogy semmiféle állatnak nem lehet jó a húsa, ha azt halála előtt huzamosabban meg nem kínozták. El is magyarázta, amikor tanítványa kissé érteni kezdte a kínai nyelvet, mi ennek az elgondolásnak „konyhatudományi” alapja.

- A fájásra minden vér odatulul - magyarázta a vénasszony félig kézzel, félig szavakkal -, ahol a fájás jelentkezik. Az ilyen testrészek aztán főzve-sütve különösen zamatosak lesznek. Ezeket szereti a mi nagyhatalmasságú gazdánk, és ezért vagyok én híres szakácsnéja a mi dicsőséges urunknak...

Őrüdt szakácstudománya Ju-Csit olyan borzalmas tettekre indította, amikre András még évek múltán is elszörnyedve gondolt vissza. Vége-hossza nem volt a kegyetlennél kegyetlenebb állatkínzásoknak - s csupán azért, hogy Fu-Kong őkegyelmessége asztalára különleges étkek kerüljenek.

Eltelt egy hónap, elmúlt a második is, és András még mindig ott raboskodott a mandarin konyhájában.

Csak szökni tudott volna! Szökni akárhogyan ebből a barbár és fertelmes munkából. A szökés azonban lehetetlennek látszott. Ju-Csi amilyen vén volt, olyan éles szemmel, olyan körültekintéssel vigyázott a szerencsétlen segédszakácsra.

Mégis egy szeles, felhős estén kedvező alkalom kínálkozott. A szélesen elnyúló veteményeskert végében, közvetlenül a mandarin portáját körülkerítő, magas kőfal mellett néhány sor cseresznyefa állott. Cseresznyeérés ideje volt, és a mandarin megkívánta a friss gyümölcsöt, így aztán Andrásnak jutott a feladat, hogy az érettebb szemekből leszedjen egy jókora kosárra valót.

Amíg András elhelyezkedett fenn egy vastagabb faágon, maga Ju-Csi ellenőrizte a munka megkezdését. De hamarosan beesteledett, hűvös szél kerekedett, mire az öregasszony fázósan visszavonult a kertből, meghagyva Andrásnak, hogy siessen a munkával.

András csodálkozott, hogy a vénasszony ilyen könnyen magára hagyta, és ezt a csodát nem is lehetett mással magyarázni, csak a hűvös, nedves tengeri széllel, amitől a vénasszony nagyon féltette a csontjait.

„Akárhogy is legyen - mérte fel András a helyzetet -, ezt az alkalmat nem lehet elszalasztani.”

Egy kicsit a ház felé fülelt, aztán gyors elhatározással felkapaszkodott a fa tetejébe, és könnyedén leeresztette magát a kőfal magas oromzatára.

Hogy hol és miképp ér földet a másik oldalon - erről sejtelve se volt, de most már nem is törődött vele. Merész lendülettel, habozás nélkül alávetette magát.

Az ugrás szerencsésen sikerült. A túlsó oldalon zöldellő cserjék fékeztek a zuhanását, és virágágyak puhán süppedő földje várta. Így aztán épkézláb huppant a földre.

„Megérkeztem, de hova?” - tekintett körül az esti sötétben, ahogy a virágágyból feltápáskodott.

Annyi bizonyos, hogy gyönyörű szép kertben találta magát. Illatozó virágágyak, dúsan zöldellő bokrok és hatalmas sudarú fák, sötéten csillogó tükrű tó, közepén kis szigettel és a szigeten apró, csúcsos tetejű épülettel - ezeket pillantotta meg az első körültekintésre. Ez is nagy úrnak lehetett a kertje.

„Csak előre! - adta ki magának a jelszót. - Akárhová jutok, csak el innen a faltól!”

A felhők közül ki-kibukkanó hold fényénél még egyszer felmérte a kertet, szemügyre vette távolabb egy kastély magasba nyúló tetőzetét, amely a kert mélyéből emelkedett a fák koronája fölé, aztán gyors léptekkel átgázolt a cserjék között, és megállapodott egy fehér kavicsal behintett ösvényen.

Ahogy az ösvény kanyargott, úgy kanyargott ő is. Elsietett egy kis csermely mellett, amely a tó felé csobogott a bokrok közt, továbbhaladt gyorsan egy sötét lugasban, mígnem azon vette észre magát, hogy a lugas homályosságát sűrű sötétség váltotta fel.

Hűvös szellő érintette az arcát. Már lépésnyire se látott. Elkezdett tapogatózni, és a lugas bokrai helyett most nyirkos földfalat érintett a keze. Elcsodálkozott, vajon hová vezette a szelídnek látszó ösvény, amint azonban tovább-botorkált a lejtős úton, nem messze tőle ismét megcsillant a holdfény.

Futva igyekezett a világosság felé, és amint újra kibukkant a szabadba, akkor értette meg, hogy nem hídon kelt át az előbbi kis folyócskán, hanem egy keskeny alagúton keresztül, ami a víz medre alatt húzódott.

„Ez aztán találékony ember lehetett, aki ezt kieszelte” - törölgette megkönnyebbülten a homlokát, és mert egyebet nem tehetett, megint a kavicsos ösvényre bízta magát, amely ismét ott kanyargott a lába előtt.

Nem sok időbe telt, és szédelő fejjel, elcsigázott lélekkel nézett körül a kerten. A kis ösvény nem hagyott kifogni magán, az éjszakai félhomályban négyszer is összevissza barangoltatta vándorával az egész kertet, úgyhogy András végül már nem tudta, sírjon-e vagy nevensen.

„Akárhogy, de ki kell törni ebből az útvesztőből!” - robbant ki belőle a keserű harag.

Megfeszített figyelemmel vizsgálta a kertet, amikor emberi hangok, leánynevetés, vidám kiáltások ütötték meg a fülét.

„Vissza az alagútba!” - fordult meg villámgyorsan, hanem már késő volt.

Csevegve sétáló kínai úrfiak bukkantak fel a szeme előtt. Mihelyt megpillantották, kardot rántva, kiáltozva azonnal rárohantak.

- Tolvaj!... Tolvajt fogtunk! - verte fel a kiáltozás a kert csendjét, és abban a pillanatban tízen is összesereglettek: néhány kínai kisasszony és fegyveres, fiatal uracskák.

Egy tisztásra hurcolták foglyukat, s vallatni kezdték szigorúan, bár a valamennyire elsajátított kínai nyelvet András most alig értette zaklatottságában.

Egy-egy elejtett szóból, faggató kérdésből annyit mégis megértett, hogy az ő mandarinjánál sokkal nagyobb úr kertjébe vetette a balszerencse, és pedig egyenest a császári helytartó udvarába. Hamarosan megértette azt is, hogy a fiatal uraságok már azon tanácskoztak, vajon közönséges tolvajt vagy inkább orgyilkost tiszteljenek a személyében, aki a helytartó életére akart törni.

András homlokát kiverte a verejték. Akármiben állapotnak meg ezek a kardos atyafiak, annyi bizonyos, hogy kurtán elbánhatnak vele. Összeszedte minden kínai tudományát, hogy valamilyen módon eldadogja, miképp került a kertbe. Ámde mindez nem sokat segített volna rajta, hogyha a legelőkelőbb kisasszonynak, magának a helytartó leányának meg nem tetszik az ő furcsa, bizonyára nevetni való kínai beszéde.

A kegyelmes kisasszony fel-felkacagva hallgatta, és beszéltette tovább és tovább, úgyhogy ő felbátorodott, és a segítségét kérte. Az is igaz, hogy a kisasszony igen szép és szeretetre méltó leánynak látszott, drága selyemruháját könnyed kecsességgel libegtette, fejcskáját bájosan fordította András felé, kezének finom mozdulatai pedig éppenséggel utolérhetetlen kecsességet árultak el.

András mindebből azonnal észrevette, hogy a társaság legelőkelőbb tagjával van dolga, és most már mint európai idegen kérte a kisasszony pártfogását.

- Honnan kerültél ide? Országodnak mi a neve? - kérdezte kíváncsian a helytartó lánya.

- Magyarország - felelte András reménykedve, hogy a kisasszony talán ismeri elhagyott hazáját, de bizony akárki észrevehette, hogy a kisasszony azt se tudja, mi fán terem az a Magyarország.

Mégis, úgy látszik, Andrásnak éppen ez lett a szerencséje.

A helytartó lánya összeráncolta a homlokát, mint aki nagyon jól ismer minden országot a világon, és már csak azon tűnődik, hogy egy magyar ember érdemes-e a segítségére.

- Jól van, ha magyar vagy, akkor segítek rajtad - döntötte el végül, és megparancsolta néhány hajlongó szolgának, hogy az idegent lássák el élelemmel, és adjanak neki éjjelre szállást.

András egy díszes kis kamrában töltötte el az éjszakát, és amikor másnap délelőtt ismét a helytartó lánya elé vezették, sorsa már megoldódott. Apja parancsának latba vetésével a kisasszony egy kínai hajón helyezte el pártfogoltját, és amikor András átvette tőle a hajó kapitányához címzett levelet, és megköszönte jószívű segítségét, a derék leányka a lelkére kötötte, mondja el otthon a hazájában, hogy a kínaiak milyen jóságosan bánnak a szegény idegenekkel.

TIZENHETEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András egyszerre tesz szert egy hatalmas barátira és egy még hatalmasabb ellenségre

András egy rozoga vitorlásan, háromárbcos kínai dzsunkon hagyta el Makao városát. Ez az újabb útja azonban mindössze öt napig tartott.

A nehézkes mozgású dzsunk mindig a partok közelében vitorlázott, így kötött ki az ötödik napon Kantonban. A kapitány itt kerek perccel felmondta a makaói helytartótól ráparancsolt barátságot, és Andrást minden teketória nélkül kitette a partra. Még egy kis útbaigazítást is sajnált tőle - menjen, amerre lát, boldoguljon, ahogy tud.

Kanton városában akkor a hollandiak voltak az egyedüli európaiak. Kereskedelmi telepet - faktóriát - tartottak fenn a városban, és a faktória biztonsága érdekében a hollandi gyarmati katonaság egy százada is ott állomásozott.

Ahogy a partra kilépett. András azt se tudta, merre vegye az útját. Az éhhalál éppoly bizonyosan várakozott rá, mint ahogy attól is tartania kellett, valami kristálygombos mandarinnak nehogy ismét az útjába akadjon.

De amíg a kikötőben nézelődött, nem kristálygombos mandarinnal hozta össze a véletlen, hanem egy köpcös hollandi kereskedővel. András megörült, hogy európai emberrel találkozik, attól mégiscsak jobban remélhet segítséget.

- Uraságod nem fogadna szolgálatába? - ajánkozott a hollandusnak, miután pár szóval elmondta, hogyan került a városba. A köpcös rosszkedvűen ingatta a fejét.

- Nem szoktam fehéreket alkalmazni - válaszolta kereken, és közmondásos rövidséggel okát is adta álláspontjának: - Sokat esznek, és keveset dolgoznak.

András ugyan nem szeretett rimánkodni, legkevésbé az ilyen hasas kereskedőkhöz, savanyú sorsa most mégis rávitte, hogy valami segítséget kérjen.

Végül a hollandus segített is rajta, ha nem egyébbel, egy gyors jó tanáccsal.

- Menjen a katonai állomásra! - biztatta. - Keresse meg De Vint kapitányt, kap attól alkalmazást, hajaj, egész négy évre szólót!

Andrásnak nem tetszett ez a „hajaj”. Keserű gondolatokkal kereste fel a katonai állomás épületét. Sejtette jól, miről lehet szó, és menten eszébe jutott, hiába, hogy megmenekült Boonekamp úr fekete hajójáról, most a maga lábán keresi fel azokat, akiknek Boonekamp is nyilván el akarta adni.

Nem is sokban csalt a sejtelmé, mert bár nem vitték el erdőt irtani, de az a bizonyos De Vint kapitány rögtön felfogadta a gyarmati hadseregbe. Rögtön felfogadta, mert Hollandia egészségtelen klímájú, kelet-indiai gyarmataira csak legnagyobb nehézségek árán lehetett katonákat szerezni, márpedig a katonaságra nagyon is szükségük volt a hollandusoknak, ha nem akarták, hogy más gyarmatosítók tegyék rá a kezüket a gazdag szigetekre.

A szomorú verbungot nem kísérte se trombitaszó, se tánc, Andrásnak egyszerűen alá kellett írnia egy kötelezvényt a maga személyéről, hogy négy esztendőn át nem hagyja el a sereget. Aztán a fejébe nyomtak egy copfos parókát, reá egy háromszögletes kalapot, belebújtatták valami rákvörös zubbonyba, aminek alig lehetett megkülönböztetni elejét a hátuljától, mert

elöl-hátul fel volt gombolva a szárnya, végül belerázták a lábát egy hatalmas, térden felül érő csizmába, és ezzel megvolt az új hollandi katona.

Amilyen gyors volt a verbung, olyan egyhangú, olyan lélektelen a szolgálat.

András mindennap kétszer vállára vetette a nehéz kovás puskát, odaállt örködni az áruraktárak valamelyik kapujához, aztán három óra elteltével átadta a szolgálatát. Azontúl szabad ember volt, pusztán napi zsoldjáért kellett meg-megjelennie a parancsnokságon, mert De Vint kapitány naponként fizette zsold fejében a két rézgarast, nehogy katonái egy nagyobbacska összeg birtokában faképnél hagyják a hadsereget. A két rézgaras mellé két marék rizs járt még a katonának meg fél font ürühús és a hozzávaló kenyér, végül pedig egy fél messzely ecet, amit naponként meg kellett inni, védekezésül, a trópusi lázbetegségek ellen. András keservesen unatkozott. Óraszámra kint üldögélt a tengerparton, és vágyai messze szárnyaltak a hullámzó vízszivatar felett. Hol lehet, milyen messzeségeken az ő szegény, elhagyott hazája? Hírét sem ismerik errefelé ezek a kereskedőnépek, nemhogy honfitársára akadhatna. Néha annyira elgyötörte a honvágy, hogy búskomorságba esett, és napokon át nem szólt egy szót sem.

Ilyen sivár, eseménytelen életmód mellett ugyancsak megörült, amikor híre jött, hogy a katonai őrség visszatér Batáviába,¹¹ Jáva szigetének fővárosába, amely város egyben Hollandia összes kelet-indiai gyarmatainak a székhelye. A hír igaznak bizonyult, egy szép napon új katonai őrség érkezett Kantonba, De Vint kapitány százada pedig hajóra szállt, és néhány nap múlva Batáviában lépett partra.

Batávia a gyarmati nagyvárosok színes, nyüzsgő életével fogadta az érkezőket. A mérhetetlen vagyonú Kelet-Indiai Társaság, a világkereskedelemnek akkoriban leghatalmasabb szervezete, az áruraktárak és kereskedelmi fiókok százait építette itt. A hivatalnokok seregével emellett itt volt a gyarmati közigazgatás központja és hatalmas kaszárnyával a gyarmati hadsereg parancsnoksága.

Amikor De Vint kapitány százada partra szállt a kikötőben, és vidám dobszóval végigvonult a város főutcáján, a kíváncsiság mindenfelé összecsődítette láttukra az embereket; csinosan öltözött lányok, asszonyok jelentek meg az ablakokban, gyerekek futkároztak mellettük csapatostul az utcán.

András azonban azt is észrevette, milyen ritkán tűnik fel egy-egy egészséges színű arc, és a gyerekek milyen halványak, milyen véznácskák, nem mint otthon, a Duna partján a hancúrozó pirospozsgás kölykök.

Alig haladtak valamicskét a főutcán, a dob megszűnt peregni, és hirtelen vezényszó hallatszott:

- Tisztelegj!

Koporsót vittek el mellettük, majd a következő utcában ismét egyet, és amíg a laktanyába megérkeztek, egy harmadik temetéssel is találkoztak.

- Hát bizony szedi a láz az embereket - magyarázta Andrásnak egyik idősebb katonatársa. - Batáviában minden második ember megkapja a lázat, különösen ha nincs módjában, hogy hűvösebb hegyvidéken töltsen a nyarat. De nem is szerződik ide európai hivatalnok vagy orvos vagy bármiféle egy-két évnél tovább. Azt az egy-két esztendő jól megfizetteti, aztán a pénzzel hazamegy Európába...

¹¹ Mai neve: Djakarta

András csüggedten nézett fel a kaszárnya magas homlokzatára. „Jó helyre kerültem, vajon kijutok-e innen elevenen?” - kérdezte magától, aztán a századdal együtt ő is eltűnt a szélesre tárt, megvasalt kaszárnyakapun.

Magyar embert Batáviában még soha nem látott senki, nem lehet hát csodálni, hogy Andrással sokan ismeretséget kötöttek. Mint világot járt ember, szívesen látott vendége lett a város jó néhány házának, így történt, hogy a század megérkezése után néhány héttel a városban székelő holland helytartó, Peter Albert Van der Parra is üzenetet küldött a laktanyába: megismerkedés céljából jelenjen meg nála a különös nemzetiségű katona.

Másnap délelőtt András gálába tette magát, és kíváncsian elindult a helytartó házába. Kíváncsian azért is, mert a városban járatosabb katonatársai előre elárulták, hogy most majd megnézheti magának a hollandi gyarmatok legkövérebb emberét. András azonban nem a rendkívül kövérségű helytartóval került először ismeretségbe, hanem valami egészen más egyéssel, ami hosszú időre tudtán kívül is megszerzett a számára egy ádáz és kérlelhetetlen ellenséget.

Azon kell kezdeni, hogy a helytartó házához négy széles kőlépcső vezetett. Ez a négy kőlépcső olyan fehérre volt súrolva, mint az alabástrom, és ezenkívül még be volt hintve valami finom fehér porral, amelybe nyilván egy botocskával díszes figurákat karcolt valaki.

Amikor András a lépcsőhöz érkezett, pillanatra meghökkent a lépcsőfokok különös díszítményeitől.

„Ebbe a házba nem szoktak bejárni?” - kérdezte magában csodálkozva, de mert a lépcsőt mégiscsak arravalónak ítélte, hogy az ember lépkedjen rajta, nyugodtan megindult felfelé.

Lelkiismeretesen rálépett minden egyes lépcsőfokra, pontosan megtette mind a négy lépést, és közben szétaposott két gyönyörűen szabályos négyszöget, letiport több ékes háromszöget, egy igen sikerült ötszögnek pedig végképp megsemmisítette legalábbis a felét. Aztán, mint aki dolgát jól végezte, besétált a bejáraton.

Igaz, amíg András mindezt ilyen becsületesen elvégezte, a ház valamelyik ablakának függönye mögül mintha sikoltást hallott volna, amikor pedig áthaladt a ház előcsarnokán, egy villámló szemű, feldúltan előfutó termetes asszonyságnak is keresztezte az útját, mindezekből a jelekből azonban nem vont le semminemű következtetést. Sokkal inkább foglalkoztatta az a kérdés, vajon a helytartó csak puszta kíváncsiságból hívhatja-e.

Pedig a feldúlt asszonyságot jó lelt volna kiengesztelni!

A feldúlt asszonyság ugyanis a helytartó felesége volt. És a helytartóné, ha testének térfogatában el is maradt valamivel a férje mögött, a mázsányi súlyt azért ő is megütötte. Könnyen megethette tehát, hogy mindig és mindenben latba vesse tekintélye hatalmas súlyát, aminthogy tényleg ő volt inkább az igazi batáviai helytartó, semmint szelíd, jólelkű férje.

Mármost tudni kell, hogy a helytartóné asszony legfőbb erénye a tisztaság volt. A hollandusok különben is híresek a tisztaságukról, a hollandi háziasszony egész nap súrol, söpör, törölget, mosogat, tisztogat, de a helytartó felesége túltett hazájának minden jóraláló asszonyán. Nála a tisztaságszeretet már-már betegséggé fajult, a terjedelmes asszonyság elfulladt, kétségbeesett, villámló szemmel kiáltozott, ha a házban uralkodó végtelen rendet és tisztaságot bárki egy szemernyit is megsértette.

Nem csalt tehát az András füle, amikor a lépcsőn való fölmentében sikoltást vélt hallani, sőt abban sem tévedett, amikor magában azt kérdezte, hogy ezeken a kicifrázott lépcsőkön vajon senki sem szokott feljárni. Valóban, aki a helytartó házában bejáratos volt, ismerte a ház

úrnőjének szeretetét az ábrákkal díszített lépcsőfokok iránt, és a bemenetel kérdését úgy oldotta meg, hogy lehetőleg átugrotta mind a négy lépcsőfokot. Az ilyen figyelmet aztán a helytartóné megtisztelő nyájassággal viszonzta. A mi Andrásunk azonban máris elvesztett minden kilátást erre a nyájasságra.

A helytartóné tehát sikoltva, elszörnyedve nézte az ablakból az irtózatos pusztítást, aztán viharosan lerohant az előcsarnokba, villámló szemét végigjártatta a barbár idegenen, és kiáltozva összecsődítette a cselédséget. Parancsokat osztogatva a lépcsőket újra súroltatta, fehér porral újra behintette, az ábrákat saját kezével ismét berajzolta, és közben nem szűnt meg a szerencsétlen vendéget visszakívánni abba a piszkos, barbár Magyarországra, ahol ilyen vandálul le szokták taposni a lépcsőket.

A gyanútlan vendég - aki melleleg szintén nem kívánt volna magának jobbat, mint visszatérni abba a „barbár” Magyarországra - ekkor már ott állt a helytartó magas színe előtt. A terjedelmes uraságot roppant kényelemtől körülvéve találta. A helytartó talán a világ legöblösebb karosszékében tanyázott de duzzadó idomai így is jobbra-balra kidomborodtak az asztalos és a kárpitos által megszabott korlátok közül.

Peter Albert Van der Parra igen nyájas fogadtatásban részesítette a vendéget. Nem akart tőle egyebet, pusztán megismerkedni személyében az első magyar emberrel, és jóindulatának kifejezésekképpen azonnal át is nyújtott neki egy hatalmas tajtékpipát, ami tömetlen állapotban is nyomhatott vagy öt hollandi fontot.

- Húzza csak meg azt a csengettyűt, kedves uramöcsém - kérte meg aztán Andrást, minthogy a maga kezét nem nagyon szerette nyújtogatni.

András készségesen csengetett, amire hamarosan megjelent egy bennszülött szolga.

- Hozzál bort! - rendelkezett a helytartó, és néhány perc múlva nehéz ezüsttálcán, köszörült velencei kristály üvegben meg is jelent az asztalon egy kis jófajta tüzes vörös bor.

Hatalmas erőfeszítéssel, de vendégszeretettől ösztönözve a helytartó saját kezüleg megtöltött két poharat, csakhogy a túlságos kövérség nem szokott javára válni az ember ügyességének, néhány csöpp vörös bor bizony kiömlött a drága kelméjű asztalterítőre.

Ezután jóízűen elpipázgattak, elborozgattak, és meg kell hagyni, hogy hosszú tengeri útjairól mesélgetve András igen jól érezte magát. Beszélt hajdani macskaudvarmesteri állásáról, kalandos afrikai meneküléséről, kuktálkodásáról a mandarin konyháján, és közben jólesően átadta magát a vörös bor melengető, arcot kirózsásító hatásának.

De a helytartó, noha nagy érdeklődéssel követte az ő előadását, mégis kényelmetlenül feszengett hatalmas karosszékében. Látni való volt, hogy valami nyomja, sőt nagyon érzékenyen nyomja, és nyomta is valóban, nem a lelkét ugyan, hanem sokkal inkább a gyomrát, és az sem belülről, hanem kívülről. Bizony úgy állt a dolog, hogy a szegény helytartónak igen szűk volt a nadrágja, ami pedig a kövér embereknél valóságos szerencsétlenség. Amikor a beszélgetésben kissé bizalmasabbak lettek, Van der Parra meg is vallotta Andrásnak a bajját.

- Látja, kedves uramöcsém - sóhajtott keservesen -, milyen szerencsétlenség, ha az embernek kicsit tekintélyesebb a termete... Én folyton addig hordom a ruháimat, amíg valósággal lefoszlanak rólam, nem merek újat csináltatni, mert félek, hogy szűk lesz és szorít.

András mesterségének felébredő kíváncsiságával hallgatta a helytartó panaszát, de egyelőre nem árulta el, hogy a ruházkodási kérdésekhez közelebből is köze volna.

- Ezt az új nadrágot is, ni - folytatta búslakodva a helytartó -, a feleségem csináltatta számomra, méghozzá tudtomon kívül. Most már persze fel kell vennem, különösen ha vendéget várok. Pedig ez olyan szűk, hogy a szuszt is kinyomja belőlem... Titokban már vissza is küldtem a szabóhoz, de bizony olyan ez most is, mintha fűzőben járnék.

- A szabó nem tudott rajta segíteni? - vizsgálta András az óriási méretű nadrágot, aztán felfedezte a varrás hibáját, jólelkűen azonnal felajánlotta a segítségét. - Ha méltóságod nem áttallanám rám bízni, én úgy a testéhez szabnám, mintha ráöntötték volna méltóságodra.

A helytartó ámuló szemmel tekintett Andrára.

- Lehetetlen! Hát ön ért az ilyesmihez?

- Hogyne értenék! - nevetett András. - Szabó nekem az apám, a bátyám, és magam is az vagyok eredetileg, legutóbb a bátyámnál tökéletesítettem mesterségemet, aki pedig bécsi császári ruhatári szabómester.

A helytartó öröme akkora volt, hogy András biztatására azonnal visszavonult belső szobájába, és felrántva egy régi, kopott nadrágot, a szűket azonnal András gondjaira bízta. Tűt, cérnát, ollót is hozatott a vendégnek, aki nekilátott, és egy fél óra alatt úgy helyre hozta a helytartói nadrágot, hogy Van der Parra tánra perdült volna örömeiben, ha testi terjedelme engedi.

- Hiszen ön valódi művész! - örvendezett az új nadrágban. - De hát az ég szerelmére, miért lett katona, ha ilyen kitűnő ruhaművész? Nyisson itt gyorsan egy műhelyt, én leszek a legelső rendelője! Egykettőre gazdag ember lesz.

- Nem lehet - válaszolta kedvetlenül András -, négy évre kellett leszerződnöm a gyarmati hadsereghez, és még hátravan három.

- Az ám - csendesedett le a helytartó, de néhány pillanatnyi hümmögés, fejcsóválás után megtalálta a megoldást. - No hát ne búsuljon, kieszközlöm én, hogy a hátralevő időre szabadságra küldjék, akkor aztán megnyithatja a műhelyt... És én mondom, nem telik bele egy fél év, maga lesz a hollandi gyarmatok legelső szabója!

- Éppen itt tartottak a beszélgetésben, és a helytartó buzgón, jólelkűen koccintott is Andrással, mikor hirtelen kinyílt az ajtó, és belépett fűjtatva a helytartóné.

Belépett, és a kilincsen mindjárt megakadt a szeme. Valami foltot fedezett fel, mert szó nélkül kihúzta a zsebkendőjét, és sebesen dörzsölni kezdte a rézfogantyút. Amikor ezzel végzett, művét még egyszer megszemlélve végre bejött a szobába. Ámbár a lépcsőket egyáltalán nem felejtette el, mégis már-már mondani készült valami háziasszonyi udvariasságot Andrásnak, amikor a vér egyszerre az arcába szökött, a lélegzete szinte elakadt, és mély felháborodás ömlött el egész lényén.

Egyetlen lépéssel - András nem hitte volna, hogy egy ilyen természetes hölgy ekkorát tudjon lépni -, egyetlen lépéssel az asztalnál termett, ujját a terítő borpecsétjére szegezve, és fojtott hangon megszólította a vendéget:

- Úgy látszik, Magyarországon vagy az asztalterítők nincsenek szokásban, vagy csak vizet szoktak inni!

András tisztának érezte a lelkiismeretét, az oktan gúnyolódásra különben sem tudott hamarjában mit válaszolni. Az igazi bűnös pedig, noha a lelkiismerete hánytorgott egy kicsit, valójában nagyon örült, hogy asszonyának véstérhes haragja ez egyszer nem az ő fejére, hanem máséra zúdul, ezért szelíd hangon csak kérlelni kezdte a felindult hölgyet:

- Ugyan, édes Dorottyám, hiszen ez a pár kicsi folt igazán nem a világ és...

A mondatot nem lehetett befejezni.

- Hogyan?! - kiáltott fel meglepetten a helytartóné. - Ezeket te kicsi foltoknak nevezted? Hiszen mind az öt nagyobb egy-egy kétgarasosnál!

Pénzdarabot szedett elő a zsebéből, és sorba bebizonyította, mennyire igaza van.

- De hát, édes Dorottyám - kezdte ismét a helytartó -, egy kis citromlével ki lehet ezeket venni...

Az asszonyosság most csattant fel igazán.

- Citromlével?! Hahahaha!... Tudd meg, hogy az összes hollandi gyarmatok összes citromfáinak összes citromleve sem tudná ezeket a foltokat eltüntetni! Itt lesznek ezek az én terítőkön, és itt fognak maradni örökkön-örökké!

Fél kézzel felragadta a borosüveget és a poharakat, másik kezével lerántotta az abroszt, és viharosan elhagyta a szobát.

Van der Parra szelíd engeszteléssel nézett Andrássra, és hogy vendégét megvigasztalja a történetekért, még egyszer ígéretet tett a gyors és tartós szabadságolására.

- Keresheti máris a műhelyének való helyet - nézett Andrássra -, mert három nap múlva a kezében lesz a szabadságlevel.

András megköszönte a támogatást, és búcsút vett jólelkű pártfogójától. Amikor a házat elhagyta, és a lépcsőkön újra sikeresen eltiporta a három-, négy- és ötszögek tucatjait, a díszes helytartói házban egy hatalmas jó barátot, de egy még hatalmasabb ellenséget hagyott maga után.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

amelyben Jelky András megismerkedik Jelky Andrásnéval, a helytartóné úrasszony pedig megismerkedik Jelky Andrásné meggyszín ruhájával

Peter Albert Van der Parra nemcsak helytartó, hanem szavatartó is volt, mert három nap elteltével András tényleg kézhez kapta a pecsétetes írást, hogy katonai szolgálatától határozatlan időre hivatalosan fölmentették.

András örömmel búcsút mondott a fárasztó és lélektelen katonai életnek, felöltötte polgári ruháját, és még aznap este elhagyta a kaszárnyát.

Néhány nappal később Batávia járókelői újdonszerű cégtáblát pillantottak meg a város főutcájának egyik házában. Meg is nézte mindenki a táblát, mert ilyen furcsa nevű, különös nemzetiségű mesteremberrel nem találkoztak, amióta felépült Batávia városa.

JELKY ANDRÁS MAGYAR SZABÓMESTER

A tábla egy Sequin nevezetű hollandus kereskedő házában függött, András műhelye számára ő adott helyet a házában, és jószívuén abba is beleegyezett, hogy a város új szabómestere majd csak egy negyedév elteltével fizesse meg az átengedett szobák bérét.

Hogy András magyar szabómesternek írta magát a táblán, ezzel persze nem azt akarta elérni, hogy a derék batáviai polgárok zsinóros atillát, sujtásos nadrágokat rendeljenek nála, de mindenképpen meg akarta mutatni, hogy a magyar iparosmunka bárhol a világon megállja a helyét.

A ruhák szabásában-varrásában Jóska bátyjának tanításait követte: csipkefodró selyemkabátok, térdig érő bársonymellények és más efféle ruhadarabok kerültek ki a keze alól, ahogyan akkor a divat megkövetelte. Megrendelője elegendő akadt, mert a helytartó pártfogása, nemkevésbé a jó munka híre hozzácsődítette a jobb módú polgárságot, úgyhogy a magyar szabómesternek hamarosan fellendült a műhelye, és nem szorult rá többé házigazdája hitelére sem.

Boldog volt, hogy élete jó kerékvágásba zökkent, akkor azonban egy szeszélyes véletlen egészen újfajta és veszedelmes kalandba sodorta.

Azzal kezdődött az eset, hogy az egyik tanácsos, aki kétórányi járásra lakott a várostól, mértékvételre magához kérte az új szabót. András kocsin tette meg az utat a nyaralóig, gondosan mértéket vett legújabb kuncsaftjáról, aztán elégedetten visszaindult a városba.

Aznap igen forrón sütött a nap, ezért nem ült fel a kocsira, hanem gyalogosan sétált utána az utat szegélyező pálmák hűvösében. Amint így mendegélt, pár száz lépéssel a poroszkáló kocsi mögött, egyszerre csak egy tiszta vizű tavacsokát pillantott meg, árnyas bokrokkal körülfogva.

András nagyon megáhitotta a hús vizet. Lélek se járt arrafelé, gyorsan ledobálta hát a ruháit, hogy egy kis fürdővel felüdítse magát.

De jóformán bele se lépett a vízbe, a bokáját rögtön megcsípte valami, a következő pillanatban pedig már tíz-húsz csípést érzett a lába szárán.

Ijedten kapaszkodott volna visszafelé, de az iszapos talajon elcsúszott, és végigvágódott a vízben. Mire feltápáskodott, már az egész testét szurkálta, csipdeste valami - maga sem tudta, mi. Kiáltozva ugrott ki a vízből, és ahogy magán végigpillantott, még jobban megrémült.

A bőre telis-tele ragadt temérdek pióccával, és valamennyi dőzsölve szívta a vérét.

Márpedig ezeken a forró égövi vidékeken veszedelmes állat a pióca. A tavak partjain valószínűleg lesben állnak, úgy várják gyanútlan áldozataikat. Hogyha állat vagy ember lép a vízbe, a vérszopó szörnyetegek százával rohannak rá, állkapcsaikkal beleragadnak a bőrébe, és feltarthatatlanul kiszívják az utolsó csöpp vérét.

András borzongó testén is ott lakmározott vagy tíz tucat pióca. (Soha orvosdoktor így meg nem piócázott senkit a világon!) Aprók, vékonyabbak is szívták a vérét, ez volt a fiatalja, aztán öreg, tapasztaltabb nádályok, arasznyi hosszúságúak, ezek akár kisebbfajta kígyónak is beillettek volna. És ez az egész dőzsölő, hullámozó regiment olyan ádázul szívta a vérét, hogy talán abba se hagyják addig, míg egy csepp is marad az ereiben.

András kétségbeesett kiáltozással rohant a kocsi után. Közben tépdeste magáról a szörnyű vérszívókat, de azok inkább kettészakadtak, semhogy zsákmányukat elengedjék.

A maláj kocsis szerencsére még nem haladt messzire. Hamar meghallotta András kiáltozását, és ámbár először az ostorát is elejtette rémületében, rögtön hozzálátott utasának megmenetéséhez.

- Gyorsan! Fel a kocsiba! - kiáltotta, és maga rántotta fel András az ülésre, és abban a pillanatban a lovak közé is odavágott, hogy azok rögtön vágózni kezdtek.

A derék ember erősen tartotta a gyeplőt, kiáltozva biztatta lovait, majd hirtelen lekanyarodva az országútról, a pusztá parlagon hajtott tovább. Repült a kocsi sebesen, a lovak fűjtak, mint a sárkány, és kiverte testüket a tajték, de néhány perc múlva megérkeztek valahová, ahol a maláj jónak látta megállni.

Sivár hely volt, ahol megálltak. Az ezüstösen szürke hátú talajon fű se nagyon nőtt, csak néhány tükörsima tócsa poshadozott imitt-amott.

A maláj kocsis lekapta az ülésről András gyengülő testét, és azon nyomban belefektette az egyik nagyobacska tócsába. És miközben fél kézzel a vízben hengergette másik markával összevissza sepegte a száraz talaj fehéres porát, és rászórta, rádörzsölte vizes hátára, mellére.

A kocsis orvossága azonnal használt. A piócák nem szerették a szikes talaj csípősen sós vizét és porát, görcsösen vonaglottak tőle, és sorban lehulltak áldozatuk testéről, vércseppekkel festve be a fehérlő talajt.

András vérenek a cseppjeivel!

Ámde hiába hulltak le a torkos szörnyetegek, ott maradt utánuk a rengeteg eleven sebhely. Most már a vérzést kellett megállítani, különben András a pióctól megmenekülve is elvérzett volna.

A maláj azonban erre is talált orvosságot, hiszen a bennszülöttek csupa ilyen veszedelmek között nőnek fel. Gondosan a karjába emelte az elgyöngült testet, és odasietett vele az egyik közeli, öreg fűzfához. Hosszú csíkokban lehúzta a kéreg belső héját, aztán a csíkokat feldarabolva, minden sebhelyre odatapasztott egyet-egyét. A tiszta, tapadós faháncs odaragadt a pióccamarásra, és elállította a vérzést.

- Miért nem kérdezte meg tőlem, hogy lehet-e ott fürödni? - korholta András a kocsis, de most már hiába, mert a sok vérvesztéstől végképp elvesztette az eszméletét, arca elhalványult, savós színű lett, szeme lecsukódott, tagjai élettelenül csüngtek alá.

A kocsis gyorsan elhelyezte az ájultat a kocsiban, azzal se bajlódott, hogy András ruháit megkeresse, hanem gyorsan betakarta a saját kabátjával, és visszatérve az országútra, sebesen behajtott a városba.

Fényes nappal volt, András furcsa megjelenésére összeverődtek az emberek. Hamarosan az egész városban elterjedt a szomorú baleset híre, mindenki nagy részvételt beszélt a magyar szabó szerencsétlenségéről, a város derék polgárai mindenfelé őszinte sajnálattal emlegették a nevét.

A piócasereg áldozata aztán hetekig őrizte odahaza az ágyat. Az elszenvedett vérvesztés csaknem a végelgyengülésig megviselte szervezetét, és csak a leggondosabb ápolás tudta nagy nehezen lábra állítani.

Hónapokba telt, amíg egészen felépült.

Mégis a legnagyobb rosszból is származhatik jó, mint ahogy András is ennek a veszedelmes kalandnak köszönhetette élete közeli nagy boldogságát.

Kitől várhatott volna András olyan gondos, olyan odaadó ápolást, amilyenre szüksége volt? Csupa idegen ember közt, itt a világ végén, senkire sem számíthatott volna, ha a házigazdájának, mynheer Sequinnek szép fiatal lánya segítségére nem siet.

Hertha Sequin az első naptól kezdve gondjaiba vette házuk lakóját, és gyöngéd ápolásával mindvégig kitarzott mellette. Lábadozása első lépéseit is Hertha segítségével tette meg András, és nem kellett hozzá sok, hogy a hála érzése őszinte szerelemmé növekedjék szívében a szép, kék szemű lány iránt.

Miről beszélgettek, mit terveztek a hosszú lábadozás alatt, amíg ott sétálgattak a kert virágbokrai, rózsafái között, vagy letelepedtek egy-egy öreg fa árnyékába, azt nem lehet tudni. Elég az hozzá, hogy amikor András egészen felépült, és műhelyét ismét megnyitotta, mindjárt aznap este odaállt házigazdájához, és tisztességgel megkérte kedves, hűséges ápolójának a kezét.

Meg kell hagyni, hogy a váratlan lánykérésre mynheer Sequin homlokán magasra szaladt a szemöldök. Ámbár kedvelte, becsülte házában szorgalmas lakóját, de hogy ilyen egykettőre vejjé is fogadja - ez a kívánság alaposan meglepte.

- Kedves barátom - szólott végül a testes, öreges kereskedő -, hisz önnek tulajdonképpen biztos állása sincsen itt nálunk!

- Van becsületes mesterségem és belőle elegendő keresetem - válaszolt András önérettel, és többet is mondott volna, ha mynheer Sequin csillapítólag fel nem emeli a kezét.

- Igen, igen, én tisztelek, becsülök minden derék szorgalmas iparost, ezzel nem is volna baj. Hanem itt, Batáviában ön nem is jogosan folytatja a mesterségét. Csak helytartó urunk kivételes pártfogásából...

András meglepetten tekintett házigazdájára. Valami olyasmit hallott most, amiről eddig sejtelme se volt.

- Tegyük föl, mert ugye, előrelátónak kell lenni - fejtegette tovább a hollandus gondos mérlegeléssel -, tegyük föl, hogy ön kiesik helytartó urunk pártfogásából. Akkor aztán az

érdemes szabócéh azonnal tiltakozni fog ellene, hogy ön itt tovább szabóskodjék, mert nincs joga a városban mesterséget folytatni.

- És miért nincs?! - kérdezte András megdöbbenően.

- Hja, addig nem lehet önből batáviai szabómester, amíg előbb batáviai polgár nem lesz.

András megkönnyebbülten vetette fel a legegyszerűbb megoldást:

- Jól van, akkor előbb polgár leszek.

Mynheer Sequin azonban csüggedten ingatta a fejét.

- Hja, nem megy ám az olyan könnyen! A batáviai polgárok könyvébe senkit sem írnak be, aki nem tartozik valamelyik batáviai céhhez.

- Hogyan?! - András elképedve kiáltott fel. - A céhbe nem vesznek fel, amíg a városnak nem vagyok a polgára, a városnak pedig csak akkor lehetek a polgára, ha valamelyik céhbe vagyok felvéve? Hisz ez a legnagyobb képtelenség, uram. Eszerint nekem semmi jövőm sincs ebben a városban!

A hollandus szigorú pillantással fogadta kitörését.

- Hja - nyitotta szét a tenyerét -, a mi törvényeink ennek a városnak a megalapítása óta fennállanak, és ha képtelenségnek nevezi is ön a törvényes előírásokat, azért azok csak elő vannak írva!

András óvakodott ugyan, nehogy menyasszonyának apjával összeakassza a tengelyt, egy kérdést azonban nem állhatott meg.

- Én tiszteletben tartom a város törvényeit, de arra mégis kíváncsi volnék, hogyan lehetséges hát, hogy itt mégis dolgoznak iparosok, amikor műhelye nem lehet másnak, csak a város polgárának, viszont a város polgára nem lehet más, csak akinek műhelye van?

- Nagyon egyszerűen - engesztelődött meg végül mynheer Sequin. - Egyszerre kell bejutni a város polgárainak a sorába és ugyanakkor a szabócéh tagjai közé.

Aztán, mert tetszett neki András álmétkodó arca, biztatóan így folytatta:

- Ön azért, ha kissé el is hamarkodja az ítéleteit, valójában kedvemre való ember. A mi helytartó urunk segítségével majd csak teszünk valamit, amíg nem késő. Ha pedig minden rendben lesz, isten neki, legyen öné a lányom is...

Mynheer Sequin munkához látott, és Van der Parra támogatásával hamarosan keresztülvitte, hogy András neve egy időben, sőt egyetlen órában került bejegyzésre mind a batáviai polgárok nagykönyvébe, mind az érdekes szabócéh névjegyzékébe.

A kalandos életű magyar fiú tehát egyetlen nap alatt lett hollandi állampolgár, céhbeli szabómester és ráadásul boldog vőlegény.

Egy hónappal később a boldog jegyesek megtartották az esküvőt, és mynheer Sequin házában fényes lakodalmat csaptak. A menyegzői vacsorára eljöttek Batávia tehetős polgárai, hivatalos személyei, hogy ajándékaikat és jókívánságaikat átadják az ifjú párnak.

Terjedelmes térfogatával maga a helytartó, Van der Parra is megjelent, és ami ennél is több, a helytartó karján megjelent a helytartóné úrasszony. A jó kedélyű helytartó láthatólag kitűnően érezte magát a tisztes polgárházban, ahol megtestesülni látta a hollandi polgárerenyeket. Felköszöntőjében ezt el is mondta.

- Tisztelt barátaim! - emelte fel vacsora közepén a poharát. - Engedjétek meg, hogy ebben az ünnepi percben egy derék polgártársunkra emeljem a poharamat, aki ugyan nem a mi hazánk, a mi dicső Hollandiánk tengermosta földjén született, hanem Magyarország messze síkságain, mégis hollandi becsületesség, hollandi komolyság és hollandi szorgalom révén mindnyájunk tiszteletét kiérdemelte... Mi, régi hollandiak igyunk tehát ennek az új hollandinak az egészségére, aki ebben az órában egy szépséges hollandi lány által fűzi még szorosabbra velünk való kötelékét. Éljen Jelky András!

Igaz, hogy ez a nemzeti öntudattal teljes köszöntő az utolsó szuszig kifárasztotta a kormányzót (óra hosszáig egy árva szót se tudott kiejteni), sikere azonban határtalan volt, a vendégsereg lelkesen megéljenzte az új hollandi polgárt és boldog feleségét.

Egyetlen vendég látszott csak kedvetlennek a lelkes ünneplésben. Ez pedig maga a helytartóné volt. Úgy látszott, a jeles úrasszonyt az egész lakomából, vacsorából, ünneplésből egyéb nem érdekelt, csak a menyasszony meggyszínpiros hollandi bársonyruhája.

Amikor éjfél táján elgördült Sequiné háza elől a helytartó hintója, benn a kocsiban hosszú hallgatás után egyszerre csak megszólalt a helytartóné asszony.

- Peter Albert!

- Mit kívánsz, édes Dorottyám?

- Hallod-e, Peter Albert?

- Hallom, édes Dorottyám... De mégse hallom, mert még nem mondtál semmit.

Peter Albert néhány percen át továbbra sem hallott semmit, hanem aztán egyszerre kitört a helytartóné fenekedő haragja:

- No, hát én csak annyit akarok mondani, hogy ez a bárdolatlan fickó ezelőtt se tetszett nekem, most pedig megannyira se tetszik, hanem a feleségét aztán végképp nem tűrhetem.

- Édes Dorottyám - szuszogta békítően a testes helytartó -, hát bántott téged valaha ez a kedves fiatalasszony? Én alig láttam derekabb hollandi menyecskét. Olyan szelíd, olyan szerény...

- Szelíd? Szerény?! - vágott közbe felcsattanva a helytartóné. - Úgy?! Szerény?! És azt nem vetted észre, hogy a ruhája szakasztott olyan meggyszín bársony volt, mint az enyém? Haha-haha! Ez neked szerénység?!

A helytartó szomorú sóhajtással nézett az asszonyára.

- Én ugyan nem vettem észre... de ha úgy is van, hát biztosan véletlen, nem is lehet más.

- Véletlen? Meggyszín bársonyruhája egész Batáviában csak nekem volt eddig, az enyémet is tegnap vettem fel először... És tessék, Jelky Andrásné önnagyságán éppen olyan van! Hát ezt nem fogom eltűrni! Csak tudnám, ki árulta el az én meggyszínű ruhám titkát?...

Így ment ez tovább és tovább, végig az úton, aztán otthon is a helytartói palotában, hogy a helytartó végül, mint máskor is, arra a régi állaspontra helyezkedett: „Ne szólj szám, nem fáj fejem.”

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

*amelyben egy kis kakas és egy nagy kakas párba
vív egymással - és András lesz a vesztes*

András gyanútlan feje fölött fenyegető felhőként tornyosult a helytartóné haragja. Ez a felhő már sokszor megdördült, egyelőre a jámbor Peter Albert fülébe, de úgy látszott, hogy a dörgés mellett villáma is lesz.

Volt is villáma, és a villám egyszer lecsapott.

Pár héttel András lakodalma után történt, hogy ritka vendégek érkeztek Batáviába. Követség jött az annami bennszülöttek királyától, hogy kereskedelmi megállapodásokat kössön a gyarmati helytartósággal.

Roppant pompával zajlott le a követség tisztelgése a helytartó előtt. A bennszülöttek képviselői ünnepi öltözékben vonultak a terembe, és leborultak a hollandi helytartó előtt. A helytartóra nem volt szabad felnézniük, így írta elő a gyarmati kormány és a bennszülött népek közötti diplomáciai kapcsolat. Meg kell hagyni, hogy a helytartó se nagyon igyekezett a bennszülöttek szemébe nézni, szeme inkább a követek háta mögött kalandozott kíváncsi várakozással.

Ennek is megvolt az oka. A szolgák akkor cipelték befelé a gazdag ajándékok sorát, amelyekkel Annam király kedveskedett a helytartó ömagasságának. Volt ott termésarany, drága elefántcsont, finom aszalt gyümölcsök, pompás tigrisbőrök és - egy hatalmas kokinkínai kakas.

Ez a kakas valóban gyönyörű állatnak látszott. Csaknem egyméternyi magasra megnőtt az istenadta, tollazata piros és aransárga fényekben ragyogott, vérpiros taraját hetykén félre-csapva hordozta, mint a hortobágyi legények a kucsmájukat a csárdában.

A csodálatos állat már akkor feltűnt a városnak, amikor a követek végigvonultak az utcákon.

- Ez aztán a kakas! - mondogatták egymásnak az emberek. - Milyen büszke! Milyen harcias!... Vajon mit csinál vele a helytartóné öméltósága?

A nagy kérdés - hogy mi történjék ezzel a kakasok kakasával - a helytartó házában is felmerült, alig távozott el a tisztelgő követség. A helytartó tanácsosai és barátai amúgy is összefutottak a követség érkezésére, most hát mindenekelőtt a kakasról tárgyaltak.

- Küldjük el Hágába öfelségének - javasolta az egyik érdemes, pocakos gyarmati kereskedő. - Az ilyen páratlan pecsenyének csak öfelsége érdemes az elfogyasztására.

Egy-két percig ez a javaslat fenn is tartotta magát, hanem akkor egy csontos képű tengerészkapitány, Van der Parra régi barátja határozottan óvást emelt ellene.

- Szép is volna! Kilenc hónapig vitorlázna a kakasunk, és ha még életben megmaradna, csont-ra-bőrre soványodva jutna el öfelségéhez... Ha azt akarjuk, hogy kedves helytartó urunkat kinevesse a magas udvar, akkor éppen ezt kell csinálnunk!

A pocakos kereskedő így megbukván, mások is megtették a javaslatukat.

Ki ezt tanácsolta, ki amazt, végül mégis a helytartóné vitte el a pálmát, már csak azért is, mert a csodálatos állatot háziasszonyi hatalmával amúgy is lefoglalta magának.

Rendeztesék egy nagyszerű kakasviadal - ez volt a helytartóné javaslata -, és a viadal jövedelmét a régóta tervezett batáviai árvaház felépítésére fordítsák. Az egyik viaskodó kakas

a nagyszerű kokinkínai legyen, a másik pedig egy bennszülött batáviai kakas, miáltal egyszermind alkalom nyílik, hogy Kokinkína vagy Jáva szigete öregbítse a maga dicsőségét a kakasa által kivívott győzelemmel.

A tervet lelkes tetszéssel fogadták a tanácskozók.

Magát a helytartót oly mértékben elragadta a lelkesedés, hogy felcihelődve székéből, mindenki szeme láttára megölelte és arcon csókolta hitvesét, ami aztán egy félórányi fáradt fűjtatást vont maga után a hatalmas kövérségű emberből.

- Hol és mikor legyen a nagyszerű párviadal? - tette fel a legfontosabb kérdést De Vint kapitány.

Ebben könnyebb volt megállapodni. A párviadal helyét a város főterére, idejét pedig tíz nap múlva ünnepélyesen egy vasárnapi napra jelölték ki a tanácskozók.

Most már nem volt más hátra, mint hogy méltó ellenfélről gondoskodjanak a kokinkínai csodakakas számára.

A helytartó titkára rögtön megfogalmazott egy ékes kiáltványt a város és a környék lakosságához. „Adatott mindenkinek tudtára”, hogy aki a párviadal napját megelőző nap delég a legszebb és legerősebb honi kakast beszolgáltatja a helytartósághoz, az „50, azaz ötven hollandi aranyforinttal fog jutalmaztatni”.

A város már a kakasviadal hírére is nagy lelkesedéssel fogadta, az ötven aranyforint kilátása pedig lázas mozgolódást idézett elő a kakastulajdonosok széles táborában. Néhány nap múlva a helytartósági épület udvarán valóságos kakaslégió kavargott.

Van der Parra helytartó bezzeg nem örvendezett már a felesége ötletén.

A száz és száz kakas örökösen veszekedett, lármázott egymással. Napközben olyan zsvajt csaptak, hogy a házban alig lehetett megmaradni, hajnaltól kezdve pedig ezerhangú kukorékolással verték fel a csendet. A helytartó azokban a napokban nem is tudott többet aludni naponta egy-két órácskánál.

A nagyszerű versenyért azonban mindent el kellett viselni, és a helytartó viselte is jámborul, úgyse mert volna szólni ragyogva, megdicsőülve forgolódo, szervezkedo felesége ellen.

Így következett el végre a honi kakas kiválasztásának napja.

Háromtagú bíráló bizottság vette sorra a hős küzdőjelölteket. Lelkiismeretesen megvizsgálták, megvitatták valamennyi kakas feltehető tulajdonságait, és egész napi mérlegelés után végül meg is állapodtak egyben. Akkor aztán az érdeklődők örömrivalgása közepette mutatták fel a kiválasztott belföldi harcost, ezt nyilatkoztatták a legerősebbnek, legszívósabbnak, ámbár bizonyos csüggedéssel be kellett látniuk, hogy a kiszemelt kakashős is messze marad nagyságban a kokinkínai mögött.

Ezek után következett a győztes kakas tulajdonosának felhívása és az ötven aranyforint ünnepélyes átnyújtása.

Izgalom futott végig az érdeklődők sokaságán, és minden szem arrafelé tekintett, ahol az emberek közül előlépett a kakas boldog tulajdonosa, senki más, mint - Jelky Andrásné Hertha Sequin asszony.

Mondanunk sem kell, hogy a helytartóné valósággal fuldoklott mérgeben, de nem tehetett semmit. A nézők ujjongásától kísérv a pályabírák már át is nyújtották a győztes kakastulajdonos díját, Jelky Andrásné pedig azonnal felajánlotta a tekintélyes summát az építendő árva ház javára, amit aztán a nézők háromszor akkora éljenzéssel fogadtak.

Így zajlott le a honi kakasharcos kiválasztása, a jutalom átadása - most már jöhetett a nagy párviadal!

A várva várt vasárnapon roppant néptömeg lepte el Batávia tágas főterét.

A tér közepén sorompókkal körülhatárolt, homokkal felhintett porond várta a viadal tarajos harcosait. A küzdőtér egyik oldalán lépcsőzetes emelvényt építettek a jobb módú közönség számára. Jelky András és ifjú felesége a legelső sorban ültek, mindjárt a helytartó és a helytartóné úrasszony szőnyeggel és pálmákkal díszített helye mellett. A küzdőtér másik oldalát beláthatatlan tömegben fogták körül a város szegényebb lakosai, európaiak és bennszülöttek, ezren és ezren. Való igazság, hogy a legöregebb batáviaiak sem emlékeztek ilyen nagyszerű sokadalomra és látványosságra.

Amint a helytartó ünnepélyesen megadta az engedélyt, a helyőrség zenekara rögtön rázendített egy éktelen indulóra, recsegték-ropogtak a trombiták, megperdültek a dobok, csattogtak a réztányérok, és a sorompó felpattanó kapuján peckesen besétált a hatalmas kokinkíni kakas.

A nézők sokasága felmorajlott. A lassú vérű hollandiak nekitüzesedtek, ágaskodva nézték, bámulták, méregették az idegen harcost, fogadások röpködtek a levegőben, és az aranypénzek megcsillantak a fogadók kinyújtott tenyerén.

A büszke kokinkíni ezalatt besétált a küzdőtér közepére. Kényesen szedegette sárga bőré, hatalmas sarkantyújú lábát, tarajos fejét hol jobbra, hol balra billentette, úgy pislogott körül a nézőseregen, mintha fellépésének hatását méregetné.

Ekkor másodszor is megriadtak a trombiták, megperdültek a dobok, fölnyílt ismét a sorompó ajtaja, és csendesen, de gyávaság nélkül belépett a honi bajvívó: Jelky Andrásék kiválasztott kakasa.

Tapsvihar fogadta a hazai harcost. Az izgalom tetőfokára hágott, lábujjhegyen nyújtózkodott mindenki, sokan a fákra másztak, máshol tolongás, kavarodás támadt, bosszús szavak, sikongások hallatszottak.

A fogadások most kezdődtek csak igazán. Meg kell ugyan vallani - legtöbben a daliás külsejű idegenre ajánlottak fogadást, azzal se törődve, hogy a kokinkíni győzelme valójában Batávia bukását jelentené a viadalban. Mások viszont éppen a hazafias érzülettől vezetve szálltak síkra a batáviai bajvívó mellett, ha fogadásuknak nem is nagyon merték remélni a sikerét.

A lárma elcsendesedett, megkezdődött a viadal.

A kokinkíni kakas hősi tartásban állt a porond közepén. Merev, gögös tekintettel nézte belépő ellenfelét. A megvetésnél nyilván nem is érzett egyebet a hozzá képest valóban eltörpülő ellenfél iránt.

- Nem lesz itt küzdelem - sugdosták néhányan.

- Meg se meri támadni - nézegették mások a hazai kis kakast. - Örül, ha meghúzhatja magát valamelyik sarokban!

Úgy látszott csakugyan, mintha ezek a kicsinyhitűek eltalálták volna az igazságot.

A kis kakas jól szemügyre vette góliátnyi ellenfelét, aztán szorosan a sorompó mellett maradt, és elkezdett lassan körbesétálni a küzdőtér szélén.

A kokinkíni kevélyen várakozott a porond közepén. Ellenfeléről nem vette le a szemét, lassú méltósággal utána fordult, és egyben kihívó kukorékolást hallatott. Gögösen, fennhéjázóan és érezhető gúnyolódással.

A batáviai kakas nem válaszolt a kihívásra.

- Szégyen, gyalázat! - kiáltotta valaki a nézők közül.

- Micsoda meghunyászkodás! Micsoda gyávaság! - erősítették mások is.

A kis kakas csendes viselkedése valóságos felzúdulást keltett a közönség soraiban.

- Csúffá vagyunk téve egész Kelet-Ázsia előtt - méltatlankodott De Vint kapitány a helytartó páholya mellett, a helytartóné azonban annál elégedettebbnek látszott. Ami a hazai becsületet illette, azzal éppen nem sokat törődött.

A közönség nagyobb része még zajgott, méltatlankodott, de néhányan már valami hirtelen támadt sejtéssel kezdték figyelni a porondot, ketten-hárman pedig váratlanul a kis kakas mellett kínáltak fogadást.

A kis kakas csak kerülgette a nagyot. Változatlanul a sorompó mellett, a küzdőtér legszélén lépegetett, kezdetben lassan, óvakodva, majd valamivel gyorsabban. A kokinkínai méltóságán alulinak tarthatta, hogy ellenfele után iramodjék, de kénytelen volt szemmel tartani, ezért folyton utána fordult.

Percek teltek el így. A kis kakas most már futott a porond szélén, amivel az egy helyt álló kokinkínait egyre gyorsabb forgásra kényszerítette. És ez már nyilvánvaló előnyt jelentett a kis kakas számára, hiszen nagy körben futott, és legfeljebb csak kimelegedett futtában, amíg ellenfele, önmaga körül forogva, előbb-utóbb elszédült.

A közönség ekkor már feszült csendben figyelte a fejleményeket. Mindenki átlátta a kis kakas hadicselét. Akik az idegen mellett fogadtak, pénzüket már-már veszve látták, míg a batáviai kakas hazafias pártolói örömtől sugárzó tekintettel követték hősüknek minden mozdulatát.

És valóban a súlyos testű kokinkínai, noha szilárdan állott kezdetben a talpán, ekkor már szédelegni, tántorogni látszott, és minél tovább forgott a középen, annál jobban elszédült. Az is látni való volt, hogy a helyéről kimozdulni most már akkor se tudna, ha félretenné fennhéjázó gögjét. Forgása közben el-eldőlt, szárnyával bele-belecsapott a levegőbe, mintha valamiben meg akarna fogózkodni, és minden pillanattal gyámoltalanabbá lett.

A helytartóné halálsápadt volt a méregtől. Meg kell érnie, hogy az ő kakasa elbukjék?! Hogy egy jöttment szabó felesége megalázza, méghozzá az egész város szeme láttára!

- Peter Albert! - suttogta fojtottan a férje fülébe. - Peter Albert! Nézd azt a batáviai kakast!

- Nézem, de mennyire nézem! - fújta boldog izgalommal a helytartó. - Micsoda okos fickó! Úgy földhöz teremti ezt a behemót jószágot, mintha soha ott se lett volna!

A helytartónénak elsötétült az arca.

- És ez neked tetszik?! Te ezt helyesnek tartod? - tört ki belőle a megsértett indulat. - Hát szabad ilyen cselekkkel élni egy becsületos párviadalban?!... Azonnal válaszd el őket, mert ez csalás, amit ez a kis rongyos csinál!

A helytartó ámulva nézte felesége felháborodását. Nem is értette hirtelen, honnan fúj a szél.

- Mi jut eszedbe, édes Dorottyám? Hát nem örülsz a mi győzelmünknek?...

Az asszony most könyörgésre fogta a dolgot. Ekkor a helytartó rögtön megértette, mi bántja hát életpárját.

- Peter Albert - suttogta az asszony. - Ez a kakas be van tanítva! Jelkyné betanította erre a cselre. Érted? Betanította, hogy csúffá tegyen bennünket! Ó, Peter Albert...

A helytartó már-már előre látta, hogy megint elveszti a csatát áskálódó feleségével szemben, de az asszony sugdosása, követelőzése egyszerre csak értelmetlenné vált, mert ebben a pillanatban eldőlt a két kakas párbaja.

A hatalmas kokinkínai nem tudta magát tovább lábon tartani, szédelegve hasra bukott, szárnyát a porban szétlökte, fejét kábultan lecsüggesztette.

A kis kakas ekkor egyetlen iramodással ott termett a legyőzött idegen hátán, fejét belenyomta a homokba, a taraját meghasította, aztán büszke győzelmi kukorékolásba tört ki.

Mennydörgő tapsvihár köszöntötte.

A férfiak feldobálták a kalapjaikat, a lányok, az asszonyok fehér kendőket lobogtattak, viharos éljenzés visszhangzott a téren, és végül még a fogadásukat elvesztett nézőkben is annyira fölébredt a hazafiasság, hogy tán ők ujjongtak legjobban Batávia fél világra szóló diadalán.

A kis kakast valóságos diadalmenetben kísérték haza Jelky Andrásék házához. Boldog tulajdonosa pedig, Jelky Andrásné, este nagyszerű ünnepi köszöntőt kapott a katonai zenekartól. Így végződött a sokáig emlékezetes batáviai kakasviadal - de mégsem végződött igazán, mert néhány hét múlva különös folytatása következett...

A hely tartóné majd megpukkadt határtalan mérgében. Éjjel-nappal ostromolta Peter Albertjét - vegyen elégtételt, és büntesse meg Jelkyéket. A helytartó házából kiköltözött a béke, a derék hollandus vége-hosszát nem látta a perpatvarnak, felesége reggeltől estig porolt, zsémbeskedett.

Így történt, hogy egy szép reggelen Jelky András hivatalos felszólítást kapott: jelenjék meg aznap a helytartó előtt.

- Kedves barátom, örömhírt akarok közölni önnel! - fogadta Andrást a helytartó, de az arca egyáltalán nem úgy festett, mint aki örömhírt tartogatna. Hallgatott is egy percig, amíg végül megmondta, mi legyen az a nagy öröm. - Azt akarom közölni, hogy még a mai napon megkapja hadnaggyá való kinevezését hadseregünknel.

András ámulva nézett a helytartóra. Képtelen volt felfogni, mi szükség van erre az előléptetésre, amikor katonai szolgálata alól felmentést kapott, és már be is rendezkedett a szorgos polgári életre. Mégis, ahogyan illett, megköszönte a váratlan kitüntetést, és tisztességgel megszorította a feléje nyújtott kezét.

- Remélem - folytatta nem nagy meggyőző erővel a helytartó -, méltányolni fogja bizalmamnak ezt az újabb bizonyítékát... Kinevezem tehát hadnaggyá, és mint ilyet, egyben annak a századnak a parancsnokává is, amely holnap reggel Ceylon szigetére indul. Ceyloni telepeinket a bennszülöttek súlyosan veszélyeztetik, rendet kell csinálni közöttük... Ez ugyan nem könnyű feladat, de biztos vagyok benne, hogy az ön ügyessége és bátorsága meg fog felelni várakozásunknak, és új érdemeket szerez majd új hazájának szolgálatában...

Andrásban meghűlt a vér, szólni sem tudott.

Hogyan?! Hát lehetséges ez? Most, amikor szilárdan megalapozta jövőjét, amikor műhelyét már a felvirágoztatás útjára vezette, amikor boldog házasságot kötött, és boldogan él szép, kedves, fiatal feleségével - most mondjon búcsút mindennek, és dobjon el magától mindent egyetlen nap alatt?!

Úgy érezte, életének sose volt siralmasabb fordulata, mint ez a váratlan kinevezés.

Hiába igyekezett kitérni a megbízás elől, hiába hivatkozott műhelyére, feleségére, a helytartó - bár maga is kínlódva - hajthatatlan maradt.

- Ne felejtse el, hadnagy úr - igyekezett előre kiszámított érvekkel indokolni a megbízatást -, ön még másfél évig szolgálni tartozik a hollandi gyarmatok hadseregében. Eddig is csak különös kedvezésképpen úzhetett polgári foglalkozást. Most pedig szükségünk van az ön okosságára és kardjára. A kormány elvárja öntől, hogy kötelességét hűségesen teljesítse!

Levelet vett fel íróasztaláról, és átnyújtotta Andrásnak.

A levél borítékján ez állott:

„Ceylon partján bontandó fel!”

- Ha Ceylonban partra lép - búcsúzott végül a helytartó -, bontsa fel ezt a levelet, és tegyen eleget a benne foglalt utasításoknak... Isten önnel, hadnagy úr!

Van der Parra kezét nyújtott. Sokkal melegebben szorította meg az új hadnagy kezét, mint ahogyan a hivatalos fogadásokon szokásos, bár ez már semmit sem változtatott András szomorú helyzetén.

Szeme káprázott, feje zúgott, ahogy elhagyta a házat. Mikor az udvarra kilépett, nyíló ablak zörejét hallotta az emeleten, önkéntelenül feltekintett, és udvariasan köszöntötte a kövér képpel alátekintő helytartónét. Nem is gondolta, hogy ezzel életének legszomorúbb fordulatáért mondott köszönetet.

HUSZADIK FEJEZET

amelyben Jelky András hallomásból megismerkedik Buddha isten szent fogával

Két héttel később, amikor egy karcsú vitorlásról széttekintett a tengeren, András egy kéken derengő hegykúpot vett észre a messzeségben. A távoli hegycsúcs csak akkorának látszott, mint egy nagyobbacska hangyaboly.

Ez volt az Ádám-hegy, Ceylon szigetének híres hegyóriása.

A ceyloni szárazföld megpillantásakor keserű sóhajtás szakadt fel András melléből. Hánytvetett életének annyi megpróbáltatása után ismét idegen földre veti hát a sorsa! És már nemcsak a maga gondját-baját kell cipelnie.

Kétszáz ember várja tőle a parancsot és a gondoskodást.

A távolban kéklő hegycsúcs már feljebb emelkedett a láthatáron, körülötte halványan kirajzolódott Ceylon partjainak hegyes-völgyes vonala. András gondokba merülten szemlélte a messzeségben kibontakozó képet, aztán belső zsebébe nyúlt, és elővette Van der Parra pecsételtől pirosuló levelét.

Mindössze néhány soros levél volt.

*A Hollandi Köztársaság
ázsiai gyarmatainak helytartójától*

Jelky András hadnagy úrnak

Ezen levelünkkel parancsban adjuk önnek, hogy Ceylon szigetén haladéktalanul vessen véget a bennszüllött törzsek garázdálkodásának. Ha parancsunknak eleget tett, és helyreállította a békés viszonyokat, századával keresse fel Banda, Amboina és Ternate szigeteket, és mindezekben a helyeken, békés úton vagy szükség esetén fegyveres eljárással, biztosítsa a köztársaság gyarmatainak épségét és nyugalalmát. További rendelkezéseinket útja közben fogja kézhez kapni.

Kelt Batáviában, 1760. május 17.

*A hollandi gyarmatok kelet-ázsiai helytartója:
Péter Albert Van der Parra*

András csaknem kiejtette kezéből a levelet. Az sem volt ínyére, hogy századával bennszüllöttekre támadjon, de ami ennél is jobban szíven ütötte, hogy a helytartóság parancsainak teljesítése akár évekig is eltarthat. Nincs semmi reménye, semmi kilátása, hogy feleségéhez, békés foglalkozásához egyhamar visszatérjen!

Alkonyattájt a vitorlás megérkezett Ceylon partjaira, és horgonyt vetett fővárosának, Colom-bónak a kikötőjében.

Andrást és századát lelkendező örömmel fogadták a holland gyarmatosok. A város kisdud helyőrsége huszonöt ágyúlovással üdvözölte partraszállásukat, zeneszóval vonultak be a városba.

Hogy szomorúságát elűzze, András tettekre vágyott. Nem sokat töltötte hát az időt, hanem még aznap este összehívta a város előljáróit. Tőlük aztán pontosan megtudta, milyen feladatokat kell megoldania.

Ceylon belsejében független tartományként állt fenn a szingaléz bennszülöttek országa. Kandy volt a neve az országnak, ugyanígy hívták az ország fővárosát, amely egyben Mahabinak, a bennszülöttek királyának a székhelye volt. Néhány héttel Andrásék érkezése előtt történt, hogy Mahabi király tekintélyes sereggel betört a hollandi gyarmatok területére, és felgyújtott néhány jómódú telepet. A gyarmatosokat pedig elkergette a letarolt ültetvényekről.

A colombói gyarmati helyőrség sokkal csekélyebb erőt képviselt, semhogy Mahabival szembezállhatott volna. A város polgárai rettegtek tőle, nehogy Mahabi serege a városra is rátörjön, ha sikerül neki a tengerpart felé nyomulnia. Érthető hát a nagy öröm, ahogyan András századát fogadták. A megbeszélés után meg is ünnepelték kivilágítással, fényes díszlakomával az eseményt, úgyhogy a gyarmati hadsereg új hadnagya alig győzte végighallgatni a sokfajta magasztaló felköszöntést.

Az ünnepi vacsora után sem tudta álomra hunyni a szemét.

Mit tegyen ebben a keserves helyzetben? Semmi hajlandóságot sem érzett, hogy tűzfegyverekkel válaszoljon a bennszülöttek lázadására, egyáltalán, hogy vért ontson ezen a sose látott földön. A parancsot azonban teljesíteni kell, nincs kibúvó! Hajnalig töprengett, gondolkodott, és végül eltökélte magában, hogy akár csel fogással, akár valami más úton-módon, de véröntés nélkül tesz eleget nehéz küldetésének.

Másnap reggel legelébb is maga elé hozatta a szingaléz foglyokat, akik az eddigi csatározásokban a hollandiak kezére kerültek. Barátságos hangon kezdte őket faggatni: mit akar hát Mahabi király a hollandusoktól? Amazokat nem is kellett sokáig biztatni, egykettőre elmondták, hogy Mahabi király megesküdtött Buddha szent fogára: az idegeneket mind elkergeti, és az egész szigeten visszaállítja a maga ősi uralmát.

- Hát nem ismeri a király a hollandok erejét? - kérdezte András. - Hiszen az igaz, hogy mi kevesebben vagyunk, mint ti, de fegyvereink veszedelmesebbek, és sokkal jobban harcolunk...
- Gondolkozott egy pillanatig, aztán ijesztésül még azt is hozzátette: - Ha a ti királyotok nem tér vissza békével a maga országába, akkor még azt is könnyen elvehetjük tőle.

- Ó, uram - felelte a fogolycsapat vezetője, egy öreg, fehér szakállú szingaléz -, az lehetetlen. Még ha kétszer annyian volnátok is, mint mi, és ha valóságos villámmal tudnátok is megtölteni a puskáitokat, mégis mi győznénk le benneteket. És esküszöm neked, hogy valahányan vagytok, te magad is, vagy itt hagyjátok a szigetünket, vagy mindnyájan a kezünkbe kerültök!

András elámult a fogoly szingaléz válaszában.

- Mitől vagy ilyen bizonyos a győzelmeitekben? - kérdezte inkább kíváncsian, mintsem haraggal.

Az ősz ember keresztbe tette két karját a mellén, és oly mélyen meghajolt, hogy a szakáll a földet érintette.

- Ó, uram, engem a szent fog bizonyossá tesz.

Andrásnak várakozóan csillant fel a szeme.

- Micsoda szent fog?

- Buddha szent foga - hajlott meg újra a fogoly -, amit a mi papjaink a kandyi nagytemplomban őriznek... Aki a birtokában van a mi istenünk szent fogának, azt Buddha a sziget korlátlan urává teszi. Ez a szent fog pedig Mahabi király birtokában van.

András elgondolkozva nézte az áhítatosan hajlongó öreget. „Milyen babonákban hisznek ezek a szerencsétlen emberek!” - tűnődött csüggedten, de egyszerre csak felugrott a helyéről, és

gyorsan elvezettette a foglyokat. Olyan terve támadt, hogy azonnal magára akart maradni és világosan kidolgozni a szerencsésen született gondolatot.

Estefelé újra összehívta a város elöljáróit.

- Uraim! - nézett körül a reményteljesen várakozó arcokon. - Felteszem, hogy nemcsak a legközelebbi néhány hónapra, hanem tartósabban is szeretnék a békességet biztosítani.

Az elöljáró urak megvakarták a fülük tövét, igen furcsa képet vágtak, aztán egyöntetűen kinyilatkoztatták, hogy akarni akarnának ilyesmit, de bizony ez merő lehetetlenség.

- No jó - folytatta András -, nekem olyan tervem van, ami ha sikerül, hosszú békét biztosíthat a kolónia számára.

Az elöljáró urak erre már hegyezni kezdték megvakart fülüket, és olyan szemmel tekintettek Andrásra, hogy - halljuk hát a szép szót!

- Hallottak már önök Buddha szent fogáról, amit Kandyban őriznek?

Az elöljáró urak összenéztek, és egyöntetűen igennel válaszoltak.

- Jól van - állt fel András a helyéről. - Akkor biztosan azt is hallották, hogy a bennszülöttek hiedelme szerint ennek a szent fogának a birtoklásától függ az egész sziget birtoklása. Az én tervem tehát egyszerűen abból áll, hogy a szent fogat elhozom a kandyi nagytemplomból, és ezáltal visszajára fordítom a bennszülöttek hiedelmét.

Az elöljáró urak ismét összenéztek, fejüket csóválták, vállukat vonogatták.

- Szép terv, jó is volna - szólalt meg végre az egyik -, hanem a szent fogat elhozni lehetetlen!

- Kandy bent van a sziget legbelsejében - mondta a másik -, még a tájékára eljutni se könnyű!

- És a szent fogra szörnyen vigyáznak a buddhista papok - folytatta csüggedten a harmadik.

A negyedik is hozzátett még valamit.

- Mahabi királynak pedig roppant nagy serege van. Tízszer akkora, mint a miénk. Jobban tenné ön, hogyha ágyúival kergetné szét a vadakat!

András hagyta, hogy az elöljárók hadd mondják el a magukét, aztán nyugodtan, határozottan kijelentette:

- Az erőszak csak újabb bajokat szül... Ezért a fogat akkor is elhozom, ha egyenest a kandyi király szájából kellene kihúznom. Kérem az elöljáró urakat, azonnal intézkedjenek, hogy a város nélkülözhető katonasága a századomhoz csatlakozzék. Holnap reggel indulok Kandyba.

Határozott fellépése eredményes volt. Az elöljárók elszéledtek, és a colombói helyőrség nagyobb része még aznap este csatlakozott a batáviai századhoz.

András gondos előkészületekkel töltötte el az estét. Tanulmányozta a sziget térképét, megbeszélte az úttervet Jost káplárral, a colombói helyőrség köpcös parancsnokával, aztán levelet írt a feleségének, és végül nyugodalmas alvással pihente át az éjszakát.

Mire megvirradt, háromszáz gyarmati katona élén elhagyta Colombo városát. Azzal a szilárd elhatározással vezette seregét, hogy történjék bármi, a szent fogat megszerzi, és ezzel elejét veszi a hiábavaló vérontásnak.

A kisdud hadsereg keletnek vette útját, hogy felfelé haladva a Kelani-Ganga folyó völgyében, a legrövidebb úton közelítse meg Kandyt, a sziget ősi fővárosát.

Hosszan elnyúló menetben vonult a sereg. Útjában mind ritkábbak lettek és végül egészen elmaradtak az emberi munkálkodás jelei: a bambusz-kunyhók, a füstölő tűzhelyek, a kaktusz-növények, a vad természettől elhódított irtások, és nemsokára az őserdő sűrű, sötétlő, burjánzó világa fogadta magába a merész vállalkozókat. Hatalmas pálmák nyúltak a magasba, kötélvastagságú indák húzódtak, csavarodtak a fák törzsei között, és lent a földön vad sűrűségben zöldelltek, illatoztak a forró égőv húsos levelű cserjéi, bokrai, ezerszínű virágai.

András szomjas szemmel figyelte az őserdő zajgó-zsibongó életét. Ezerszínű, ezerhangú madársereg csivított, röpködött a lombok között, papagájok surrogtak a levegőben fülhasogató rikoltozással, farkukkal fogózva majmok hintáztak az ágakon, és vijjogó hangon kiáltoztak egymásnak az emberek sose látott seregének közeledtére. A folyót is elevenné tette az őserdei élet: gémek, gödények, flamingók, sose látott formájú, tollazatú vízimadarak úszkáltak, pocskoltak a folyópart sekélyebb vizeiben, hatalmas combú békák vetették magukat vízbe a közeledők előtt, és éktelen lármát csaptak. Csillogó hátú teknősök bukácsoltak a lágy iszapban, és fatörzs módjára egy-egy krokodilus is ott sütkérezett mozdulatlanul a homokos parton.

Andrásnak akaratlanul is gyermekkorra, kedves jó tanítója jutott az eszébe.

Sovánka uram mindig szívesen mesélt az iskolában az őserdőkről. És ahogyan az iskolából hazatérve maga is elmesélte azon frissiben édesanyjának, milyen messzi, titokzatos világok vannak a földön, ahová ember még sose tette be a lábát, szegény jó édesanyja milyen hitetlenkedve csóválta a fejét... És András itt, az őserdő mélyén most szomorkásan, de mégis elégedetten gondolt vissza roppant útjára, amelyen annyi veszedelem között is megállta a helyét.

Amikor eljött az este - hirtelenül, mert a forró égőv alatt a fényes nappalból minden átmenet nélkül koromfekete éjszaka lesz -, a sereg letáborozott. A hatalmasan lobogó őrtüzek körül lepihentek a katonák. Szükség volt a nagy tüzekre, nem mintha az emberek nagyon fáztak volna, de az őserdő élete éjszaka sem csendesedett el, hanem a veszedelmesebb vadak éppen a sötétben indultak zsákmányszerző útjukra.

A sötétség beálltával elnémultak a nappal hangjai, és kezdetét vette az őserdő sokkal félelmetesebb éjszakai hangversenye. Vad elefántok trombitálása, bögő majmok üvöltözése, óriási baglyok huhogása, mérges kígyók surranó sziszegése egyetlen zsongó lármába olvadt össze. Néha-néha a tigrisordítás is felharsant a távolból.

Az éjszaka minden baj nélkül telt el. A kiállított őrszemeket nem támadta meg vadállat, az alvókat nem csípte meg pápaszemes kígyó, így, amikor a felkelő nap fénye lassacskán áttörte a lombok rengetegét, a katonák friss kedvvel, megújult erővel folytatták az utat.

Az első csapás azonban nem sokáig váratott magára.

A menet végén néhány katona valami úszó tárgyat pillantott meg a folyó hullámain. A katonák kíváncsisága nagyobb volt, semhogy sorsára hagyták volna a vízen libegő, bukácsoló tárgyat; hosszú faágakkal halászni kezdtek utána, és hamarosan sikerült is a part közelébe csalni.

- Egy kosár! - kiáltott az egyik meglepetten.

- Mozog benne valami! - vizsgálgatták mások, és még nagyobb igyekezettel folytatták a halászatot.

Valóban, amit a folyóból kihalásztak: sásból font kosár volt, és a belsejében nyugtalanul forgolódtott valami.

Fiatalkatonák kapták kezébe a kosarat, és a többiek nagy várakozásától kísérvé feltépte a tetejét.

Abban a pillanatban egy karvastagságú mérges kígyó pattant ki a kosárból, a katonát dühödten megmarta az arcán, és hirtelen tekergéssel már el is tűnt a sűrű páfrányok között.

A megmárt katona fölajdult fájdalomában, hanyatt esett, és mire András és Jost káplár előkerültek a szomorú esemény hírére, a szegény fiú már a végét járta.

- Ezt a kosarat a mi fogadtatásunkra küldték? - kérdezte András döbbenetben. - Máris tudnak érkezésünkről?!

A káplár, aki Andrásnál régebbi szolgálata révén járatosabb volt a bennszülött népek szokásaiban, most tagadóan ingatta a fejét.

- Nem, nem mielőbb küldték - dobta vissza a kosarat a vízbe -, egész más a magyarázata. A szingalézek vallása tiltja az állatölést. Ezért aztán a veszedelmes állatokat kosárba zárják, és bedobják a folyóba... Sose szabad hozzányúlni az ilyen kosarakhoz, sokan megbánták már, akik ilyesmire halásztak.

A csapat első halottját az őserdő mélyében temették el, egy hatalmas mangófa tövében ásták meg a sírját. A sereg szomorú csendben felsorakozott a fa körül, de a végtisztességnél szokásos sortüzet András nem engedélyezte. A lőporral takarékoskodniuk kellett, különben sem lett volna tanácsos, hogy a puskaropogással esetleg elárulják jelenlétüket valami őserdőben kóborló bennszülöttnak.

Mély csendben takarták be földdel szerencsétlenül elhunyt bajtársukat, zöldellő faágat szúrtak a sírdomb hegyébe, aztán megrendült szívvel, komor hangulatban indult tovább a sereg.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András elevenné varázsol egy kétszáz éves, de legalábbis húszszentendős szobrot

Tizenkét napig tartott az őserdei menetelés. A tizenharmadik napon előbukkant a század az irdatlan rengetegből. Sziklás, bozotos, kietlen hegyoldal tárult a katonák elé, a kövek fehérlő hátán szikrázott a nap, a bokrok, a cserjék bágyadtan kókadoztak a forráságban.

András egész napos pihenőt rendelt el, és amíg a katonák letáboroztak az erdő szélén, felkapaszkodott egy jókora sziklatömbre, hogy végigtekintsen a messzire nyúló, lankás hegyháton. Ez a vidék már Kandy tartománya volt, a sziget szíve, a bennszülöttek ősi országa. Igaz, a hegyhát innenső oldalán nyoma sem látszott az emberi életnek, de András tudta a térkép útmutatásából, hogy egy-két napi járőföldre megtalálják majd az első bennszülött falvakat, aztán magát az ősi fővárost, ahol a szent fog rejtőzik.

„Hej, az a szent fog! - sóhajtott elgondolkozva. - Hogy kezdjek hozzá? Hogy kerítsem elő? Pedig megszerzem, akár a pokol fenekéről is!”

Tűnődve szemlélte az elébe táruló tájat. Az őserdő homályos sűrűsége után jólesett szemének az ég határtalansága. Tetterőt és biztonságot érzett magában, hogy véghez tudja vinni merész feladatát.

Amint így szemlélődött, egyszerre csak egy öreg bennszülöttet pillantott meg nem messze a hegyoldalon. Az öreg szingaléz gyümölcsökkel, virágokkal megrakodva kapaszkodott felfelé a kövek között. Csendesen, zaj nélkül mozgott, igyekezetében elmerülve nem sokat látszott törődni az erdő szélén sürgölődő katonákkal.

András azonban annál jobban törődött vele. Gyorsan leereszkedett a szikláról, az öreg elé sietett, és hogy barátságosan szóra bírja, legelébb is megkérdezte tőle, hová cipeli a gyümölcsöket ezen a lakatlan vidéken.

- Ramájunnak viszem - rakta le az öreg a gyümölcsökkel tele gyékénykosarat. Minden ijedelem nélkül pillantott Andrára, úgy mondta ki a Ramájun nevet, hogy aki jóra való ember a világon, annak Ramájunt ismernie kell.

András azonban sose hallotta ezt a nevet. Hiába kutatott emlékezetében, még csak nem is rémlett neki, hogy akár Batáviában, akár Colombóban említették volna előtte.

- Ki az a Ramájun? - kérdezte hát kíváncsian.

- Nem tudod, feringi? - kérdezte megbotránkozva a szingaléz. Feringinek szólította Andrást, ahogy a bennszülöttek nevezik az európaiakat, aztán egy kis sajnálkozó lenézéssel a hangjában megadta a magyarázatot: - Ramájun: ő a mi legnagyobb oszlopszentünk!

András nem lett okosabb a felvilágosítástól, nem tehetett hát egyebet, tovább kérdezett:

- Oszlopszent? Mi az az oszlopszent?

- Azt sem tudod, feringi? - nézett rá még élesebben az öreg. - Az oszlopszent feláll egy magas oszlop tetejére, és nem jön le többet.

András most sem értett többet az egészből, mint eddig.

- És mit tud odafent csinálni? - kérdezte ismét, nem valami nagy áhítattal.

- Az oszlopszent Buddha nagyságáról elmélkedik, és úgy tér vissza dicsőséggel Buddha birodalmába - adta meg a választ megrovóan az öregember.

András inkább a földi kérdéseknél maradt.

- És nem ül le, nem fekszik le soha? Hiszen az lehetetlen!

- Neked, feringi, sok minden lehetetlen, amit a mi szentünk meg tud cselekedni.

- De ha elalszik - faggatózott tovább András -, akkor leesik az oszlopról, és még a nyakát is kitörheti.

Az öreg szingaléz ettől a tiszteletlen feltevéstől sem vesztette el áhítatos nyugalmát.

- Nem esik le - jelentette ki kurtán. - Éjszaka Buddha láthatatlan zsinórt bocsát le hozzá az égből, abba belefogódzva nyugodtan alhatik.

- Láttad már azt a zsinórt? - mosolygott András.

- Nem láttam, mert az láthatatlan. Buddha a semmiből szötte.

- Ha semmiből szötte, akkor mindenesetre láthatatlan, ezt elismerem - bólogatott András jóakarattal.

Hogyan használhatná fel ezt a találkozást a maga javára? - ez a kérdés járt közben egyre a fejében. „Ennek az oszlopszentnek biztosan van valami köze a szent foghoz. Nézzük csak tovább, hátha nyomra bukkanunk!”

- És mióta áll a ti Ramájunotok azon az oszlopon? - kérdezte az öreget egy kis hallgatás után.

- Ó, már a nagyapám nagyapja korában is ott állt! - felelte lelkesen az öreg szingaléz. - És azóta meg se mozdult soha! A lába gyökeret vert az oszlopba, és lába körül fészket raktak a fecskék, mert egészen kőszobornak tartják... És a vállára is ráülnek, mert Ramájun sose zavarja el őket.

Andrásban egyre jobban megerősödött a gondolat, hogy személyesen kell megismerkednie ezzel a csodálatos oszlopszennel. Nem hitt ugyan az öreg szavában, inkább valami ügyes ámítónak képzelte Ramájunt, hiszen oly könnyű kihasználni a nép babonás természetét. De hát mindegy, akárhogy is van, az csak hasznára válhat, ha megnézi magának a sziget híres szentjét.

- Elvezetnél engem szent Ramájunhoz? - kérdezte most már tiszteletteljes hangon.

Az öreg szingaléz szótlánul nézett rá. Látszott, hogy tusakodik magában, de végül is nem tudott ellenállni a kísértésnek, hogy az idegent ámulatba ejtse az oszlopszent dicsőséges látványával.

- Gyere velem, és elébe fogsz jutni - felelte büszkén. Aztán a maga megnyugtatóására (ha szentségtörő dolgot cselekednék) még hozzátette: - Nem hiszem ugyan, hogy a mi szentünk beszédbe ereszkedjék egy magadfajta feringivel...

András Jost káplárra hagyta a tábort, maga mellé vett néhány kísérőt, és megindult az öreg szingaléz után.

Órákon át kapaszkodtak felfelé a hegyoldalban, András és az öreg között most már szó sem esett. Csak a kövek ropogtak a katonák lépései alatt. Végül egy hosszú, zezzugosan elnyúló hegyszakadék belsejébe érkeztek, a szakadék mélyén fűrge hegyi patak csobogott, egymás nyomába lépegetve most annak a partján haladtak tovább. És akkor - oly váratlanul, hogy

András azt hitte, káprázik a szeme - az út egy éles fordulatánál hirtelen szembetalálták magukat az ország különös szentjével.

A hegyszakadék napsütéses sziklakatlanba torkollott, a katlan közepén nagy darab kőszikla terebélyesedett, a kőszikla tetején egy vastos gránitoszlop emelkedett az ég felé, az oszlop hegyében pedig ott állott mereven, mozdulatlanul egy sötét, sovány, csontvázszerű alak.

- Ramájun - kiáltott fel széni borzadással az öreg szingaléz.

Néhány pillanatig arcára borulva imádkozott a kőszikla aljában, aztán ismét felemelkedett, és félhangosan folytatva az imádságot, kapaszkodni kezdett felfelé a sziklán.

A sziklára feljutni nem volt nehéz feladat. Sokan megtehették már esztendőkön át ezt az utat, mert lépcsőszerű kapaszkodók vezettek rajta felfelé. Fent, az oszlop talapzata körül virágok, gyümölcsök heverték a kövön, bizonyságául a nép áhítatos tiszteletének az oszlopszent iránt.

András intett a kísérőinek, hogy maradjanak vissza, maga pedig az öreg szingaléz nyomában kapaszkodni kezdett, és hamarosan ott állt a szikla tetején, a gránitoszlop tövében. Az oszlop magasabb volt nála, felnyújtott karral elérhette volna a felső párkányát, ahol az oszlopszent csontos lába állt.

Az öreg szingaléz lerakta ajándékait, homlokával háromszor megérintette a földet, és gyorsan leereszkedett a szikláról. Bizonyára nem tartotta magát méltónak arra, hogy tartósan ott időzzék a hatalmas szent közvetlen közelében.

András azonban fönn maradt, és különös érzésekkel eltelve szemlélni kezdte a dermedten álló, különös alakot. Mintha bronzból öntötték volna, oly mozdulatlan nyugalom ülte meg az egész testet. A két csontos kar halottan lecsüngött, a szemekben nem volt élet, láttak ugyan, de nem néztek, csak a hosszú fehér szakáll rezdült meg néha-néha a szél könnyű fuvallatától. Az oszlop tetején valóban fecskék fészkeltek, egy fecske éppenséggel ott ült az oszlopszent vállán, és mintha titkokat sugdosna a fülébe, halkán csivított.

- Ramájun! - szólította meg András percek múltával az eleven szobrot. - Ramájun! Téged a világ nagy bölcsnek tart, és a híred hozzám is eljutott... A nép azt mondja, hogy te mindent tudsz, szent és mindenható vagy, és hogy nincsenek előtted titkai sem a sorsnak, sem a természetnek.

A szent mintha egy árva szót sem hallott volna András beszédéből.

- Ramájun! - kiáltott hangosabban András. - Ha mindentudó vagy, mondd meg, miért kerget engem a sors tengereken, világrészeken keresztül. Miért nem lelek én pihenést sehol a földön? Mondd meg nekem, Ramájun, és adj tanácsot, mit tegyek.

A szent nem moccan, nem válaszolt.

András hátrább lépett, hogy jobban lássa az oszlopszentet. Első megdöbbenésének zavara után valami türelmetlen kívánság fogta el, hogy szóra bírja, életre keltse ezt az élő és mégis halott emberi testet.

- Miért nem felelsz, Ramájun? - kiáltott fel türelmetlen sürgetéssel. - Talán nem fér meg a méltóságoddal, hogy válaszolj annak, aki tisztelettel kérdez? Még az isten is feleletre méltatja a teremtményeit! Neked pedig, aki a legfőbb lény alázatos szolgájának vallod magadat, neked nincs feleleted az én kérdésemre?

A szent most sem válaszolt, dermedt arcvonásai azonban egyszerre csak megvonaglottak, keze önkéntelenül megrendült, vállának, nyakának inain kínzó rángatózás hullámzott végig.

Percek múltak el a szent gyötrő kínlásával. András némán bámulta a verejtékező alakot, amikor hirtelen egy kiáltás szakadt fel az oszlopszentből:

- Feringi! Feringi!... Látod azt a rudat? Ott van melletted! Látod?

- Látom - felelte András, elámulva a különös kérdésen. Azt hitte, a szent azért mutatja neki a földbe szúrt botot, hogy valami példázatot mondjon róla, és azáltal adjon feleletet a kérdéseire, de egész más következett.

Az oszlopszent arca, karja, testének inai még hevesebben rángatóztak, mintha az erőszakkal elnyomott élet tépte, gyötörte volna egész lényét. Haragos türelmetlenséggel kiáltott Andrásra:

- Fogd azt a rudat, feringi! Fogd azonnal! Vakard vele a hátamat!

Andrást annyira meglepte a váratlan kívánság, hogy mozdulatlanul maradt a helyén, de akkor a szent másodszor is rákiáltott, haragtól és gyötrelmetől remegő hangon:

- Feringi! Vakard a hátam!

András most már nem habozott, kirántotta a földből a hosszú, egyenes farudat, és a hegyével derekasan végigvakarta a szent hátát és mellét, nyakától a keresztcsontjáig minden porcikáját. Akkor a széltől, naptól kicserzett testen elült lassanként a kínzó vonaglás, boldog megelégedés ömlött el a szent kiszikkadt arcán.

- Elég, feringi! - sóhajtott végül. - Szúrd vissza a rudat a helyére.

András beszúrta a rudat a földbe, és visszatérve az oszlop elé, csodálkozva nézett fel ismét. A szobor, íme, megelevenedett! A testét elhagyta a jéghideg dermedtség, az arc megváltozott, a szemekbe visszatért az élet. Ramájun megnyugodva állt a helyén.

- Ne csodálkozz, feringi! - szólalt meg kisvártatva. - Minden Buddhában hívő embernek kötelessége, valahányszor felkeres egy oszlopszentet, hogy megfogja a földbe tűzött póznát, és megvakarja az oszlopszent hátát. A te vezetőd mégis megfélelkezett a kötelességéről, pedig az én hátam már akkor viszketni kezdett, amikor megláttalak titeket... Mert tudd meg, feringi, nem az éhség a legnagyobb szenvedés, sem a szomjúság, sem a meleg, sem a hideg, hanem a viszketés!

Andrást elhagyta az a zavart, döbrent áhítat, amivel eddig szemlélte a szentet. Most inkább szánalmat érzett ezért a szerencsétlen emberért és kíváncsiságot, hogy megtudja kegyetlen életének titkát.

- És miért nem vakarod meg magad a saját kezeddal, Ramájun?

- Tiltja a fogadásom, hogy ilyen mozdulatot tegyek - felelte tompán az oszlopszent. - Pedig a viszketés mindennél nagyobb próba.

András belátta, hogy igazat beszélhet, hiszen ha az ember sose tisztálkodik, helyéről soha el nem mozdul, csakugyan elég oka lehet a viszketésre.

- Válaszolsz-e a kérdéseimre, amit az előbb feltettem? - kérdezte András most már sokkal közvetlenebb hangon.

A szent elgondolkozni látszott, jó ideig hallgatott, aztán nagyra nyílt szemmel a távolba tekintett, és ezt az egyetlen szót kiáltotta:

- Nirvána!

- Van-e valami tanítás a te vallásodban, hogy sorsom csapásaitól megmenekülhessek?!

A szent változatlanul a messzeségbe révedt. Arca ismét megdermedni látszott. Kisvártatva másodszer is így kiáltott:

- Nirvána!

András már-már belátta, hogy nem kaphat érthető választ, utoljára mégis felszólt az oszlopszenthez:

- Mit jelent ez a szó? Miért felelsz értelmetlenül a kérdésekre, amit én megfejtteni nem tudok?

Csalódottan nézte az aggastyánt. Már távozni készült, de akkor újabb változást vett észre az oszlopszent tekintetében. Ramájun szemében meglepetés tükröződött, pillantását egy helyre szegezte, az arca egyszerre haragossá változott.

András megfordult, szemével követte Ramájun tekintetét, és saját fegyveres kísérőit vette észre odalenn.

András megértette, Ramájunt a fegyveresek nyugtalanítják, azért minden titkolózás nélkül számot adott róluk.

- Ne nyugtalankodj, Ramájun. Azok az én kísérőim, én pedig a katonák hadnagya vagyok... De nem hozzád jöttünk. Kandyba megyünk. Meglátogatjuk Buddha főpapját.

Megnyugtatóan igyekezett beszélni, de ahogy az utolsó mondatot kiejtette, hirtelen meglepő dolog történt. Az oszlopszent torkából dühös hörgés tört fel, görcsösen ökölbe rántotta mindkét kezét, lábával felindultan toppantott.

András megdöbbenve nézte ezt a kitörő indulatot. Hogyan?! Hát ez a szoborrá lett ember mégis tud mozogni? Lába nem vert gyökeret a kőbe, térde nem merevedett meg a szakadatlan mozdulatlanságban? És mért éppen a főpap említésére vesztette el magasztos önuralmát?

Már-már azon volt, hogy a kíváncsiságtól hajtva faggatni kezdje a szentet, de Ramájun megelőzte.

- Feringi! - harsogta szenvedélyes gyűlölettel. - Megölnöd? Ugye, hogy megölnöd?... Öld meg, és én kikönyörgöm számodra Buddha minden áldását, Buddha minden dicsőségét!... Öld meg a főpapot, feringi!

Dülöngélve kiáltozott, csontos ujjával belemarkolt elrongyolt öltözékébe, tépdeste, szaggatta a ruháját, úgy keresett megkönnyebbülést fojtogató indulatában.

- Sokan vagytok, feringi? Sokan? - tört fel belőle a kérdés. - Menjetek mindannyian, mert a templom nagyon erős, és a főpap testőrei nyitott szemmel alszanak!

András szóhoz sem jutott csodálkozásában.

Ramájun keserű nevetésbe tört ki, aztán lassan elnémult, és mintha később megnyugodott volna.

Jó néhány perc telt el némán; András megdöbbenten nézte az oszlopszentet.

- Csodálkozol, feringi?... Nem érted, ugye, Ramájun hogy indulhatott fel ennyire?

- Nagy ellenséged lehet a főpap - válaszolta András zavartan. Gondolta, a szent magától is beszélni fog, nem akarta kérdezgetni.

- Ellenségem!... - kacagott fel keserűen Ramájun. - Úgy van, ahogy mondod. Megmérgezett! Megölt, meggyilkolt, elpusztított!... Halljad, feringi, mit tett velem a főpap! Két éve, hogy a kandyi templom főpapi széke utoljára megüresedett. És tudd meg, feringi, hogy a kandyi főpap a leggazdagabb, a leghatalmasabb, amerre csak Buddha tanai uralkodnak. Kincstára dú-

sabb, mint bármelyik királyé Indiában, és hatalma korlátlanabb. A kandyi királynak az ő intése parancsol... Ki ne akarna hát Buddha legelső szolgája lenni?! Én is akartam, hogyne akartam volna! Gyermekkorom óta ez volt életemnek a célja. És a mostani főpap volt legnagyobb ellenfelem. Én is más úton indultam el, ő is más úton. Vagyonomból én ide állítottam ezt a gránitoszlopot a vadonba, felálltam a tetejébe, és álltam rajta húsz álló esztendeig. Hússzor aszalta csontomat a száraz időszak heve, hússzor áztatta testemet a monszun esője, de innen soha le nem szálltam, még csak mozdulni se látott soha senki, pénz be nem szennyezte a kezemet, nyugalmam nem vesztettem el, és Buddháról gondolkozni meg nem szüntem soha. Mindenki elismert a sziget legszentebb emberének...

Az oszlopszent kimerülten elhallgatott, de a felindultság újra erőt vett rajta, s ziháló indulattal folytatta élete történetét.

- És ő? Az ellenfelem?! Ő azalatt folyton az udvarnál járt-kelt, folyton a király fülébe sugdosott, folyton csúszott-mászott, hízelgett, hajlongott. Beszéde hamisság, lehelete meghunyászkodás, gondolata alattomoság, a szíve csalfaság volt! Csalfaság húsz álló esztendeig! És amikor a főpapi szék megüresedett, mégsem engem ültettek oda, hanem őt!... Öld meg, feringi, öld meg! Megáldalak minden áldásommal, csak öld meg!... Nem akarok tovább szent lenni! Nem, nem! Vesszek el örökre, csak kitölthessem méltó bosszúmat!

András meg se bírt szólalni az indulatnak ebben a viharzásában, csak nézte, kábultan nézte, a szenvedély hogyan rázza az oszlopszent szobornak hitt testét. Az aggastyán akkor hirtelen előrehajolt az oszlopon, csonttá soványodott karjával András felé kapkodott.

- Feringi! Segíts innen leszállnom! Én akarom a csapatodat vezetni... Minden hegyet-völgyet úgy ismerek, mint a tenyeremet! És ismerem a templom minden zegét-zugát, ismerem a föld alatti utakat, ismerem a szent fog rejtékelyét, ismerem a szent pálmát, mindent ismerek, nálam nélkül semmire se mehettek!...

Be sem várva, hogy a meglepett András az oszlopig fölnyújtózkodjék, önkívületében valósággal ledobta magát az oszlopról, kezével a talapzat párkányát kapkodva. Ha András el nem kapja sovány, törékeny testét, és átölelve le nem emeli a sziklára, a sziget leghíresebb oszlopszentje biztosan a nyakát törte volna.

András csak most kezdte megérteni, milyen nagy szerencse érte. Átkarolva Ramájun vállát, most már százszoros óvatossággal vezette lefelé.

A szikla tövében így pillantotta meg őket az öreg szingaléz, András vezetője.

Az öreg azt hitte, elérkezett a világ vége, elszörnyedésében először hasra vetette magát, aztán ahogy a szent továbbhaladt Andrással, hirtelen futásnak eredt, és karját lengetve kiáltozott:

- Ramájun!... Ramájun!... Ramájun!...

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

*amelyben az oszlopszent nagy hirtelen eltűnik,
és a szent fog fekete füstté változik*

Vakmerő vállalkozásában András nem is álmodhatott jobb vezetőről, mint amilyenre Ramájunban akadt. Az oszlopszent való igazat mondott, amikor azt állította, hogy úgy ismeri a sziget belsejének minden zegét-zugát, mint a tenyerét. Szikár természetével, napszitta rongyaiban András mellett lépkedett a sereg élén, és gyorsan, biztosan, csalhatatlanul vezette a századot a bércek vad útvesztőin, köves vízmosásain, hegyfokon keresztül.

Kétnapi kitartó menetelés után egy hegyektől övezett fennsíkra érkezett a század. Ennek a fennsíknak a közepén feküdt Kandy városa, a bennszülöttek ősrégi királyi székhelye. A város közelében most már óvatosabban kellett mozogniuk, mert tudomásuk volt róla, hogy Mahabi király és egész serege most odahaza állomásozik. András tehát legelőbb is pihenőt rendelt el, és széles körzetben mindenfelé őrszemeket állított, nehogy az ellenség meglepje, aztán felderítőket küldött a városba, hozzanak hírt minél gyorsabban, mit tervel, mire készül a szingaléz király.

A pihenés napja események nélkül múlt el. Hála Ramájun segítségének, a század olyan rejtve és olyan gyorsan érkezett, hogy Mahabi király még mit sem tudott róla, és különben nem is álmodhatta, hogy a feringiek serege be tudjon hatolni székvárosáig. A felderítők csak másnap hajnalban jelentették, hogy a király hírére vette az idegenek érkezésének, és kétezer főnyi seregével most készülődik rájuk törni.

- Az még a kisebb baj, hogy hússzor annyian vannak, mint mi - töprengett András -, de vajon milyen fegyverekkel jönnek?

Efelől sem kellett sokat nyugtalankodnia. A felderítők elmondták, és Ramájun is megerősítette szavukat, hogy nyilaknál, lándzsáknál, pajzsoknál egyéb harceszköz nem nagyon akad a király seregében; András tehát végső esetben századának tűzfegyvereiben is bizakodhatott a sokszoros túlerővel szemben.

Csak hogy nem az volt az ő szándéka, hogy fegyveresen háborúskodják a szingalézokkal! Hiszen éppen azért határozta el a szent fog megszerzését, hogy küldetésében ne kelljen ártatlan vért ontania. Ezért jókor reggel a sátrába hívta Ramájunt és Jost káplárt, és hármasan megtanácskozták, hogyan fejezzék be merész vállalkozásukat.

Az oszlopszent türelmetlenségében rögtön késznek mutatkozott, hogy föld alatti utakon a kandyi nagytemplom belsejébe vezesse Andrást, egyenesen a szent fog rejtékhelyéhez.

- Ne késlekedjünk, feringi! - követelte izgatottan a szikár aggastyán. - Sebesen kell lecsapni a főpapra, mert elmenekül a szent foggal! Akkor pedig minden hiába! Övé lesz, övé marad a hatalom!

András belátta, hogy a sietség nagyon is helyénvaló, de a századáról is gondoskodni akart, mielőtt elindult titokzatos útjára. Hogyan védje ki csata nélkül Mahabi király támadását, hogyan kösse le a király hatalmas seregét, amíg a szent fogat megszerzi? - ezt a kérdést is meg kellett még oldani.

- A közelben egy alkalmas hegyszakadékot láttam - adta elő tervét Jost káplár -, abba behúzódnunk, és eltorlaszoljuk magunkat. Onnan aztán már egy hónapig is fel tudjuk tartóztatni a király seregét.

A terv jónak látszott, a század még abban az órában megkezdte beköltözködését a keskeny, meredek falú szakadékba. A szakadék kapuját sáncokkal, hatalmas szálfákkal eltorlaszolták a közelgő támadás elől.

- A sáncot jól meg kell rakni fegyverekkel, hogy a király serege közel se merészkedjék - adta ki András az utolsó utasításokat Jost káplárnak. - Egy-két riasztó lövést adjon le időnként, de a seregre tüzelni csak a legvégső esetben szabad.

Mindent rendbe téve, Ramájun vezetésével így indult el reggel András és a század tíz kiválasztott katonája, hogy rejtett ösvényeken járva felkutassák a nagytemplomba vezető alagút titkos bejáratát. Nem kellett sokáig keresgélniük, az oszlopszent csalhatatlan biztonsággal vezette át őket a közeli sűrű erdőségen, és óra hossza múlva megállapodott egy természetes barlang sötétlő szájánál.

Kihaltak, elhagyatottnak látszott a környék. Ember csak nagy ritkán járhatott erre, és akit véletlenül idevetett az útja, nyilván az se sokat töltötte itt az időt. Nem bizony, mert a barlang szája körül óriási mancsok nyomai látszottak a puha földben, a barlang torkából pedig szétszórt emberi és állati csontok fehérlettek elő.

- Ramájun! - állt meg András döbbenet, ahogy a nyomokat, a csontokat megpillantotta. - Ezek tigrisnyomok! Itten tigrisek laknak, a csontok is mutatják! Jobb lenne talán másfelé mennünk.

Ramájun azonban nyugodtan belépett a barlang tágas pitvarába, onnan szólott vissza Andrásnak és a katonáknak:

- Jöjjetek bátran! Csalás az egész!... Ezeket a nyomokat egy levágott tigrislábbal préselik bele a papok a földbe. Csonttal is ők rakják tele a barlangot, hadd kerülje el mindenki ezt a helyet.

Azzal eltűnt a barlang sötétjében. András se habozott tovább, katonáival együtt bevonult a hegyoldal sziklás nyílásába.

Csakugyan, a barlang odabenn annyira összeszűkül, hogy nem is lakhattak volna benne vadállatok. Aztán egy még szűkebb, belső sziklakapu következett, hogy egy felnőtt ember csak oldalozva bújhatott át rajta, mögötte már tágasabban ásított egy koromsötét, visszhangzó falú kőfolyó.

Ramájun otthonos biztonsággal bújt át a kőkapun, és már a folyosóból integetett, hogy a katonák gyűjtsák meg a fáklyákat, és lopakodjanak utána.

A folyosó végtelennek látszott. Dohos levegő töltötte meg a sziklafalak közét, nyirkos légáramlatok csapták meg a katonák arcát, míg a fáklyák vörösen gomolygó füstje alatt egymás nyomában lépegettek. Nem természetes alagútja volt ez a hegynek. Mindenféle fáradságos emberi munka nyomai látszottak: végig a falakon tátott szájú szörnyetegek, fenyegető nézésű torzképek riogatták a hívatlan látogatókat.

Már egy órája járják ezt a titokzatos és fullasztó levegőjű utat. Alig ütöttek zajt, csak a lábuk alól elkotródó patkányok visítása zavarta meg egyszer-egyszer a süket csöndet. Nem látszott még semmi jele, hogy útjuknak vége szakadna, egyszer csak az oszlopszent mégis megtorpant, és felemelt kézzel csendre intette őket.

András és a katonák azonnal mozdulatlanságba dermedtek. Feszült idegekkel figyeltek a távolba, ahogyan Ramájun is tette, de jó időbe beletelt, amíg halk dobbanásokat hallottak a folyosó mélyéből.

- Jönnék! - súgta az oszlopszent András fülébe - Jönnék a nyomorultak, mindjárt itt lesznek! Hamar, oltjátok el a fáklyákat, húzódjatok kétoldalt, és senki se moccanjon!

A fáklyák kialudtak, mélységes sötét nyelte el a kisdud csapatot, és bár András a század legbátrabb embereit hozta el magával, mindnyájuknak - neki magának is - megdobogott a szíve ebben a szorongató helyzetben.

Fölöttük ezer meg ezer méterre merő szikla tornyosodik. Hátuk mögött hideg, nyirkos sziklafal. Látni semmit se lehetett, megszólalni nem volt tanácsos - némán, vakon, dohos levegőtől fulladozva, egymást se látva kellett szembenézniük az ismeretlen ellenséggel, ami lehetett ember is, vadállat is, kevés is, rengeteg is...

András feszült figyelemmel hallgatózott. Kardját kivonta, és készen tartotta, bár el se tudta képzelni, hogyan használhatja majd a sötétben.

A dobbanások percről percre erősödtek, közeledtek.

- Sokan vannak - suttogta Ramájún, kezében megvillantva Andrástól kapott törét. - Nem is sejtik, hogy mi vár rájuk... Hát csak jöjjenek!

András csodálkozott, hogy amazok nem vették őket észre, amíg a Ramájún oly hamar megneszelte a közeledésüket. Hanem ez természetes volt, mert az oszlopszent húsz évet töltött a vadonban, és ez az életmód csodálatosan megélesítette minden érzékét. Olyan szeme, olyan hallása lett, mint az erdei vadaknak, azt is meglátta, meghallotta, amit más halandó megfeszített figyelemmel se tudott volna észrevenni. Amíg András a sötétséget kémlelte, hogy már fáj a szeme az erőltetéstől, egyszerre Ramájún szorítását érezte a karján.

- Mi történt? - kérdezte felrettenve.

Az oszlopszent nem válaszolt, csak kezének szorításán lehetett érezni, hogy feszülten figyel. S valóban, az alagútban ismét mélységes csend lett, semmi nesz sem hallatszott többé hozzájuk.

- Megálltak - suttogta az oszlopszent, és haragjában, felindulásában vaskapocsként szorította András karját.

A dobbanások még egyszer felhangzottak, de már csendesedve, és egyre elhalóbban, hogy aztán némaság töltse be végképp a hegy sötét belsejét.

- Visszamentek! Visszamentek a nyomorultak! - kiáltotta Ramájún szenvedélyes hangon.

- Észrevettek volna? - gyújtotta meg András a fáklyáját. - Hiszen meg se moccantunk.

- A fáklyák szagát érezték meg! - kacagott fel keserűen az oszlopszent. - Ó, finom orruk van ezeknek!... Siessünk utánuk! El kell őket érnünk, vissza ne jussanak a templomba, mert hírünket viszik!

Élen az oszlopszent, utána András, aztán sorban a katonák most már rohanva nyomultak előre a folyosón. Kezükből csapkodtak a fáklyák, úszva követte őket a füst vöröslő szalagja, kardjuk megcsörrent a sziklafal kiálló kövein.

Hirtelen halvány fénysugár derengett fel a távolban.

Megfeszített erővel törtettek a világosság felé. Gyorsan növekedett előttük a fény, aztán hirtelen előbukkant a föld alatti sötétségből.

Hatalmas oszlopcsarnokban találták magukat.

Elefántfejű pillérek, ágaskodó szörnyetegek, óriási kőbálványok tartották a tetőzet roppant tömegét. Borongó félhomály uralkodott mindenfelé, csak egy távolabbi bejárat felől ömlött világosság a faragott oszlopok és istenszörnyeknek rengeteg kördejébe.

Az oszlopok és bálványok között folyosók kanyarogtak és tűntek el a templom homályos mélyében. Máshol arannyal átszőtt, drágakövekkel díszített függönyök lebegtek, és átcsillogtatták vékony lepleiken a mögöttük trónoló, aranyozott istenszobrok pöfeteg alakjait.

András körül sem nézhetett, az oszlopszent azonnal megragadta a karját, és rohanásában meg sem állva, a hatalmas oszlopcsarnok mélyébe ragadta. Köröskörül sehol egy élő lelket nem láttak: a papok már eltűntek, elmenekültek, vagy talán lesből figyelték őket.

Ramájun azonban mindezzel nem sokat törődött. Andrászt maga után húzva, hatalmas ugrásokkal, némán hadonászva futott az oszlopok között, hogy hirtelen megálljon egy óriási méretű, hatalmasan feltornyosodó Buddha-szobor előtt.

Aranytrónusán ülve, ölében aranyládát őrizve, a szobor aranyos, zománcos ragyogásban pompázott a templom mélyén. A trón lépcsőfokain garmadával heverték az arany- és ezüsthalmik, a csillogó ékszerek, a tűzfényben játszó drágakövek - mind-mind a hívők ajándékai.

Az oszlopszent tekintetre se méltatta a kincseket. Fulladozó lihegéssel felrohant a trón lépcsőin, hogy az ékszerek és drágakövek pattogva szóródtak szét a lába alól, aztán felkapaszkodott a trónszék karjára, és heves mozdulattal felcsapta a szobor ölében nyugvó aranyláda tetejét. Benn a ládában aztán mintha újabb ládatetőket nyitogatott volna, de végül is csak egy pillantást vetett a láda belsejébe, és mint aki el van rá készülve, hogy ott ne találjon semmit, lihegve máris továbbkapaszkodott a hatalmasan gömbölyödő, meztelen hason, és onnan is feljebb az istenszobor mellén, karján, amíg elérte a hatalmas fej kitátott száját. Kezével most mohón belenyúlt a szájba, pillanatig kutatott, tapogatózott odabenn, és akkor csalódottan, keserűen visszahúzta a karját.

- Elvitték! Elvitték a szent fogat! - sziszegte gyűlölettől eltorzult arccal, amíg kúszva, kapaszkodva visszaereszkedett a trón lépcsőjére.

Most már Andrással se törődött. Megállt a trón lépcsőjén, szemben a szoborral, és mintha csak ahhoz beszélne, fojtottan kiáltozta felfelé a szavakat:

- Üres a templomod? Üres?!... Azt akarod elhítni, hogy mindenki megszökött?! Elhítni a feringikkel?! Csakhogy nem a feringikkel van ám most dolgod, hanem énvelem, Ramájunnal!... Ismered Ramájunt? Ismered az oszlop szentjét?! Engem meg nem csalsz, mert én tudom a tízezer éves pálmafa titkát! Tudom, hogy ott vannak a papjaid, hogy onnan nevetnek bennünket!... Nevetnek? Jól van, csak nevensenek!

Hirtelen megfordult, lerohant a trón lépcsőjén, és fojtogató indulatában Andrásra ügyet sem vetve, rohant a kijárat felé.

András bámulva nézte az eseményeket. Ahogy az oszlopszent Buddha szobrához kiáltozott, ahogy haragtól égve elrohant mellette, alig tudott szabadulni a lenyűgöző látványtól. Érezte, hogy itt, a szörnyű kőóriás körül most nagy indulatok, a húsz éve visszafojtott bosszú indulatai viharzanak, amely mellett eltörpülnek az ő kalandos tervei a szent fog megszerzésére. Pillanatig tétován állt a helyén, nem merte, nem akarta megállítani az oszlopszentet, csak akkor kapott észbe, és indult utána, amikor a szikár alak a röpködő rongyaival már-már eltűnt az oszlopok között.

Úgy látszott, Ramájun el akarja hagyni a templomot, de mégsem ez történt. Éppen csak kitekintett az udvarra, felpillantott a kijárat előtt ágaskodó hatalmas pálmafára, aztán vissza-

húzódott újra, és törét a kezében villogtatva oly hirtelen tűnt el egy rejtekajtón, mintha soha ott se lett volna.

András és társai tehetetlen izgalommal tekintettek körül. Mit tegyenek, merre induljanak az oszlopszent útmutatása nélkül? Tétovázva bámulták a templom zezzugosan épített falát, majd kiléptek a szabadba, és egy csomóban megálltak az óriási pálmafa alatt.

Az elaggott faóriás - ha nem is volt tízezer éves, és ha nem is Buddha ültette a magját, ahogy az oszlopszent mondotta - néhány száz esztendőre biztosan visszatekintett. Korhadt, repedezett törzsét három ember is nehezen tudta volna átkarolni, fenn a magasban nem zöldellt már lombozat, csak néhány elsárgult levél lógatta alá szomorúan a legyezőjét.

Nyugtalan, tanácstalan várakozással, hátrahajtott fejjel tekingettek felfelé a katonák a vénségesen vén faóriásra. Fenn az irdatlan magasban egyszerre csak előbukkant egy fehérén lengő köpeny, aztán egy másik, egy harmadik.

- A papok! - kiáltott fel András megdöbbenve. - Ramájun megtalálta a papokat!

Valóban a főpap és segédei jelentek meg a pálmafa tetején. Ramájun ismerte a pálmafa titkát, ismerte a pálma törzsében felfelé kanyargó csigalépcsőt és odafenn a rejtekhelyet, és törével a kezében, fáklyát lobogtatva betört a főpap utolsó menedékébe, hogy megfizessen húszesztendei embertelen remeteségéért.

A fehér köpenyes alakok csak felfelé menekülhettek ádáz üldözőjük elől. András és társai szorongva figyelték a szerencsétleneket... Aztán az oszlopszent rongyos alakja is megjelent a csúcson, de abban a pillanatban könnyű füst burkolta be a viaskodni készülő alakokat, majd a füst hirtelen megsűrűsödött, és már fekete gomolygással tódult felfelé a pálmából, mint valami óriási kéményből.

- Ég a pálma! - kiáltozták a katonák, és a rémületes látványtól meredten bámultak felfelé.

A magasból iszonyodó jajgatás hallatszott, - talán véletlenül, talán akarva, fáklyával az oszlopszent tényleg felgyújtotta a pálmát. A füst bokrai között egy-egy pillanatra még feltetszett a papok fehér alakja, megvillant Ramájun töre, de abban a pillanatban a pálma belsejéből már feltört szikrázva, sustorogva az eleven láng, és néhány perc múlva nem látszott egyéb belőle, csak egy száz méter magas, csapkodó tűzoszlop.

A lángoktól ropogó fatörzs felső része lassan meghajlott, és kezdett előredőlni.

András és társai sietve ugrottak vissza a kapu alá, onnan nézték, hogy az izzó parázzsá változott pálma hogyan billen meg, hogyan zuhan rá hatalmas tömegével a templom falára, hogy ott szikrázó lángesővé szétomolják.

A pálma törzsének alsó fele szikrákat szórt, majd parazsa csakhamar sötétebb színekbe hanyatlott, aztán egészen elfeketült, és utolsó füstje is elszállt az enyhén lebegő szélben. A papok, a főpap, a bosszúálló oszlopszent valamennyien ott pusztultak a pálma tüzeiben.

És a szent fog?

Ha ott volt a főpapoknál, akkor a szent fog is ott égett, hacsak Buddha ki nem mentette az utolsó pillanatban, és magához nem ragadta a mennyekbe...

András kábultan szemlélte a pálmaóriás elfeketült romjait. Az események oly gyorsan, oly viharosan zajlottak le, hogy megdöbbenéséből alig tudott magához térni.

Mit tegyen? Amiért idejött ebbe a veszedelmes templomba, aminek a megszerzésére egész vállalkozását felépítette, a szent fog kétségkívül elpusztult. Márpedig ha nem jut a birtokába annak a varázserőnek, amit a bennszülöttek a szent fognak tulajdonítanak, akkor fel kell vennie a fegyveres harcot Mahabi király seregeivel.

„Bárcsak ne bősült volna fel az a szerencsétlen oszlopszent! - gondolta keserűen. - Ha ott tudott állni húsz évig az oszlopon, most már igazán várhatott volna, amíg szépszerével elfogjuk a főpapot. Legjobb a szentekkel nem szövetkezni, akár égiek, akár földiek...”

Amint így töprengett, nagyszerű ötlete támadt. Ott van az az aranyláda, amit az imént láttak a Buddha-szobor ölében - villant fel benne a gondolat -, a ládáról meg rögtön az jutott az eszébe, hogy hiszen az igazán mindegy, akár a birtokában van a szent fog, akár nincs, az a fontos, hogy a bennszülöttek elhiggyék, hogy sikerült megszereznie a bűvös hatalmú ereklyét.

- Gyorsan! Vissza a bálványhoz! - adta ki a parancsot, és maga indult el lefelől, az oszlopok homályos folyosóin.

Merev vigyorgással, csupaszon gömbölyödő hasával, fenyegetve tornyosodott előttük a hatalmas kolosszus. Mint az előbb az oszlopszent, most négy katona sietve felkúszott az aranyos trónszékre, onnan a bálvány terjedelmes ölébe, és egykettőre lehozta az aranylemezekkel borított, ékkövekkel kirakott ládát.

András nem sok várakozással nyitotta fel az ékes ládatetőt, mégis meglepett kíváncsiság fogta el, amikor benne újabb és újabb, egyre ékeesebb ládákra bukkant - hat egymásba helyezett ládikát rejtett a legnagyobb aranyláda.

Az utolsó, smaragddal, rubinttal, igazgyönggyel gazdagon kirakott ládika aztán igazolta az oszlopszent korábbi csalódását. András nem talált benne egyebet, csupán egy finom aranyfonalból font lótuszvirágot, de a virág selyemmel bélelt kelyhe - bizonyára a szent fog nyughelye - üres volt.

- Mindegy - nyugtatta meg magát és csalódott arcú katonáit. - Ha megvan a szent fog, ha nincs, a láda a mienk!... És különben is lecsukom a tetejét.

Azzal sorban megforgatta a belső ládák zárjait, végül kihúzta a legnagyobb, ékesen kicifrázott kulcsát, és - akkor döbrent rá, hogy fogalma sincs róla, az oszloprengeteg útvesztőiben merre keressék a hegy alatti folyosó lejáratait.

A katonák is zavartan tekingettek jobbra-balra. Egyikük se tudta volna megmondani, merről jutottak be a templomba. Mindenfelé csak oszlopok, pillérek, szobrok sorakoztak a borongó félhomályban, egyedül a templom kijárata felől szüremlett egy kis útjelző fény.

- Akkor gyerünk a városon át! - határozta el merészen András. - Hadd lássa mindenki, hogy elvisszük a szent fogat! Vagy legalábbis a ládáját.

Négy katona vállára vette a ládát, a többiek kivont karddal körülfozták őket, és elvonulva az oszlopok között, átlépkedve az óriáspálma üszkös darabjain, a kis csapat elhagyta a szent fog üres templomát.

HUSZONHARMADIK FEJEZET

*amelyben két hadsereg békésen hazavonul,
csak egy király átkozódik magában a csatatéren*

Amikor András és a tettvágytól türelmetlen oszlopszent elhagyta a táborhelyet, Jost káplár vette át a parancsnokságot. A derűsen nyugodt arcú, köpcös kis ember gondosan megvizsgálta a rögtönzött erődítmény minden pontját, és minthogy az ellenségnek ez ideig nem hozták hírért, maradt ideje a jókora torlaszt még jobban megerősíteni.

A legénység nagyobb része hatalmas szálfákat, nagy köveket hordott a bejáráshoz, így nőttön-nőtt, erősödött a takaros védőmű, mások a tüzfegyverekkel foglalatoskodtak, harci készenlétbe helyezték a század egyetlen kis ágyúját, vagy a löszert, az ágyúgolyókat cipelték be szorgosan a tornyosodó sánc mögé. Végül a kis ágyút is felállították a sánc tetején, hogy aztán szilárd, jól megrögzített állásából harciasan tekintsen alá a hegyszakadék előtti széles térségre.

Eltelt egy órányi idő, a katonák befejezték a sánc megerősítését, már csak a próba maradt hátra. Jost káplár maga mellé szólította a négy legerősebb legényt, ketten-ketten megragadtak egy hatalmas szálfát, és nagy lendülettel, hatalmasan megdöngették a torlaszt. Nem történt azonban semmi baj, a sziklákból, fatörzsekből összerótt védőmű vitézül kiállta a próbát, csupán egy helyen mutatott egy kis megingást, de ott éppen azokkal a szálfákkal gyarapították rögtön a szilárdságát, amelyeket az előbb faltörő kosoknak használtak.

Amikor mindezzel elkészültek, Jost káplár elrendelte a század teljes visszavonulását. A bejáráshoz meghagyott sziklarésen egyenként lépegettek befelé a katonák, és odabenn jókedvűen, elégedetten nézegették a minden oldalról védett, tágas kis sziklavárat. Csupán az őrszemek maradtak kívül, ők egészen a város széléig nyomultak előre, és széles vonalban figyelték, a szingaléz király mikor hagyja el seregével a székvárost.

Benn a szakadékban, a sánc mögött Jost káplár elrendezte századának hadállásait. Jó fedezékekben fegyverekkel rakta meg a sánc tetejét és különösen a sánc építményének két végét, ahol a hatalmas torlasz hozzátámaszkodott a két hegyfalhoz, nehogy az ellenség megmássza a sziklákat, és felülről csapjon le rájuk.

A derék káplár maga is helyeselte András szándékát, hogy ha tehetik, kerüljék el a nyilak és a tüzfegyverek egyenlőtlen háborúját, és ne rendezzenek oktalan vérontást, ezért szigorú parancsot adott a katonáknak.

- Ha más parancsot nem adok, tüzelni nem szabad másként, csak az ellenséges sereg első vonalának a lába elé. Vagy fejük fölé!

Jost káplár a különös parancs értelmét is megmagyarázta volna a csodálkozó katonáknak, hozzá is fogott néhány szóval, hanem erre már nem maradt ideje. A réten át futva érkeztek az őrszemek.

- Jön a király a seregével!

Az őrszemek érkezése után az utolsó rés is bezárult a sáncon.

Mély csend lett úrrá a szakadékon, csak a távolból hallatszott valami tompa, fenyegető morajlás, mint mikor vihar közeledik, és messziről fel-felmorajlik az ég.

Jost káplár még egyszer végigpillantott az erődítményen, a fedezékekben meghúzódó katonák csoportjain, aztán maga is felkapaszkodott a torlaszra, elhelyezkedett a kis ágyú mellett, és alátekintett a széles mezőségre.

A látvány, ami a szeme elé tárult, nem volt megnyugtató. Hatalmas bennszülött hadsereg - lehetnek talán kétezren - hömpölygött odalenn. Három széles sorban íjas, pajzsos harcosok lépegettek lefelől, aztán szintén három sor lándzsás következett, hátrább pedig széles, lármás, sötétlő áradatban a sereg törzse...

Úgy látszott, Mahabi király nem gyáva ember, mert mindjárt a lándzsások sorai után ment. Azazhogy nem is ment, hanem inkább hozta - egy hatalmas elefánt, amelynek hátán aranybojtos, brokátselyem baldachin árnyékában ült. Bizony szükség volt az elefántra, mert a király derekasan kihízott férfiúnak mutatkozott, rengő hája ki-kidagadt ékkövekkel kirakott harci öltözékéből, fejét aranyos, ékköves korona szorongatta.

A király elefántja mellett két-két díszesen öltözött harcos lépegetett, valami ismeretlen, dob-szerű hangszert püfölve fenyegető ritmusban és egyre hangosabban. Mögötte talpig fehér leples alakok következtek, a kandyi nagytemplom papságának tagjai, és tompa, egyhangú, mégis erős kiáltásokkal kísérték a dobszó morajló ritmusát.

A sereg gyorsan közeledett. Jost káplár látta a bennszülöttek elszánt, felhevült arcát, és hamarosan, megértette a papok ismétlődő kiáltásait.

- Előre, harcosok! Előre a feringik ellen! Miénk Buddha szent foga!

Volt valami félelmetes ebben a kiáltásban, a dobszó csattogó, egyritmusú lármájában és a sereg morajlásában. Oly elszántan, szinte megszállottan és hatalmas lendülettel látszott közeledni a sereg, hogy Jost káplárnak egy pillanatra az az érzése támadt, hogy ágyústul, torlaszostul, mindenestül mindjárt elsöprik őket.

Hirtelen azonban más történt. Mahabi király felemelkedett az elefántján, és egy rettenetes nagyot kiáltott. A kiáltásra egyszerre megállt és elnémult a sereg, annyi mozgás látszott, ahogy az első sorok felvonták íjjaikat.

Akkor előbbre sietett az egyik fehér leples alak, megállt egyenest szemben a sánccal, és a nagy csendben harsányan kiáltozni kezdett.

- Feringik! - csapott fel élesen a hangja a torlasz katonáihoz. - Feringik! Látjuk, hogy elbújtatok előlünk. De még a föld mélyében is rossz helyen volnátok, mert nem menekülhettek Mahabi király rettenetes haragja elől! Velünk Buddha hatalma, és Buddha nevében Mahabi király azt parancsolja nektek, dobjátok el a fegyvereiteket, és járuljatok királyi személye elé, különben tűzhalállal pusztultok valamennyien!

Fenn a torlaszon a katonák tüzelésre készen tartották fegyvereiket, és az égő kanóc is ott várakozott a kis ágyú gyújtónyílásánál. Jost káplár várt még egy pillanatig, a kis ágyút maga igazította be szándékának megfelelően, aztán tüzet vezényelt a sereg első vonalának lábai elé.

Villámszerű fénnel és hangos csattanással dördült el a kis ágyú, és a puskák is nagyot pukkantak. A sereg előtt szétröppenő darabokban felcsapott a föld, és a lőpor füstje kékesen húzódott el a sánctól.

Jost káplár az ágyú mögül figyelte az eredményt.

A szingaléz sereg, amely eddig legfeljebb csekély számú tűzfegyveres csapatokkal keveredett harcba, ágyút pedig sohasem látott, a sortűzre riadtan csapódott hátra. A széles sorok össze-

kavarodtak, sokan ijedtükben a földre vetették magukat, a szelíd elefánt felcsapta ormányát, és riadtan fújt. Mahabi király párnáira esve igazgatta ékes koronáját.

Néhány percig zűrzavar, rémület uralkodott a seregen. Az egyetlen sortűz azonban - Jost káplár is számított erre - nem hozhatta meg a győzelmet, még csak az ellenség támadását sem tartóztathatta fel igazán.

Lent a mezőn, amint a szingalézek látták, hogy a tűzokádó dörrenésektől igazában semmi bajuk sem esett, hamarosan újra összeverődtek. Mahabi király is fölöltötte korábbi méltóságát, a papok pedig egy kis tanácskozás után kiáltozva kezdték bizonygatni a seregnek, hogy lám, Buddha megrontotta a feringik fegyvereit, mert akárhogy dörögnek, ártani mégsem tudnak, és nem is tudhatnak Buddha igaz harcosainak.

A szingaléz sereg hamarosan összeszedte magát. Ismét megperdültek a dobok, a sereg első sorai előrelelendültek, megfeszültek az íjak erős húrjai, és hatalmas nyílzápor zúdult a torlasz tetejére. A nyilak jégesőként kopogtak a fedezékeken, nagyobb részük visszapattant a sziklák kemény hátáról, vagy remegve bevágódott a szálfákba, a többi meg surrogva átrepült a védők feje felett.

A káplár vezényszavára akkor újabb és újabb sortűz csapódott a szingaléz sereg elé, de az ártalmatlan golyózáporok hatása most már szemlátomást csökkent, és az íjas, lándzsás sereg minden sortűz után közelebb nyomult a torlaszhoz. Dárdák zúgtak a levegőben, kőzápor omlott a fedezékekre, és mintha zúgó madár csapat roppanna fel újra és újra, nyílvevesszők süvítettek sűrűn a torlasz tetején.

Néhány nyílvevessző hamarosan rálelt a fedezékek réseire. Egy katona sebet kapott a karján, és fájdalmas sziszegéssel ejtette el a puskáját. Mások türelmetlenül kiáltották Jost káplár felé:

- Mi lesz velünk? Miért nem védekezünk?!

Jost káplár az ágyú mögött mozdulatlanul figyelte a minden perccel közelebb nyomuló sereget. Feje fölött dárdák röpültek, kövek koppantak körülötte, egy perc, és végük...

Mit tegyen? Bármiképp is hangzott Jelky hadnagy parancsa, most már kartácsra kell tölteniük az ágyút, és védekezniük kell fegyveresen, különben itt pusztulnak valamennyien! - mérte fel a helyzetet. Egy pillanatra eltekintett a távolba, aztán engedélyt adott katonáinak a puskák valószínű használatára, maga pedig ráirányította az ágyú csövét a szingaléz sereg első soraira...

A kis csapat lassan haladt a templom udvarán. A szent hétszeres - de hétszeresen üres - ládája ott tündökölt a katonák vállán, a többiek kivont karddal lépkedtek körülötte. Négy embernek a láda nem jelentett nagy terhet, lépéseiket inkább az óvatosság lassította. Tudták ugyan, hogy Mahabi király a seregével azóta nyilván kivonult a városból, de azt már nem tudhatták, nem hagyott-e hátra fegyvereket, vagy nincsenek-e elrejtőzve máshol a fehér leplek papok, hogy váratlanul lecsapjanak rájuk.

A templom udvarát félkörben alacsony zárdaféle épületek fogták körül. Amint a kis csapat elhaladt az épületek előtt, hirtelen különös sereggel találta magát szemben. A váratlan találkozás meg is hökkentette őket, egy pillanatra döbbenet megállottak, de aztán idejekorán magukhoz tértek.

- Jaj! Jaj! Végünk van!... Elpusztulunk!... - kétségbeesett jajveszékelés verte fel a templom-udvar csöndjét.

Az udvar kapujában síró-rívó, földre boruló emberek jajveszékelték. Öregek, asszonyok, gyerekek vegyesen. Lehettek vagy százan. Most még láthatólag csak a leégett óriáspálmát siratták, az udvarra belépni azonban nem mertek.

Az első meghökkenés után András gyorsan feltalálta magát. Az egyik katonát, aki jól beszélt szingaléz nyelven, azonnal odaparancsolta a csapat élére, hogy harsány hangon kiáltozza:

- Helyet a szent fognak! Helyet Buddha szent fogának!

Erre lett aztán igazi nagy sírás-rívás. Ahogy a jajveszékélők megpillantották az aranyos ládát, rémült alázattal rebbentek szét, és kétszer akkora siránkozásba csaptak.

- Viszik a feringik... Viszik a szent fogat! - kiáltozták kétségbeesetten.

Az aggastyánok a mellüket verték, a szakállukat tépdesték, hogy miért is kellett megérniük ezt a szörnyű napot. Az asszonyok sírva, kiáltozva borultak le a földre, és a gyerekek is, bár talán nem sokat értettek az egészből, de amennyire hangjuk engedte, szaporították a felnőttek jajgatását.

Andrásék minden akadály nélkül vonultak végig a városon. A bambuszkunyhók öregje-fiatalja ijedt ordítással futkosott ide-oda körülöttük. Ahogy megpillantották a napfényben ragyogó ládát, menten jajveszékelnéi kezdtek, és levetették magukat a porba, míg a katona egyre kiáltozta:

- Helyet a szent fognak! Helyet Buddha szent fogának!

Végül a kis csapat elhagyta a várost, és már csak a szél hozta utánuk csendesülve a sírás-rívás lármáját.

András unszolására gyorsan szedték a lábukat, hogy egy órányi út után más láрма csapja meg a fülüket: sortüzek ropogása és feltörő harci kiáltozás.

András parancsot adott, hogy a legnagyobb sietséggel haladjanak a tábor felé.

Tudta már, milyen bűvös hatása van az üres ládának is, ha benne hiszik a szent fogat... Most már azért aggódott, megérkeznek-e idejében.

Futva kapaszkodtak fel egy szelídebb dombhátra, és ahogy felérkeztek, egyszerre megpillantották Mahabi király kavargó seregét. A szingalézek áradata éppen nekizúdult a hegyszakadék torlaszának, ott hömpölygött, kavargott, tajtékzott a sánc meredek lábánál. Az első sorok már kapaszkodni kezdtek felfelé a sánkra, és az sem hátráltatta meg őket, hogy néhányuk puska-lövéstől sebesülten elbukott.

András egy pillanatra megállt, és felmérte a helyzetet. Igen, talán még nem késelt el, de bizonyos, hogy Jost káplárnak rögtön ágyútüzet kell zúdítania az ostromlókra, ha nem akar ott pusztulni a századdal együtt. Ezt pedig nem lehet, nem azért jött a szigetre, hogy gyilkoltasson, hanem hogy helyreállítsa a békét.

Megparancsolta a katonáknak, emeljék magasra az aranyos ládát.

Gyors léptekkel, mégis méltóságot mutatva siettek le a dombról, és vakmerően egyenest a sánc felé indultak.

- Helyet a szent fognak! Helyet Buddha szent fogának! - kiáltozta torkaszakadtából a katona, és ha egy pillanatra elhallgatott, András vette át nem kisebb hanggal a szerepét.

Az ostromló seregben először csupán egy kis mozgolódás támadt, mint mikor a vihar először borzolja meg az erdőt. Aztán leírhatatlan zűrzavar keletkezett. A szingalézek megpillantották a magasra emelt ládát, vallásos rémülettel futottak el az útból, és fegyvereiket eldobálva, panaszosan kiáltozva vetették magukat a földre.

András, mint valami hirtelen támadt utcán, a sáncnak vezette csapatát. Láta, hogy ott - fegyverek fedezetében - máris megnyitják számára a sziklarést... Ha addig elérnek, megnyerték a harcot! A láda megjelenése lenyűgözve tartotta a bennszülött sereget, ez az a pillanat, amikor eldőlt minden. Vajon ki tudják-e használni ezt a pillanatot - vagy elvesztegetik?!

Száz lépés sem választotta el őket a sánctól, amikor veszedelmes fordulat akasztotta meg útjukat.

Mahabi király hirtelen magához tért megdöbbenéséből, és felbőszült ordítózásba csapott:

- Öljétek meg őket!... Öljétek meg a feringiket!...

Az egyik fehér leples pap is kiáltozni kezdett, azt akarta gyorsan pergő nyelvvel megmagyarázni a bennszülött katonáknak, hogy a szent ereklyének csak az ő kezükben van hatalma, a feringik kezében semmit sem ér. A kiáltásnak azonban nem sok haszna lett. Egy perc alatt nem törölte el mindazt a babonás hiedelmet, amelyet talán évszázadok alatt ültettek el az emberek lelkében.

Ekkor már-már az utolsó pillanatban, maguk a papok törtek rá lándzsáikkal a ladvivőkre. Hárman rohantak neki András csapatának, a harc rövid ideig tartott, a kardok szikrázó csapásaitól messze repültek a lándzsák, és a fehér leplesek ott maradtak lesújtva, tántorogva a mozdulatlan sereg közepén.

András és társai eltűntek a megnyíló sziklarésen, hogy a következő pillanatban már ott álljanak a torlasz tetején, magasan felmutatva az aranyos ladvát.

Maga András egy magasabb sziklára lépett, és beszélni kezdett a panaszosan zszibongó sereghez. Hangja erőteljesen, de jóakaratólag szárnyalt végig a küzdőtéren.

- Emberek! Buddha szent foga a miénk, vége a háborúnak! Buddha akarta, hogy így legyen! Buddha nem akar vérontást, menjetek haza, és legyetek békességgel!

Lenn a mezőn nagy csend lett. A szingalézek egymással suttogtak, tanácskoztak, azt hitték, hogy a feringi magával Buddhával beszélt. És András szavára a sereg feltartóztatlanul oszlani kezdett, magukkal vívén néhány sebesültjüket, halottjukat is.

Hiába kiáltoztak a papok, hiába ordított dűttől őrzöngve Mahabi király, a harcosok panaszos siránkozással indultak hazafelé. Amikor András százada békésen elhagyta a szakadékot, átkozódva, de annál jobban sietve a király is megindult a sereg után hangoskodó papjaival.

A nap már lefelé szállt a hegyek mögé, fénye vörösen tört át a könnyű esti felhőkön.

A század katonái és mindenekelőtt a derék Jost káplár nagy örömmel és csodálattal fogták körül hadnagyukat.

- Jól megszorítottak bennünket! Hej, ha nem jön ez a szent fog, nehéz esténk lett volna...

- Nincsen semmiféle szent fog! Most az egyszer rászedtük a papokat! - tárta fel András nevetve a láda tetejét.

És amíg Jost káplár döbbsenten bámult a legkisebbik láda üres belsejébe, András jókedvűen összevetett kísérőivel, akik olyan bátran, okosan végigkísérték kalandos vállalkozásában...

A század - óvatosságból - mégis az elsáncolt szakadékban töltötte az éjszakát. Az őrtüzek messze lobogtak, és a katonák jóízű alvással pihenték ki a nap sok izgalmát, fáradsalmát. Másnap jókedvűen, friss erőben ébredt a sereg, és még a reggel hűvösében megindultak hazafelé Colombóba.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

*amelyben Jelky András igen furcsákat álmodik
és utóbb még furcsább valóságra ébred*

A kandyi hadjárat híres emberré tette Jelky Andrást.

Colombóban a legtekintélyesebb polgárok is készek voltak a becsületükre állítani, hogy Jelky Andrásnak ott a helye „korunk legnagyobb hadvezérei” között, voltak, akik Nagy Sándorral hasonlították össze, mások inkább Julius Caesarral rokon hadászati lángelmének ítélték, és bizonyára olyanok is lettek volna, akik Napóleon mellé állítják hősünket - ha Napóleon akkor már egyáltalán megszületik.

Sok gondja között András alig állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék, ha ilyen nagy hadvezérként látta magát ünnepeltetni, bár azt maga is jól látta, hogy a város polgárai pusztán a gyors győzelemért ünnepelték, és nem azért, amire ő igazában büszke volt: a vérontás nélkül megvívott háborúért. Mégis sokszor elgondolta magában, drága jó szülei, bajai pajtásai vajon mit szólnának, hogy kenyeres társuk ilyen nagy dicsőségre vergődött - mert hát az igaz, volna mit mesélnie estéenként, ha valami jó szellem hirtelen hazaröpítené Duna-parti szülővárosába.

Sokáig azonban nem ért rá élvezni a nagy ünnepeltetést.

Tevékenységének dicsérő elismerésével együtt hamarosan megérkeztek Batáviából az újabb és igen határozott parancsok: azonnal tovább kell indulnia rendteremtő útján. Két héttel a kandyi győzelem után búcsút vett tehát Colombo hálás előljáróitól, akik útravaló gyanánt átadták neki a város díszpolgárságának oklevelét, és századával elvitorlázott a Banda-szigetek felé.

Útjának első két állomásán, Banda és Amboina szigetén könnyen megoldotta a rábízott feladatokat. Békés tárgyalásokkal helyreállította a jó viszonyt a bennszülöttek és a hollandusok között, hivatalos minőségben aláírta az újonnan megkötött szerződéseket, és tíz-tíz napi időtöltés után már indult is tovább útjának utolsó állomására: Ternate szigetére.

Gondolhatjuk, milyen örömmel szállott hajóra.

Útja kezdetén attól félt, hogy esetleg évekre el kell szakadnia batáviai otthonától, szeretett feleségétől, és íme, ha el nem hagyja a szerencse, hamarosan visszatérhet. Éppen ezért a tíznapos tengeri úton a szokásosnál is jobban kikérdezgette Jost káplárt és a szigetvilágban ismerős katonákat, mit tudnak útjuk következő céljáról, hogy majd annál gyorsabban és hatékonyabban befejezhesse megbízatását.

Amit megtudott, abban első hallásra nem sok újat látott.

Ternate a fontosabb fűszertermelő szigetek közé tartozott a hollandi gyarmatok sorában. A hollandus kereskedők tömérdek mennyiségű fahéjat, szegfűborsot, szerecsendiót és más becses keleti fűszereket szedtek össze ezen a szigeten, és szállítottak el Európába. A hollandi kereskedelmi társulat roppant hasznot húzott ebből a fűszerkereskedelemből, és éppen ezért fontos volt számára, hogy üzleteit a szigeten más gyarmatosítók meg ne zavarják.

Ennek érdekében szerződéseket kötött a szigetek bennszülött királyaival, és szigorúan őrködött ezeknek a szerződéseknél a betartásán. Ternate királyával így szerződtek a hollandi kereskedők: a király kötelezte magát, hogy a sziget területén csak annyi fűszernövényt hagy épségben, amennyinek a termését a hollandusok el tudják Európában árusítani, a többit pedig mind egy szálig kiirtatja, nehogy azok termésére más gyarmatosok tegyék rá a kezüket.

Andrást és századát éppen ennek a szerződésnek az ellenőrzésére küldték Ternatéra, mert a batáviai társulat hírére vette, hogy a bennszülött király nem tesz eleget a felesleges fűszernövények kiirtásának, és ezáltal veszélyezteti a hollandi kereskedők egyedárusítását. Őszintén szólva, András nem sok jókedvvel végezte ezt a feladatot, mert előre is sajnálta a drága növények kiirtását. De mit tehetett, családja már Batáviához kötötte, sorsa a batáviai helytartó kezében volt - legjobb lesz minél gyorsabban és békésebben eljárni Ternatén. Ez a legtöbb, amit megtehet.

Nem is ez volt itt a baj, hanem András valami különösét vett észre, amíg Ternate felé hajóztak. Suttogás kapott lábra a legénység között, aminek sokáig nem tudott a végére járni. Végül is Jost káplár fedte fel előtte a titkot. S akkor András, ha nem is ijedt meg, de alaposan meglepődött, noha azt maga is jól tudta, hogy ahová igyekeznek, Ternate szigetét halászó, vadászó, igen primitíven élő bennszülött törzsek lakják.

A katonák azonban arról suttogtak, és Jost káplár szerint igazságot suttogtak, hogy Ternate szigetén emberevők vannak.

Igaz, a sziget partvidékén békésebb törzsek élnek, és ezeknek a királyával kell Andrásnak a szerződést megújítania, hanem beljebb, a sziget ember nem járta belsejét erős pápua törzsek lakják, akik még oly alacsony fokán állanak az emberiség létrájának, hogy vadságukban az emberevést sem vetik meg.

András hitetlenkedve hallgatta Jost káplár beszámolóját, és egy időre el is felejtette az egészet, mert elérkezett a horgonyvetés, a partraszállás ideje. A parti törzsek királyával gyorsan dűlőre jutott (a nyelvüket úgy-ahogy beszélte), a feltételekben barátságosan megegyeztek, és mindketten ünnepélyesen aláírták a szerződést, azaz hogy András aláírta tollal és betűkkel, a ternatei király pedig belemártotta a tintatartóba amúgy is fekete kezét, és tintás tenyerét jól szétterpesztve odanyomta a szerződés alá, így téve eleget a maga részéről a sajátkezeség követelményének.

A nagy fontosságú diplomáciai műveletet nagy ünnepség követte.

Alkonyatkor a királyi sátor előtt nagy parádéval felvonultak a törzs legkiválóbb harcosai. Fekete testük mindenféle színű kacskaringós figurákkal telis-tele pingálva tarkállott. Nyilakat, dárdákat rázva ősi táncokat jártak. Aztán a fiatalabb harcosok fegyvergyakorlatokat tartottak, célba nyilaztak, lándzsát dobáltak, és ők is ütemes dobszóra táncoltak, végül pedig késő este nagyszerű díszvacsora várta az idegen diplomatákat a ternatei király szellős sátrában.

A vacsora során sok finom falat került az asztalra, azaz hogy nem is az asztalra, mert asztal nem volt, csak egy gyékényt terítettek le a sátor közepén a földre, és a körben guggoló vendégek között erre a gyékényre rakták a tálakat. Legelőbb főtt rizskása került nagy tálban középre, és a király a jó példa kedvéért mindjárt bele is markolt a forró kásába, két tenyere között gombócot hengergetett belőle, aztán két ujjával megcsippentve, a golyóbist nyájasan odatartotta András szájához.

Ez volt a legnagyobb fejedelmi kitüntetés, amiben valaki a ternatei király udvaránál részesülhetett, a jelenlevő törzsfőnökök ezért határtalan áhítattal pislogtak Andrásra. Nem volt hát mit tenni, a királyi kegyet visszautasítani egyenest felségsértésszámba ment volna, kissé savanyú arccal kitátotta a száját, a király pedig nem is habozott, nagy alapossággal mélyen betolta András szájába a gombócot. Ő aztán nagyot, nagyon nagyot nyelt, és egy fuldoklás árán a királyi rizsgolyó lecsusszant a torkán.

Jött aztán a többi fogás, és még pohárköszöntők is elhangzottak ezen a furcsa lakomán. Az első poharat, azaz hogy száraz tökhéjből készített korsót a ternatei király emelte a batáviai

helytartó egészségére, a másodikkal viszont András köszöntötte föl a királyt, hogy végül jókorát húzzon a tökhéj tartalmából, az édeskés, de igen ízletes pálmaborból.

Amint elérkezett a vacsora vége, a szolgák apró, csibukféle pipákat osztogattak szét a körben ülők között. Elsőnek maga a király gyújtott rá, utána a többiek, láthatólag előre örvendezve az élvezetnek. András meg se nézte, mivel van megtöltve a pipája, hiszen dohánynál egyebet nem gyaníthatott benne, rápöfékelt hát maga is a jól végzett munka megnyugvásával.

Pedig abban nem dohány volt, hanem - ópium¹².

Az első szippantás után észre is vette, hogy ez valami nagyon különös, édeskés dohányfajta, de hát azt gondolta, alkalmasint ilyent természetnek Ternate szigetén, és hát mindenki olyan dohányt pipázik, amilyen neki van. A király és az udvari népek elmerülten szívták pipáikat, a sátorban egyre kevesebb szó esett, és András valami különös kábultságot látott feltűnni a többiek arcán.

Aztán egyszerre csak az ő szervezetét is megrohanta a kábító méreg.

Feje szédült, halántéka lázasan lüktetett, fülében tompa dobogást hallott és a szeme káprázott, mintha sűrű, kékes pára töltötte volna meg gomolyogva a sátort. Inni szeretett volna, felkelni és kirohanni a hús levegőre, de mintha ólomvá váltak volna a tagjai, elnehezdedve végigdől a sátor földjén.

Maga a király és az udvari méltóságok szintén elnyúltak a gyékényen, és átadták magukat a kábulatnak, de mindebből András már nem látott semmit. Megszűnt érzékeinek elevensége, megszűnt benne a gondolkozás képessége, egy-egy gondolatszakra ha meg akart fogamzani agyában, már tova is siklott megfoghatatlanul, és az elme józan munkája helyett mesés tarkaságú képek lebbentek szeme elé csodálatos kavargásban.

Mennyei gyönyörűségű zeneszót hallott.

Képzeteiben azúrkéken tündökölt felette az ég, és a magasból rózsaszínű paripákon tündérek lovagoltak alá. Leszállottak a földre, és a következő pillanatban villámgyorsan száguldoztak körülötte, és amíg száguldottak, fokról fokra átlátszóbbakká, légiesebbekké váltak. Aztán úgy tűnt, mintha mindegyik egy-egy csillagot tartana a tenyerén, majd egészen semmivé foszlottak, és már a csillagok keringtek körülötte sebesen, mind sebesebben és végre szédítő gyorsasággal.

Pergett tovább a káprázat, és András verejtékes homlokkal feküdt a földön.

A csillagok szédítően sebes forgásukban izzó vörössé változtak, és millió szikrára pattantak szét. Minden szikrából virágszál sarjadt, ezer és ezer gyönyörű rózsabimbó, és ahogy a bimbók kinyíltak, mindnek emberarca látszott.

András boldogan dobogó szívvel nézegette a rózsák emberarcát: biztosan megtalálja köztük az övéit is. És íme, az egyik rózsában feleségének kedvesen mosolygó arcát pillantotta meg, ámde amikor kinyújtotta remegő gyengédséggel a kezét, hogy megsimogassa a szeretett arcot, már a helytartóné kövér ábrázatát látta ott.

Ijedten hőkölt vissza a virágtól, és csalódásában behunyta a szemét.

Amint ismét feltekintett, hatalmas óriást látott a virágok közé lépni. Az óriás mind leszakította a virágszálakat, nagy szakértelemmel hatalmas kévét kötött belőlük, és elkezdte a kévét kiadósan csépelni, hogy csak úgy permetezett belőle az aranyos tiszta búza.

¹² Az éretlen mákfejből csapolt bódító folyadék, más néven mákony

Az óriásnak kéken és narancsszínűen villogott a teste, fejének minden oldalán négy szeme volt, orra hasa közepéig lógott, és jókora szamárfüleket viselt gyémánt fülbevalókkal. Ezenkívül süveg gyanánt egy százméternyi magas porcelán tornyot hordott a fején, a torony tetején pedig egy aranyosan ragyogó szélkakas állott, és roppant szorgalommal olvasgatott egy hatalmas könyvben.

Igen ám, de amikor új lapra akart fordítani, a vaskos könyv kiesett a karma közül, le a torony tetőzetére, ettől a porcelán torony megrendült, összedült, és agyonütötte az óriást.

Akkor a kakas leszállt a földre - András úgy látta, hogy nagyon hasonlít egy batáviai kakashoz -, és elkezdte gyorsan szemelgetni a sok tiszta búzát, amit az óriás kicsépelte a virágkévéből. Addig szemelgette, szemelgette, míg olyan kövérré hízott, mint egy hétszáz esztendő elefánt, akkor meg szétpukkadott, a tollai szivárványosan keveregtek a levegőben, végül pedig mind megállt a hegyén, és száz meg száz jegenyefa lett belőle.

Úgy tűnt, mintha minden jegenye egy-egy hajó árboca volna. És minden hajó külön tengeren úszott, aranyosan csillogó tengeren, és a tenger lágy hullámainak olyan illata volt, mint a legfinomabb keleti rózsavíznek.

És ez az édes illat felemelte Andrást a földről, és fölvitte magasan a légtérbe, ahol szabadon, könnyedén lebegett, mint a pehely. Testi súlyát lenn hagyta a földön, és igazában lenn hagyta a testét is, a magasból most úgy nézett alá magamagára, mintha ő nem is ő volna, hanem másvalaki.

És az illat árijain lebegve, ringva, hárfaként zengő-bongó, simogató szellők fuvallatában úgy érezte, mintha egész lénye szétfoszlanék, mintha egész lénye szétáradna a nagy mindenségben, és akkor már nem látott mást, csak az azúrkéken tündöklő eget, és nem hallott mást, csak az édes, mennyei muzsikát...

András csak másnap reggel ébredt fel mámorából, ahogyan a ternatei király és az udvari népek is csak akkortájt kezdtek magukhoz térni.

A káprázatokban eltöltött éjszakának nem maradt egyéb emléke, csak a kábultság és agyának valami nyomasztó zsibbadtsága, de mindez éppen eléggé bántotta Andrást, hiszen az aznapra kitűzött munka sok fáradságot és éber figyelmet igényelt.

Aznap kellett bejárnia a ternatei király part menti birodalmát és pontosan számba vennie a kiirtott fűszernövényeket, hogy aztán a batáviai kereskedelmi társulat megfizesse a kártérítést a királynak a kipusztított növényekért.

András kedvetlenül indult útnak századával, de kötelességtudása sokkal erősebb volt, semhogy vesztegelt volna, amikor a maga hibájából jutott ilyen siralmas állapotba. Feje kóválygott, kezdetben alig tudott egyenesen lépni, és magában sűrűn átkozta a ternatei király ünnepi pipáját.

Útjuk a sziget őserdejébe vezetett.

A király kíséretét adott melléjük, hogy azok ellenőrizzék a számlálást, és mutassák az utat. A part menti vidék kipusztított fáit, cserjéit össze is írták hamarosan, hanem annál jobban megnehezült a dolguk, amikor az ősvadon itt-ott felbukkanó fűszernövény-csoportjait kellett sorjában felkeresniük.

Bezzeg itt már a király kalauzai sem járkáltak olyan otthonosan, mint a partvidéken. Sokat tévelyegtek a sűrűben, néha kétszer is odavezették a csapatot a már számba vett növényekhez, máskor meg sokáig vizsgálgódtak, tanakodtak, merre induljanak tovább.

András minden kábultsága ellenére is észrevette a bennszülött vezetők bizonytalanságát, és az sem kerülte el a figyelmét, hogy háta mögött a században újra feléled a titkos sugdolózás az emberevő pápuákról, amit már a hajón is tapasztalt. Jost káplár később maga is figyelmeztette, hogy tudomása szerint a sziget belsejében lakó vad pápua törzsek országának határán járhatnak, és ezért harci készenlétbe kell helyezni a sereget.

- Vigyázz! - szólította meg András az egyik bennszülött vezetőt. - Valahogy át ne lépjük a pápuák határát!

- Ne tarts tőle, nagyúr - válaszolta az meghunyászkodó hangon -, ismerem én az utat, éjszaka se tévedek el!

Amit azonban a vezető mondott, abban jókora adag hencegés lehetett, mert néhány perc múlva tanácstalanul megállott a csapat élén, és két társával tanácskozva sokáig nézelődött jobbra-balra. Végül mindhárman megunták a tanácskozást, és a sereget hátrahagyva felsiettek az egyik közeli dombocska tetejére, hogy onnan kémleljék körül a környéket.

András türelmetlenül utánuk sietett, és a domboldalon éppen felelősségre akarta őket vonni, hogy merték vállalni a sereg vezetését, amikor annyira tájékozatlanok, hanem mielőtt még megszólalhatott volna, az egyik vezető hirtelen hallgatásra intette.

A közeli bokrokból nesz hallatszott.

Mindnyájan odafordultak - akkor meg a másik oldalon támadt valami zaj, ágak csapkodása, recsegése.

- Valaki bujkál ott! - szólalt meg András fojtott hangon.

Ismét hallgatózott, a zaj megisméltődött.

- Ki jár ott? Lépj elő, vagy tüzelek! - és felemelte a puskáját.

Az egyik őr megragadta a karját.

A bokrok sűrűjében egy pillanatra fekete test bukkant fel, aztán eltűnt oly gyorsan, oly nyomtalanul, hogy András újra leengedte a fegyverét.

Hová tüzeljen? És különben sem volna helyes, hogy az oktalan lövöldözéssel magára uszítsa a leskelődő pápuákat. Mert pápuák leskelődnek rájuk bizonyosan, ezt már a vezetők rémült arcán is jól láthatta.

- Ugye, megmondtam - fordult az előbbi vezetőhöz -, hogy át ne lépjük a határt?...

De az megakasztotta szemrehányó szavait.

- Hátráljunk, nagyuram - tanácsolta rémülten.

Elsőnek András indult lefelé a dombról, alig tett azonban néhány lépést, éles süvítés hangzott a füle mellett.

Villámgyorsan egy vastag tamarinda törzse mögé ugrott, és amint kilesett a fatörzs mögül, már három nyílvessző rezgett egymás mellett a fa derekában.

A süvítéseket a bennszülött vezetők is hallották. András felháborodottan látta búvóhelyéről, hogy mindhárman bevetik magukat a rengetegbe, és eltűnnek, mintha a föld nyelte volna el őket.

András első aggodalma a vezetők elfutásának szólt. Itt maradtak vezetők nélkül, hogy találjanak ki az őserdő sűrűjéből a maguk tájékozatlanságával?! Aztán a maga helyzetét mérte fel, óvatosan körülmékelve az ismét elcsendesült bokrok között.

„Itt nem maradhatok - gondolta -, a századot nem hagyhatom magára... Különben is, ha itt maradnék, valamelyik pápua a hátam mögé kerül, és ideszegez a fához egy jól irányzott nyílvezzővel!”

Hallgatózott egy kis ideig, aztán kiugrott a fa mögül, és futni kezdett visszafelé a századához. Ismét néhány nyílvezző suhogott nyomában, de nem kapott sebet, s pár perc múlva már katonái körében volt.

Ott volt, igen, de megnyugvás helyett szörnyű kép fogadta.

A csapat tehetetlenül és megzavarodva kavargott az őserdei cserjék, bozótok sűrűjében. Fájdalmas kiáltások hangzottak mindenfelől, néhányan súlyos sebekkel buktak a földre, mások fedezéket keresve botladoztak az indák, gyökerek között - miközben folyton, minden oldalról sziszegve, sűrű rajokban csaptak le rájuk az éles hegyű nyílvezzők.

A századot körülfogták, ellenségnek azonban nyoma sem látszott. Ez a láthatatlanság rémületes érzéssel töltötte el a katonákat. Hiába tüzeltek a sűrűbe, hiába akartak kitörni a halálos gyűrűből, a nyílvezzők ellenállhatatlanul követték egymást: oldalról, felülről, minden irányból és a legsűrűbben éppen mindig onnan, amerre a katonák át akarták törni a gyűrűt.

Néhány perc múlt el csupán, és a századnak már alig maradt épen a harmada. Támadni, szembeszállni nem lehetett a szörnyű ellenséggel, hiába tüzeltek tovább az épen maradtak, a nyílzápor hullott és hullott szakadatlanul.

Andrásnak, amikor a sűrű fűben hasalva kilötte fegyverét, egy felülről alácsapó nyílvezző véresre horzsolta a vállát.

Ekkor borzasztó gondolat villant át az agyán. Eddig eszébe sem jutott, de most elfogta a rémület, hátha ezek a vademberek mérgezett nyilakkal lövöldöznek. Tudta jól, hogy az upaszfa nedvéből halálos mérget tudnak készíteni a vad törzsek, és sok helyen ilyen mérges nedvvel fertőzik meg nyilaik hegyét.

- Jost - szólította meg András a mellette hasaló káplárt -, nem mérgeztetek ezek a nyilak?

A káplár verejtékes homlokkal, de sérthetetlen nyugalommal pillantott rá.

- Hadnagy úr - felelte csendesesen, szomorúan -, ezek a láthatatlan ördögök szoktak ugyan mérges nyilakkal lövöldözni, de ember ellen soha...

- Hogyan? - kérdezte csodálkozva András, míg pisztolyát újra megtöltötte. - Olyan jószívűek?

- Nem, azt nem - ingatta fejét a káplár -, de hogyha a nyilaik mérgesek volnának...

- Akkor mi volna? - kérdezte András türelmetlenül, mert a káplár abbahagyta a mondatot.

- Ha a nyilak mérgeztettek volnának - hangzott végre a válasz -, akkor nem falhatnák fel az áldozataikat...

András borzadva kúszott tovább.

Bármennyire hihetőnek is tűnt ebben a helyzetben a káplár válasza, agya nem bírta felfogni a rettenetes valóságot.

Továbbkúszott a vastag indák között. Csak egy gondolat lüktetett az agyában: mindenáron ki kell törni ebből a halálos gyűrűből!

Talán harminc katonája maradt meg épen, akiket a káplárral együtt suttogva maga köré szólított. Aztán egyszerre felugrottak, és karddal a kezükben nekirohantak a sötétlő sűrűségnek.

Vakmerő tervük azonban kudarcot vallott.

Alig ugrottak fel fektükből, iszonyatos üvöltés hangzott fel körös-körül a sűrűben. Tagolatlan, vad, rémületes volt ez az üvöltés, majd mintha megelevenedne minden bokor, száz és száz bepíngált testű, meztelen pápua tört rájuk mindenfelől. Üvöltve, íjaikat, lándzsáikat rázva, egymást taszigálva zúdultak elő, és özönlő gyűrűjükben elveszett a vakmerő kis csapat.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET

*amely csúfosan majdhogy az utolsó fejezete
nem lett Andrásunk hányatott pályafutásának*

A pápuák vérengző serege legyőzte, lefegyverezte András megfogyatkozott csapatát. Kilencen maradtak életben, a többiek lenyilazva, lemészárolva feküdtek az erdő feldúlt tisztásán, és holttesteik felett az ellenség üvöltözve járta győzelmi táncát.

A foglyokat erős háncsokkal megkötötték a pápuák, és elhajtották őket nyomorúságos falujukba. Keserves vándorlás volt ez a szerencsétlen foglyok számára! Egyenként közrefogva, csüggedten, kétségbeesetten taposták az úttalan utakat. Egyetlen kérdés kínozza valamennyiüket: mi lesz velük, mi lesz a sorsuk az emberevők hatalmában?

A pápuák falva az őserdők mélyén rejtőzött, egy patakka kettészelt, napsütötte tisztáson. A győztesek hazatérte, a foglyok érkezésének híre egy csapásra felbolygatta a települést. A cölöpökre épített piszkos kalyibák népsége ujjongva, rikoltozva tódult elő, mint valami vad farka, mikor prédára talál. Zsivajogva, egymást taszigálva özönlöttek körül a tehetetlen foglyokat, és mintha válogatnának közöttük, kinek melyik tetszik jobban, feléjük bökdöstek piszkos ujjakkal.

Az ordítózásnak a törzsfőnök megjelenése is alig tudott véget vetni. A pókhasú, kerek fejű, tollakkal felcicomázott törzsfőnök lándzsás testőrei között fogadta a hazatérő sereget. A foglyokat sorban maga elé hozatta, gondosan, alaposan megszemlélte valamennyit, s csak azután adta ki parancsait a szerencsétlenek sorsáról. A pápuák nyelvét azonban sem András, sem társai nem ismerték, hiába lesték, figyelték hát a potrohos főnök szavait, kínzó kérdésükre nem kaphattak választ.

Talán mert vezetője volt legyőzött csapatának, talán más okok miatt, Andrást utoljára hagyták a foglyok sorában. Amikor odataszígták a törzsfőnök elé, az bíráló szemmel méregette egy ideig a természetét, majd mondott is valamit róla, aztán egy csámcsogáshoz hasonló szót ismételve intett a kezével, hogy a vigyorogva helyeslő fogdmegek vihetik Andrást.

Andrásnak annyi ideje sem maradt, hogy felfogja ésszel a kihallgatás borzasztó jeleit. Három izmos, természetes pápu azonnal megragadta, és a vad népség rikoltozásától kísérvé, a falu közepére hurcolta. Rozoga, piszkos bambusz kunyhók között hurcolták előre, verejtékes testét égette a nap, körös-körül fenyegetően zúgott, morajlott az őserdő - aztán olyan gyorsan pergett le minden, mintha valami rettenetes álmom volna és nem is valóság.

A falu közepén, egy kisebb térségen bambusz nádából készített ketrec lógott lefelé háncskötélen egy mangófa ágáról. A ketrecet a pápuák leengedték a földre, és felnyitották az ajtaját.

András szédülve érezte, hogy karjáról, csuklójáról lerángatják kötelékeit, majd megragadják, és vad erőszakkal begyömöszölik a ketrecbe.

Csattanás hallatszott, a ketrec ajtaja zuhanva lecsapódott. Aztán az egész alkotmányt felhúzták újra a fa vastag ágára, hogy derék magasságban hintáztott a föld felett szerencsétlen foglyával.

A ketrec széles volt és alacsony. Felállni nem lehetett benne, legfeljebb ülni, feküdni vagy kuporogni. Ha megmoccant benne a fogoly, minden mozdulatára meghintáztott vele a felfüggesztett börtön.

A falu népsége diadalmas rikoltozással fogta körül az ingó, hintázó ketrecet. Egymásnak integetve, magyarázva bökdöstek a fogoly felé, mások meg azt a csámcsogásszerű szót

ismételgették, amellyel a törzsfőnök sorsára engedte Andrást. Később pedig, amikor felocsúdva kiáltozni kezdett, hátha megéri valaki a part menti bennszülött törzsek nyelvét, és talán a segítségére siet, a báméskodók szörnyen jól mulattak rajta - hogy ez a sovány fogoly miféle ákombák dolgokat magyaráz nekik, és hogy szeretne eldiskurálni az istenadta!

Nemsokára néhány vénebb s fehéren kipingált pápuának nyitottak utat a nézelődők, és ha Andrásnak eddig kétsége lett volna jövő sorsa felől, most annál inkább meggyőződhetett a valóságról. Ezek a nyilván tekintélyesebb vének a leöletés és felfalás kézmozdulataival tanakodtak a ketrec előtt, és valamiben egykettőre meg is egyeztek, mert a körülállók rikoltozásától kísérvé újra elvonultak.

Mindezt látnia és hallania kellett! Ha megszólalt, ha tiltakozni próbált, ha el akarta mondani, hogy békésen, minden ártó szándék nélkül tévedt a pápuák földjére, a nézelődők még csak nem is haragudtak rá, hanem inkább mosolyogtak jólelkűen, hiszen cseppet se gyűlöltek őt. Számukra természetes volt, hogy az elfogott idegenek és legkivált a vezér az ő harcosaik eledele lesz, hogy a megevése által ezek a harcosok megszerezzék maguknak az idegen erejét és bátorságát. Még integettek is Andrásnak, mintha mondanák, legyen csak nyugodt, az ő sorsa rendben van...

Fogságának első napjait András lázas kábultságban töltötte. Türelmetlen, szorongató érzés töltötte el testét-lelkét a napok és éjszakák egyhangú váltakozásában.

- Csak vége volna már ennek a komédiának! - kiáltott fel egyszer-egyszer. - Faljanak fel, de ne kínozzanak, ne hintáztassanak ebben a nyomorult ketrecben!

Ételt-italt bőségesen kapott, rizsféléket, kókusztejet, finom gyümölcsöket, az éhhaláltól tehát nem kellett tartania. Kezdetben el is fogyasztotta a rácsok közt bedugdosott ételeket, hanem amikor észrevette, hogy a ketrec körül ólalkodó népség elégedetten szemléli a táplálkozását, feltámadt benne az önvédelem ösztöne. Keményen elhatározta, hogy ezután nem eszik többet, csak amennyi éppen hogy szükséges életének fenntartásához, hátha testének legyengülése megmenti a rettenetes sorstól - hanem erről az elhatározásáról mégiscsak lemondott, mert a pápuák, úgy látszik, azonnal kitalálták számítását, és tettek is róla rögtön, hogy a fogoly meg ne csalja őket, és éhhalálra ne ítélje önmagát.

Először hagyták, hadd koplalja át a napot, de estefelé egy kövér, megtermett pápu lépett a ketrechez, és vigyorogva bebújt Andrásához.

A nézők nagy vidámságára valósággal megtömté, mint valami hízó ludat.

Amikor aztán a nagy darab pápu másnap reggel is megjelent, András megadta magát, és inkább magától megreggelizett, semhogy még egyszer kitegye magát a szörnyű és lealázó kínzásnak.

Teltek tovább a napok. András kábultan, elcsigázottan viselte rabságát, némán hevert a ketrec alján, és mintha ködön át látná, úgy szemlélte fáradt érzéssel, börtöne körül hogy nyüzsögnek, hogy zsvajognak szüntelenül a falu lakói. Mégis, bár szinte veszni érezte értelmének fogékonyságát, néhány nap múltán feltűnt neki valami.

Az ácsorgók, báméskodók csapatában gyakran látott egy fiatal, karcsú, szelíd tekintetű bennszülött leányt. Ez a lány sosem incselkedett vele, mint a többi ólalkodó, inkább bánatos, részvevő szemmel tekintett felfüggesztett börtönébe. Nem gúnyolódott, nem rikoltozott, nem szólalt meg sose, még a többiekkel se nagyon látszott beszédbe keveredni - mintha valamiképpen idegen lenne közöttük - csak álldogált sokszor órák hosszat a ketrecel szemben, és csendesen, szomorúan nézett, úgyhogy András lassanként önkéntelenül vigasztalást talált a jelenlétében.

Így következett el a hetedik nap éjszakája. Már az egész falu mélyen aludt, és András pilláit is lezárta a feledtető álmom, amikor a ketrec rácsain egyszerre benyúlt egy kéz, és bátortalanul megérintette, szelíden költögetni kezdte az alvó foglyot.

András nehezen ébredt fel kábult álmából. Amikor felriadt, a sötétben csak annyit tudott kivenni, hogy egy karcsú, könnyű kezű, alacsony termetű alak ébresztgeti.

- Ki az? Mit akarsz tőlem? - kérdezte András.

- Én Kvinga vagyok, apám és anyám lánya - suttogta szelíden egy hang, és a kéz visszahúzódott a rácsok mögé.

András megérezte, hogy ez a látogatás nem jelenthet rosszat, bár azt sem merte remélni, hogy jót jelentsen. Hiszen rabságában régen elhagyták már a remények! Az éjszakai látogató azonban a part menti bennszülöttek nyelvén beszélt, és Andrásra már az is jó érzéssel hatott, hogy megértette a suttogva kiejtett szavakat.

- Miért háborgatsz? - kérdezte András jobban felocsúdva. Inkább sejtette, mintsem tudta, hogy a szelíd tekintetű bennszülött leány kereshette fel börtönét - mégsem volt képes bizakodással fogadni. Megalázó helyzetében oly sok keserű szorongás töltötte el testét-lelkét.

- Kvinga jót akar!... Jót akar neked, fehér idegen! - válaszolta hirtelen izgalommal az éjszakai látogató.

András hallgatott. Akadna még ember, aki jó szívvvel van hozzá? Oly hihetetlennek tűnt ez, hogy nem tudott mit válaszolni a lány biztató szavaira.

Talán percekig csendben voltak mind a ketten, akkor a lány szólalt meg újra:

- Nem hiszel nekem, fehér idegen... - Szomorúság fátyolozta el hangját. - Pedig Kvinga szomorú miattad, és a javadat akarja.

A biztató szavak oly őszintén csengtek, hogy nem lehetett bennük kételkedni, a reménynek erre az érintésére mégis keserűség tört fel András szívéből.

- Lehet-e hinni az olyan szájnak - kérdezte haragos fájdalommal -, amelyik nem irtózik tőle, hogy embertársát megegye?!

- Nem mondasz igazat, fehér idegen! - kiáltott fel a lány sértett méltósággal, és heves tiltakozásában megragadta a ketrec rácsát. - Kvinga szája soha, de soha nem vett részt lakomákban. Kvingát elrabolták, máshonnan hozták ide, Kvinga irtózik a lakomáktól, és megveti a harcosokat is, akik megeszik egy hozzájuk hasonló lénynek a húsát!

András szemét elöntötték a boldogság könnyei.

- Ó, akkor hála, ezerszer hála jó szívedért! - válaszolta. - Szólj tehát: mit kívánsz tőlem?

A lány már könnyű kézzel fogta a ketrec rácsát.

- Kvinga meg akar menteni - súgta elfogódottan.

András meglepetésében és örömeiben hirtelen kiáltással el is árulta volna megmentőjét, ha a lány meg nem ragadja a karját.

- Maradj csendben, fehér idegen - súgta rémülten, mire András azonnal elhallgatott.

- És hogyan lehet megmenekülnöm? - kérdezte most már visszafojtott hangon.

- Ma éjszaka még nem lehet - felelte a lány -, de higgyél Kvingának. Kvinga mindent előkészít, és mire megint éjszaka lesz, megmenti a fehér idegent.

Andrást elnémította a boldog remény, de örömébe hirtelen fájdalmas gondolat keveredett.

- Csak engem akarnál megmenteni? - kérdezte szorongó érzésekkel eltelve. - És a társaimat? Irántuk nem érzel könyörületet?

A lány sokáig hallgatott, végül halk sóhajtással felelte:

- A te társaid már nem élnek.

- Mit mondasz?! - kiáltott András. - Hol vannak, hová lettek?

A lány gyűlölettől remegő hangon adta meg a választ:

- A társaidat megették! Mind, egytől egyig megették. Te lennél az utolsó, mert te voltál a vezér...

Csend lett ismét. András előtt felrémlt borzasztó sorsa, és nagyon is szüksége volt a biztatásra, mielőtt látogatója búcsút vett tőle.

- Most elmegyek - súgta a lány. - Bízzál Kvangában. Mire még egyszer éjszaka lesz, Kvanga megszabadít téged.

András csak egy pillanatra ragadhatta meg Kvanga kezét, aki oly csendesen, hogy a legkisebb nesz sem kísérte lépteit, eltűnt az éjszaka sötétjében.

Hold nem járt, csillag nem ragyogott az égen. András számára fájdalmasan lassan múlt az éjszaka. Szemére nem jött már álom, derék társainak sorsa ki nem ment a fejéből, és annyi reménytelen nap után a váratlan, a hirtelen reménység, hogy embertelen börtönéből és a szégyenletes legyilkolástól megszabadulhat, kínzó izgalommal töltötte el lelkét.

Jöjjön, jöjjön már a reggel, múljék el a nap is, és jöjjön megint az éjszaka, talán a menekülés éjszakája! Így leste, figyelte álmatlan szemmel a sötét égboltot.

Ketrece fölött bagoly huhogott. Társai halálát hirdeti, vagy az övét akarja megjósolni?... És hihet-e a bennszülött lánynak? Reménykedhet-e ígéretében, hogy egyedül az egész falu ellen meg tudja szöktetni?... Miért akarná megszöktetni? Kvanga miért volna más, mint a törzs többi tagja?

Visszaidézte beszélgetésüket, s eszébe jutott, amit a lány mondott: hogy ő nem tartozik a törzshöz, hanem más vidékről rabolták el - és ettől a gondolattól kissé megnyugodott. Kvanga a maga sorstársát látja benne, és jó szívvel segítségére siet.

Lassan virradni kezdett, az izzó napgolyó méltóságteljesen emelkedett az égen. Elérkezett az új nap, a remény és a félelem napja.

A falu népe ezen a napon izgatottabban viselkedett, mint eddig bármikor. Már a reggeli órákban körülfogták a ketrecet, lármázva, sivalkodva nézték, vizsgálták András viselkedését, úgy látszott, mintha már a fogoly végső órájára készülődnének.

András kétség és reménykedés közt vergődve várakozott a sorsára. A halál küszöbén tudta magát és egyszersmind a menekülés küszöbén. Melyik ajtó nyílik meg előtte? A halál fia lesz vagy az életé? Így vergődött a kínzó kérdések között, és összerezett a hirtelen örömtől, mikor a körülállók sűrű tömegében egyszerre Kvangát is megpillantotta.

Reménykedve függesztette tekintetét a bennszülött lányra. Valóban, csak most vette észre, hogy egész öltözködésével, minden mozdulatával mennyire különbözik a törzs többi tagjától. Nyakát vörös korall gyöngysor díszítette, háncsszoknyát, hajában virágokat, karján fényes

karpereceket viselt, és a nézése, mozgása is más volt, mint a többieké. Nem olyan vad, nem olyan embertelen.

Kvanga nem jött közel, nem is szólt Andrásnak, csak titokban intett neki, hogy ő se árulja el magát. Ez az intés azonban többet ért Andrásnak mindennél. Lázás izgalmaiban szinte úgy érezte, hogy Kvanga szeme előtt most már nem érheti semmi baj, semmi veszedelem.

A nap lassan delelőre hágott, aztán a délidő is elmúlt, közeledett az este.

Három magas, csontos vénember jött elő - akik már az első estén is megszemléltek a ketrec foglyát -, s mögöttük fegyveresen ott tolongtak, zshivajogtak a törzs harcosai.

A vénék rémületes képet mutattak. Fehér festékekkel életnagyságú csontváz volt rápingálva meztelen testükre. Néma, fenyegető ünnepiességgel közeledtek. Az egyik obszidiánkőből pattogatott nagy, görbe kést tartott a kezében, a másik kettő lándzsákkal felfegyverkezve lépegetett, míg a harcosok csapata a ketrectől messzebb helyezkedett el, s rikoltozó hangokat hallatva figyelte az eseményeket.

A ketrec körüli népség széles utat nyitott a csontvázas véneknek, és érkeztükre, mint valami jelre, minden eddiginél hangosabban, hevesebben kezdtek ordítani. Néhányan örömben körülugrálták a ketrecet, és ingerkedve csámcsogtak, mások a vénemberek felé kiáltoztak nagy karlengetéssel, a kölykök pedig cigánykereket hánytak gyönyörűségükben, és ujjongva mutogatták Andrásnak a nyakmetszés mozdulatait.

András megértette, mit jelent a vénék érkezése, a harcosok diadalmas rikoltozása, a vad népség ordítása. Minden idegszálát megfeszítve igyekezett emberi méltósággal szembenézni a közelgő kegyetlen percekkel.

A ketrecet leeresztették, az egyik vénember feltárta ajtaját, a másik kettő pedig megragadta és kihúzta a szerencsétlen áldozatot.

Ahogy a földre lépett, András előtt forogni kezdett a világ. A fák, a bennszülöttek, a kalibák, a kifestett vénemberek, mind-mind sebes táncban keringtek körülötte.

Érezte, hogy a járástól elszokott lábai remegnek, hogy testét előnti a verejték, de mégis összeszedte minden erejét, legyűrte lázas szédülését, nem akart e nyomorult lények előtt szánalmasan viselkedni.

Még egyszer végignézett a lármázó sokaságon, és akkor tekintete ismét rátalált Kvanga arcára. Az maga is dermedten, mozdulatlanul állott a tömeg szélén, szeme könnyesen fénylett, reményt, bizakodást már ő sem nyújthatott Andrásnak.

Közben a három vénember pusmogása heves vitatkozássá fajult.

Amelyik a kést tartotta, kiáltozva hadonászott, és újra meg újra András felé kapkodott, a másik kettő azonban ellenkezni látszott, és lándzsát rázva egyre az égre mutogatott, az aláereszkedő, vörös napkorong felé.

Hiába voltak azonban ketten, a kés kezelője már-már letorkolta őket, annál is inkább, mert az üvöltöző tömeg szintén az ő pártján állott.

Akkor a harcosok táborából váratlan látogató lépett a ketrechez: maga a pókhasú, papagáj-tollakkal díszített törzsfőnök. Ahogy megjelent, a két lándzsás vénember azonnal elébe állt, és sértett háborgással kezdett bizonygatni valamit, közben újra az alkonyodó égre mutogatva.

A messzi égen széles, szürke felhő úszott a nap elé.

A tömegben most olyan csend lett, hogy a levelek susogását is meg lehetett hallani az ébredő esti szélben. A kövér képű törzsfőnök leintette a lándzsásokat, és elmerülten bámulta a napkorongot elsötétítő széles hátú felhőt.

A felhők mögül hatalmas fénypázmák törtek elő, és sugarasan beküllőzték az alkonyodó eget, hogy aztán láthatatlanul elenyésszenek.

A törzsfőnök a vénekhez fordult, és némán, sürgetően, szinte elrémülten intett: a foglyot rögtön dugják vissza a ketrecbe! Hanem András túlfeszített idegei ekkor már nem győzték tovább a szolgálatot. Fájdalmas sóhajtás szakadt fel a melléből, aztán csak annyit érzett, hogy a két lándzsás vénember megragadja, és belöki a ketrec ajtaján. Rácsapódott az ajtó, hintázott vele a nyomorúságos alkotmány, de ő már nem hallotta sem Kvanga ujjongó kiáltását, sem a sokaság zúgását - eszméletét veszelve hanyatlott le a ketrec sarkába.

HUSZONHATODIK FEJEZET

amelyben Jelky András megismerkedik egy mindentudó, mindenható, csodálatos istenséggel, és illő tisztelettel viseltetik iránta

Sötét, mélységes éjszaka borult a falura, az őserdőre. A ketrec körül lépések osontak, a rácsok közt benyúlt egy könnyű kéz, és megérintette a fogoly vállát. A fogoly felriadt kábult álmából.

- Fehér idegen, ébredj, és légy szabad! - hallatszottak a suttogva kiejtett szavak.

A fogoly feldobbanó szívvel tekintett körül. Sehol a legkisebb fény, az éjszaka minden tárgyat elnyelt, elevent és mozdulatlant, de kezének érintésétől, hangjának szelídségétől a fogoly a sötétben is felismerte szabadítóját.

- Kvangá hív téged - hallatszott újra -, fehér idegen, ébredj, és légy szabad!

Ó, milyen drága, milyen csodálatos szavak! Az élet szavai!

András reszkető kézzel fogta meg a ketrec rácsát. Térdelve nézett kifelé, szemével felfogta a lány alakjának körvonalait, amint azonban tekintetét jobban a sötétbe fúrta, a lány mögött két magasabb emberi árnyat vett észre.

- Kik ezek? - kérdezte meglepetten, nem készülve rá, hogy szökésében Kvangán kívül másnak is része lehet.

A lány hátrafordult.

- Két bátyám, Sokuma és Gondoró. Ők velünk vannak és mindenben segítenek.

A két fiatal bennszülött férfi nem szólt Andrásához, de készségüket máris bizonyítani kezdték, mert néma igyekezettel egy-két perc alatt szétfaragták a ketrec oldalának néhány bambuszrúdját.

A lány ünnepélyes, örömteli komolysággal szólította harmadszor is Andrást:

- Kvangá hív, fehér idegen! Gyere ki a börtönödből, és légy szabad!

A kitördelt bambuszrudak résén átbújva András a földre lépett.

Szívét megdobogtatta a szabadság érzése. Szabad volt hát újra! Megmenekült a halál torkából, és visszakarta az életét, amely akkor legdrágább előttünk, mikor leginkább elveszteni látjuk.

Megragadta a bennszülött lány kezét, és szavakat keresett, a hála boldog és forró szavait, de Kvangá csendre intette.

- Maradj csendben, fehér idegen! Mindnyájan meghalunk, ha eláruljuk magunkat!

Megfogta András kezét, úgy suttogta újra:

- Ne szólj! Lépj a nyomomban csendesen.

Megindultak a nyomorult cölöpkunyhók között. Legelől a lány egyik bátyja haladt, aztán Kvangá, kézen fogva Andrást, végül a lány másik bátyja zárta be a sort.

András előtt csodálatos könnyedséggel lépegetett megmentője. Barna alakja összeolvadt a környező sötétséggel, és szinte lebegni látszott az éjszakában.

Süket csend, vak éjszaka uralkodott mindenfelé.

A menekülők lassan, óvatosan igyekeztek kifelé a faluból. A sötétség segítette is szökésüket meg nem is. Segítette őket, mert olyan volt, mint valami sűrű fátyol, amelyen az se láthatott volna át, aki a faluban ébren tölti az éjszakát, de akadályozta is őket, legalábbis András, aki azt se látta, hová lép.

Mégis, egymás után lépegetve, csakhamar elhagyták a falut, és elérkeztek a rengetegbe. András nem volt képes bármit is fölismerni maga körül, teljesen rábízta magát megmentőjére. Valami ösvényen haladhattak, de igen keskeny ösvényen, mert két oldalról szüntelenül súrolták testüket a bokrok visszacsapódó ágai.

A három fiatal bennszülött azonban a vadon gyermeke volt. Ősük az őserdő, bölcsőjük a rengeteg volt, s játszótársaik a rengeteg vadjai. Ismertek minden ösvényt, és legjobban talán éppen azt, amelyik a legrejtettebben kanyarog, hiszen olyan utakon jártak a legtöbbit. Nekik nem kellett világosság, éles szemükkel ott is pontosan tájékozódtak, ahol András nem látott egyebet a szuroksötétségnél.

A rengeteg nem aludt körülöttük. Fénylő pontok parázslottak fel mindenfelé: kígyók, vadmacskák szemei vagy talán világító bogarak. És közelben-távolban zsongott, duruzsolt az éjszakai őserdő ezerféle hangja: jajongás, visongás csapott fel hirtelen, máskor csörtetés hallatszott vagy testek tompa zuhanása. A menekülőket azonban nem tartotta fel semmi, ügyesen, gyorsan törtek előre újtukon.

Jó ideje haladtak már a szűk csapáson, amikor András valami csörgedező zajra lett figyelmes. Megmentői hamarosan meg is állapodtak egy frissen, vidáman csobogó patak partján. Kvanga suttogva néhány szót váltott bátyjaival, aztán Andrásához fordult.

- Túl a patakon is folytatódik az ösvény, de mi már nem megyünk tovább rajta.

- Miért? - kérdezte András, és megpróbált a sötétben átkélni a patak túlsó oldalára.

- Mert a patak majd elmossa a nyomunkat!

S egymás után belegázoltak a patak sekély vizébe. Így haladtak most már tovább. Órákon át lábaltak a hol térdig, hol csak bokáig érő vízben, amíg végül derengeni kezdett felettük az ég. Akkor nemsokára elérték azt a pontot, ahol a patak egy nagyobb őserdei folyóba torkollott. Valami nagynak ugyan ezt a folyót se lehetett nevezni, de olyan mégis volt, hogy megbírjon legalább egy csónakot.

Ezt a csónakot pedig Sokuma és Gondoró kerítette elő a patak sűrű bokrai közül. Ott várhatott az rájuk már régóta elrejtve, a várakozásban ki is száradt tisztességgel a fatörzsből vájt alkotmány, amelyet hosszában rákötött néhány bambusz-szál tett még könnyebbé és biztosabbá. A menekülőknél azonban többet ért egy vitorlás hajónál.

A hajnal fénye csillogva ömlött szét a folyó hullámos tükrén. Kvanga két bátyja ügyesen kezelte az evezőket, a víz alig-alig loccsant meg lapátjaik alatt. A part menti fák árnyának védelmében az ősi jármű úgy suhant tova, mint valami vízigyík.

András és megmentői némán ültek a csónakban.

Jó ideig haladtak, mígnem a folyó két partján ritkulni kezdtek a fák. Hamarosan a folyó is megváltozott: sekély, mocsaras tóvá alakult, amelynek a tükrét ellepte a mocsarak sokféle, burjánzó növényzete.

A csónak egy gyors fordulattal elhagyta a partot, és nyílsebesen előrevágott a mocsár közepe felé. Amikor beljebb jutottak, akkor látta András, milyen veszedelmes ingoványon haladnak. Voltak ott úszó szigetek, elhalt vízínövényekből összeállva s felhalmozódva, voltak füves

rétek, amelyeken mégis könnyen keresztül lehetett evezni, máshol meg simának látszó víztükrök, amelyeken mégis úgy megakadt az evezőlapát, hogy erő kellett hozzá, míg ki lehetett csavarni a hínár szorító öleléséből.

Aztán valóságos erdőség következett. Karvastagságú sásból, nádakból valóságos vízi útvesztő, amibe csak az merészkedhetett be, aki hajszálpontosan ismerte a kacskaringós vízi ösvények titkait. Kvanga két bátyja azonban láthatólag minden pontját ismerte az őserdei ingoványnak. Csodálatos biztonsággal kezelték a gyarló járművet, gyorsan igazgatták jobbra-balra, vagy hosszadalmas kanyarulatokat tettek, sosem engedve becsapadni magukat a víztükör látszólagos egyformaságától.

A hosszú és kanyargós mocsári úton a csónak utasai szótlanok maradtak. A két fiatal bennszülöttet lekötötte a csónak irányítása, Kvanga hallgatagon csak Andrászt nézte, ő pedig nem akarta kérdésekkel megzavarni megmentőinek fáradságos munkáját. Így haladtak mind beljebb az ingoványos területen, amíg végre a lány két bátyja leengedték az evezőket, hogy kissé megpihenjenek a sásrengeteg közepén.

Akkor Kvanga megszólalt:

- A fehér idegen megmenekült - nézett Andrásra boldog nevetéssel. - Nincs senki a faluban, aki ezen az úton követni tudna bennünket.

András a hála boldog érzésével nézett a lányra.

- Kvanga, hogyan háláljam meg, amit a javamra tettél? - szólalt meg elfogódottan. - Egy idegenért, akit már senki sem menthetett meg a biztos haláltól, te az életedet tetted kockára...

Hálásan megragadta a lány kezét, másképp nem adhatott kifejezést érzéseinek, de Kvanga, mint már néhányszor, ha köszönetét akarta elmondani, ismét nyugalomra intette.

- Ne mozogj - szólalt meg ijedten -, felbillen a csónakunk, és akkor nemcsak mi esünk a vízbe, hanem ő is beleesik!

- Ő is? - lepődött meg András, és kíváncsian nézett végig a csónakon, vajon kiről beszél a lány.

Kvanga egy fakéregből készített, lezárt fedelű kosárra mutatott, amit gondosan az ölében tartott.

András már régebben észrevette ezt a kosarat. Amíg a patakban jöttek lefelé, a lány két bátyja, Sokuma és Gondoró felváltva hozták, és láthatólag akkor is nagyon vigyáztak rá. András azonban nem gondolt róla egyebet, mint hogy bizonyára eleségnek kell benne lenni.

- Ha mi elveszünk - mosolygott tehát a lány ijedelmén -, akkor a kosár is elveszhet, mert nem lesz többet szükségünk ennivalóra.

Kvanga és bátyjai meghökkenten pillantottak Andrásra. A lány félve közelebb is húzta magához a kosarat, és szinte áhítatos mozdulattal megcírógatta lecsukott fedelét.

András értetlenül nézte a jelenetet.

- Talán nem ennivaló van a kosárban? - kérdezte zavartan.

- Ennivaló?! - kiáltották társai elszörnyedve. - Hogy mondhatasz ilyet, fehér idegen!

András olyan zavarban érezte magát, mintha valakit súlyosan megsértett volna, csak éppen azt nem tudta, ki legyen az a valaki.

- Egyébre nem gondolhattam... - mentegetőzött zavarában. - De remélem, nem sértettem meg senkit a tévedésemmel.

Kvanga átölelve tartotta a gyékénykosarat, úgy válaszolt szinte suttogva:

- Minket nem sértettél meg, fehér idegen, de ha őt megsértetted, akkor jaj neked és nekünk!

Már megint „őt”! - töprengett András magában. Már nem is mert megszólalni, nehogy megtézzze érthetetlen tévedését. Micsoda ez az „ő”? Vagy talán nem is „micsoda”, hanem „kicsoda”?... De „kicsoda” mégsem lehet, hiszen a kosár sokkal kisebb, semhogy emberi lény, akár csak egy csecsemő is, elférhessen benne.

Végül, mert a többiek némák maradtak, András mégis megkérdezte:

- Mi van hát ebben a kosárban?

Kvanga ismét szemrehányóan emelte rá a tekintetét.

- Ó, fehér idegen, csendesen beszélj róla! Csendesen és tisztelettel!

- De mi hát az?! - sürgette András, kissé halkabban, de alig leplezhető türelmetlenséggel.

- A fétis! - suttogta Kvanga, közben alázatosan meghajtva a fejét, és e szó hallatára két bátyja is hasonlóképpen mélyen fejet hajtott.

„A fétis!” - kiáltott fel András magában, és legszívesebben felnevetett volna, hogy ennyire zavarba hozták az imént.

Amióta a bennszülött szigeteket járta, elég alkalma nyílt megismerkedni ezeknek a babonás népeknek a vallásos hiedelmeivel. Azt is tudta, hogy imádásuknak a tárgya, a féltve őrzött fétis, sokszor valami nagyon egyszerű és közönséges tárgy, ami gyakran valamelyik hajóról kerül véletlenül hozzájuk, és aminek nem ismerik igazi rendeltetését, vagy éppenséggel egy-egy furcsán gyarló módon faragott szobrocska. Sok ilyen furcsa istenséget látott már, szerette volna tehát Kvangáék fétisét is személyesen megismerni.

- Mutasd meg nekem a fétist - kérlelte a lányt.

- Mit gondolsz, fehér idegen?! - kiáltotta Kvanga tiltakozóan. - Most reggel? Az lehetetlen! A fétis csak a déli nap sugarát szereti. Ha majd a nap egyenest a fejünk felett áll, akkor kinyitjuk a kosarat, és akkor a mi nagy fétisünk megfürdik a ragyogásban.

András nem akarta megsérteni megmentőit, de azért nem állhatta meg, hogy kíváncsiságát legalább egy-két kérdéssel meg ne próbálja kielégíteni.

- És hatalmas a ti fétisetek? - szemlélte a kosarat.

Kvanga megbántottan válaszolt, mert hiába is akarta titkolni András a maga kételyét, a lány megérezte a hangján:

- Hatalmas? Ne kérdezz ilyet, fehér idegen! Ő hatalmas, ő mindenható, ő mindent lát, ő mindent tud! Ő feltámasztja a vihart, meghozza az esőt, eloszlatja a betegségeket, meggyógyítja a kígyó marását, ő mindenre képes, mindenre!

Lelkesen, szenvedélyesen mondta el Kvanga a fétis dicséretét, félelemmel és tisztelettel szorította magához a kosarat, és András most már igazán nem kérdezősködött tovább, hiszen szavával úgysem ért volna el egyebet, mint a derék lány oktalan megbántását.

Kvanga két bátyja időközben véget vetett a pihenőnek. Könnyű csapásokkal újra munkához láttak, a csónak gyorsan, csendesen siklott tovább tekervényes vízi útján. Sás- és náderdő sűrűjében haladtak, átvágva közben egy-egy nyíltabb területen, aztán a mocsári növényzet

tünedezni kezdett, a tó tükre megszőkül, partjai öszőbb-öszőbb szorultak, és végül maga a tó ismét folyóvá változott, hogy most már a tenger felé vezesse a menekülőket...

A fétisről András nem kérdezősködött tovább, hanem volt egy másik kérdése, és erre sokkal inkább szeretett volna feleletet kapni: Kvanga és bátyjai valóban kicsodák? Miért hagyták el a falut, és miért szánták meg őt is rabságában? Emlékezetébe idézte Kvanga néhány szavát, amelyet az első éjszakán hallott tőle, és most megkérdezte a lánytól:

- Azt mondtad nekem, Kvanga, hogy te nem tartozol az emberevő pápuák közé. Mondd hát el, ha meg lehet tudnom, hogyan kerültél mégis közéjük.

Kvanga tekintete szomorúra változott. Pár percig hallgatva nézett a távolba, aztán csendesen válaszolt:

- Réges-régen történt az, fehér idegen, amikor még bátyáim és én is kicsinyek voltunk... A mi törzsünk békésen éldegélt egy kis szigeten, atyáink vadásztak, halásztak, és szelíd állataink voltak, míg ennek a szigetnek a mélyéből ránk nem törtek az emberevők.

A lány elmesélte törzse történetét: a vérengző pápuák hogyan rohamozták meg a törzs kicsiny, békés szigetét, hogyan mészárolták le a törzs minden tagját, hogy végül eltávozzanak a lakatlanná tett, barbáru elpusztított szigetről.

- És ti miképpen maradtatok életben? - kérdezte András a történet végén.

Kvanga szeme hálásan csillant meg a kérdésre, és ölében a gyékénykosarat ismét közelebb vonta magához.

- Ó, fehér idegen, minket a hatalmas fétis mentett meg!... Az emberevők elrabolták törzsünk fétisét, és három gyermeket is magukkal vittek, hogy a fétis ne érezze magát idegenül. Ez a három gyermek mi voltunk. Mi szolgáltuk azóta hatalmas fétisünket, és ő most ismét megmentett bennünket!

Amíg Kvanga elmesélte történetét, a csónak elérte a folyó széles torkolatát. Végtelen tükrével ismét feltárult András előtt a tenger. Ahogy a nyílt vízre értek, Kvanga bátyjai megállás nélkül továbblendítették a csónakot, neki egyenest a végtelen messzeségnek.

- Hová megyünk? - kérdezte meglepetten András. - Csak nem vágunk neki étel-ital nélkül, ilyen kis ladikon a tengernek?!

Kvanga ünnepélyes hangon adta meg a választ:

- Megyünk, hogy visszafoglaljuk atyáink szigetét!

Kezével jobbra mutatott, ahol a messzeségben egy apró, sötét pont látszott lebegni a tenger színén.

- Ott van a mi törzsünk szigete, oda térünk vissza!

- Hogyan?! - kiáltott fel András csodálkozva. - Az volt a ti szigetetek?... És most kik lakják? És hogyan akarjátok visszafoglalni?

Kvanga boldog mosolygással szemlélte a láthatáron növekedni kezdő pontot.

- Ne tarts semmitől, fehér idegen! A sziget lakatlan, amióta törzsünket elpusztították, és mi most már tökéletes biztonságban vagyunk, mert a szigeten senki se merészel partra lépni. Félnék atyáink szellemeitől... De ha te velünk jössz, fehér idegen, nálunk otthont és oltalmat találsz.

András hálásan pillantott a lányra.

Hogyne menne velük, hogyne segítene nekik mindenben! Alig várta, hogy elérjék a szigetet, amely Kvanga szavai szerint talán már egy évtizede is lakatlan - amióta népét elpusztították az emberevők.

A sima tengeren nem tartott sokáig az út. Néhány óra múlva elérték a kis szigetet, félkörben megkerülték, és végül a másik oldalán partra szálltak egy csendes kis öbölben.

Kvanga és bátyjai meghatottan léptek ki törzsük hajdani földjére. A rejtélyes gyékénykosarat óvatos kézzel helyezték el a fővenyen, aztán a csónakot is felhúzták egy part menti szikla rejtett hasadékába.

Éppen dél volt, a nap sugarai merőlegesen hulltak alá a part forró homokjára.

- A fétis órája! - szólalt meg Kvanga, és áhítatosan feltárta a kosár födelét, aztán ő is, bátyjai is arca borultak, és így maradtak a kosár körül.

András távolabb állott, mert nem akarta kíváncsiságával zavarni az ősi föld visszafoglalásának jelképes pillanatát. Most azonban mégse tudta megállni, hogy titokban egy pillantást ne vessen a kosár belsejébe.

Lábujjhegyen közelebb lépett, a kosárba nézett, aztán meglepetten - és meghatottan is megmentőinek gyermeki hiszékenységétől - visszahúzódott ismét, és csak magában mosolygott a kosár sütkérező fétiséen.

Mosolygott, mert a hatalmas, a mindentudó istenség, a kosár mindenható lakója nem egyéb volt, mint - egy csonka kardmarkolat!

Igaz, hogy valóban szép művű, aranyosan csillogó, fénylő kövekkel kirakott, gombjában vicsorgó orozlánfejet ábrázoló kardmarkolat, a töből letörött kardpenge apró kis csonkjával - de mégiscsak egy pusztá kézbeli szerszám, amiről csak a teremtő tudhatta, mikor, mi úton-módon pottyant ide a világnak erre a végére.

HUSZONHETEDIK FEJEZET

amelyben Jelky András kedvéért csodát tesz a mindenható nagy fétis

Az elhagyott sziget egyetlen hatalmas sziklaként magányosan, hősiezen emelkedett fel a tenger ostromló hullámaiból. Ternate irányából, ahonnan András és társai elmenekültek, csupán egy kopár és meredek kőfala látszott, és aki csak ezt az oldalát nézte volna, lehetetlennek tartja, hogy rajta csónakkal valamiképpen ki lehessen kötni.

De a sziget másik oldala, amelyik a nyílt tenger felé nézett, egészen más képet mutatott. Ezen az oldalon, mint egy patkó két szára között, lapályos part fogadta az érkezőket, és a sziget belsejéből hívogatóan integetett a dúsán viruló délszaki növényzet zöldellő világa.

- Hogyan nevezik ezt a szigetet? - kérdezte András, s amikor megtudta Kvangától, hogy azt bizony nem hívják másként, mint a „mi szigetünk”-nek, akkor maga adott neki nevet. - Legyen ezentúl a Reménység szigete - tekintett körül a szépséges tájon -, mert nekünk most már ez a föld jelenti az emberséges élet reményét...

A sziget belseje valóban paradicsominak látszott, ahol az élet csupa öröm és boldogság, a dús völgykatlan közepén azonban nyomorultul elpusztultan fogadta őket a hajdani törzs romba dőlt faluja. Földre rogyant, burjánzó növényektől felvert viskók sorakoztak mindenfelé, őrizve az elpusztult élet szomorú emlékét, és hirdelve másfelől a természet elpusztíthatatlan erejét, amely diadalmaskodik minden romon.

András szomorúan és borzadva nézett körül. Borzadva, mert mindenfelé, a fűben, a fák alatt, a bokrok között, a vidáman csörgedező patak partján elszórt emberi csontok fehérlettek.

Emberi csontok! Lemészárolt emberek csontjai!

András felemelt néhányat a földről, és döbrent szomorúsággal szemlélte őket. Ezek az emberek békésen éltek ezen a földön, nem vétettek senkinek, semminek, és egy vad horda mégis elpusztította őket! Hát nem lehet békesség az emberek között, nem lehet a munkának, a szeretetnek, az élet boldogságának élni?!

Mégis munkálkodni kell, újrakeltetni itt is az elpusztított életet, az emberi akarat mindig és mindenütt csodálatos vívmányait!

András legelőbb is a barbár pusztítás szörnyű nyomait akarta eltüntetni: a romokat eltakarítani és a csontokat egy nagy sírban eltemetni. El is mondta szándékát társainak, a két ifjú bennszülött azonban rosszalta a csontok elhantolását.

- Ne temessük el őket, fehér idegen - mondta Sokuma, aki ekkor szólította meg először Andrást. - Ezek a mi atyáink csontjai, és ők majd megvédik a mi szigetünket.

András ámulatlan nézett, sejtelve se volt, mit akar tenni Sokuma a csontokkal.

Az a sziget partja felé intett.

- Ezeket a csontokat Sokuma szépen össze fogja illeszteni, és a vázakat felállítja sorban a parton... Akkor aztán senki se mer partra lépni a mi szigetünkön!

Gondoró helyeslően bólogatott, és még a szelíd Kvanga is jóváhagyta bátyjai szándékát, így hát András nem akart ellenkezni, bár akkor még nem is sejtette, milyen nagy hasznát látják majd egyszer Sokuma különös és ijesztő tervének.

Amíg ő és Kvinga lakóhelyük kiválasztásához láttak, Sokuma és Gondoró azonnal hozzáfogtak tervük megvalósításához. Nem tudni, hogy csinálták, nem tudni, miképpen használták fel azt a rengeteg vékony, szívós indát, amit Gondoró órákon át gyűjtögetett az ifjabb Sokuma számára, de amikor estefelé András lesétált az öbölbe, faágakkal rejtetten megtámasztva már ott sorakozott a vázak örökös serege. És valóban oly borzalmas, oly riasztó volt a látvány, hogy hetekig tartott, amíg maga András is annyira megszokta, hogy szorongás nélkül tudott a parton járni.

- Sokuma - kérdezte később egy séta alkalmával a fiatal bennszülöttet -, igazán csodálom, hogyan tudtad te ilyen ügyesen összeállítani ezeket a vázakat... Én bizony nem tudtam volna megcsinálni!

- Ne csodálkozz, fehér idegen - felelte Sokuma csendesen -, nem is láttál te életedben annyi csontvázat szétszedni, mint amennyit én láttam a pápuák között...

- Az igaz - felelte András, és többet sose beszélt erről a kérdéstről.

A falu elhagyott viskói sokkal rosszabb állapotban voltak, semhogy a menekülők berendezkedhettek volna valamelyikben. András vezetésével már az első napokban eltakarították a szomorú romokat, és a völgykatlan legszebb pontján, egy terebélyes mangófa hatalmas sátor alá egy új, tágas, több szobából álló kunyhót építettek maguknak.

A kunyhó bútorzata nem sokból állott, de a használatnak alkalmasan megfelelt. Illatos fűből, mohából készítették el az ágyakat, aztán néhány kókuszdióhéj: ez volt a tál és a tányér, néhány óriási lopótök kivájva és megszáritva: ez volt a víztartó edény.

Enni-, innivalójuk annyi volt, amennyit csak kívántak.

A völgykatlant szegélyező erdőben a legszebb, leghasznosabb délszaki gyümölcsfák sorakoztak. A kókuszpálmákról dinnye nagyságú, édes bélű kókuszdiók mosolyogtak alá, a banánfák mézédességű, dúsán tápláló gyümölcsöket kínáltak, a kenyérfák ágai majdhogya le nem törtek a sok áldás súlyától, és amellet fahéj, szegfűbors, szerecsendió vadon tenyészett mindenfelé, mint máshol a gyom.

Aztán ott volt körös-körül a kéken, csendesen hullámzó tenger, örökké áradó, apadó vizével, töméntelen sok halával, amiből kis fáradsággal is annyit lehetett fogni, hogy bőségesen fedezte szükségleteiket. A szövésben-fonásban csodálatosan ügyes Kvinga hálót készített, és attól fogva András és a lány bátyjai gyakran elmentek halászni.

Vad is volt a szigeten elég, amilyeneket András sohase látott, és százféle hangú, színű, fajtájú madár... És az volt a legcsodálatosabb, hogy ezek az állatok, noha vadon éltek, mégis szelídnek mutatkoztak. Sose láttak embert, nem éreztek hát iránta félelmet.

A halászat mellett András a vadászatot űzte legszívesebben. Igaz, ez kissé nehezen ment, mert puskája nem volt, a bennszülöttek kézi íjával pedig nem tudott bánni, ezt előbb meg kellett tanulnia. Sokuma és Gondoró hamarosan szereztek is a számára íjat és nyilakat - a falu romjai között sokféle fegyvert találtak, ezeket kellett rendbe hozni, használhatóvá tenni.

A nyilazást azonban nem a két fivértől tanulta meg András, hanem éppenséggel Kvingától. Ez a derék és ügyes leány kitűnően értett a célba lövéshez, nyila száz lépésről is biztosan lehozta a madarat a fa ágáról. Kvinga oktatása mellett András mindennap gyakorolta a nyilazás mesterségét, így aztán nemsokára maga se számított rossz céllövőnek, és most már járhatott vadászni.

Kezdetben András kora reggelenként végezte portyaútjait, később egyszer-egyszer egész napos vadászatra indult, és bejárva a partvidék szikláit, erdőit, esténként bő zsákmánnyal tért haza. A kunyhó előtt ilyenkor már várták őt Kvinga és bátyjai; a lány gondjaiba vette az elejtett vadakat, a fiatal bennszülöttek pedig a fegyverek rendben tartására tanították Andrást, míg aztán a lány ismét előkerült, és tiszta gyékényszőnyegen eléjük tálalta a vacsorát.

Andrásnak tetszett ez az élet. Így élhettek évezredek előtt - gondolta magában néha - az emberiség ősatyjai, a föld ősi benépesítői... Meglehet, ha mindig így kellett volna élnie, megunja, és tűrhetetlennek érzi, de most annyi szenvedés, annyi halálveszedelem után jólesett neki a gondtalan, nyugalmas, álmódzó élet. Annyi hányattatás után most végre kiheverhette fáradságait, visszanyerhette életkedvét, életerejét, amire bizony alaposan rá volt utalva.

Az első hetekben két nagy hiánya volt kisded gazdaságuknak: nem volt tejük, bár nagyon kívánták volna, és nem volt tűzük, ami pedig nagyobb hiányt jelentett mindennél.

Tejet a derék Sokuma szerzett. Napokon át járta, bújta az erdőket, még András előtt is titkolva szándékát, hanem az egyik estén egy szép antiloptehenet vezetett haza, amelyet kötőfék nélkül is nyomon követett két kedves kis borjacskája.

Nagy volt az öröm, mindnyájan dicsérték Sokuma eszességét. Az antilopot odakötötték egy közeli fához, Kvinga előhozott egy nagy lopótök csöbröt, és rögtön telefejte a szelíd állat tejével, amit nagy örömmel rögtön elfogyasztottak vacsoraképpen.

Másnap aztán Gondoró, aki különben is az építkezésben lelte leginkább örömét, takaros kis istállót épített az antiloptehén számára. A derék állatnak jól folyt a dolga, enni-inni bőven kapott, mindenki cirógatta, dédelgette őt is meg a borjacskáit is - mindez úgy megszelídítette a jámbor jószágot, hogy később szabadon bocsátva se hagyta el többé gazdáit, hanem nap-szálltával magától is megtért istállójába.

Lett tehát tej, hanem sokkal nehezebb volt tüzet szerezni.

A gyufát akkoriban még Európában sem ismerték, hanem acéllal, kovával, taplóval csiholtak tüzet. A vad vidékek fiainak pedig éppenséggel a tűz volt a legdrágább kincsük. A tűz gerjesztése olyan mesterséget jelentett, amihez ritka bennszülött értett, és az ilyet aztán nagy megbecsülésben tartották a többiek. Leginkább dörzsölés által teremtettek lángot, két száraz puhafadarabot addig dörzsöltek, amíg az egyik tüzet fogott, de ennek a mesterségnek a titkát és a hozzá való ügyességet igen kevesen ismerték.

Nagy kincs volt hát a tűz az óceán távoli szigetein, és érthető, hogy amikor Andrást a pápuák elfogták, neki is a legelső gondja volt, hogy a nála levő acéldarabot és a hozzá való kovakövet biztos helyre elrejtse a ruhájában. Amikor aztán megmentőivel a szigetre megérkezett, sietett előkeresni drága tűzszerszámait, azazhogy csak sietett volna, mert nagy szomorúságára menekülése közben az acélt elvesztette, és csak a kovakő rejtőzött ruhájának övében. Azóta aztán ott hevert a kovakő használatlanul, mert vas hiányában nem lehetett belőle szikrát csiholni, és magában semmit sem ért.

Márpedig amióta a szigeten tartózkodtak, András és társai sokszor elmondták, panaszolták egymásnak, milyen boldogság volna, ha tüzet tudnának szerezni, és hogy mennyire nehéz az életük tűz hiányában.

Sokuma és Gondoró egyik este azt is megvallotta már szégyenkezve, hogy ők titokban napok óta próbálnak dörzsöléssel tüzet teremteni, de sose sikerül nekik, mert nem ismerik ennek a mesterségnek a titkát. A fa ugyan megforrósodik a dörzsöléstől, hanem lángra nem lobban a fél világért sem.

- Ó, bárcsak jönne tűz az égből! - sóhajtott fel Kvanga az egyik este szomorúan. - Gyűjtaná fel a hatalmas villám valamelyik fát!... Azt se bánám, ha ebbe ütne, itt a kunyhónk fölött, inkább újra felépítenénk a házunkat.

Vacsora volt, és András is éppen azon álmodozott, milyen finom vacsora volna valami jóféle sült hús. Övéből előszedte az elárvult kovakövet, úgy nézegette tünődve, milyen kevés kellene hozzá - csak egy kis darabka vas -, hogy szikrát üssön belőle.

- Csak vasam volna! - sóhajtott fel elgondolkodva, amikor Kvanga megszólalt.

- Könyörögjünk a mi fétisünkhöz - súgta a lány áhítatos hangon -, ő jó, ő szeret minket, ő meghallgatja kérésünket...

András úgy pattant fel helyéről, mintha nem a fába, hanem belé ütött volna a villám. Szeme felragyogott, megragadta Kvanga kezét, és örömeiben alig tudta, mit szóljon.

- Kvanga! Igen! A fétis! A fétis tud rajtunk segíteni!

Sokuma és Gondoró csodálkozva meresztették a szemüket, hogy a fehér idegen milyen hirtelen megtért az ő fétisükhöz, Kvanga pedig boldogan mosolygott, mint aki mindig is reménykedett benne, hogy a fehér idegen nem fogja lenézni az ő istenüket.

Hát még amikor András bízta is őket, akkor aztán az örömtől és reménységtől mindnyájan felugráltak.

- Tudd meg, Kvanga - erősítette András -, tudd meg, hogy lesz tüzünk! Lesz bizony, amennyi csak kell!

- Ugye, ad a fétis? - nézett Andrásra Kvanga örvendező szemmel. - Ugye, fehér idegen, te is elhiszed, hogy ad tüzet?

Türelmetlenségében András már alig várta, hogy előhozzák a nagy fétist.

- Ad, ad, Kvanga, amennyit csak akarunk! - felelte nevetve a lánynak. - Ad annyit, hogy akár felgyújthatjuk vele az egész szigetet!... Hogyne adna az a derék jó fétis! Hozzátok ki, hozzátok gyorsan!

A két fiatal benszülött azonnal besietett a kunyhóba, ahol az egyik sarokban állott a szent fétis kosara. Ünnepeyes csendben hozták ki a ház elé, óvatos kézzel letették a pázsitra, és meghajtott fejjel felnyitották a fedelét.

- Kérleljük! - sürgette Kvanga.

- Kérleljük! Kérleljük! - visszhangozták a bátyjai.

Összefogóztak, és táncolni kezdtek a kosár körül, egyre gyorsabban énekelve valami különös, egyhangú, kérlelő éneket:

Hald szavunkat, ó, fétis!

Hald szavunkat, jó fétis!

Hald szavunkat, bölcs fétis!

Hald szavunkat, te dicső fétis!

András hátrább vonult a tűzkérlelő tánctól, száraz füvet szedett gyorsan a bokrok közül, onnan nézte, hallgatta meghiúsított szeretettel társainak táncát és énekét.

*Halld szavunkat, nagy fétis!
Halld szavunkat, dicső fétis!
Halld, mindenható fétis!
Halld, mindentudó fétis!*

*Tieid vagyunk!
Híveid vagyunk!
Alattvalóid,
Szófogadóid,
Szolgáid vagyunk!*

A tánc most már szédületes gyorsan keringett a kosár körül, és az ének is gyorsabban, pattogóbban hangzott:

*Adj tüzet! Adj tüzet! Adj tüzet!
Nagy fétis! Bölcs fétis! Adj tüzet!
Adj piros tüzet!
Adj lángoló tüzet!
Adj égő tüzet!*

*Adj jó tüzet!
Adj szép tüzet!
Adj égő tüzet!*

*Tüzet! Tüzet! Tüzet!
Nagy fétis! Adj tüzet!*

Sokáig tartott ez a tánc és a kérlelő ének, de András nem akarta, nem is tudta volna megállítani. Végül aztán, amikor Kvanga és bátyjai szédülve és fáradtan leheveredtek a pázsitra, András maga is közelebb ment a kosárhoz és reménykedő társaihoz.

Amazok a kosarat szemlélték áhítatos várakozással, de bizony hiába szemlélték, úgyhogy végre Gondoró, aki közülük talán a legkevésbé volt áhítatos lélek, szemrehányóan nézett Andrára.

- Hol van hát a tűz? - kérdezte Andrást, mintha éppen ő tartozna felelősséggel a fétis jóságáért.

- Itt van! - kiáltott András nevetve, aztán egyenesen a kosárhoz lépett, és merész kézzel bele-nyúlt.

Kvanga ijedten sikoltott fel erre a szentségtörő mozdulatra, és bátyjai is dermedten nézték Andrást tettét, mert hitük szerint most rögtön a világ végének kellett volna bekövetkeznie.

A föld azonban nem nyílt meg, és nem nyelte el őket, a tenger árja nem borította el a szigetet, a sziklák nem dőltek össze, hanem éppenséggel úgy látszott, hogy a nagy fétis tökéletes egykedvűséggel tűri a szörnyűséges szentségtörést, és vészes haragjának pusztító kitörése egészen elmarad.

András pedig a nagy fétist, azazhogy a díszes kardmarkolatot jól marokba kapta, és az acélpenge kurta kis csonkjával először csak próbaképpen rácsapott a kovaköre. A kőből egész szikrazápor pattogott elő.

- Csoda! Csodák csodája!... Csodát tett a mi nagy fétisünk! - kiáltozták Kvanga és bátyjai, és áhítatos szemmel nézték, hogyan pattognak az aransárga szikrák az este sötétjében.

András most leguggolt a száraz fűcsomóhoz, keresztbe tett rajta néhány száraz faágot, aztán közéjük vert egy sor szikrát, és íme, egy pillanat múlva magasan fölcsapott az aranyosan lobogó láng, recsegve-ropogva égtek a száraz gallyak.

A szent fétist aztán Sokuma visszahelyezte a kosárba, a kosarat Kvanga nagy tisztelettel becsukta, Gondoró pedig bevitte a házba, és ettől fogva mélyebben meg voltak győződve mindhárman, mint bármikor, a kardmarkolat-istenség természetfölötti hatalmáról. A tűz megünneplésére még akkor este finom pecsenyét sütöttek, és olyan vacsorát csaptak, hogy valahol Jáva szigetén még a kövér Van der Parra öméltósága is megnyalhatta volna utána a tíz ujját.

Volt azonban még egy tennivaló a tűz körül, éspedig az, hogy csak egyetlen darab kovájuk volt, a drága kincset tehát nagyon kímélni kellett. András el is rendelte másnap, hogy az erdőből ki-ki hozzon haza minél több taplót, és amikor másnap este összerakták a közös szerzeményt, András újra tüzet kért a fétistől.

Szikrát csiholt egy akkora darab taplóba, amilyen egész napra képes volt megőrizni a belevetett szikrát, akkor aztán erősen meghagyta Kvangának, hogy minden este és minden reggel első kötelessége legyen új taplódarabot megtüzesíteni, hogy minél ritkábban kelljen használniuk a kovakövet.

A tapló számára külön tűzhelyet raktak a kunyhóban, ez a tűzhely volt az örök szikrának, az élet drága kincsének oltára. A kovakövet pedig, hogy semmi baj se érhesse, András elrejtette a kunyhó sarkában, és a biztonság kedvéért rátett egy szép nagy fehér követ.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

amelyben nyolc fekete pont tűnik fel a tengeren

A Reménység szigetén repült az idő. Nem volt itt naptár, nem volt se hétköznap, se vasárnap, nem voltak hetek, hónapok, az esztendő valamennyi napja úgy hasonlított egymáshoz, mintha megannyi ikertestvér lenne. Ha felkelt a nap, reggel lett, ha leszállt, eljött az este - így folyt az élet mindig egyformán, mindig nyugalmasan.

Védekezésül az örökös egyformaság ellen, András számlálni kezdte a gyorsan futó napokat. Egy idő óta minden este rákarcolt egy vonalkát az öreg mangófa kérgére, és bár igaz, hogy az egyszerű naptár nem volt egészen megbízható, mert András nem tudta, hány nap maradt addig megszámlálhatatlanul, amíg a jeleket húzgálni kezdte, most már mégis volt valami, ami mérte, mutatta az idő múlását.

Az öreg fa törzsén lassanként százra növekedtek a vonások. András tűnődve gondolt vissza az eltelt időre, a napok egyforma rendjét alig zavarta emlékezetében valami nevezetesebb esemény.

Emlékezett a napra, amikor Sokuma hazahozta az antiloptehenet, aztán arra a másik örvendetes estére, amikor tűzre tettek szert.

De minden újdonság megszokottá vált, és a napok járták tovább a maguk örökös, egyforma útját.

Andrásnak sok ideje maradt gondolkozni. Jóformán mást se tehetett a vadászat, halászat mellett, mint hogy gondolkozzék. Gondolatai messze-messze szálltak, vissza Batáviába, elhagyott feleségéhez, vissza édes hazájába, a Duna zöldellő partjaira, abba a szép kis tornác házba, amit bizony, ha jól utánaszámolt, már hat esztendeje elhagyott.

Hat esztendő! Aki munkában, otthonában, szerettei között él, annak nem nagy idő, de akit a sors szüntelenül hánytorgat, annak örökkévalóság.

Teremtő isten! Mi minden ment keresztül hat esztendő alatt!

Nincs az a nyolcvanesztendős aggastyán, aki annyi csodálatos kalandot, kegyetlen viszontagságot beszélhetne el az életéből, amennyit ő hat esztendő forgatagában.

És ha gondolatban újra meg újra fölkereste elhagyott otthonát vagy a messzi szülői házat, mennyi kérdés merült fel fájóan a lelkében, amire nem jöhetett felelet. Ki mondhatta meg, milyen sors érte szeretteit távollétében? Semmi híre hazulról, mióta világgá vándorolt, sem otthonáról, mióta a pápuák szigetének földjére lépett!

Batáviából két ízben indított el levelet, egyet-egyét szüleinek, egyet-egyét Jóska bátyjának, de hogy írásai kézhez jutottak-e, azt nem tudhatta meg. Ha jött is válasz azóta, az is Batáviában várakozik reá, és ki tudja, olvassa-e ő valaha azt a választ?

Ilyen töprengések között egyszer-másszor az a szó is eszébe jutott, amelyet Ceylon szigetén az oszlopszent adott neki válaszul, amikor sorsa iránt faggatta.

„Nirvána!” - ezt felelte az oszlopszent háromszor is a kérdésére, de ő nem hitt, nem akart hinni ennek a titokzatos szónak az értelmében.

„Mégis Ramájunnak lett volna igaza?!” - kérdezte önmagával vitatkozva.

Nem lehet! Nem akar belenyugodni, hogy örökös hánykódás, örökös otthontalanság és örökös céltalanság legyen a sorsa! Otthonában, feleségével, szerettei között akarja eltölteni életét, és hasznos munkával kiérdemelni embertársai megbecsülését...

De mit tegyen?! Mit tehet éppen most, amikor egy magányos szigeten végképp kiszakítva él az emberi világból, és örülnie kell, hogy a puszta életét megmentette!... Nem, erre a kérdésre, ha százszor is feltette magában, nem tudott választ adni.

Amennyire kezdetben tetszett Andrásnak a szigeti élet nyugalma és egyhangúsága, most már annyira szenvedett a kilátástalanságtól, a családjá, az otthona utáni vágytól. Nemsokára azonban olyan váratlan esemény következett, amely a sziget nyugalma egy csapásra felforgatta, és András gondolatait is másra terelte.

Egy szép reggel együtt indult vadászatra a három férfi. A verőfényes idő a szokottnál is messzebbre elcsalta őket házuk tájáról. Délben a sziget legmagasabb csúcsára érkeztek, ahol a szirt szédületes meredeken zuhant alá a tengerbe, és ahonnan a távolban feketéllő Ternatét vehették szemügre.

A hosszú csatangolástól és a vadásztól megfáradva mindhárman leheveredtek a sziklatetőn. András szokott tünődéseinek adta át magát, úgy jártatta szemét álmodozva a beláthatatlan messzeségeken.

A sziget körül simán, nyugalmasan csillogott a végtelen víztükör. A tenger oly sötétkéknek tetszett, az ég is oly kéken ragyogott, hogy szinte nem lehetett tudni, a tenger veri-e vissza az ég képmását, vagy az égboltozat tükrözi a tenger végtelen kékségét.

Ha valami mozdult a határtalan kékségben, az csak egy sirály lehetett, ahogy halászva végigszárnyalt a habok fodrán, vagy egy-egy röpülő hal, amely víz alatti ellenségeitől üldözötten szárnyak gyanánt használta csillogó nagy uszonyait, és a víztükörből egy-egy percre feldobta magát a levegőbe.

András szeme tünődve kalandozott a láthatáron, és egy időre megpihent Ternate szigetén, szenvedéseinek menekülve elhagyott színhelyén.

„Vajon eljön-e az idő - tünődött magában -, hogy elhagyhassam ezt a szigetet is? Mert ez is börtön az én számomra, még ha korlátlan is benne a szabadságom!”

Egy képpel játszadozott a képzelete, egy hajóról álmodozott, amely kiköt itt a szigeten, és ő fellép a fedélzetére. Aztán a hajó felszedi horgonyát, kitárja vitorláit, és meg sem áll Batáviáig... És a társai, megmentői, Kvanga, Sokuma, Gondoró? Milyen derék, bátor, vidám szívű emberek! Milyen nehezen szakadna el tőlük...

Ebben a pillanatban úgy rémlett neki, mintha Ternate szigete felől egy sötét pontot látna megmozdulni a víz tükrén.

Szemét erőltetve tekintett arra, de a sötét pontot most nem látta.

„Káprázik a szemem” - gondolta, és keze fejével megtörölte lehunytt pilláit. Aztán ismét Ternate felé nézett. A sötét pont megint ott mozgott a vízen.

András szívét megdobbantotta a balsejtelem. Mi lehet ez? Nem tudta elgondolni, de valami rossz érzés támadt fel a lelkében. A tünemény váratlan volt, és vele annyi minden történt már életében, hogy nem szerette a váratlan tüneményeket.

- Sokuma! Gondoró!

A két bennszülött meglepetve ült fel a kősziklán, András hangján megéreztek a szokatlan izgalmat.

- Feküdjetek ide mellém, és ne moccanjatok! - hívta őket közelebb.

Sokuma és Gondoró elnyúltak mellette, és kérdő tekintettel nézték izgatott arcát.

András Ternate irányába mutatott.

- Nézzetek oda! Láttok valamit arrafelé?

Maga is erőltette szemét, de a sötét pontot megint nem látta. Már-már újra megnyugtatta magát, hogy napfénytől fáradt szeme káprázott csupán, de az éles szemű Sokuma abban a pillanatban felkiáltott:

- Mozog valami fekete pont a vízen!

- Nem is egy - toldotta meg Gondoró. - Én kettőt látok!... Hármat... négyet!

András szédülni érezte a fejét. Kezével beárnyékolta arcát, hogy tisztábban lásson, de kellett még hozzá néhány pillanat, hogy ő is felfedezze a mozgó pontokat. Háromszor is megszámlolta őket, összesen öt feketeség mozgott a láthatáron.

- Mit gondoltok - kérdezte kis szünet után -, mi lehet az?

A két bennszülött jó ideig nem válaszolt, csak nézte a messziséget elkomorodott arccal.

Végre Sokuma megszólalt.

- Fehér idegen - mondta csendesen, de nagyon is bizonyos hangon -, öt csónak közeledik.

- Öt csónak jön - ismételte Gondoró is. - Ternatéból jönnek.

András hallgatott. Érezte, hogy társai nem tévednek. Minden figyelmét összeszedve szemlélte a fekete pontokat, amelyek most már nem tűnedeztek el újra meg újra a hullámok mögött, hanem ha lassan is, de láthatólag növekedtek.

- Csónakok jönnek, ez bizonyos - szólalt meg végre. - Most csak az a kérdés, kik ülnek benne.

Sokuma nem nézett Andrásra, úgy válaszolt keserű nyugalommal:

- A pápuák, akiktől elmenekültünk.

Gondoró megtoldotta öccse szavait:

- Azok jönnek! A folyóból jöttek ki a tengerre. Ahogy mi jöttünk.

- És mit akarnak? Miért jönnek ide? - kiáltott fel izgatottan András. - Mit keresnek itt?!... Nem elég, hogy egyszer már elpusztították ezt a szigetet?!

- Minket keresnek! - felelte Sokuma habozás nélkül.

A napfényes sziklatetőn mélységes csend lett ezekre a szavakra. Sokuma nem beszélt tovább, bátyjával együtt némán figyelte a csónakok növekedő raját. András is hallgatott - tudta, hogy Sokumának igaza van.

Ternatén a pápuák már biztosan mindent átkutattak a szökevények után, és mert minden kutatásuk hasztalan volt, nyilván így juthatott eszükbe a kihalt sziget. És ha eszükbe jutott, bizonyára nem törődnek semmi fáradsággal, hanem vérszomjas természetüket követve meg fogják ostromolni a szökevények szigetét.

Két óra hosszat heverték Andrások a szikla csúcsán a déli nap hevében. Nem mozdultak el onnan, mert bizonyosságot akartak a közelgő csónakok felől. És míg múlt az idő, míg feléjük haladt a fekete hajóraj, százszor is feltették a kérdést: mit tegyenek, ha az ellenség valóban partra akar szállni?

Ezen az oldalon a pápuák nem köthetnek ki a meredek sziklafal miatt. Át kell tehát menniük a túlsó oldalra, egészen a sziget lankás öbléig. De ha ott partra szállnak, akkor csak egy fél óra járás, és máris felfedezik az öreg mangófa árnyékában meghúzódó kunyhót, a szelíd antilop-tehenet és egyáltalán azt, hogy a szigeten emberek laknak.

A három férfi egymással vitázva füzte tovább gondolatait.

Legelőbb is értesíteni kell Kvangát. Bár ezzel még várhatnak is, mert a sziklacsúcsról a kunyhóig gyorsabban le lehet jutni, mint amíg a hajóraj megkerüli a szigetet.

- Minek ijesztgessük a szegény lányt? - vélekedett András. - Nézzük előbb, mit akarnak ezek az ördögök.

Amíg vitakoztak, a csónakok már annyira közel jutottak a szigethez, hogy szemmel kivehették a benn ülő, lándzsákkal felfegyverzett alakokat. Ekkor egy kis időre öröm lepte meg a figyelőket.

- Sokuma! - kiáltott fel egyszerre András. - Ezek a csónakok megálltak!

Valóban mindhárman látták, hogy a csónakraj most egy helyben lebeg a vízen, és össze is kavarodik, mintha valami zavar támadt volna közöttük. Feszülten és ébredező örömmel figyelte András ezt a fordulatot, de Sokuma nem bízott ennyire a szerencséiben. A távolba figyelt, és hamarosan magyarázatát adta a csónakraj megállásának.

- Ott jön még három csónak - mutatott távolabbra -, azokat várják.

Az öröm tehát korai volt. A többiek bevárták a lemaradt három csónakot, aztán egy félóra pihenés után megszorodva és megújult erővel törtettek előre.

András és társai megfeszített aggyal gondolkoztak: mit tegyenek hát, ha az ellenség partra száll?!

Küzdeni? Ilyen túlerő ellenében hiábavaló vakmerőség volna! Szökni? Ez meg lehetetlen. Hova szökjenek ezen a kisdud szigeten? Hiszen legfeljebb egy-két napra tudnának elrejtőzni.

Egyikük se tudta, mi volna jobb.

És akkor már nem is tehettek egyebet, várták csendben, visszafojtott izgalommal, mit tesz, mire készül az ellenség. A csónakraj már a közelben járt, látták a lándzsák hegyének villogását, a sötéten fenyegető arcokat, és megszámlálhatták, hogy minden csónakban tizenöt-húsz pápua ül, összesen tehát több mint száz ember, hozzájuk képest valóságos armádia.

A nap lefelé hanyatlott, tüze enyhébben hullott alá a sziklára. Odalenn iszonyú ordítózással, dárdarázással megjelentek csónakjaikban az emberevők. Vadságukban először nekimentek a sziklafalnak, fogdosták, tapogatták a kiálló köveket, belekapaszkodtak a repedésekbe, és megpróbálták felfelé mászni.

Fenn a sziklatetőn a három férfi dermedt mozdulatlanságban nézte a lenti színjátékot. Andrásban ismét éledezni kezdett a remény, talán elfelejtették, hogy van a szigetnek egy lankás öble is. És ha nem tudják, ha itt maradnak a szigetnek ezen az oldalán, ezt a sziklafalat ugyan soha meg nem másszák!

A remény azonban megint korai volt. Egy különösen kipingált, felcicomázott pápua, bizonyára a hajóraj vezetője, ordítózni kezdett a többiekhez, és kezével oldalra integetett.

Sokuma suttogva tájékoztatta Andrást, mit kiáltozik a vezér:

- Meg akarják kerülni a szigetet!

A pápua vezér üvöltözve rázta a lándzsáját, de így is elég időbe került, amíg a vad népség megértette a szavát. Akkor visszafelé kezdtek sereglenni a sziklafalról, és vadságukban úgy összekavarodtak, hogy az egyik csónak hirtelen felfordult. Lett erre még vadabb üvöltözés! Akik a vízbe estek, kapkodva rángatták a többi csónakot, és mire a felborult járművet visszaigazították a vízre, és a kihullottak visszamásztak a helyükre, ismét eltelt egy óra.

A sziklatetőn András az égre pillantott. Háta mögött a nap elérte a láthatár szélét, közeledett az este, és lenn a vízen most a hajóraj tétovázni látszott.

- Ez... ez a vízbe fordulás talán megmentett bennünket! - súgta Sokumának. Úgy látszott, nem tévedett.

A csónakok vezetői csakugyan tanácskozni látszottak. Némelyik Ternate felé bökdösött a lándzsájával, mások haragosan üvöltöztek, végül egy csónak hirtelen kivált a többi közül, és megindult visszafelé. Az elsőt aztán követte a második, a harmadik, és odalent lassan elült a lárma.

- Megmenekültünk! - kiáltott fel András boldogan a sziklatetőn.

Sokuma még egy ideig a távolodó hajóraj után nézett.

- Megmenekültünk - szólalt meg végre csendesen -, de csak a mai napra... Megtanácskozták, hogy visszajönnék, és vissza is fognak jönni.

A nap hatalmas korongja alámerült a tengerbe, és a beálló sötétség lassan elnyelte a távolodókat.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

*amelyben felépül a Reménység szigetének védőműve,
és Gondoró felcsap festőművészeknek*

Ezen az éjszakán nem sokat aludtak. A holnapra gondoltak, az emberevők vad seregére. Mi lesz, mit tegyenek, ha a vad horda rájuk tör?

András egész éjjel nem hunyta le a szemét. Mozdulatlanul feküdt gyékényágyán, és a szeme ott függött azon a vörös ponton, ami a tűzhely taplójában az örök szikrát őrizte.

Hajnal előtt nyomta el egy órácskára az álom, de alighogy pitymallani kezdett, rögtön talpon termett, és kilépett a konyhá elé. Kvanga és bátyjai már szintén ébren voltak, tanácskozásba mélyedve ültek a mangófa tövében - de láthatólag többet hallgattak, mint beszéltek.

- Jó reggelt, barátaim - köszöntötte őket András, aztán hozzátette egy kis sóhajjal: - Bárcsak tudnám, hogy ma még jó estét is kívánhatunk egymásnak.

Kvanga szelíd szeme aggódóan tekintett fel Andrára.

- Ó, fehér idegen - szólalt meg kérlelően -, adj tanácsot, mit tegyünk!

András a lány mellé telepedett a harmatos pázsitra, és higgadt hangon, megfontolt szavakkal beszélni kezdett:

- Ma éjszaka meghánytam-vettem mindent: szökjünk-e, bújjunk-e, vagy pedig küzdjünk meg ellenségeinkkel?... Innen el nem szökhethetünk, elbújunk sem lehet, meg kell hát küzdenünk, és inkább elbukni a harcban, mint hogy zsákmányai legyünk ennek a hordának!

Három társa helyeslően és bizakodva nézett rá.

- Fel kell tehát vennünk a harcot - folytatta -, bár az erőnk százszorta kevesebb. És mert kevesebb, csakis az lehet az egyetlen segítségünk, hogy ésszel pótoljuk az erőnket...

Sokuma olyan örömmel fogadta ezeket a szavakat, mintha csak a saját terveit látná velük megerősíteni.

- Fehér idegen! - kiáltotta ültéből felugorva. - Az én csontvázaim!... Azok fognak bennünket megvédeni!

András meglepetten rántotta fel a szemöldökét, de aztán nem kellett hozzá egy pillanat, hogy maga is barátkozni kezdjen a furcsa gondolattal.

- Attól nagyon félnek! - magyarázta Gondoró is lelkesen. - Reszketnek a holt ember képétől!

- Pedig az eredetit szívesen megennék! - állott fel most már András is helyéről. Egy megszülető haditervet latolgatott magában, és máris sürgetni kezdte társait. - Akkor gyerünk, dologra. Szedjük össze, amennyi lándzsát, követ, nyílveesszõt csak tudunk, aztán hordjuk az öbölbe, mert ha mi nem is vagyunk még csontvázak, azért mi is ott leszünk a fogadtatáson!

Kvangát felküldték őrszemnek a sziklatetőre, maguk pedig elindultak fegyverkezni. A konyhá üresen maradt, egyedül a jámbor antiloptehén őrizte a házat meg a mindenható fétis, és még szerencse, hogy nem egy káposztatorzsa volt a fétis, mert az antilop, amilyen jó étvágya volt mindig, most akár meg is ehette volna őmindenhatóságát.

A fegyvereket összegyűjteni a régi falu romjai közé mentek. Sokuma azonban csak addig maradt velük, amíg összeszedett egy nyalábra való öreg íjat, aztán futott egyenest az öböl partjára, amint mondta, felfegyverezni a maga hadseregét.

András és Gondoró alaposan átkutattak minden bokrot, cserjét, romot a régi falu területén, és összeszedték, ahány öreg íjat, dárdát, lándzsát csak találtak. A gyűjtés szép eredménnyel járt, két karral nyalábolva a régi fegyvereket, vonultak le ők is a tengerpartra - ahol olyan meglepetésben lett részük, hogy az ellenség helyett maguk rémültek meg legelőször.

Amíg ők a fegyvereket gyűjtögették, Sokuma valóban felfegyverezte a maga vázhadseregét. A hosszan sorakozó, fehérítő vázoknak sorban íjat adott csontkezébe, és karjaikat olyan helyzetbe igazította, hogy a vázak valóban lövöldözni látszottak. Sokuma csendes büszkeséggel várta művének hatását, és amikor látta, hogy az első pillanatban maga András és Gondoró is megrettennek a nyilazó csontvázak légiójától, örömeiben ugrálni, tapsolni kezdett.

- Ez jó lesz - kiáltott nevetve -, mert ha még a fehér idegen is megijed, hát még a pápuák!

- Valóban jó lesz - dicsérte András. - A te katonáid csak tartsák az íjakat, mi meg majd lövöldözünk helyettük! Akkor aztán a vendégeink tényleg azt hiszik, hogy a csontvázak védelmezik a szigetet... De jól el kell ám rejtőznünk, még a fejünk búbját sem szabad, hogy megpillantsák a pápuák!

Hogy András merész tervét megvalósíthassák, a csontvázak vonala mögött alkalmas sáncot építettek kövekből, a kövek között rejtett lőrészeket hagytak, aztán az egészet bokrokkal, faágakkal be is borították, nehogy meglássék rajta az emberkéz nyoma. Amint kész lettek, és fegyvereiket is rendbe szedték, elegendő nyílvezzőt helyezve készenlétbe, némi ünnepélyességgel Gondoró így szólott öccséhez:

- Gyere, Sokuma, fessünk egymásra harci jeleket, ahogyan apáink tették, ha csatába indultak.

András nem nagyon értette a felhívás értelmét, hanem amikor Gondoró előszedte az előre elkészített és magával hozott fehér és piros festéket, rögtön sejtette, mik is lesznek azok a harci jelek.

Sokuma hanyatt feküdt a földön, és Gondoró nagy szakértelemmel hamarosan bemázolta az arcát fehér festékekkel (hogy úgy tűnt, mintha nem is emberi arc, hanem egy csontváz koponyája volna), majd mellére-hátára vörössel és fehérrel - bizonyára varázserejű - ákombákomokat rajzolt. Aztán helyet cseréltek, és Sokuma festette ki Gondorót.

Amikor a festészetnek ez által a remekműve által is tökéletesedett a sziget védelmi berendezése, a harcosok helyénvalónak látták most már az ellenség után nézni. A pápuák még nem tűnhettek fel, mert akkor Kvanga hozzájuk futott volna, így tehát sietség nélkül és egyszerűen útközben is gyakorolva a nyilazás művészetét, mindhárman felkapaszkodtak tegnapi leshelyükre, a magas sziklatetőre.

Odafent Kvanga hűségesen figyelte a láthatárt, de még nem vett észre semmit. Mindnyájan leheveredtek, és most már egyesült erővel, a jól végzett felkészülés nyugalmaival várták az ellenséget.

Tiszta kéken ragyogott az ég, a tenger, mint tegnap, és amikor András a tegnapi délelőttre gondolt, úgy érezte, hogy ez alatt az egy nap alatt több történt velük, mint az eltelt száz napon összevéve.

A napot figyelte, amely velük szemben már felemelkedett útjának első szakaszára, és azt számítgatta, hogy ha a pápuák napkeltekor indultak Ternatéról, csónakjaiknak már régen látótávolságban kellene lenniük.

- Várnunk kell, talán később indultak - mondta társainak, amikor Sokuma is számítgatni kezdte az időt.

Egymás mellett feküdtek, szemüket le nem vették a láthatár széléről, és némán váraoztak. A nap az égbolt tetejére érkezett, aztán elmúlt a dél is, a nap kezdett alászállni örök pályáján, és a fekete pontok még mindig nem tűntek fel a messzeségben.

Néha egyik vagy másik hirtelen megrezzent, és a távolba mutatva elfojtott hangon kiáltotta:

- Ott!... Ott látszik valami!

Ez azonban csalódás volt minden esetben, az éles figyeltől fáradó szem játéka.

Végül, amikor a nap már-már a tengerbe bukott a hátuk mögött, András felkelt a helyéről, és megropogtatta a fekvéstől elzsibbadt tagjait.

- Gyerünk haza - mondta a hosszú váraozástól kimerülten -, úgy látszik, ma nem jönnek. A tegnapi evezés nagyon kifáraszthatta őket, ma pihentek egy napot.

A többiek is belátták András igazát. Úgy kellett volna, hogy örüljenek az ellenség elmaraadásának az egész napi váraozás után, mégis a bizonytalanság nyomasztó szorongása töltötte el őket. Némán hazafelé indultak.

Gondoró vacsora közben kijelentette, hogy a pápuák legfeljebb késnek, de el nem maradnak. Lehetett hinni a szavának, hiszen ők gyerekkoruktól fogva jól ismerték azt a fáradhatatlan kitartást, amivel a pápuák a zsákmányaik után járnak, ha egyszer a nyomára akadnak.

- Holnap tehát... - sóhajtott András. - Aludjunk, mert holnap alighanem szükségünk lesz minden erőnkre.

A támadás veszedelme ott lebegett a sziget felett, a négy szigetlakó mégis mély álomban töltötte az éjszakát. Az előző napi virrasztás és a hosszú váraozás kimerítette idegeiket, és a pihentető álom már nem kerülte el őket.

Virradatkor azonban mindnyájan talpon voltak. Kvanga elkészítette a reggelit, Sokuma és Gondoró pedig nagy gonddal kijavították egymás testén a festményeket.

Nem is ártott ez a kis festegetés, mert visszatért tőle a négytagú hadsereg vidámsága, bizakodó jókedve, úgy mentek fel ismét a sziklatetőre.

Sokuma egy kis vargabetűt is csinált, hogy meggyőződjék a tengerparti védőművek és a hadsereg készenlétéről. Amikor aztán ő is felkapaszkodott a sziklatetőre, és a láthatáron a fekete pontok csak nem akartak előtűnni, a véderő gyarapítása végett Gondoró megint elővette a fehér festéket.

Illő szerénységgel előterjesztette indítványát, hogy András is festesse be magát általa.

- Mit mondasz? - kacagott András. - Hogy engem is befestenél?!... Akkor aztán igazán magam sem ismernék magamra!

Derütségének jogos voltát Gondoró sehogy sem akarta elismerni. Egy kis sértődéssel bizonygatni kezdte, hogy András mellére és hátára olyan jeleket festene, amelyek még a mérgezett nyíl ellen is megvédik majd, de mert András semmiképpen sem állt kötélnek, végül elég szerény volt indítványát visszavonni.

És amíg így vitatkozva, váraozva a távolba figyeltek, a nap megint megtette pályáját, megint alászállt mögöttük a tengerbe, de az ellenség nem jelentkezett. Este szinte csalódottan tértek haza kunyhójukba, már-már restellték a sok hiábavaló váraozást, de akárhogyan is volt, nyugalmauktól a naptól kezdve megerősödött.

Harmadnap reggel András megkockáztatta azt a vélekedést, hogy a pápuák talán el se jönnek. A távolság, a fáradság nagy, kikötni nem könnyű, és ha kikötnek is, nem biztos, találnak-e valakit a szigeten - lehetséges, hogy végül is meggondolták a dolgot.

Sokuma és Gondoró a fejüket csóválták. Más véleményen voltak, mint András. Reggeli után azért mindhárman újra elindultak a leshelyre, csupán annyi könnyítést engedtek meg, hogy Kvanga most már egész nap maradjon otthon.

Hajnali szelek fújtak, amikor ismét a sziklatetőre érkeztek. A nap lassan kapaszkodott felfelé az égre. Elkezdődött a várakozás, a kémlelődés ideje. Sokuma egyszer csak kinyújtotta karját, és Ternate irányába mutatott.

Mindhárman visszafojtották lélegzetüket, szívük hevesen megdobbant, és szemükkel szinte átfúrták az ezüstös fátylakban borongó messzeséget. Most nem káprázott a szemük.

A messze távolban ott lebegtek a vízen a sötét pontok. Sokan voltak, többen, mint először. Egy óra elteltével tizenkettőt számoltak meg belőlük.

A vérszomjas ármádia most gyorsabban közeledett, mint az első látogatás napján. Az idő is kedvezett nekik, a könnyű szél éppen Ternate felől fújt.

András testét-lelkét nyugalom és elszántság töltötte el, mint mindig, ha veszedelmekkel kellett megküzdenie életútján.

- Itt vannak! - mondta szilárd hangon, és felkelt fektéből. - És most biztosan nem érik be azzal, hogy itt a sziklafalat ostromolják. Az öbölhöz mennek majd...

Sokuma és Gondoró is felemelkedtek, és helyeslően bólintottak András szavára.

- A szigetet - füzte tovább András a gondolatait - megkerülhetik jobb felől és bal felől.

Két társa ismét helyeslőleg bólintott, és kíváncsi tekintettel hallgatták tovább.

- Jobb felé szirtekkel van teleszórva a tenger, arrafelé nehezen haladnának, bal felé viszont rövidebb is az út, és a tenger egészen sima. Világos tehát, hogy balról fognak jönni. Így, ha mi lent leszünk az öbölben, az a magányos szikla lesz az, ami mögül előbukkanni láthatjuk őket... Gyerünk tehát az öbölbe, és készüljünk fel rá, hogy megvédjük földünket.

Még egyszer végigpillantottak az egyre közelebb csónakokon, aztán megindultak lefelé a szikláról.

Felkeresték a kunyhójukat, hogy Kvangát is értesítsék. A derék lány nem rémült meg a hír hallatára. Némán felvette íját, amellyel valaha Andrást tanította vadászni, és a férfiakkal együtt lesietett az öböl partjára.

A csontvázak sora ott fehérlett hosszú vonalban a parton. Kísérteties mozdulatlanságban várták az ellenséget, csontujjaik fenyegetően feszítették az íjak húrjait.

A sánc mögött pedig jól elrejtve ott várakozott a négytagú csapat, és némán, elszántan le nem vette szemét a tengeröböl sarkának karcsú, magányos sziklájáról.

HARMINCADIK FEJEZET

amelyben nyílzáporok zuhognak, emberevők ordítózása hallatszik, és Sokuma tengernagyi kinevezésben részesül

Távolabb a lankás parttól, a tengeröböl hajlatának legszélén, mintha védelmezné a szigetet, élesen, meredeken nyúlt fölfelé a magányos szirt. Lábánál lágyan, békésen csobogtak a hullámok, a napsugarak csíkozva játszottak a vízen, mégis ez a békés víztükör jelentette a veszedelem útját, itt kellett feltűnnie az ellenség csónakrajának.

A négytagú kis hadsereg mozdulatlanul várakozott a sánc mögött. Múlt az idő, órák teltek még el, és minden óra esztendőnek látszott...

Akkor hirtelen csobbanás hallatszott, és egy pillanat múlva a szikla mögül, mint valami látomás, az öböl vizére suhant az ellenség első csónakja, és nyomban utána a többi. Fűlsiketítő rivalgás, örvendező rikoltozás harsant, amikor a pápuák megpillantották az öböl lankás partjait. Fegyvereiket rázva, lándzsáikkal hadonászva törtettek beljebb az öbölbe. Csak egy sereg pokolbeli ördög nyújthatott ilyen képet.

András és társai nem mozdultak a sáncok mögött. Kezükből csak egy pillanatra ha megrezentek az íjak. Lélegzetüket visszafojtva vártak.

Amint az első csónakok beljebb futottak az öböl vizére, a rikoltozó ellenség rögtön szemközt találta magát a csontvázak mozdulatlanul örökös vonalával.

Az öböl vizén olyan csend lett, mintha villám ütött volna a csónakok közé. A rikoltozó torkok elnémultak, az evezők kihullottak a kezeikből, és a pápuák elrémült tekintettel meredtek a borzasztó látványra. A megdöbbenés először az élen törtetőket némította el, aztán átcsapott a hátrább közelgőkre is.

A némaság, a mozdulatlanság azonban nem tartott sokáig. Félelem felkiáltásai hallatszottak, aztán izgatott civakodás, mintha a vad sereg egymást biztatta, sürgette volna, hogy nyomuljanak csak tovább, és valóban, lassanként sorban megmozdultak az evezők, és az ellenség óvakodva, egymás mozdulatát lesve tovább közeledett a partok felé.

Talán száz métert haladtak, és már a parttól is alig választotta el őket nagyobb távolság, akkor újabb ijedelem csapott le rájuk - most fedezték fel az íjakat, a csontvázak kezében. Lárma és kavarodás támadt újra, néhány csónak azonnal hátrálni kezdett, mások megfélemlítve tétováztak a vízen, míg néhánynak utasai láthatóan támadásra készülődtek, hogy kitörő dühükben akár a csontvázak ellen is felvegyék a harcot.

András feszülten figyelte az öböl színjátékát. Ezt a pillanatot várta, a zavarnak, a tétovázásnak alkalmas pillanatát, amikor seregük kicsinységét a váratlanság erejével pótolhatják.

- Most! - sügta a társainak kemény elszántsággal. - Ki-ki jól célozzon, egyetlen nyíl se veszhet kárba!

A sziget négy lakója egymásra tekintett, látták, érezték, hogy ez a pillanat dönti el életüket. Felhúzták íjaikat, és a négy nyílvevő egyszerre surrant el a megpendülő húrokról.

Odalenn négy pápu hullott a vízbe.

Kiáltásuk fájdalmasan szárnyalta túl a lármát, aztán nagy csend támadt ismét.

Az ellenség szívéét megszállta a rémület.

András figyelt. Nem hitte, hogy egyetlen sortúzzal megmentheti a sziget életét, és nem is tévedett. A pápuák vadsága, vérszomja oly nagy volt, hogy még a rémület is dühödtté indulattá változott bennük. Ha előbb csend volt egy pillanatig, most százszoros üvöltés hangzott fel.

Az első csónakok ismét megmozdultak, és közeledtek néhány evezőcsapással.

András bátorítón pillantott társaira, kezük ismét egyszerre mozdult az íjak húrján, egyszerre röppentek el a nyilak, és az első csónakból ismét a vízbe buktak négyen.

És akkor nem volt megállás. A „csontvázak” jól, gyorsan és biztosan „kezelték” a fegyvereket. Pillanatonként röppentek a nyilvesszők, jöttek egymás után sűrűn, gyorsan, halálosan, és a következő percek alatt újabb tizenkét pápu bukott ki a csónakból sebesülten vagy halottan.

Támadók és védekezők között halálos verseny kezdődött.

A sáncok négy harcosa mind gyorsabban, mind sűrűbben küldte nyilait, de éppígy növekedett a pápuák támadó kedve is. Ezt a versenyt bírni kellett: bírni bátorsággal, helytállással, míg a támadók össze nem roppannak, mert ha egy percre is ellankadnak, rájuk tör, földjükre özönlik a rettenetes horda!

A pápuák dühe őrjöngésig fokozódott. A partig nem tudtak eljutni, így hát a csónakokból viszonzták ordítva, fogcsikorgatva a nyilazást. Valóságos nyílzáporokat küldtek már a csontvázak csatarendjére - a sziget félelmes őrségén azonban nem fogott semmiféle támadás.

András érezte, hogy a halálos verseny a végső pillanathoz közeledik. Jó példát mutatva, végső erőfeszítéssel célzott és lőtt, célzott és lőtt, hogy egy pillanatra se pihenjen addig, míg a rémület össze nem roppantja, össze nem kavarja az ellenség sorait.

Érezte, még egy perc kell, még egy halálosan lecsapó sortűz, akkor felülkerekednek!

Látta az ellenség növekvő zavarát, látta, hogy odalenn az őrjöngő indulat a megvert hadak fejvesztett rémületébe készül átcsapni, és akkor, amint minden figyelmét összeszedve megcélozta és eltalálta az első csónak orrában ordító, felcícomázott pápuát - akkor megszületett a győzelem!

Az első csónak hirtelen megfordult, és a többiek csapatán szinte átgázolva futni kezdett visszafelé. Hirtelen a többi is összekavarodott, és már keresztül-kasul, egymás hegyén-hátán menekült az ellenség, minél távolabb a rendíthetetlen csontvázőrség veszedelmes közelségétől.

A sáncok mögül újabb és újabb sortűzek csaptak le az öbölre, most már a győzelem biztonságával.

Közben az egyik csónak felbillent, legénysége vízbe fordult. A sebesültek azonnal elmerültek, a többiek pedig, minthogy a part felé irtóztak volna úszni, lázas igyekezettel kapkodtak a távolodó csónakok után, és ezzel még nagyobb zavart keltettek.

Nem kellett hozzá sok idő, az öböl kitisztult, elcsendesedett. A víz nyugodtan, szelíden csillogott a partok barátságos ölelésében, semmi sem árulta el az öldöklő küzdelmet, csupán a víz színén lebegő, gazdátlan lándzsák, elveszített evezők emlékeztettek a harcra.

András és társai fáradtan, kimerülten, mégis határtalan boldogsággal eresztették le íjaikat. Megnyerték a küzdelmet, megvédték életüket, megvédték földjüket! Sokuma és Gondoró győzelmi táncba kezdett a sánc mögötti pázsiton, aztán mindnyájan összeölelkeztek, egymást csókolták, és hálát adtak egymásnak a bátor helytállásért.

- Most elég az örömből - intette András nyugalomra a társait. - Ha félelemtől nem tettük, nehogy most az örömtől veszítsük el a fejünket! Sokuma és Gondoró, mi maradjunk itt továbbra is, mert hátha visszafordulnak, te pedig, Kvanga, eredj fel a sziklatetőre, és hozd hírül, ha az ellenség végképp eltávozott, hogy nyugodtan megünnepelhessük győzelmünket.

A három férfi pihenve helyezkedett el a sánc mögött, Kvanga pedig azonnal eltűnt a bokrok ösvényén. Nem volt azonban sokáig távol, alig telt bele két óra hossza, ismét megjelent, és boldogan hozta a hírt, hogy mind a tizenegy csónak nyakra-főre siet Ternate irányába.

- Hazamehetek? Készíthetek vacsorát? - kérdezte végül, láthatólag nagy terveket forgatva fejében egy igazi győzelmi vacsoráról.

- Jól van, menj haza, kedves - mosolygott András. - Most majd mi megyünk föl a sziklára, szemmel tartjuk a távozókat, nehogy azt mondják rólunk, hogy ki se kísérvük a vendéget.

Amikor a sziklán elhelyezkedtek, a fekete pontok ott lebegtek ismét az alkonyodó láthatár peremén, csakhogy most menekülve, távolodva, hogy mielőtt a nap leáldozna, végképp eltűnjenek a messzeségben.

- No, barátaim - kérdezte András a társait -, most mit gondoltok? Visszatérnek még egyszer?

- Nem! - hangzott a válasz. - Elég volt nekik ennyi! Csontvázak ellen soha többet nem fognak hadakozni!

- Én azt mondom - toldotta meg Gondoró szokás szerint öccse szavait -, hogy újabb tíz évig erre a szigetre pápua nem teszi a lábát.

András szívesen elhítte társainak állítását.

Elhíthette, hiszen Sokuma és Gondoró eddig sose tévedett, ha pápuákról volt szó.

Enyhe, békés esti csendben tértek vissza kunyhójukhoz. Friss, finom sült hússal, gyümölcsökkel ülték meg a győzelmi vacsorát, aztán oly boldog, oly nyugodt álomba merültek, mint soha, amióta partra léptek a Reménység kicsiny szigetén.

Másnap reggel még egyszer felkapaszkodtak a leshelyre, nem tér-e vissza a pápuák armádiája. A tenger azonban simán, békésen tárult ki előttük, nyoma sem volt a hátán csónaknak.

Azután lesétáltak az öbölbe, a küzdelem színhelyére. Vidám emlékezéssel idézték fel a tegnapi eseményeket, megigazgatták a sáncot, Sokuma meg rendbe hozta egy kicsit a csontváz-sereget, hadd öröködjének továbbra is hűséggel a Reménység szigetének nyugalmán.

Amint így beszélgettek, szemlélődtek a parton, egyszerre csak egy fekete tárgyat pillantottak meg távolabb az öböl vizén. Először bizony mindhármuknak megdobbant a szíve a váratlan látványtól, de csakhamar örömmel fedezték fel, hogy a víz tükrén lebegő feketeség alighanem a pápuák tizenkettedik csónakja lesz, amelynek tegnap vízbe pottyant a legénysége.

- Keressük csak elő gyorsan a mi csónakunkat - indítványozta András, és mihelyt Sokuma a parti rejtékhelyről előhúzta a kicsiny lélekvesztőt, azonnal elindultak az elhagyott csónak megkerítésére.

Beletelt jó néhány órába, mire sikerült partra húzni az üres és a magukénál jóval nagyobb járművet. Még nyilakat, lándzsákat is találtak benne, fegyvertáruk kiegészítésére.

- No lám - mondta András tréfásan -, most már egész hajórajunk van.

Ki is nevezte Sokumát rögtön tengernagynak, és mert Gondoró zúgolódott mindenféle egyenlőtlen kinevezés ellen, őt meg ellentengernagynak akarta előléptetni, mire azonban bennszülött nyelven megmagyarázta volna ezeket a hangzatos címeket, a tréfába egészen bele-

bonyolódta. Elrejtették hát a csónakokat, aztán a nap nagy részét fenn töltötték a sziklatetőn, Örvendezve megvédett békéjüknek, szabadságuknak...

A következő nap reggelén azonban váratlan dolog történt.

Amikor Kvanga reggelire fel akarta tálni az estéről maradt sültet, a húst hiába kereste ott, ahová este elvette.

- Talán megéhezett valamelyikőtök, és megette az éjszaka? - pillantott rosszállóan a három férfitra.

- Én nem - felelte András.

- Mi sem - bizonygatták Kvanga bátyjai. - Mi éjjel nem eszünk, hanem alszunk.

Ide s tova beszélgettek a hús eltűnéséről, különösen Kvanga. Tolvaj vadállatokra is gondoltak, ami pedig nem fordult elő eddig a szigeten. De előkerült valami más reggeliznivaló, s elfelejtették az esetet.

Másnap reggel újra előadta magát valami szokatlan. Amikor Kvanga visszatért az antiloptehén istállójából, megjegyezte, nem érti, miért ad a derék állat két nap óta olyan kevés tejet.

- Alig bírtam tőle kicsikarni ezt a keveset is - mutatta a kevéske tejet -, pedig máskor alig győztem fejni.

András a hús eltűnésének még nem tulajdonított semmi jelentőséget, de most már felfigyelt. Eltűnik a hús, elapad a tej - nem rejtőzik itt valami? Nem szólott semmit, csak a fejét csóválta, de aznap, amerre járt az erdőben, a sziklákön, mindenfelé éber szemmel vizsgálódott.

Eljött megint az este, és nem látott, nem tapasztalt semmi rendellenességet. Mégis rosszul aludt ezen az éjszakán. A többiek már édesdeden aludtak, ő meg csak félig-meddig szundikált, és rosszat sejtve töprengett. Néha-néha felrezzent, fektéből felülve hallgatózott, hogy aztán semmi okát sem látva nyugtalanságának, ismét visszafeküdjék.

Sötét volt az éjszaka, mégis egyszer - amint isten tudja, hányadszor, felrezzelve felült az ágyán - úgy rémlett neki, mintha a kunyhó ablakára tovasuhanó fekete árnyat látna ráhullani. „Valaki leselkedik ránk!” - riadt fel álmából. Óvatosan felkelt helyéről, és kilépett a ház elé.

- Ki jár itt? - kérdezte fennhangon.

Kérdésére nem kapott választ.

Éles szemmel figyelt, elfojtott lélegzettel hallgatózott sokáig, de csak az éjszakai szél susogott a lombok közt, és az antiloptehének és borjainak lassú kérődzése hallatszott a sötétben.

„Biztosan képzelődtem - nyugtatta meg magát. - Ki is járna itt éjfél után a sötétben?”

Bement újra lefeküdni, aztán nem is háborgatta semmi reggelig, legfeljebb nyugtalan álmok riogatták.

Reggel ismét eszébe jutott a fekete alak. És bár a reggel világosságában még inkább hajlandó volt képzelődésnek ítélni éjszakai látomását, mégsem állhatta meg, hogy meg ne kérdezze társait, láttak-e valami különöset az éjjel.

Sokuma és Gondoró nem látott semmit.

- Mi éjjel aludni szoktunk - felelték egyszerűen, de kis megütközéssel a hangjukban -, és se antilopsültet nem eszünk, se különöset nem látunk.

Kvanga azonban nem osztozott bátyjainak higgadtságában, ő izgatottan tekintett Andrásra.

- Én nem tudom - mondta zavartan -, igazán láttam-e, vagy csak az álmom hitegetett, de olyan volt, mintha valami fekete suhant volna el az ablak előtt... Egy kicsit meg is állt, és benézett hozzánk, aztán ment tovább.

- És mi lehetett az a feketeség? - kérdezte András, alig leplezve izgalmát.

- Ember - válaszolta határozottan Kvanga. - Töprengtem is, vajon Sokuma járkal-e odakünn vagy Gondoró.

- Mi éjjel aludni szoktunk - nyilatkozott harmadszor is Sokuma.

- Az ám, alszunk, és se antilopot nem eszünk, se különöset nem látunk, se ablakon be nem leselkedünk - toldotta meg Gondoró.

Andrásnak tetszett ez a nagy nyugalom, de azért idejét látta kizökkenteni belőle Sokumát és Gondorót.

- Ha ti nem voltatok - jelentette ki határozottan -, akkor más volt, mert nemcsak Kvanga látta az éjszakai látogatót, hanem én is.

Szavára meglepetten tekintettek össze.

- Világos - folytatta András határozottan -, hogy van még valaki rajtunk kívül a szigeten. Nem lehet másképp!

Sokuma most már izgatottan pattant fel helyéről.

- Persze hogy úgy lesz! Azért vészelt el a hús, azért ad kevesebb tejet a tehén.

Ő gondterhelten fűzte tovább gondolatait:

- Valaki van a szigeten, az bizonyos... De hátha nem egyvalaki, hanem több?! Az még nagyobb baj volna!

- Mit tegyünk, fehér idegen? - nézett rá Kvanga segélykérően.

- Egyet tehetünk! Fogjunk fegyvert, és kerítsük kézre az éjszakai látogatót vagy látogatókat...

Lándzsával, nyíllal fegyverezték fel magukat, de mielőtt elindultak, András még lelkére kötötte Kvangának:

- Maradj a kunyhóban, de mindig legyen kéznél az íjad, és ha valaki mutatkozik, lödd le azonnal! Minden kérdés nélkül! Szóba ne állj vele!

Kvanga megígérte, hogy őrzi a kunyhót, és miután megbeszélték, hogy időnként ők is visszatérnek otthonukhoz, a három férfi nekivágott a sziget sűrűjének.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET

*amelyben András kígyót fogad a keblére,
bár tudja tudja, hogy a kígyó megmarhatja*

Amilyen békésen töltötték eddig az életüket a Reménység szigetének lakói, a szelíd táj most olyan titokzatossá változott előttük. A bokrok csendes tisztásai, ahol annyit sétáltak, heverészttek, az erdő árnyas sűrűsége, ahová vidám vadászatokra jártak, nem rejteget-e most előttük orvul lopakodó ellenséget?

A három férfi gyávaság nélkül, mégis nyugtalan érzésekkel eltelve kezdte átkutatni a sziget erdőit, szikláit, bokros patakpartját. Délelőtt a kunyhó körüli területet vizsgálták végig alaposan, megnézték minden zeget-zugot, félrehajtották még a bokrok ágait is, látnák legalább valami nyomát a hívatlan vendégnek vagy vendégeknek. A szorgos kutatás azonban nem vezetett eredményre.

Déltájban visszatértek a kunyhóhoz, de Kvanga sem tapasztalt semmi különöset. Hallgatagon költötték el az ebédet, és utána rögtön továbbindultak, hogy most már a sziget távolabbi részeit vegyék vizsgálat alá. Végigjárták a sziklás partvidéket, felkapaszkodtak a sziklatetőre, onnan meg lementek egészen az öbölhöz, hogy ott aztán tehetetlenül megállapodjanak a part menti pálmák árnyékában.

- Vagy csak képzelődtünk, vagy elnyelte a föld a vendégünket - szólalt meg András rosszkedvűen.

Sokuma ráncolt homlokkal meredt a földre.

- Csak nincs neki valami varázsszere? - töprengett hangosan.

- Az bizony meglehet! - nyilatkozott tüstént Gondoró. - Talán a szívárványmadár körmét hordja a nyakában, és ő is madárrá tud változni, ha akar...

Egészen belefeledkezett a varázslatok találgatásába.

- Az is lehet, hogy van neki olyan csigaháza, ami nem nagyobb egy datolyánál, de mégis bele tud bújni, ha tudja a varázsszót... Mert vannak ám nálunk ilyen varázslók!

András nem állhatta meg mosolygás nélkül ezt a sokféle csacsiságot, különösen hogy Gondoró egyenesen rápillantott bizonykodó tekintettel.

- Láttad-e valaha - kérdezte szelíd rosszallással -, hogy valaki bebújik egy csigaházba?

- Hát... Én nem láttam, de azért biztosan tudom, hogy vannak ilyen varázslatok - erősítette Gondoró.

- Vannak bizony! - jelentette ki Sokuma is rendíthetetlen meggyőződéssel. - Csodálom is, fehér idegen, hogy bölcs és bátor ember létedre kételkedni mersz a varázslatokban!

András nem látta helyesnek, hogy most vitakozzanak a boszorkányságokról, nem válaszolt hát egyebet néma fejcsóválásnál. Sétálva, vizsgálódva továbbindultak a part menti fák között.

Alig léptek azonban néhányat, különös jelenség ragadta meg a figyelmüket. Az öböl szélén furcsa, szokatlan élénkség támadt. Az ágak közt riadtan röpködtek a madarak, majmok szöktek fel rikácsolva a fák hegyébe, mintha hirtelen megbolydult volna a lombok sűrű világa.

Mindhárman megtorpantak, és mozdulatlanul figyelték a különös zshivajgást. Az ő jövetelük nem lehetett az oka ennek a zenebonának, hiszen sehol és soha máskor nem tapasztaltak ilyesmit. Valami másnak kellett hát lennie.

Álltak és figyeltek. A zshivajgás csak nem csendesült.

A fák között, lépésnyi keskeny réseken a tenger tükrére is ki lehetett látni, és ahogy András odapillantott, meglepett kiáltás tört fel a szájából:

- A csónak!... Kint van a csónakunk a vízen!

Valóban, a kisebbik csónak, amelyikkel hajdan Ternatéról elmenekültek, ott himbálózott a víz tükrén, a part mellett. Az evezők készen állottak az indulásra, embernek azonban nyoma sem látszott sehol.

Öles ugrásokkal rohantak arra a helyre, ahonnan előbb a lombok csapódása, majmok, madarak sikoltozása hallatszott.

Terebélyesebb faóriás tövében állapodtak meg, amelynek lombozata olyan sűrű volt, hogy még egy tenyérnyi rést sem lehetett rajta felfedezni. András éppen hogy csak megvillanni látott odafenn valami feketeséget, hanem akkor Sokuma már villámgyorsan felemelte az íját, és a lombok közé röpített egy nyílveesszót.

Fájdalmas kiáltás csattant a magasban, aztán valami zuhanni kezdett lefelé, súlya alatt ropogva csapódtak szét a kisebb gallyak, és egy hatalmas termetű, izmos, vállas pápua pottyant le kalimpálva Andrásék lába elé.

- Ugye, hogy lejtöttél?! - kiáltott fel Sokuma, és íját félredobva, mintha sose töprengett volna varázslatos madárkörmökről, rögtön megragadta a riadtan kapálózó embert.

- Várj csak, majd mindjárt megtanítunk, mi keresnivalód van a szigetünkön! - fenyegetőzött Gondoró, és hátrakötözte a pápua karját.

András az első pillanatban szóhoz sem jutott, társai olyan gyorsan tették ártalmatlanná az ellenséget. Az is megzavarta, hogy nem értette Sokuma és Gondoró pápua nyelven kiejtett szavait, csak a fenyegetés hangjai ütötték meg belőle érthetően a fülét.

- Ne bántsátok! - szólalt meg végre, és maga húzta ki a nyílveesszót a fogoly combjából. - Ki kell vallatnunk, egyedül van-e a szigeten. A fán aligha vannak többen, mert a majmok máris megnyugodtak...

Körülfogták a földön elnyúló foglyot, és Sokuma közreműködésével András megkezdte a kihallgatást.

Afelől kezdték faggatni, vannak-e és hol rejtőznek a cinkostársai, a vallomás azonban megnyugtatta őket. Félelmében a pápua látható őszinteséggel azonnal elmondta: egyedül van, ő az egyetlen, ő is az ütközet alkalmával felfordult csónakban menekült a partra, és azóta itt bujkált az erdőben, csak éjszakánként lopózott a kunyhó közelébe, hogy valami ételmezt kerítsen.

- És a csónakunkat miért vitted ki a vízre?

A pápua most nem válaszolt, de a szándékát úgyis tudták mindnyájan. A vízen hintázó csónakra néztek, és ebben a pillanatban mindhárman arra gondoltak, hogy ha ez a csónak most elindult volna, ha elérkezik Ternatéra, és a pápuák megtudják a sziget és a csontvázsereg titkát - harmadszor semmi sem menti meg őket a szörnyű pusztulástól.

A csendet a fogoly könyörgése törte meg. Égre-földre esküdözött, nem akarta senkinek a kárát, nem akart senkinek az életére törni, de még inkább ő a boldog, hogy életben megúszta a csatát. Végül sírva-ríva kérte a kegyelmet Andrásról.

- Mit? Kegyelmet?! - kiáltotta Sokuma, és megragadta keményen a pápua hátrakötözött karját.

- Kegyelmet?! - ismételte felháborodva Gondoró is. - Ti talán nem akartatok bennünket felfalni?! Miért jöttetek a szigetünkre? Nem hívott ide benneteket senki!

András leintette a két testvért, Gondorót elküldte, rejtse el újra a csónakot, aztán talpra állították a pápuát, és megindultak hazafelé. Útközben a két testvér felváltva faggatta és fenyegette a foglyot, András azonban nem sokat beszélt, hanem gondolataiba merülve némán lépkedett utánuk. Mit tegyenek az elfogott ellenséggel? Ezt a kérdést forgatta magában, de a kérdésre nem talált választ.

Otthon Kvangá rémült meglepetéssel fogadta őket.

- Karakó?! - futott ki eléjük a kunyhóból, és a visszaemlékezés félelmével nézett a megkötözött pápuára. - Ő volt a legvadabb, a leggonoszabb Ternatén az egész törzsben...

Kvangá ismerte hát a foglyot, még a nevét is tudta, és ahogyan András hamarosan rájött, ismerték őt Sokuma és Gondoró is, csak ebben a helyzetben ők úgy látták helyesnek viselkedni, mintha Karakót sose ismerték volna.

A szigeten nem volt tömlöc, nem lehetett sehová bezárni a foglyot, András hát úgy határozott, adjanak neki enni, aztán éjszakára erősen kötözzék meg. Némaságba zárkozva Kvangá tejet adott a pápuának, Sokuma és Gondoró alaposan megkötözték, így tértek végül nyugovóra a fáradtságos nap után.

András azzal a gondolattal feküdt és reggel azzal ébredt, mi legyen hát a fogoly sorsa. Ez az ember azok közé tartozott, akik már tíz évvel ezelőtt is feldúlták ezt a szép szigetet, és akik most mindnyájukat a legszörnyűbb halálra szánták. Háborúban állanak, és ebben a háborúban ők a földjüket, az életüket védik, minden okuk és joguk megvan tehát arra, hogy ne kegyelmezzenek az elfogott ellenségnek.

Mégis nem vitte rá a lelke, hogy megölesse a nyomorultat. De megkötözve sem tarthatja itt a világ végéig! Mit tegyen hát?... Nem tehet egyebet, maguk közé kell szelídítenie, munkát rábíznia - érdemelje ki az életet, a kenyerét!

Így történt aztán, hogy bár a többiek nehezen törődtek bele András elhatározásába, az elfogott ellenség hamarosan kegyelmet és szabadságot kapott. Néhány napig még megkötözve tartották, de aztán a csónakoknak új rejtkehelyet kerestek, és akkor a fogoly végképp megszabadult a rabság minden terhétől. András sokat beszélt vele, igyekezett munkára, emberségre szoktatni, a kunyhó oldalánál Gondoró egy kis kamrát is épített a számára, így rendeződött néhány nap alatt Karakó sorsa.

Andrásnak azonban hamarosan meg kellett bánnia ezt a rosszul alkalmazott, ellenségre pazarolt jószívúságot!

Az élet visszatért volna rendes kerékvágásába, Karakó azonban nagy kolonc lett a szigetlakók nyakán. Hiába bántak vele emberségesen, András hiába igyekezett magukhoz édesgetni, látták, érezték mindnyájan, hogy a pápua szelídsége csupa színlelés, meghunyászkodó viselkedése csupa álnokság.

Ami munkát rábíztak - fejjét, vízfordást, gyümölcszedést -, lustán, lelketlenül végezte, noha minden ételből-italból éppen annyit kapott ő is, amennyit a többiek. Alamuszi ábrázatán András sokszor megpillantotta a rosszakarat és a bosszúvágy felvillanását, és jól látta azt is, hogy valahányszor a pápua egyedül tudhatta magát, leselkedő vadmacskaként nézett körül.

Ez a magatartás nyomasztóan nehezedett mindnyájukra. A kölcsönös bizalom és megbecsülés, ami eddig a szigeten uralkodott, és szinte paradicsomi békességüvé tette az életet, most semmivé lett. Aggodalom és bizonytalanság csírázott a szívekben, nappal és éjszaka ébernek és óvatosnak kellett lenni, a kunyhójukat őrizni, a csónakokat új és új rejtkehelyre dugni, nehogy a gyűlölködő idegen veszedelembé döntse őket.

Sokuma és Gondoró, bár teljesítették András kívánságát, és igyekeztek Karakót maguk közé fogadni, sokszor szemrehányást tettek neki.

- Nem jól cselekedtél, fehér idegen - mondták, ha vadászat közben magukra maradtak az erdőben. - Az ellenségnek nem szabad megkegyelmezni, mert aztán majd mi szorulunk kegyelemre...

András maga is látta, hogy igyekezete nem vezet eredményre, de ha a maga idején nem lépett fel keményen az ellenség ellen, most már nem volt rá indoka, hogy eltérjen első elhatározásától. Nem tehetett egyebet, várakozott, és közben lassanként olyannak érezte az életet, mint mikor borulni kezd az ég, közeledik a vihar, és a fellegek mögött már ott lappanganak a veszedelmes villámok.

Egyik reggelen aztán valóban lecsapott a villám.

Napkeltekor meglepetten látták, hogy Karakónak üres a kamrája, mintha nem is töltötte volna odabenn az éjszakát. Rossz sejtelmekkel eltelve kezdtek kiáltozni a nevét, gyorsan bejárták a ház környékét, és az istállóban meg is találták - nem Karakót, hanem lándzsával ledöfve a szegény jámbor antiloptehenet.

Kvanga sírva borult a derék állat tetemére. András is keserű megdöbbenéssel nézte a gyilkos indulat oktalan pusztítását.

Hanem a szomorúságra most nem volt idő, határozni és tenni kellett!

András egy pillanat alatt felmérte a történeteket. Ilyen gaztettet a pápua csakis akkor követethetett el, ha biztosítva látta menekülését. Nyilvánvalóan felfedezte tehát valamelyik csónak rejtkehelyét, és már azóta messze jár!

- Sokuma! - kiáltott András felindultan. - Hamar! Fuss le az öbölbe, nézd meg, itt vannak-e a csónakok!... Te pedig, Gondoró, szaladj a sziklacsúcsra, látsz-e valamit Ternate irányában.

Sokuma és Gondoró abban a pillanatban elnyargaltak, András meg a síró Kvangával végigvizsgált mindent a ház körül, nem okozott-e egyéb kárt az áruló. Más nyomát azonban nem találták kártevésének, úgy látszik, sietségében nem maradt ideje másra az antiloptehen legyilkolásán kívül.

Nem kellett hozzá sok idő, Sokuma kiáltozva futott vissza.

- A kis csónak eltűnt - kiáltotta már messziről Andrásnak -, de a nagy sértetlenül a helyén van...

- Szerencsénk! Úgy látszik, azt nem fedezte fel... - dörmögte András. - De a nagy baj így is megvan, mert ha az éjszaka elején elindult a kisebbikkel, akkor többé már nem érhetjük utol!

Sokuma megrázta a fejét.

- Nem hiszem, hogy így legyen. A pápuák nem szoktak éjszaka evezni, félnek a sötét víztől... Karakó legfeljebb hajnal előtt indult el.

- Bár igazad lenne! De akárhogy is van, készítsd elő gyorsan a nagy csónakot! Tegyéle bele négy evezőt, mert Kvangá karjára is szükségünk lesz... Mi meg visszük a fegyvereket, és ha Gondoró visszatér, azonnal elindulunk!

Alig tűnt el másodszer is Sokuma, futva-lihegve megérkezett Gondoró.

- Elszökött!... Csakugyan elszökött! - kiáltozta már messziről. - Megy egyenesen Ternatéra, már a fele utat megtette!

Az íjakat, dárdákat összenyalábolva András azonnal az öböl felé indult, futtában intette maga után Kvangát és Gondorót.

- Mit gondolsz - kérdezte útközben Gondorótól, míg egymás mellett futottak a partra -, utolérhetjük, ha mind a négyen evezünk?

Gondoró felmérte képzeletében a távolságokat, úgy felelt kis habozás után:

- Lehet, de nem bizonyos... Már messze jár, és az a kis csónak igen gyors járású.

- Mindegy! - kiáltotta András, miután a magával hozott fegyvereket elhelyezte a csónakban. - Ha visszaérkezik Ternatéra, akkor mindnyájan elvesztünk, mert holnapra itt lesz az egész horda!... Ha kell, akár a folyóba is utána megyünk, de el kell némi tanunk a nyomorult árulót!

Egy perc sem telt bele, a csónak elsiklott a parttól. A négy evező ütemesen, sebesen csapkodta a vizet, a benn ülők szóltanul, minden erejüket megfeszítve dolgoztak.

A szigetet megkerülték, elhúztak a meredek sziklafal alatt, amelynek magas tetejéről még ők lesték nemrég a pápuák tülekedő hajóraját, aztán egyenesen Ternate felé fordultak, és a csendes hullámok hátán sebesen iramlottak előre.

A nap most emelkedett fel delelőre, ragyogó sugarai szikrázva táncoltak a hullámok taraján. Pokoli hőség volt. András és társai lankadatlanul dolgoztak, egyikük sem szólalt meg, nem pocsékolták most az erejüket felesleges beszédre, legfeljebb ha előrepillantottak néha a végtelen víztükrön.

Innen, a víz szintjéről most még nem láthatták a szökevényt, de azért biztosra vették útírányuk helyességét, hiszen nyilvánvaló volt, hogy a pápua is, éppúgy, mint ők, a legrövidebb úton törekszik Ternate felé. Abban is bizakodni kezdtek, hogy ilyen iramban előbb-utóbb, de talán a folyó torkolata előtt elérik az árulót. András időnként felállott a csónakban, és kezével árnyékozva tekintetét, éles szemmel végigkutatta a víztükröt. Sokáig nem látott egyebet a tenger puszta kékségénél, mígnem egy alkalommal izgatottan felkiáltott:

- Megvan! - mutatott előre. - Ott menekül a nyomorult! Szedjük össze minden erőnket, és nemsokára a kezünk között lesz!

Egy pillanatra mindnyájan visszafojtott lélegzettel meredtek előre a vízen, és valóban, messze előttük ott bukdácsolt a hullámok hátán egy fekete pont.

HARMINCKETTIK FEJEZET

amelyben a kígyó Jelky Andrást csakugyan megmarja, és a Reménység szigete másodszor is a pusztulás szigetévé változik

Az áruló pápua megfeszített erővel evezett, de karjának, derekának a mozgásán láthatólag kiütközött a szakadatlan munka fáradtsága. Még nem vette észre a háta mögött közeledő négyvezős csónakot, talán ezért is engedte egy-egy percre eluralkodni magán izmainak lankadtságát, hanem amint karjait pihentetve egyszer hátrapillantott, oly vad és dühödtt ordítás hangzott fel a melléből, hogy Andrásék is meghallották.

Megkezdődött az életre-halálra szóló verseny.

A szökevény eszeveszetten igyekezett egérutat nyerni, hatalmas lökésekkel lendítette előre a könnyű kis csónakot, de mindez már nem segített rajta. Nyolc kar küzdött kettő ellen, a távolság a két csónak között szemlátomást csökkent, és Andrásék hamarosan annyira megközelítették az ellenséget, hogy már világosan láthatták a kimerültség zsibbasztó hatása ellen küzdő görcsös mozdulatait.

- Mindjárt kifogy az ereje! - kiáltotta örvendezve Sokuma, és még nagyobb lendülettel folytatta az evezést.

András a keze ügyébe készítette fegyvereit, és a távolságot méregette a csónakok között: vajon a szava áthallatszanék-e már a szökevényhez? Nem akart rögtön fegyverrel támadni, az volt a szándéka, átkiált előbb hozzá, és felszólítja békés megadásra.

Akkor azonban olyasmi történt, ami eleve útját szegte András békés szándékának.

Az áruló pápua maga is érezte, hogy nem képes tovább gyorsítani az evezés ütemét. Ezért hirtelen lelassította csónakja futását, és mintha neki magának is az volna a szándéka, hogy békésen megadja magát, egykedvűen várakozott. Ámde mihelyt a nagyobbik csónak százlépésnyire közeledett, váratlanul felegyenesedett ültéből, kezében megfeszült az új húrja, és egy nyílvevő surrogva csapott le Andrásék közé.

Fájdalmas sikoltás hallatszott.

Az esemény olyan villámgyorsan zajlott le, hogy András egy pillanatig fel sem tudta fogni, mi történt igazán. Ő maga éppen felemelkedett a csónak orrában, hogy megadásra szólítsa a pápuát, mikor a nyílvevő elröppent. Hallotta maga mellett elzúgni, és most a sikoltásra hátrafordulva rémülten látta, hogy Kvanga ültében előrebukik.

Kvanga, a szelíd, kedves, jólelkű Kvanga kiejtette kezéből az evezőt, arcát halálos sápadtság öntötte el, kebléből lassan permeteztek alá a piros vércseppek, és már ájultan feküdt Gondoró óvatos karja között. András és Sokuma fájdalmas némasággal térdelt az ájult lány mellé. András megkísérelte kihúzni a sebből a nyílvevőt, hanem akkor egy másik nyílvevő csapódott közéjük, és kemény koppanással megállt a csónak oldalában.

- Végezzünk ezzel a nyomorulttal! - kiáltott András.

Kvangát óvatosan lefektették a csónak aljába, András és Sokuma pedig felragadták az íjaikat, hogy bosszút álljanak a merénylőn. Amikor azonban odafordultak Karakó csónakjához, meglepetésükben megállt a kezük az új húrján, mert a csónakot üresnek látták.

- Biztos a csónak fenekére lapult - ragadta meg az egyik evezőt András -, gyerünk, támadjunk!

Néhány erőteljes csapással a kisebb csónak közelébe siklottak, és már-már az összecsapásra készültek, a pápuát azonban nem találták.

- Mi ez? - tekintettek egymásra meglepetten és tájékozatlanul az újabb veszedelem felől, amely nem tudhatni, honnét támad rájuk.

- Csak nem ugrott a tengerbe? - kérdezte Sokuma, figyelmesen vizsgálva a víz tükrét.

- Úszva nem menekülhet, ez képtelenség! - vélte András, de Sokumához hasonlóan ő is a víz tükrét vizsgálta.

Tán a víz alatt úsznék?

Ez lehetetlen, hisz fél percnél tovább még a gyöngyhalászok sem képesek a víz alatt maradni.

Vagy lemondott a menekülés minden reményéről, és önként ölte volna magát a tengerbe? Ez sem feltehető, hiszen ahelyett, hogy megadta volna magát, az előbb rájuk támadt.

Egy percig tartott az a tétova habozás, amíg Gondoró egy evezőcsapással oda nem evezett a kisebb csónak mellé, és a víz fölé hajolva meg nem ragadta az üres csónak orrát.

Ebben pillanatban lezajlott az utolsó összecsapás.

Amikor Gondoró megragadta a kis csónak orrát hirtelen feltűnt a vízből a pápua gyűlölettől villogó szeme, lándzsa csapott Gondoró karjába - de ugyanabban a szempillantásban megpendült Sokuma íja, és a gyűlölködő ellenség halálos sebbel merült a tenger hullámaiba...

Gondoró könnyű sebet kapott, nem is törődött vele, és még evezésre is vállalkozott. A másik evezőt Sokuma kezelte. A csónak megfordult a csendesen hullámzó vízen, és megindult hazafelé a Reménység szigetének másodszor is megmentett földjére.

András nem evezett, az eszméletlenül heverő Kvangá mellé térdelt, és gyengéd kézzel ápolta. Előbb a nyílveesszót húzta ki vigyázva a lány sebéből, aztán a magukkal hozott forrásvízzel megmosta a sebet, és bekötözte az ingéből tépett kötéssel.

Nemsokára Kvangá felnyitotta lázasan csillogó, fáradt szemét.

- Kvangá... Szegény Kvangá... - szólította András. - Jobban érzed magad?

- Ó, fehér idegen... - csak ennyit tudott suttogni a lány, aztán ismét visszaesett az eszméletlenségbe.

A nap tüzes golyója a láthatár szélén már a víz végtelen tükrére hajolt. Káprázatos, izzó bíborfényben ragyogott minden, szinte égni látszott a tenger és az ég. És ebben a tündéri ragyogásban ott feküdt az ifjú lány a csónak mélyén mozdulatlanul. Arcát tűnő pírral vontá be az alkony utolsó fénye, de ez a pirosság már nem az életé volt.

András megragadta a harmadik evezőt. A három férfi némán, erősen, szakadatlan ütemben evezett. Szívüket kimondhatatlan szomorúság töltötte meg. Kvangá oly drága volt mindhármuknak, és most ott feküdt eszméletlenül, és mindhárman látták, tudták - halálos sebbel.

A nap letűnt, hirtelen beállt az éjszaka.

A sötét tengeren, amely most igazán végtelennek látszott, ütemes csobbanásokkal siklott a nagy csónak, maga után vontatva a kisebbet. Nagy figyelemmel kellett evezniük, nehogy eltévesszék az irányt, de szerencsére éjszakára is csendes maradt az idő és nem félték tőle, hogy a hullámverés eltéríti őket.

A tenger szinte aludni látszott, szelíd hullámozása csendesen paskolta a csónakok oldalát. A hűvösebb éjszakai szellő jótékonyan üdítette a fáradt férfiak testét. Kvangát azonban óvni kellett a hűvösétől, ezért András levetette ronggyá szakadt ingét, és óvatosan betakarta vele a beteg leányt.

Régóta eveztek. Talán már éjfélre is járhatott az idő, magukban mindhárman nyugtalankodni kezdtek, de még egy ideig egyikőjük sem merte kimondani félelmét.

- Már otthon kellene lennünk - szólalt meg végre Gondoró csendesesen.

- Eltévedtünk volna? - töprengött Sokuma.

András önkéntelenül is elengedte az evezőt, és töprengő társaira nézett.

- Pedig most a legkisebb eltérés is azzal a veszedelemmel jár - szólalt meg aggódva -, hogy végképpen elveszítjük a szigetünket... Lehet, hogy itt van a közelben, és mi eleveztünk mellette?

Továbbvezetni ugyanabba az irányba nem lett volna tanácsos, mert kievezhettek a nyílt tengerre, akkor pedig a napvilágnál sem találnak többé haza.

Szemüket erőltetve tekingettek körül az éjszakában, de semmi jelét sem tudták fölfedezni a sziget közelségének. Végül Sokuma felegyenesedett, és határozottan oldalt mutatott.

- Itthon vagyunk. Éppen szemben az öböllel! - mondta, s megragadta az evezőjét.

Nem kellett hozzá fél óra, megkönnyebbülten siklottak be a sziget öblébe. Sokuma és Gondoró biztonságba helyezték a csónakokat.

András pedig a karjába emelte az eszméletlen Kvangát, és óvatos léptekkel megindult vele a ház felé.

Egész éjszaka ébren maradtak. A fáradtság ólomsúllyal húzta lefelé tagjaikat, de ők nem éreztek egyebet, csak szívük mondhatatlan szomorúságát. A sötétben ültek és hallgattak. Csak az örök szikra parázslott hunyorogva a kunyhó sarkában. Gyékényágyán Kvanga már alig pihegett. Ajka nem szólalt meg többé, kedves tekintetét nem emelte rájuk, mint annyiszor bajaik, gondjaik, tanácskozásaik során.

Mire eljött a hajnal, Kvanga nem volt többé.

Elmúlása könnyű volt, mint a madaré. A hajnal szelíd sugarai ragadták magukhoz utolsó leheletét. A három férfi arcán könnyek peregtek alá. Mintha mindhárman testvérek lettek volna, úgy búcsúztak el a korán kilobbant ifjú élettől.

Szomorú napok következtek a kis sziget lakóira.

Kvanga sírja ott domborodott a tengeröböl sarkában, ahol egykor a lány oly bátran harcolt velük együtt. A sír fölött csendesesen susogtak a bokrok, hajladoztak a pálmák, mintha egymás közt beszélnek a szegény lány szomorú sorsát.

András szótlán búskomorságban töltötte a napokat, és lelkének betegsége testére is kihatott: gyengének, fáradtnak érezte magát. Szeretteinek kedves képei, elmúlt napok emlékei kísértették éjjel-nappal. Kínzó gondolataitól szabadulni nem tudott, csak a vágyakozás növekedett benne, hogy változtasson végre szomorú helyzetén.

De mit tehet ő, mit tehetnek akár hárman is, körülzárva a végtelen tengertől?!

Akkoriban minden napját a tengerpart magas sziklaperemén töltötte, a régi leshelyen, és mohón, elgyötört szemmel figyelte, fürkészte a láthatárt. Ó, ha feltűnne egy hajó, ha feltűnne a távolban... Lehetetlen, hogy így kelljen leélnie az életét, ilyen tétlenül, ilyen tehetetlenül, hiszen ő munkára, tevékenységre született!

Sokuma és Gondoró gyakran felkapaszkodtak hozzá a sziklafokra, és mindent megtettek, hogy jókedvre derítsék. Gondoró egy ízben még egy ősi táncot is eljáratott előtte, de hiába. András szeretettel mosolygott rájuk, és szerette is őket igazán, hiszen összeszoktak, és igazi harcostársakká lettek, de őt a szíve, a tettvágya mégiscsak másfelé húzta.

Később, ha Sokuma és Gondoró megjelentek a sziklán, és csendesen letelepedtek melléje, András mindinkább örömet lelte benne, hogy mesélgessen nekik a világról, elmúlt életéről, és amihez a legtöbbször visszatért, elhagyott batáviai otthonáról. Néha napokat eltöltöttek azzal, hogy András elmagyarázta egy nagyváros életének ezernyi tudnivalóját, és feleletet adott társainak ezernyi ámuló, hitetlenkedő kérdésére.

Egy napon így szólott Sokumához és Gondoróhoz:

- Tudjátok, mit gondoltam?... Ha egyszer mégis észrevesz bennünket egy hajó, ha elvinne bennünket az én városomba, eljőnétek-e velem?

Sokuma és Gondoró meglepetten tekintettek rá, aztán egymásra néztek szótlán tanácstalansággal.

- Fehér idegen - szólalt meg végre Sokuma -, mi lenne ott velünk? Nátatok, ha jól megértettem, nem lehet sem vadászni, sem halászni... És én még azt gondolom, bennünket csak kinevetnének.

András felemelte a kezét.

- Derék, bátor és ügyes emberek vagytok. Bátrabbak és ügyesebbek, mint sokan az enyéim közül! Az én házam lesz az otthonotok, dolgozni fogtok becsülettel, és csak bízzatok rám, ha valaki nevetni mer rajtatok!

A kétkedő testvérekbe bizalmat öntöttek András szavai. Feltámadt bennük a fiatalos vágyakozás, hogy meglássák, megismerjék a nagyvilágot. Ettől kezdve már hármásban lesték, figyelték a tengert, és váraoztak hol reménykedve, hol csüggedve, de állhatatosan.

A napok, a hetek, az idő összefolyt előttük, a reggelek, a delek, az esték végtelen egyformasággal követték egymást, és nem volt más, nem volt semmi egyéb, csak előttük a tenger végtelensége és a hasztalan várakozás.

Aztán eljött egy nap, hogy nem váraoztak hiába.

Mintha álmodt volna, hajó tűnt fel a láthatáron, és kibontott vitorlákkal közeledett.

András lázas izgalommal gyújtotta meg a sziklaperemre már rég odakészített rőzsecsomót, friss gallyakat dobott rá, hogy nagyobb legyen a füstje. Sokuma pedig nagy pálmaleveleket kötözött egy hosszú póznára, és Gondoróval felváltva lengették, hogy már a karjuk is belezsibbadt.

A hajósnép észrevette a jeleket, csónakot bocsátott a vízre, de akkor már András és két társa a saját csónakjukon eveztek a horgonyzó hajó felé. Igen, Sokuma és Gondoró is ott voltak a csónakban, hogy elkísérjék akárhová, amerre a fehér idegent, húséges harcostársukat a sorsa kormányozza.

Aztán a kötélhágcsó a hajó oldalán, a hajósnép a fedélzeten, a kapitány kérdései... András úgy múltak el ezek a percek, mintha álomban töltené el őket.

A hajó kínai volt, és Batáviába vitorlázott.

Andrásnak nagy szerencséjére szolgált kínai tudása, elsősorban ennek köszönhető, hogy a copfos kapitány akadékoskodás nélkül felvette mindhármukat a hajóra, és ők búcsút mondhattak az üdén zöldellő, sziklás partú kis szigetnek, amely, maguk sem tudták, mennyi idő óta volt otthonuk és hazájuk.

A gyors járatú kis vitorlás folytatta útját. A vitorlákat kedvező szél feszítette, a hajó orra bátran hasította a hullámokat, és a Reménység szigete hamarosan elsüllyedt mögöttük a tenger végtelen messzeségeiben...

HARMINCHARMADIK FEJEZET

*amelyben Jelky András megöleli boldog hitvesét, és megismerkedik
ifjabb Jelky Andrással - Sokuma és Gondoró pedig Batávia
főutcáján sétálnak, a város lakóinak nem csekély rémületére*

Milyen boldogan pillantotta meg András második hazájának földjét! Tekintetét a könny elfátyolozta, kezét dobogó szívére szorította, úgy nézte fájdalmas örömmel Batávia nyüzsgőkikötőjét.

De mihelyt partra lépett, az ámuló Sokumától és Gondorótól kísérvé, nem sok időt engedhetett érzelmeinek. Legelőbb is emberséges ruházatot kellett szereznie. A hajóról tehát egyenesen a kikötő helyőrségének kaszárnyájába sietett, miután meghagyta társainak, hogy nyugodtan várjanak rá.

A kaszárnya kapuőrségének elállt szeme-szája a csodálkozástól, amikor az eléjük toppant rongyos, torzonborz vadember tiszta hollandi nyelven felszólította őket: bocsássák be, és vessék azonnal a kikötő kapitánya elé. Meglepetésükben azonnal eleget is tettek a felszólításnak, és András néhány perc múlva ott állott - senki más, mint De Vint kapitány előtt.

Tisztelgett, és kemény hangon jelentette:

- Kapitány úr, Jelky András hadnagy jelentkezem!

A kapitány azt hitte, kísértetet lát. Tágra nyílt szemmel bámulta Andrást az asztala mögül, aztán hirtelen felugrott, és akadozó szavakkal magához ölelte a jövevényt.

- Hogyan?! - kiáltotta ámulva. - Csakugyan ön volna?... Ön, a ceyloni hadvezér?!... Az istenért, vesse le gyorsan ezt a gúnyát, és bújjék egyenruhába!

- Hiszen bújni bújnék - nevetett András -, csakhogy nincsen!

A kapitány rögtön hadnagyi egyenruhát hozatott, András pedig öltözés közben elmondta, mi mindenre kellett átmennie, amióta Batáviát elhagyta.

- Ön valóban rendkívüli ember, Jelky! - kiáltott fel De Vint. - Úgy látszik, különösen kegyeli a sors, hogy évek óta a legérdekesebb élmények mind az ön pályáján halmozódnak össze... Annyit mondok, igazán boldog lehet!

- Boldog? - sóhajtott András keserű mosollyal, aztán hirtelen megkérdezte: - Kapitány úr, mennyi ideje, hogy elindultam Ceylonba?

- Várjunk csak - ráncolta össze homlokát a kapitány. - Ha nem tévedek, elmúlt két éve...

András néhány pillanatig maga elé meredt.

- Két éve?... Most tehát huszonhat éves vagyok. És nézze meg a hajamat, kapitány úr.

Amíg öltözött, bepillantott a falon egy tükörbe, és látta, hogy a haja már jócskán őszülni kezdett.

- No, félre a szomorú gondolatokkal! - vidította a kapitány. - Igaz, hogy őszül egy kicsit, de most mindenesetre siessünk a helytartóhoz! Ó, hogy megőrül az öregúr, ha önt meglátja!

András ugyan jobb szerette volna, ha előbb a családjához siethet, De Vint azonban nem engedte ki a kezéből, és már cipelte is karonfogva a helytartó háza felé.

- Biztosíthatom - nyugtatgatta közben András - , hogy családja a legjobb egészségnek örvend, és lesz is majd találkozása valakivel, akit eddig, úgy tudom, sose látott. Hanem a szolgálat mindennél előbbvaló!

Amint végighaladtak a város főutcáján, András megpillantva gyakran megtorpant egy-egy szemközt jövő, aztán továbbindult nagy nehezen, és a fejét csóválta, mintha hihetetlen, felfoghatatlan dolgot látott volna. Érthető is, hiszen András már mindenki holtjának tartotta, és most is inkább azt gondolták, hogy káprázik a szemük, semhogy feltevésükben tévednének.

András szorongó érzésekkel lépte át annak az embernek a küszöbét, aki fejére zúdította az elmúlt esztendő vizsontagságait.

És ó, az a küszöb most is éppoly páratlan fehérségben tündökölt, mint három évvel ezelőtt! Most is gondosan be volt hintve hófehér kőporral, és a kőporba most is szabályosan bele voltak rajzolva a szép háromszögek, négyszögek, csillagok és körök - és András, akár ne is mondjuk, most is halálra gázolta a remekbe készült mesterművet!

A helytartónak két katonatisztet jelentett be az ajtónálló.

Peter Albert Van der Parra önagyméltóságát hatalmas karosszékekben találták a látogatók, mintha azóta is ott üldögélne változatlanul, amióta András először tette tiszteletét a házban. Ugyanabból a hatalmas pipából eregette a füstöt, ugyanaz a szépen kicsiszolt üvegkancsó állott mellette, félig töltve finom vörös borral, mint azon az emlékezetes délutánon...

András tekintete önkéntelenül is a borfoltokat kereste a terítőn.

A terítő ugyanaz volt, és íme, a pecsétek most is ott sötétlettek rajta, nemhiába mondta már akkor a helytartóné, hogy ezeket a foltokat a világ összes citroma ki nem viszi többé.

És hát a helytartóné sem változott sokat.

Annyi bizonyos, hogy testi terjedelme egyáltalán nem fogyatkozott, és ismeretes három tokája alatt suttyomban már a negyedik is növekedett.

András láttára Van der Parra összecsapta húsos tenyerét, arcát előbb sötétvörös, aztán sápadt-fehér színek öntötték el, szuszogva kapkodta a levegőt, és a szeme tágra meredt a határtalan ámulattól.

- Jelky!... Jelky András!... - kiáltotta döbbenetben, és bizonyosan fel is pattan székéből, ha óriási pocakja miatt nem szorul hosszabb előkészületekre az ilyen nagymérvű megmozdulás.

Végre megjött a szava, és képesnek mutatkozott egy egész mondatot összerakni:

- Jelky András! Igazán ön volna az vagy csak a hazajáró lelke?!

- Nagyméltóságú helytartó úr - hajtotta meg magát András -, csakugyan én magam vagyok itt, és ezennel jelentkezem nagyméltóságodnál!

A helytartó bensejében nyilván nagy dolgok mentek végbe.

Előbb egész teste hullámozásba kezdett, mind a négy végtagja más-más mozdulatot tett, rop-pant tömegének egyensúlya szemlátomást ide-oda vándorolt, hogy végül, amikor mindez lejátszódott, egy óriási erőfeszítéssel felemelkedjék ültéből, két hatalmas lábán Andrásához cammogjon, és könnyező szemmel magához ölelje.

- Hadnagy úr - szólalt meg ismét -, hadnagy úr, nagyon igazságtalanul bántam önnel... Én önt kiragadtam családi boldogságának kötelékéből, és ön ezt kitűnő szolgálatokkal viszonzotta. Derekasán viselte magát, és becsületet szerzett magyar hazájának és a Holland Királyságnak egyaránt... Ön iránt mi a legnagyobb hálára vagyunk kötelezve!

András szabadkozni akart, hogy a kötelességét teljesítette mint polgár és mint katona, a helytartó azonban visszazökkenve irdatlan nagy karosszékébe, heves szuszogással így folytatta:

- Keserűen vádoltuk magunkat, én és a feleségem, amikor megtudtuk, hogy ön seregével együtt milyen borzasztó sorsra jutott a pápuák között! Sokáig nem is akartuk elhinni, és nagyon-nagyon szerettük volna, hogy ne legyen igaz... Hivatalosan írtunk minden hollandi kolónia előljáróságának, hogy igyekezzék önt felkutatni és megszabadítani, de hiába volt minden, azt írták mindenünnen, mit sem tudnak az ön sorsáról. Végül is kénytelenek voltunk elhinni, hogy valóban elpusztult. Azóta már tettem is lépéseket a kormánynál, hogy feleségét nyugdíjban részesítsék, de most, hogy ön visszatért, bizonyos vagyok benne, hogy lesz alkalmam kellemesebb módon is bizonyosságát adni, milyen őszinte jóakarója és barátja vagyok... Nyújtsa kezét, hadnagy úr, és ha teheti, felejtse el a múltakat!

András megilletődve hallgatta a természetes öregúr engesztelő szavait, és meg is szorította derekasan a helytartó kezének három ujját - mind az ötöt fél kézzel nem foghatta át.

Ebben a pillanatban felpattant az ajtó, és a helytartóné viharzott be rajta.

- Hát igaz, valóban igaz?! - kiáltott kifulladásra. - Csakugyan ön az, hadnagy úr?! Csakugyan ön, Jelky András?!

Az őszinte öröm első pillanatában a helytartóné asszony csaknem András nyakába borult, de szerencsére idejekorán eszébe jutott, hogy ezt bizony nem nagyon lehetne összeegyeztetni az illem szabályaival.

- Ó, kedves hadnagy úr - folytatta egy kicsit megcsendesülve -, meg tud-e bocsátani? Nagyot vétkeztem ön ellen, igen nagyot! Elvakított és elragadott az ostoba hiúság, és szerencsétlenné tétettem önt a semmi miatt... Meg tud-e hát bocsátani?

- Asszonyom - felelte András őszinte tiltakozással -, én semmiről sem tudok, amiért bocsánatomra volna szüksége. Csak arra emlékszem, hogy mindig jóságos és kegyes volt irányomban, amiért ezután is hálás tisztelője leszek.

A helytartóné elérékenyülve szorongatta András kezét.

- Ön derék, jó ember, hadnagy úr - rebegette csendesen -, hiszen az ifjúság mindig jó és derék!... Ó, ha tudná, mennyire örültem, mikor az imént kinéztem az ablakomon, és összetaposva láttam a küszöböm rajzait! Akkor rögtön tudtam, hogy Jelky András visszatért, mert tudja, hadnagy úr - és itt a helytartóné hangja tréfásan megrovóra változott -, egész Batáviában csak egyetlen ember van, aki azokat össze meri gázolni, és ez az ember: Jelky András!

- Én?! - kérdezte meglepetten András, és csak most kezdett rádöbbenni múltbeli szörnyű vétkeire.

- Igenis ön - erősítgette a helytartóné -, de igazán nem haragszom érte többet!... Nem, a legkevésbé sem, és ezután azt sem bánom, de inkább szeretném, ha mindennap összetiporná a lépcső mintáit... Keservesen meglakoltam én ezért az ostobaságért. Mennyit kellett sírnia miattam az ön kedves, jó feleségének... Látta már a feleségét, hadnagy úr?

- Még nem, asszonyom - jutott szóhoz András, hogy aztán ez legyen az utolsó megszólalása ezen a napon a helytartó házában, mert a derék úrasszony szinte kituszkolta az ajtón.

- Hogyan?! Még nem látta a feleségét?!... Az istenért, hát menjen, siessen hozzá, vigasztalja meg azt a szegény asszonyt... Menjen, menjen, hadnagy úr, egy percig sem maradjon tovább, menjen azonnal... - sürgette viharosan, és végre az események kavargásában kimerült férjére is

vetett egy pillantást. - Hallod-e, Peter Albert, még a feleségét sem látta szegény Jelky!... Csak menjen, menjen, isten önnel, uram!

András meg se szólalhatott, máris kifelé haladt a kapitány kíséretében. Amikor végül a híres küszöbhez jutottak, és életében először átugrotta a nevezetes lépcsőfokokat, utána hallatszott a helytartóné biztató kiáltása:

- Hadnagy úr! Ne kímélje ám a mintáimat! Megharagszom, ha el nem gázolja őket!

Az utcán De Vint kapitány nem győzött eléggé csodálkozni a helytartóné engedélyén. Még maga felé is fordította Andrást, hogy jobban végignézhesse.

- No, hadnagy úr - szólalt meg nem titkolt irigységgel -, ön aztán igazán benne van a helytartóék kegyében! Mióta fennáll ez a ház, még sose történt meg, hogy anyától született ember valóságos engedélyt, sőt, mit mondok, felszólítást kapott volna rá, hogy a küszöbön összetapossa azokat a gyönyörű figurákat!... Hiszen ezt úgyszólván csodának lehet tekinteni!

Elbúcsúztak egymástól, miután András megkérte a kapitányt, hogy két derék társát, Sokumát és Gondorót - akikről az események forgatagában bizony egy kicsit megfeledkezett - valakivel kísértesse haza az ő házához. Aztán kezet szorítottak, és András dobogó szívvel megindult hazafelé.

Vannak esetek, hogy az író kezében erőtlenné válik a toll.

Hogy tudnánk elmondani András érzéseit, amikor átlépte az öreg Sequin házának küszöbét? Hogy tudnánk elmondani szíve ujjongását, amikor belépett a szobába, és megpillantotta feleségét, megpillantotta gyászruhában, ahogyan az ablaknál üldögélt, és valami apró, fehér holmit varrogatott? Hogy tudnánk elmondani azt a boldogságot, ahogyan a gyászruhás asszony megölelte férjét, aztán azt a pillanatot, ahogyan odavezette a szoba sarkába, a kis fehér ágyhoz, Jelky András immár másfél éves, édesen alvó kisfiának, ifjabb Jelky Andrásnak az ágyához, akit az ifjú apa most láthatott először.

A ház, amely esztendőkön át a legszomorúbb ház volt egész Batáviában, most a legboldogabb lett. Vidámság, kacagás verte fel a szobák örökös csendjét, az öreg Sequin, András apósa büszkén tárgyalta a nagy eseményt az összefutott szomszédokkal, barátokkal, ünnepi vacsora készült nagy sürgés-forgással a konyhában - csak akkor támadt egy kis meghökkenés, amikor betoppantak a maguk csekélyke, de annál harciasabb öltözkéiben András útitársai: Sokuma és Gondoró.

A két íjas, lándzsás harcoson bezzeg nagyot nézett a ház népe. Jelkyné odafutott kisfia ágyához, és széttárta a karját, nehogy az „emberevők” rátámadjanak gyermekére. De amikor András baráti öleléssel köszöntötte Sokumát és Gondorót, helyreállott a béke, és a vacsorán már részt vett a Reménység szigetének két derék fia is.

Vacsora után, ahogy András és felesége magukra maradtak, a boldog fiatalasszony szótlanul egy Magyarországból érkezett levelet helyezett András elé. Másfél évig vándorolt ez a levél keresztül a világon, hogy most tudósítsa Andrást öreg szüleinek nagy örömről, hogy hírt kaptak elveszettnek hitt fiukról, és értesültek boldog házasságáról. Hej, ha tudták volna, hogy azóta hol-merre járt, mi mindenben ment át az ő Andásuk, bizony nagyon elrémültek volna!...

Másnap reggel, nem sokkal azután, hogy hosszú évek óta András először ébredt vetett ágyban, nagy ostorpattogások közepette két szekér állott meg a ház előtt.

Jelkyné az ablakhoz sietett, és meglepetve szólította férjét:

- Nézd, András, mi ez?! Hozzánk jöttek!

- Alkalmassint téved a kocsis - tekintett ki András is az ablakon, megszemlélve a palackos ládákkal megrakott szekereket.

Hanem a kocsis nem tévedett. Hamarosan kopogtattak az ajtón, és hivatalos komolysággal belépett egy hivatalnok, hogy a helytartó rendelkezésére András tenyerébe helyezzen egy tekintélyes súlyú zacskót, benne 1000, azaz ezer gondosan megszámlált arannyal.

- És miért küldte önagyméltósága ezt a rengeteg pénzt? - ámult el András. - Hiszen nem tartozik nekem!

A hivatalnok méltóságjeljes fogalmazásban adott választ:

- Önagyméltósága szíves üdvözlését küldi uraságodnak, és kéreti általam uraságodat, hogy ezen csekély összeget jóakarátának gyöngye kifejezése gyanánt elfogadni ne terheltessek. Hasonlóképpen szerencsém van uraságodat tudósítani, hogy a ház előtt álló két szekér terhe ötszáz palack finom borból és ugyancsak ötszáz palack kitűnő hollandi sörből áll, mely italokkal a nagyméltóságú helytartóné úrasszony kedveskedik, hogy uraságod becses egészségének újból való helyreállításához némileg segédkezet nyújthasson.

A formás kis szónoklat végén a hivatalnok mélyen meghajolt, aztán eltávozott, hogy odakünn parancsot adjon a ládák lerakására.

Képzeltük Jelkyék meglepetését! Természetesen nagy örömmel fogadták a becses ajándékokat, de ha azt hitték, hogy ünnepeltetésüknek ezzel vége szakad, akkor alaposan tévedtek. Mert a java csak ezután kezdődött.

András hazatértének híre már aznap befutotta egész Batáviát.

Legjobb hirdetői mindenesetre útitársai lettek. Sokuma és Gondoró naphosszat rótták a várost, és felfedező útjaikban az sem sokat zavarta őket, hogy amerre csak jártak, kezdetben bizony féltősen kitért mindenki az útjukból, hogy aztán suttogva mutassanak utánuk:

- Ni, ott mennek Jelky András emberevői!

András lett a város hőse, minden házban, minden utcán róla beszéltek, háza előtt csoportokban álldogáltak az emberek, és ő maga alig győzte fogadni a tisztelő és kíváncsiskodó látogatókat.

Aztán a díszebédek, díszvacsorák hosszú sora!

Először a helytartó adott nagyszerű díszebédet a ceyloni hadvezér tiszteletére, aztán a batáviai helyőrség tisztikara díszvacsorát, aztán a városi tanács, aztán a derék szabócéh, amely büszkén vallotta, hogy András nemcsak a polgároké, nemcsak a katonáké, hanem elsősorban is a szabóké - és ki tudná felsorolni a többi, sokféle megtiszteltetést.

Hanem a legnagyobb kitüntetés, András sok küzdelmének szép elismerése csak ezután következett.

Egy reggel váratlan felhívást kapott, jelenjék meg aznap délben a helytartó hivatalában. Amint megérkezett, az ajtónállók a díszterembe vezették, a magasabb rangú tisztviselők körében Peter Albert Van der Parra ott fogadta ünnepélyesen a magyar hadnagyot. A természetes öregúr ezekkel a szavakkal válaszolt András köszöntésére:

- Jelky András, önt ezennel hivatalosan felmentem katonai szolgálata alól, és egyben köszöntöm önt, mint a Holland Királyság valóságos belső tanácsosát!

Lelkes éljenzés követte az emlékezetes pillanatot, amikor András átvette kinevezésének nagy pecsétekkel ellátott okmányát.

Soha ilyen magas méltóságot idegen nemzet fia még nem ért el a városban, de András nem vallott szégyent megbízásának sok és nehéz feladata között.

- Hamarosan elfoglalta hivatalát, az általa is bejárt szigetek, Ceylon, Banda, Amboina, Ternate felügyelői tisztjét, és nem késett soha a gyors és alkalmas intézkedésekkel, hogy a szigetvilág népei nyugalomban és békességben éljenek. Sokumát és Gondorót is odavette maga mellé hivatalába, mint a legilletékesebb szakértőit a szigetekről érkező kérelmeknek és panaszoknak, és valóban sok hasznát vette tanácsaiknak.

„Vége hát a hányódásoknak, a megpróbáltatásoknak - gondolkozott el néha munkája közben, és elmosolyodott, ha eszébe jutott az oszlopszent egykori sötét jóslata. - Nirvána!... Nem, nem igaz, hogy nincs értelme az ember életének, küzdelmének...” A becsülettel végzett munka, a család boldogsága az, amiért érdemes élni! Ha sok kalandozás árán is, de ő megtalálta az élet igazi célját...

UTÓSZÓ

amelyben elbúcsúzunk hősüinktől, és lezárjuk életének kalandos történetét

Végére érkeztünk Jelky András kalandjainak!

Végére érkeztünk, mert Jelky András élete ezután már nem a kalandok kiszámíthatatlan útjain halad tovább, hanem a megállapodott munkásság és a méltó elismerés felfelé ívelő pályáján.

Néhány évvel azután, hogy hősünk Batáviában elfoglalta tanácsosi tisztjét, és az édesen mosolygó kis Jelky Mariska személyében új jövevény érkezett a családba, az alig harmincesztendő, ifjú tanácsost követték nevezte ki a Holland Királyság kormánya. Ekkor kezdődött igazában az egyszerű bajai szabólegény életének legfényesebb korszaka.

Első követi küldetése éppen arra a földre vezette - Ceylon szigetének belsejébe -, ahol egykor oly merész vállalkozással vívta ki a békességet.

Történt pedig Ceylon szigetén, a szingalézek országában, hogy a nevezetes Mahabi király igen-igen elöregedett, és nem érzett magában elegendő erőt a további kormányzásra. Elhatározta tehát, hogy önként elhagyja trónját, és átengedi fiának, a férfivá serdült trónörökösnek. Igen ám, de a nemes elhatározáshoz a holland kormány jóváhagyását is szeretne volna megnyerni, nehogy a trónváltás egyenetlenséget szüljön a sziget népei között.

A holland kormány szívesen engedett Mahabi király kérelmének, és a díszes kísérettel érkező követ, aki Kandy városában maga is közreműködött a koronázás ősi szertartásában, senki más nem volt, mint Jelky András. Az öreg Mahabi király kezdetben mogorván fogadta egykori veszedelmes ellenfelét, hanem Andrásnak az alkalomhoz illően ékes és jóindulatú beszéde, amellyel az öreg, majd a leendő királyt üdvözölte, eloszlattott minden bizalmatlanságot.

Sok kalandja után így történt, hogy Andrásunk még királyt is koronázott.

Második követi küldetése sokkal nagyobb, komolyabb feladat volt. A holland kormány a japáni császár udvarába küldte leleményes követét, és pedig nem kisebb megbízással, mint hogy teremtsen diplomáciai és kereskedelmi összeköttetést Hollandia és Japán között, és ezáltal kapcsolja be a világkereskedelem hálózatába a nagy kelet-ázsiai szigetcsászárságot.

Ez a megbízatás nem látszott könnyűnek. A japáni birodalom akkor még hozzáférhetetlenül el volt zárva az európaiak elől, határait idegen semmiképpen sem léphette át, hírek is alig érkeztek ebből a rejtelmes világból, és a japáni császár, a mikádó és kormánya ellenségesen fogadott minden európai közeledést. Mégis, hosszú fáradozások árán a holland kormánynak sikerült legalább annyit elérnie, hogy a császári udvar hajlandónak mutatkozott fogadni és meghallgatni a követét. Ez a követ Jelky András volt.

Amikor hosszú hónapok után András hajója elhagyta a császárság partjait, és ő kigöngyölte maga elé a megkötött kereskedelmi szerződés okmányát, bizony maga is hitetlenkedve nézte, hogy a mikádó kicifrázott névalírása mellett az ő egyszerű magyar neve képviselte a másik szerződő felet, az akkor hatalmas Holland Királyságot. Nagy dicsőséget jelentett ez az okmány, hiszen amiben annyi kiváló ember hiába fáradozott, azt Jelky András sikeresen megvalósította, és nevét méltán emlegették a diplomácia és a kereskedelem köreiből mindenütt a világon.

Múltak az évek, és már úgy látszott, hogy azt az embert, akit a sors annyira és annyiszor meghurcolt, végére a szerencse igazán a karjába veszi. Munkásságát soha nem csúfították

kudarccok, családi boldogságát nem háborították kegyetlen csapások, egészségben és nyugalomban élt, kislánya, kislánya már iskolás gyerekekké serdültek.

Mégis megint komor napok következtek hősünkre.

Komor napok - pedig a komor napokat már bajosabban viselte, mint azelőtt, ifjúsága idején. Mert bizony elmúlt az ifjúság, Jelky András már elérte életének negyvenedik esztendejét. Homlokát barázdásra szántotta az idő, a haja hófehér lett.

Öreg szülei évekkorábban örök nyugovóra tértek messzi Magyarországon. András esztendőnként tudott velük egy-egy levelet váltani, ha az irdatlan messzeségeken keresztül el nem kallódott a borítékba zárt írás. Mégis az öreg bajai szabómester és életének hűséges társa azzal a meggyőződéssel hunyták le szemüket, hogy kisebbik fiuk megállotta helyét a nagyvilágban. András Jóska bátyjával levelezett ezután, a honvágytól sokszor fájdalmasan felsajgó szívvel.

Életének nagy csapása 1774-ben érte, éppen húsz évvel azután, hogy szülővárosát elhagyta: kedves, forrón szeretett feleségét kegyetlen hirtelenséggel elragadta a halál.

A nagy fájdalom testben-lélekben megtörte, gyermekeinek szeretete, a helytartó együttérző barátsága és az egész város mély részvéte is alig tudták vigasztalni. A földrészt öldöklő éghajlata különben is megviselte szervezetét, és a csapás most még jobban meggyöngyöztette - néhány nap alatt éveket öregedett.

A temetés után hosszabb szabadságot vett hivatalától és heteken, hónapokon át alig mozdult ki házából. A munka szeretete, amely benne oly roppant erős volt, most mintha egészen megszűnt volna. Maga elé meredve üldögélt a szobájában, úgyhogy már azt rebesgették az egész városban: „Szegény Jelky András nemsokára követi feleségét...”

Azonban mégsem úgy történt, ahogyan az emberek gondolták.

Az a testi-lelki zsibbadtság, mely rabságban tartotta, néhány hónap múltán egészen eltűnt.

- Vastermészetű ember! - mondogatták róla mindenfelé a városban, és örvendeztek a felépülésén.

Ehhez az újjászületéshez a hazaszeretet adott erőt neki.

Az elvonultság hosszú hónapjaiban hazájának, szülőföldjének édes képei lebegtek előtte. Szívét csordultig töltötte a vágyakozás, hogy hazatérjen húsz éve elhagyott hazájába, amelyről annyiszor vélte, hogy többé nem láthatja viszont.

A vágyakozás szilárd elhatározássá erősödött benne, az elhatározást pedig tettek követték. Javait pénzzé tette, magának, gyermekeinek ruháit, háztartásának felszerelését összecsomagoltatta, hivatalos ügyeinek fonalát legombolyította, aztán elbúcsúzott az emberektől, akikkel annyi gyümölcsöző esztendőt eltöltött, és gyermekeivel s a hűséges Sokumával és Gondoróval 1776 októberében elindult Batáviából a kedves, vén Európa felé.

Végtelen hosszú volt az utazás.

Két hónapba került, amíg a vitorlás elérte a Jóreménység fokát. Éppen újesztendőre eresztettek horgonyt Fokváros kikötőjében. Hanem ez az új esztendő igen-igen rosszul kezdődött, a városban gonosz láz dühöngött, a lakosság fele betegágyra esett, és a járvány András két derék társát szemelte ki első áldozatokul.

Szegény Sokuma! Szegény Gondoró! Ott nyugosztok most a Jóreménység fokánál, annyi viszontagság, annyi bátor küzdelem után! Sorsotok könyvében úgy volt megírva, hogy sose lássátok meg azt a dicső Európát, amelyben a hatalmasok éppúgy fölfalják a gyengébbeket, mint a vad pápuák Ternate szigetén, csak hogy még sokkal borzasztóbb módon.

Jelky András gondosan ápolta két hűséges társát. Az ő betegágyuknál kerítette őt is hatalmába a járvány. Hogy továbbtazzék, arról most már szó sem lehetett.

Nagy nehezen mégis felépült, szívós szervezete legyűrte a pusztító lázrohamot, és mihelyt lehetett, az első alkalmatosságot megragadta útjuk folytatására. Egy *Serres* nevű hajó érkezett éppen Kínából, és Rotterdamba készült, a hajónak pedig Van Forst kapitány volt a parancsnoka. András feleségének egy közeli, bár eddig sose látott rokona.

Van Forst kapitány szerfelett megörült a találkozásnak, kényelmes utazást biztosított András és gyermekei számára. 1777 májusában a *Serres* elhagyta Fokvárost, hogy három hónap elteltével horgonyt vessen Rotterdamnak András előtt oly emlékezetes kikötőjében...

Fogjuk rövidre, ami ezután történt, hiszen hősünk változatos életét nehéz volna már eseményekkel gazdagítani.

Hogy a holland kormány és az előkelő kereskedelmi körök nagy ünnepekkel, kitüntetésekkel fogadták Andrást, azt mondanunk se kell. A meghívásokat, a kitüntetések átadását és az egyéb ünnepélyes alkalmakat már sokallta is, hiszen nem kívánt ő már egyebet hazájánál, szülőföldjénél. Mégis jó néhány hónapba került, amíg postakocsija megindult vele és gyermekeivel Bécs felé.

Bécsbe 1777 októberében érkezett meg. Amikor megpillantotta az István-templom világhírű tornyát, megilletődötten idézte fel magában vándorútjának kezdetét. Úgy tűnt előtte, mintha az az idő mérhetetlenül messze volna már a múltban, mintha száz meg száz esztendeje is lenne...

Pedig az ő kedves Jóska bátyja most is ott lakott a templommal szemben, csak az aranybetűs cégtáblát viselte meg egy kicsit az idő, amióta utoljára látta.

- András! Te vagy az?! - kiáltott fel Jelky József, amint nagy nehezen ráismert öccsére a vele már egykorúnak látszó látogatóban.

- Bizony, én vagyok - mosolygott András -, és látod, bejártam az egész világot, csak éppen Párizsba nem jutottam el soha, ahová elindítottál huszonhárom éve.

Jelky József és felesége alig tudták, hogy kedveskedjenek világot járt, híres-neves vendégüknek. András két gyermeke pedig nem győzött szemét-száját tátani ezekben a pompás európai városokban, amelyek annyival szebbek, nagyobbak, mint Batávia - pedig az se csúnya hely ám!

Az első napokban vége-hossza nem volt a sok elbeszélésnek. Előbb András mesélte el életének csodálatos történetét, aztán Jóska bátyja számolt be az ottani eseményekről, öreg szüleinek csendes haláláról, hogy áldották meg az utolsó szavukkal is messze vetődött fiukat...

Bécsben még egy nevezetes esemény érte.

II. József császár, megtudva, hogy a híres világjáró a városban tartózkodik, kihallgatásra kérette, és nagy szívességgel fogadta. Először elbeszélte magának András pályafutását, és nagy élvezettel hallgatta a csodálatos kalandokat - hamarosan azonban kiderült, hogy öfelsége nemcsak mulattatni akarta magát...

- Mert mi rég ismerjük az ön nevét, kedves Jelky - mosolygott Andrásra -, és nem kerülte el a figyelmünket, hogy ön milyen kiváló diplomáciai szolgálatokat végzett a Holland Királyság számára.

András meglepetten hallgatta ezeket a szavakat. Még nagyobb lett a meglepetése, amikor a császár felszólította, vállaljon el egy igen magas tisztséget az udvarnál.

Egy pillanatig habozott csak, és nem is a felajánlott tisztségen, hanem az udvarias visszautasításon, aztán mélyen meghajolva megadta a választ:

- Felség! Mélyen megköszönöm felséged kegyességét, de nekem nincs egyéb vágyam, mint hazámba visszatérni és hazámnak hasznos polgára lenni.

A császár arca elborult, de mert nem akarta kitüntetlenül hagyni azt az embert, akit a Holland Királyság oly magas elismerésekben részesített - arany érdemrenddel, no meg egy jókora nagyságú aranyórával ajándékozta meg.

András mély meghajlással köszönte meg a császár kegyességét, de amikor eltávozott, nem állhatta meg mosolygás nélkül az udvaroncok és lakájok buzgó hajlongását. Vajon - erre gondolt közben -, vajon mit szólnak volna ezek a hajlongó uraságok, ha huszonnégy évvel ezelőtt az egykori kis szabólegény be akart volna jönni ezekbe a fényes termekbe?

Jelky András 1778 tavaszán lépett ismét hazájának földjére. A határon megállította a kocsit, gyermekeit kézen fogva kilépett az útra, és fájdalmasan szorongó, ujjongó szívvel sokáig nézte a tavaszi virágzásban pompázó drága hazai tájat. Mindennél nagyobb boldogság töltötte el lelkét, hogy ezt a pillanatot megérhette, hogy nem pusztult el annyi veszedelem között, és a föld, amelyen áll, a levegő, amelyet belehel, hazájának földje és levegője!

Bécsből érkezve először Budán szállt meg. Néhány napig akart mindössze időzni, hogy aztán meg se álljon szülővárosáig; a jövő azonban ismét másként alakult - hiszen nem volt ez újság az ő életében!

Mindjárt az első napon, ahogy szállását elfoglalta az egyik budai vendégfogadóban, hírére-nevére csakhamar összefutottak az emberek, és estig tízszer is kiélejtették az ablakba: mutassa meg magát, ha már egyszer hazajött! Másnap meg iparosoknak, kereskedő polgároknak a küldöttségei keresték fel szállásán, és úgy adódott, hogy az üdvözlések, felköszöntők után sorra előkerült Magyarország csekélyke iparának, kereskedelmének ezernyi kérdése.

András belemelegedett a tanácskozásokba, gazdag tapasztalataival és külföldi összeköttetéseivel mindenkinek a segítségére sietett. Három napra tervezett budai tartózkodásából lassanként tíz nap, aztán egy egész hónap lett, végül pedig András megértette, hogy itt a helye Buda városában. Tudásával és ismereteivel itt szolgálja igazán magyar hazáját.

Házat vásárolt Budán, és csak ezután látogatta meg szülővárosát és szüleinek a sírját. Sokáig állt a süppedő halmok előtt, felidézte magában gyermekkorának sok kedves emlékét, édesapjának, édesanyjának feledhetetlen arcát. Végül felkereste a derék Sovánka uram sírját is.

Hej, uramisten, abból a térképből, amelyekkel Sovánka uram a búcsúzásnál megajándékozta fiatal tanítványát, vajon akad-e még egy körömnői foszlány valahol az óceán fenekén?!

András megbékélt mosollyal gondolt az egykori térképre, amellyel oly bizakodóan vágott neki a nagyvilágnak, és hálával telt meg a szíve egykori derék tanítója iránt...

Budai otthonában fáradhatatlan tanácsadója, vezetője lett azoknak a polgároknak, akik a magyar ipar, a magyar kereskedelem felvirágoztatásán fáradoztak, és bőkezű támogatója azoknak a mesterlegényeknek, akik külföldi tanulmányokra indultak. Fia, leánya felnőttek, ő maga azonban egyre többet gyengélkedett, életének sok fáradalma most hatalmasodott el szervezetén, és néhány év elteltével végképp ágynak dőlt.

Utolsó napjain a leggyöngédebb gyermeki szeretet vigyázott, nem hiányzott sem a vigasztaló szó, sem a szükséges orvosság, de Jelky András nem ámította magát. Aki annyiszor tudott farkasszemet nézni a halállal, az most sem ijedt meg tőle, amikor szelídebb alakban közeledett feléje.

- Érzem, hogy nemsokára meghalok - mondta gyermekeinek -, de nem bánkódom életemen. Nehéz megpróbáltatásokon mentem keresztül, de igyekeztem mindig úgy cselekedni, hogy a helyemet megálljam, és embertársaimnak hasznára legyek... Hiszem, hogy életem nem veszett kárba! Ahogy tőlem telt, szolgáltam hazámat és az emberiséget, ha több telt volna tőlem, többet tettem volna...

Öt évvel hazatérte után, 1783-ban Jelky András örökre lehunyta szemét. Utolsó óráit az a tudat derítette fel, hogy nem maradt alul az életért vívott küzdelemben, és hogy felnevelve látja maga mellett szeretett gyermekeit. Utolsó útjára százan meg százan kísérték el, hogy csendes tiszteletadással emlékezzenek sok fáradalmáról és példás emberségéről.

Ez volt Jelky András bajai szabólegény élete és halála.

-oOo-